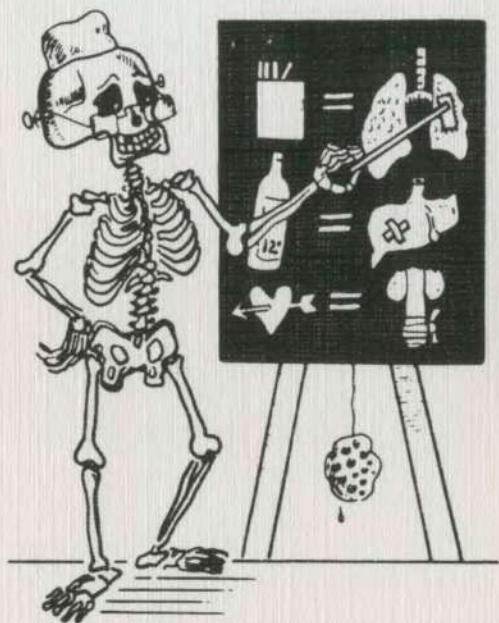

ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑΪΚ

ΤΑΞΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

WILHELM REICH

**ΤΑΞΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ
ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ**

Μετάφραση:
Θέμης Μιχαήλ

ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

**«ΔΙΕΘΝΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»**

Το βιβλίο του WILHELM REICH *Ταξική Συνείδηση και Σεξουαλική Κειραφότητα*, σε μετάφραση του Θέμη Μιχαήλ, εκδόθηκε από τη «ΔΙΕΘΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ» το Νοέμβριο του 1972.

Τίτλος πρωτοτύπου: *What is Class Consciousness?*

Τυπογραφείο: Λουκά Γιοβάνη, Βαλτετσίου 35, Άθηνα.

Πέμπτη Έκδοση: Σεπτέμβριος 1999.

Κεντρική Διάθεση: Βιβλιοπωλείο «ΜΑΓΡΟ ΡΟΔΟ», Δελφών 2
και Διδότου, Τ.Κ. 106 80, Άθηνα· τηλ.-fax 36.08.635.

Δυνάμει τοῦ Ἐθνικοῦ Διατάγματος τῆς 4-2-33· αἱ δημοσιεύσεις «Τί εἶναι ἡ ταξικὴ συνείδησις» ὑπὸ Ernst Parell καὶ «Διαλεκτικὸς ὄλισμός καὶ ψυχανά- λυση» ὑπὸ Wilhelm Reich, ὑπ' ἀξοντα ἀριθμὸν 1 καὶ 2 τῆς πολιτικο-ψυχολογικῆς σειρᾶς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Πολιτικοῦ Τύπου, Κοπεγχάγη-Πράγα-Ζυρίχη, ὁμοῦ μεθ' ἁπασῶν τῶν δημοσιεύσεων τῆς ὡς ἄνω σειρᾶς, ἀποσύρονται καὶ κατάσχονται, ὡς θέτουσαι ἐν κινδύνῳ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν.

41230-35 11 2 B Βερολίνον 9-4-35
GESTAPO

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ἡ βασική θέση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου μορεῖ νά συνοψιστεῖ ὡς ἑξῆς : οἱ ἔξαντλητικοὶ ἀγῶνες ποὺ οἱ ἐπαναστάτες ἔδου τοῦ κόσμου διεξάγουν σὲ πολλὰ μέταπα ἔχουν σὰν ἐπακόλουθο νά βλέπουν τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ μονάχα ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἰδεολογίας τους εἴτε νά ἀναγνωρίζουν αὐτὰ μονάχα τὰ γεγονότα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ποὺ σχετίζονται σὲ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ μὲ τὴ σκέψη καὶ τὴ δράση τους. Ὅμως οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τῆς γῆς, γιὰ λογαριασμὸ τῶν ὁποίων ἀγωνίζονται, γνωρίζοντας ἐλάχιστα ἢ τίποτα γιὰ τοὺς ἀγῶνες τους, τίς θυσίας καὶ τὴ σκέψη τους ζοῦν τὴν καταπιεσμένη τους ὑπαρξὴ χωρὶς νά ἔχουν συνείδηση τῆς κατάστασός τους, ὑποστηρίζοντας ἐπομένως τὴν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου. Ἐὰν κανεὶς προσπαθῆσει νά ἀνακαλύψει πόσοι ἀπὸ τὰ 40 ἑκατομμύρια ἐνηλίκων γερμανῶν πολιτῶν πραγματικὰ σοκάρονται ἀπὸ τίς ἐκτελέσεις τῶν γερμανῶν ἐπαναστατῶν καὶ πόσοι διαβάζουν ἀδιάφορα τὴν εἰδησεογραφία τῶν ἑφημερίδων, θά καταλάβει ἀμέσως τὸ σκοπὸ αὐτοῦ τοῦ ἔργου : τὸν ἑναρμονισμὸ τῆς συνείδησης τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας μὲ αὐτὴν τῆς μέσης ἀνθρώπινης διαρξῆς. Ἐμεῖς θά περιοριστοῦμε νά δώσουμε ἐνδείξεις καὶ νά θέσουμε ἐρωτήματα ποὺ μέχρι τώρα παραβλέφθηκαν ἀπὸ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Μπορεῖ νά ὑπάρχουν δευτερεύοντα σφάλματα, ἀλλὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος βρίσκεται ἀκριβῶς στὸ ὅτι ἡ πραγματικὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων διαδραματίζεται σὲ ἐπίπεδο διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ πιστεύουν οἱ πρωτογεγάτες τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ποὺ βασίζονται σὲ μιὰ βαθύτερη γνῶση τοῦ κοινωνικοῦ εἶναι. Εἶθε αὐτὸ τὸ ἔργο νά ἐρμηνευθεῖ σὰν μιὰ ἐκκλιση τῶν μέσων ἀπολιτικῶν ἀτόμων πρὸς τοὺς μέλλοντες ἡγέτες τῆς ἐπανάστασης γιὰ περισσότερη κατανόηση : μιὰ ἐκκλιση ὅτι θά πρέπει νά ζητοῦν λιγότερη γνῶση τῆς «πορείας τῆς ἱστορίας» καὶ νά ἐκφράζουν καλύτερα τὰ δεινὰ καὶ τίς ἐπιθυμίας τους, ὅτι θά πρέπει νά μιλοῦν λιγότερο θεωρητικὰ γιὰ τὸν «ὑποκειμενικὸ παράγοντα» τῆς ἱστορίας καὶ νά τὸν κατανοοῦν καλύτερα σὰν τὴ ζωὴ τῶν μαζῶν.

'Αντί για πρόλογο
στη Γερμανική Έκδοση
A. PANNEKOEK

Δέν βρισκόμαστε παρά μονάχα στις άπαρχές ενός νέου εργατικού κινήματος. Τό παλιό κίνημα ένοαρκώνεται στό κόμμα, και ή πίστη στό κόμμα άποτελεί σήμερα την ισχυρότερη τροχόπέδη στην βιαστικότητα δράσης τής εργατικής τάξης. Γι' αυτό τό λόγο δέν επιζητούμε νά δημιουργήσουμε ένα νέο κόμμα. Δχι γιατί είμαστε ελάχιστα πολυάριθμοι — ένα όποιοδήποτε κόμμα είναι στην άρχή άριθμητικά περιορισμένο — έλλά γιατί σήμερα ένα κόμμα δέν μπορεί νά είναι παρά μιá δργάνωση πού έχει σά στόχο νά διευθύνει και νά εξουσιάζει τό προλεταριάτο. Σ' αυτό τόν τύπο δργάνωσης άντιπαραθέτουμε την άκόλουθη άρχή : ή εργατική τάξη δέν θά μπορέσει νά έπιβεβαιωθεί σάν τάξη και νά νικήσει παρά μέ τόν δρο νά πάρει τίς τύχεις της στό ίδια της τά χέρια. Καθήκον τών εργατών δέν είναι νά άποδέχονται τά συνθήματα μιás όποιασδήποτε ομάδας — και τά δικά μας δέν άποτελούν έξαιρεση —, έλλά νά σκέφτονται άπό μόνοι τους, νά άποφασίζουν και νά ενεργούν άυτοί οι ίδιοι. Γι' αυτό τό λόγο, σ' αυτή τή μεταβατική περίοδο, θεωρούμε σάν τά φυσικά δργανα διαφώτισμού τους τίς ομάδες εργασίας, τους κύκλους μελέτης και συζήτησης, πού σχηματίστηκαν άπό μόνες τους και ψάχνουν μόνες νά βρούν τό δρόμο τους.

Αυτός ό τρόπος αντίληψης τών πραγμάτων βρίσκεται σέ όξεια αντίφαση μέ τίς παραδοσιακές ιδέες για τό ρόλο του κόμματος σάν άπαραίτητου όργάνου διαφώτισης του προλεταριάτου. Άπό έδώ πηγάζει ή αντίσταση πού συναντά και ή άπόρριψη του άπό πολυάριθμους κύκλους πού, παρόλα αυτά, δέν θέλουν πιά νά έχουν καμιά σχέση ούτε μέ τό σοσιαλιστικό Κόμμα ούτε μέ τό κομμουνιστικό Κόμμα. Ής ένα μέρος, αυτό χωρίς άμφιβολία όφείλεται στη δύναμη πού διατηρεί ή παράδοση : όταν κάποιος άνέκαθεν έβλεπε την πάλη τών τάξεων σάν μιá πάλη κομματική και μιá πάλη μεταξύ κομμάτων, του είναι πολύ δύσκολο νά δει τά πράγματα κάτω άπό την άποκλειστική όπτική γωνία τής τάξης και τής ταξικής πάλης. Άλλά έπίσης ως ένα μέρος βρισκόμαστε μπροστά στην άπερίφραστη αντίληψη ότι, παρόλα αυτά, αναλογεί στό κόμμα ένας ρόλος άποφασιστικός μέσα στην πάλη του προλεταριάτου για τή χειραφέτησή του. Στη συνέχεια θά έξετάσουμε πιά λεπτομερειακά αυτή την αντίληψη.

Πρόκειται, μέ δυό λόγια, για την άκόλουθη διάκριση : ενώ τό κόμμα είναι μιá ένωση άτομων πάνω σέ μιá βάση ιδεών, ή τάξη είναι μιá ένωση πάνω στη βάση κοινών συμφερόντων. Τό έν κάποιος άνήκει σέ μιá τάξη προσδιορίζεται άπό τή λειτουργία του στό προταέσσο παραγωγή, λειτουργία πού έχει σάν έπακόλουθο καθορισμένα συμφέροντα. Στην περίπτωση του κόμμα-

τος, ή σύνδεσή του με άλλα πρόσωπα προϋποθέτει τ α υ τ ό σ η μ ε ς
έ π ό ψ ε ι ς σχετικά με τα θεμελιώδη κοινωνικά ζητήματα.

Κάποτε πιστεύονταν, για λόγους θεωρητικούς και πρακτικούς, ότι αυτή ή θεμελιώδης διαφορά θα εξαφανίζονταν μέσα στους κόλπους του ταξικού κόμματος, του «εργατικού κόμματος». Κατά την περίοδο ανάπτυξης της σοσιαλδημοκρατίας, κυριαρχούσε ή εντύπωση ότι αυτό τὸ κόμμα θα εγκάλιαζε προοδευτικά βλους τούς εργαζομένους, είτε σαν μέλη είτε σαν συμπαθούντες. Καί, καθώς ή θεωρία ἀνήγγελλε ότι ταυτόσημα συμφέροντα γενούν ἀναγκαστικά ταυτόσημες ιδέες και σκοπούς, ή διάκριση ἀνάμεσα στην τάξη και τὸ κόμμα, όπως πιστεύονταν, θα εξαλείφονταν σε ολόφανα αὐξανόμενο βαθμό. Ὅμως τίποτα παρόμοιο δέν συνέβη. Ἡ σοσιαλδημοκρατία παρέμεινε μειοψηφία, και μάλιστα ἐκτεθειμένη στις ἐπιθεσεις νέων εργατικῶν δμάδων· γνώρισε ὀρισμένα σχίσματα, ἐνὺ ὁ ἴδιος της ὁ χαρακτήρας ὀρισματο μιὰ μεταμόρφωση και μερικά ἀρθρα τοῦ προγράμματός της είτε ἀναθεωρήθηκαν είτε ἐρμηνεύθηκαν με ὀλότεια διαφορετικὴ ἔννοια. Ἡ κοινωνία δέν ἀναπτύσσεται κατά τρόπο εὐθύγραμμο, χωρίς ἄλλατα και ὀπισθοχωρήσεις, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ ἀγῶνες και ἀνταγωνισμούς. Ταυτόχρονα με τὴ διεύρυνση της εργατικῆς πάλης, αὐξάνεται ή δύναμη τοῦ ἔχθρου· ή ἀβεβαιότητα και ή ἀμφιβολία, ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἐκλογή τοῦ δρόμου πὸν πρέπει νὰ ἀκολουθηθεῖ, ἀναγεννῶνται ἀδιάκοπα στὸ πνεῦμα τῶν ἀγωνιστῶν. Καί ή ἀμφιβολία συντελεῖ στὰ σχίσματα, στις ἐμφύλιες διαμάχες και στις συγκρούσεις τάσεων μέσα στους κόλπους τοῦ εργατικοῦ κινήματος.

Εἶναι μάταιο νὰ θρηνοῦμε γι' αὐτές τις διαιρέσεις και γι' αὐτούς τούς φραξιονιστικούς ἀγῶνες, θεωρώντας τα σαν κάτι ὀλέθριο πὸν δέν θα ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει και καταδικάζει τούς ἐργάτες στην ἀδυναμία. Ἐχει συχνὰ ὑπογραμμισθεῖ ἀπὸ τις στήλες αὐτῆς της ἐπιθεώρησης· ή εργατικὴ τάξη δέν εἶναι ἀνίσχυρη ἐπειδὴ εἶναι διαιρεμένη, ἀλλὰ ἀντίθετα εἶναι διαιρεμένη ἐπειδὴ εἶναι ἀνίσχυρη. Καί ὁ λόγος για τὸν ὀποιο τὸ προλεταριάτο πρέπει νὰ ἀναζητήσκει νέους δρόμους συνίσταται σε τούτο, ότι ὁ ἀντίπαλος ἔχει τόσο δύναμη ὡστε νὰ χάνουν ὀ παλιές μέθοδοι τὴν ἀποτελεσματικότητά τους. Ἡ εργατικὴ τάξη δέν θα βρεῖ αὐτούς τούς δρόμους ὡς διὰ μαγείας, ἀλλὰ με σιληρῆς προσπάθειες και με ἔντονο προβληματισμό, μέσα ἀπὸ τὴ σύγκρουση ἀντιτιθέμενων ἀπόψεων και τις ἀδυσώπητες μάχες ιδεῶν. Εἶναι δικὸ της ἔργο νὰ βρεῖ τὸ δρόμο της, κι' αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ὑπαρξης τῶν διχογνωμιῶν και τῶν ἐσωτερικῶν ἀγῶνων. Εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀπορρίψει τις ἀπαρχαιωμένες ιδέες, τις παλιές χίμαιρες και ἀκριβῶς ή δυσκολία αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος προκαλεῖ τις τόσο μεγάλες διαιρέσεις.

Εἶναι ἐξίσου ἀναγκαῖο νὰ ἀποφύγουμε νὰ τρεφόμεσθε με τὴν αὐταπάτη ότι αὐτοὶ ὀ ἀδυσώπητοι κομματικοὶ ἀγῶνες και ὀ συγκρούσεις ἀπόψεων εἶναι φυσιολογικῆς μονάχα σε μεταβατικὴ περίοδο, όπως τώρα, και ότι θα εξαφανισθοῦν στη συνέχεια, για νὰ ἐνισχυθεῖ ή ἐνότητα περισσότερο ἀπὸ ποτέ. Βέβαια, στην ἐξέλιξη

της ταξικής πάλης, κάποτε συμβαίνει όλες οι δυνάμεις να συνενώνονται για να κατακτηθεί μια μεγάλη νίκη και η ενότητα που προγραμματίζεται μ' αυτό τον τρόπο να έχει σαν επακόλουθο την επανάσταση. 'Αλλά σ' αυτή την περίπτωση, παρόμοια όπως και μετά από κάθε νίκη, παρουσιάζονται άμεσα διχογνωμίες σχετικά με τον καθορισμό των νέων αντικειμενικών στόχων. Γιατί τότε το προλεταριάτο ξαναβρίσκει αναπότρεπτα στο δρόμο του τα πιά δυσκολα καθήκοντα : να συντρίψει ολοκληρωτικά τον εχθρό, να οργανώσει την παραγωγή, να δημιουργήσει μια νέα τάξη πραγμάτων. Είναι αδύνατον όλοι οι εργαζόμενοι, όλες οι κατηγορίες και όλες οι ομάδες, που συχνά τα συμφέροντά τους απέχουν πολύ ακόμα από το να είναι όμοιογενή, να σκέφτονται και να αισθάνονται με τον ίδιο τρόπο και να βρίσκονται σε ομοφωνία, από την πρώτη στιγμή και από μόνοι τους, όσον αφορά τις μελλοντικές τους ενέργειες. 'Επειδή ακριβώς είναι προορισμένοι να ανακαλύψουν μόνοι το δρόμο τους, γι' αυτό δημιουργούνται οι πιά έντονες διχογνωμίες, αντιμάχονται ο ένας τον άλλο και, μ' αυτό τον τρόπο, κατορθώνουν επίτελους να άποσαφηνίσουν τις ιδέες τους.

Βέβαια, εάν όρισμένα πρόσωπα με κοινές αντιλήψεις συγκεντρωνούν για να εξετάσουν από κοινού τις προοπτικές δράσης, για να επιτύχουν μιά άποσαφήνιση με τη συζήτηση, για να προπαγανδίσουν τις ιδέες τους, μπορούμε, αν θέλουμε, να δώσουμε σ' αυτές τις ομάδες το όνομα «κόμματα». Το όνομα δέν έχει σημασία, με τον όρο ότι αυτά τα κόμματα θα όρισουν στον έαυτό τους ένα ρόλο ολόττελα διαφορετικό από αυτόν που άποσκοπούν να παίξουν τα σύγχρονα κόμματα. 'Η πρακτική δράση, ή συγκεκριμένη πάλη, είναι υπόθεση των ίδιων των μαζών, που όρουν σαν σύνολο μέσα στους κόλπους των φυσικών σχηματισμών τους, και ειδικώτερα των ομάδων εργατών όπως διαμορφώνονται μέσα στην παραγωγική διαδικασία, οι όποιες αποτελούν τις μονάδες της πραγματικής μάχης. Θά ήταν παραλογισμός να βλέπαμε τους αγωνιστές μιας τάσης να άπεργούν ενώ οι άγωνιστές μιας άλλης επιμένουν να εργάζονται. Σ' αυτή την περίπτωση, οι άγωνιστές των δύο τάσεων πρέπει να πάνε να εκθέσουν τις άπόψεις τους στη γενική συνέλευση του έργο σταίου, ώστε να μόρρηση το σύνολο των εργατών να άποφασίσει άφου λάβει ύπ' όψη όλα τα στοιχεία του ζητήματος. Δεδομένου του άπερίόριστου χαρακτήρα της πάλης και της τεράστιας ισχύος του εχθρού, πρέπει, για να κατακτηθεί ή νίκη, να έπιστρατευθούν όλες οι δυνάμεις των μαζών, όχι μόναχα ή όλική και ήθική δύναμη με την προοπτική της δράσης, ή ενότητα και ο ένθουσιασμός, αλλά έπίσης ή πνευματική ενεργητικότητα που προκύπτει από τη διαύγεια της σκέψης. Και ή σπουδαιότητα αυτόν των κομμάτων ή «ομάδων γνώμης» συνίσταται σε τούτο, ότι συμβάλλουν στη γένεση αυτής της δευδέρκειας με τις άναμεταξύ τους διαμάχες, τις συζητήσεις τους, την προπαγάνδα τους. Μέσω αυτόν των όργάνων αυτό - άποσαφήνισης, ή εργατική τάξη κατορθώνει να διακρίνει, για δικό της λογαριασμό, το δρόμο της έλευθερίας.

Νά γιατί τὰ κόμματα μ' αὐτή τὴν ἔννοια (καὶ παρόμοια ἢ ἴδια ἢ σύλληψή τους) δὲν χρειάζονται καθόλου τίς ἀκαμπτες καὶ ἀναλλοίωτες δομές. Ἀπέναντι σὲ κάθε μεταβολὴ τῆς κατάστασης, σὲ κάθε καινούργιο κατῆγον, τὰ πνεύματα ἀποχωρίζονται γιὰ νὰ ξανασυγκεντρωθοῦν μὲ διαφορετικὸ τρόπο ἔμφανίζονται ἄλλες ομάδες μὲ ἄλλα προγράμματα. Δεδομένου τοῦ ρευστοῦ χαρακτήρα τους, εἶναι πάντοτε ἱκανὰ νὰ προσαρμοσθοῦν στὴν καινούργια κατάσταση.

Τὰ σύγχρονα ἐργατικά κόμματα ἔχουν ἓνα διαμετρικὰ ἀντιθετο χαρακτήρα. Ἐχουν ἄλλωστε διαφορετικὸ σκοπὸ : νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία καὶ νὰ τὴν ἀσκήσουν ἀποκλειστικὰ γιὰ δικό τους ὄφελος. Μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιζητοῦν νὰ συμβάλουν στὴ χειραφέτηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐννοοῦν νὰ κυβερνήσουν αὐτὰ τὰ ἴδια καὶ παρουνιάζουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα κάτω ἀπὸ τὸ μανθῶς τῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ προλεταριάτου. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, πού τὴν ἀνάπτυξή της πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε στὴ χρυσῆ ἐποχῇ τοῦ Κοινοβουλίου, ἀντιλαμβάνεται αὐτὴ τὴν ἐξουσία μὲ τὴ μορφή μιᾶς κυβέρνησης σπληγμένης σὲ μιὰ κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία. Ὅσο γιὰ τὸ κομμουνιστικὸ Κόμμα, αὐτὸ ὠθεῖ τὴ θέληση τῆς κυριαρχίας μέχρι τίς πύλεις τῆς συνέπειας : τὴ δικτατορία τοῦ Κόμματος.

Ἀντίθετα μὲ τὰ κόμματα πού περιγράψαμε προηγουμένως, τὰ κόμματα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους *σχηματισμοὶ μὲ ἀκαμπτες δομές* πού ἡ ὁμοιογένειά τους ἐξασφαλίζεται μὲσω τῶν καταστατικῶν, τῶν πειθαρχικῶν μέτρων, τῶν διαδικασιῶν εἰσδοχῆς καὶ διαγραφῆς. Ὅντας *μηχανισμοὶ κυριαρχίας ἀγωνίζονται* γιὰ τὴν ἐξουσία διατηρώντας τοὺς ἀγωνιστὲς στὴν *πυθελία ὁδὸν* μὲ τὴ βοήθεια τῶν *ἐξουσιαστικῶν στοιχείων* πού διαθέτουν κυριαρχικά, ἐνῶ ταυτόχρονα προσπαθοῦν νὰ ἐντείνουν διαρκῶς τὴν ἐπέκτασή τους, νὰ διευρύνουν τὴ σφαῖρα ἐπιρροῆς τους. Δὲν θέτουν στὸν ἑαυτοὺς τὸ καθῆκον νὰ μάθουν τοὺς ἐργάτες νὰ σκέφτονται ἀπὸ μόνοι τους, ἀλλὰ ἀντίθετα νὰ τοὺς ἐπιγυμνάσουν νὰ τοὺς μεταμορφώσουν σὲ πιστοὺς καὶ ἀφοσιωμένους ὄπαδους τῶν θεωριῶν τους. Ἐνῶ ἡ ἐργατικὴ τάξη, γιὰ νὰ ἐνισχύσει τίς δυνάμεις της καὶ νὰ νικήσει, χρειάζεται μιὰν ἀπεριόριστη ἐλευθερία πνευματικῆς ἀνάπτυξης, ἡ ἰσχύς τοῦ κόμματος *βασίζεται στὴν καταστολὴ ὅλων τῶν ἀπόψεων πού δὲν εἶναι σύμφωνες μὲ τὴ γραμμὴ*. Στὸ ἔσωτερικὸ τῶν «δημοκρατικῶν» κομμάτων, αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἐπιτυγχάνεται μὲ μεθόδους πού διασώζουν τὰ προσχήματα τῆς ἐλευθερίας, στὰ δικτατορικὰ κόμματα μὲ τὴ θηριώδη καὶ ἀπροσημάτιστη καταστολή.

Ὅρισμένοι ἐργαζόμενοι ἤδη ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ κυριαρχία τοῦ σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ἢ τοῦ κομμουνιστικοῦ Κόμματος δὲν θὰ σήμαινε παρὰ τὴν ἡγεμονία, μὲ *καμουφλαρισμένη μορφή*, μιᾶς ἀστικῆς τάξης, καὶ ἔτσι θὰ διακρίνε τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν ὑποδούλωση. Ἄλλὰ, κατὰ τὴ γνώμη τους, θὰ ἔπρεπε νὰ οἰκοδομήσουμε στὴ θέση τους ἓνα *ἀπαναστατικὸ Κόμμα* πού θὰ ἀπέβλεπε πραγματικὰ στὴν ἀγκαθίδρυση τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας

και της κομμουνιστικής κοινωνίας. Στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται καθόλου για ένα κόμμα με την έννοια που καθορίστηκε προηγουμένως, για μια ομάδα επεξεργασίας και έκφρασης απόψεων που μοναδικός της στόχος είναι να διαφωτίσει, αλλά πρόκειται για ένα κόμμα με τη σύγχρονη έννοια του δρου, ένα κόμμα που αγωνίζεται για να κατακτήσει την εξουσία και να την εξασκήσει αυτό το ίδιο με σκοπό να τη χρησιμοποιήσει για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης, και αυτό με την ιδιότητά του της πρωτοπορίας, της οργάνωσης της συνειδητής επαναστατικής μειοψηφίας.

Η ίδια η έκφραση «επαναστατικό Κόμμα» αποτελεί δξύμωρο σχήμα, περιέχει μιάν έννοιολογική αντίφαση. Ένα κόμμα τέτοιου είδους δεν μπορεί να είναι επαναστατικό. Εάν είναι, τότε είναι με την ίδια έννοια που δίνουμε το όνομα «επανάσταση» σε μια κυβερνητική μεταβολή που πραγματοποιείται σαν επακόλουθο σχετικά βλαίων πιέσεων, όπως για παράδειγμα η γένεση του Τρίτου Ράιχ. Φυσικά, όταν έμεις μιλάμε για επανάσταση, έχουμε υπ' όψη την προλεταριακή επανάσταση, την κατάκτηση της εξουσίας από την εργατική τάξη.

Το «επαναστατικό Κόμμα» έχει σαν θεμέλιο την αντίληψη ότι η εργατική τάξη δεν μπορεί να κατορθώσει τίποτα χωρίς μια ομάδα άρχηγών ικανών να νικήσουν, αντί γι' αυτήν και στη θέση της, τη μικροβουαζία και να σχηματίσουν μια νέα κυβέρνηση, με άλλα λόγια την πεποίθηση ότι η εργατική τάξη είναι ανίκανη να πραγματοποιήσει η ίδια την επανάσταση. Πάντα σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, οι άρχηγοι θα δημιουργήσουν την κομμουνιστική κοινωνία με διατάγματα δηλαδή η εργατική τάξη είναι ακόμα ανίκανη να διεκθύνει και να οργανώσει η ίδια την εργασία της και την παραγωγή της.

Αυτή η θέση δεν είναι ως ένα σημείο βάσιμη, τουλάχιστον προς το παρόν; Δεδομένου ότι σήμερα η εργατική τάξη, σαν μάλα, αποδείχεται ανίκανη να κάνει την επανάσταση, δεν είναι αναγκαίο να την κάνει αντί γι' αυτήν και στη θέση της η επαναστατική πρωτοπορία, το κόμμα; Και αυτό δεν θα ισχύει όσο οι μάζες θα υπομένουν αγγύγυστα τον καπιταλισμό;

Αυτός ο τρόπος αντίληψης των πραγμάτων θέτει άμεσα και άλλα ερωτήματα: Ποιόν τύπο εξουσίας θα εγκαθιδρύσει ένα τέτοιο κόμμα μέσω της επανάστασης; Πώς θα κατορθώσει να νικήσει την καπιταλιστική τάξη; Η απάντηση έρχεται από μόνη της: επειδή θα ξεγεληθούν οι μάζες πράγματι, μόνο οι επιθέσεις των μαζών, οι μαζικοί αγώνες και απεργίες, επιτρέπουν την ανατροπή της παλιάς κυριαρχίας. Έτσι, το «επαναστατικό Κόμμα» δεν θα κατορθώσει ποτέ τίποτα χωρίς την επέμβαση των μαζών.

Εφόσον τα πράγματα έχουν έτσι, θα συμβεί ένα από τα δύο ενδεχόμενα. Είτε οι μάζες επιμένουν στην ανάπτυξη της δράσης τους: Μακριά από το να εγκαταλείψουν τον αγώνα για να αφήσουν το νέο κόμμα να κυβερνήσει ανενόχλητο, οργανώνουν την εξουσία

τους στα έργοστάσια και στα εργαστήρια και προετοιμάζονται για νέους αγώνες, με στόχο αυτή τη φορά την όριστική συντριβή της κυριαρχίας του Κεφαλαίου. Μέσω των εργατικών συμβουλίων, σχηματίζουν μια κοινότητα όλο και περισσότερη συμπαγή και, μ' αυτό τον τρόπο, ικανή να αναλάβει τη διεύθυνση της κοινωνίας στο σύνολό της. Με δυο λόγια, οι μάζες αποδειχνουν ότι δεν ήταν τόσο ακατάλληλες για να κάνουν την επανάσταση όσο πολλοί ισχυρίζονταν. 'Από τη στιγμή αυτή, δημιουργείται αναπότρεπτα μια διαμάχη ανάμεσα στις μάζες και το νέο κόμμα που διεκδικεί για τόν έαυτό του το μονοπώλιο της εξουσίας και που είναι πεπεισμένο χάρη στη θεωρία ότι το κόμμα πρέπει να αποτελεί την ηγεσία της εργατικής τάξης, ότι η αυτενέργεια των μαζών δεν είναι παρά παράγοντας άταξίας και άναρχίας. Είναι τότε ένδεχομένο το ταξικό κίνημα να έχει αποκτήσει τόσο δύναμη που να του επιτρέψει να παρακάμψει το κόμμα. 'Αλλά ένδεχεται επίσης το κόμμα, συμμαχώντας με άστικα στοιχεία, να συντριψει τους εργαζόμενους. 'Όπως και να έχει το πράγμα, τόσο στη μια περίπτωση όσο και στην άλλη, το κόμμα αποκαλύφθηκε σαν εμπόδιο στην επανάσταση. 'Επειδή θέλει να είναι κάτι άλλο από όργανο προπαγάνδας και διαφωτισμού. 'Επειδή όριζει στον έαυτό του σαν ιδιαίτερη άποστολή του να διευθύνει και να κυβερνήσει.

Είτε, στη δεύτερη περίπτωση, οι εργατικές μάζες συμμορφώνονται με τη θεωρία του κόμματος και του εγκαταλείπουν τη διεύθυνση της πορείας των πραγμάτων· ακολουθούν τα συνθήματα που έρχονται εκ των άνω και, πεπεισμένες (βλέπε Γερμανία 1918) ότι η νέα κυβέρνηση θα πραγματοποιήσει το σοσιαλισμό ή τον κομμουνισμό, ξαναπαίρνουν το δρόμο της εργασίας. 'Η μπουρζουαζία κινητοποιεί επί τόπου όλες τις δυνάμεις της, που οι ταξικές τους ρίζες δεν έχουν ακόμα καταστραφεί : την οικονομική της δύναμη, την τεράστια πνευματική εξουσία της, την οικονομική της ηγεμονία στα εργοστάσια και στις μεγάλες επιχειρήσεις. Το κόμμα που κυβερνά, πολύ αδύναμο για να αντίσταθεί σ' αυτή την επίθεση, δεν μπορεί να διατηρηθεί στην εξουσία παρά μονάχα δείχνοντας μετριопάθεια, πολλαπλασιάζοντας τις παραχωρήσεις και τις όπισθοχωρήσεις. Τότε διακηρύσσουν ότι είναι αδύνατο να γίνει κάτι καλύτερο πρὸς το παρόν, ότι θα ήταν τρέλλα από μέρος των εργατών να θέλουν να επιβάλουν ούτοπικές διεδικήσεις με τη βία. Και έτσι το κόμμα, στερημένο από τη μαζική δύναμη που χαρακτηρίζει μίαν επαναστατική τάξη, μεταμορφώνεται σε πρόκτορα συντήρησης της άστικής εξουσίας.

Λέγαμε μόλις προηγουμένως ότι, σε σχέση με την προλεταριακή επανάσταση, ένα «επαναστατικό Κόμμα» αποτελεί οξύμωρο σχήμα. Θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε το ίδιο πράγμα με διάφορο τρόπο : στην έκφραση «επαναστατικό Κόμμα», ο όρος «επαναστατικός» υποδηλώνει αναγκαστικά μίαν άστική επανάσταση. Πράγματι, κάθε φορά που οι μάζες επενέβησαν για να ανατρέψουν μίαν κυβέρνηση και στη συνέχεια εμπιστεύθηκαν την εξουσία σ' ένα

νέο κόμμα, βρεθήκαμε μπροστά σέ μιάν ύστική επανάσταση, παρακολοθήσαμε τήν αντικατάσταση ενός κυριαρχου στρώματος από ένα άλλο, καινούργιο κυρίαρχο στρώμα. Αυτό συνέβη στό Παρίσι, όταν τό 1830 ή μπουρζουαζία του χρήματος διαδέχθηκε τούς μεγαλογαιοκτήμονες, όταν τό 1848 ή βιομηχανική μπουρζουαζία κατέλαβε τή θέση τής χρηματιστικής μπουρζουαζίας — ενώ τό 1870, τό σύνολο τής μπουρζουαζίας, μεγάλη και μικρή, εγκαθίστατο στην έξουσία. Αυτό συνέβη και κατά τή ρωσική επανάσταση, όταν ή κομματική γραφειοκρατία άσπαξε τήν έξουσία μέ τήν ιδιότητα του διευθυντικού στρώματος. Άλλά στις μέρες μας, τόσο στη δυτική Εύρώπη όσο και στην Άμερική, ή μπουρζουαζία έχει πολύ γερές και σταθερές ρίζες στό έργοστάσιο και στις τράπεζες για νά μπορέσει μιá κομματική γραφειοκρατία νά τήν αποδιώξει και νά πάρει τή θέση της. Τό μόνο μέσο για νά νικηθεί ή μπουρζουαζία παραμένει πάντοτε ή δράση τών μαζών, ή από μέρους τους κατάληψη τών έργοστασίων και οικόδομηση τής συμβουλευτικής τους όργάνωσης. Πάντως, σ' αὐτή τήν περίπτωση, φαίνεται ξεκάθαρα ότι ή πραγματική δύναμη βρίσκεται στις μάζες, πού άφανίζουν τήν κυριαρχία του Κεφαλαίου στο μέτρο πού ή ίδια τους ή δράση επέκτείνεται σέ πλάτος και σέ βάθος.

Όσοι λοιπόν όραματίζονται ένα «επαναστατικό Κόμμα» δέν κατανοοῦν παρά σέ περιορισμένο μονάχα βαθμό τά διδάγματα του παρελθόντος. Αζμβάνοντας ύπ' όψη ότι τά εργατικά κόμματα, τό σοσιαλιστικό και τό κομμουνιστικό Κόμμα, έγιναν όργανα κυριαρχίας πού συμβάλλουν στη διαίώνιση τής εκμετάλλευσης, άκούονται νά συμπεράνουν ότι : «χρειάζεται νά τά καταφέρουμε καλύτερα!» Μ' αὐτό τόν τρόπο έθελουφλοῦν μπροστά στό γεγονός ότι ή άποτυχία τών διαφόρων κομμάτων όφείλεται σέ μιá πολύ γενικώτερη αίτια, και συγκεκριμένα στη θεμελιώδη αντίφαση πού ύπάρχει άνάμεσα στη χειραφέτηση τής τάξης, στό σύνολό της και μέ τίς ίδιες της τίς δυνάμεις, και τήν εκμηδένιση τής δραστηριότητας τών μαζών από μιá φιλεργατική νέα έξουσία. Άπέναντι στην παθητικότητα και τήν άδιαφορία τών μαζών, αυτοσυναισθάνονται σέ επαναστατική πρωτοπορία. Άλλά εάν οι μάζες παραμένουν άδρανεϊς, αίτια είναι ότι δέν κατορθώνουν άκόμα νά διακρίνουν τό όρόμο του άγώνα, τής ταξικής ένότητας, ενώ προαισθάνονται ένστικτώδεια τόσο τήν κολοσσιαία δύναμη του εγθρου όσο και τό γιγάντιο χαρακτήρα τών καθηκόντων πού τίθενται μπροστά τους. Πάντως, όταν οι περιστάσεις θά τίς έχουν ώθήσει σέ δράση, θά πρέπει νά εκκληρώσουν αὐτό τό καθήκον : νά οργανωθοῦν κατά τρόπο αυτόνομο, νά πάρουν στό χέρια τους τά μέσα παραγωγής, νά εξαπολύσουν τήν επίθεση ένάντια στην οικονομική έξουσία του Κεφαλαίου. Και για μιάν άκόμα φορά θά φανεί ξεκάθαρα ότι κάθε ύποτιθέμενη πρωτοπορία, πού επιδιώκει, σύμφωνα μέ τό πρόγραμμά της, νά διευθύνει και νά έξουσιάζει τίς μάζες μέσω ενός «επαναστατικού Κόμματος», άποτελεϊ έναν αντίφραστικό παράγοντα, από τήν ίδια τή φύση αὐτής τής αντίληψης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

«Γύρω στο 1930 δέν είχα άκόμα τήν παρασηκρή ιδέα γιά τίς φυσικές δημokraτικές σχέσεις πού άναπτύσσονται άνάμεσα στους έργαζόμενους στον τόπο τής δουλειάς τους. Οι τότε πρόσφατες σεξο-οικονομικές θεωρήσεις σχετικά μέ τόν ανθρώπινο δομικό σχηματισμό τοποθετούνταν μέσα στα πλαίσια τής σκέψης τών Μαρξιστικών κομμάτων. Τόν καιρό έκείνο έργαζόμουν σέ Φιλελευθερος, Σοσιαλιστικές και Κομμουνιστικές πολιτιστικές οργανώσεις και όταν παρουσίαζα τή σεξο-οικονομία πίεζο τόν έαυτό μου νά χρησιμοποιώ τά τρέχοντα Μαρξιστικά κοινωνιολογικά συνθήματα. Ή τεράστια διάσταση άνάμεσα στη σεξο-οικονομική κοινωνιολογία και τό χυδαίο οικονομισμό ήδη γίνονταν αισθητή αέ πολλές έπίπνες άντεκλήσεις μέ διάφορους κομματικούς άξιωματούς. Άλλά έφόσον άκόμα πίστευα στη βασική έπιστημονική φύση τών Μαρξιστικών κομμάτων, ένα μονάχα πρόγμα δέν μπορούσα νά καταλάβω: γιατί οι άνθρωποι του Κόμματος καταπολεμούσαν τά κοινωνικά επακόλουθα τής Ιατρικής μου έργασίας μέ ιδιαίτερη θυσιοτητα τή στιγμή άκριθώς πού μάζες ύπαλλήλων, βιομηχανικών έργατών, μικροεπιχειρηματιών, σπουδαστών κλπ., έρχονταν διωσαμένες γιά τή γνώση τής ζωής στις οργανώσεις μέ σεξο-οικονομικό προσανατολισμό.

Όσο σημαντικώτερα ήταν τά κοινωνικά επακόλουθα του μαζικού-ψυχολογικού έργου, τόσο θυσιοτέρα γίνονταν τά άντίμετρα τών κομματικών πολιτικών. Ήδη τό 1932 τόσο οι Σοσιαλιστικές όσο και οι Κομμουνιστικές οργανώσεις, παρά τίς έντονες διαμαρτυρίες τών ίδιων τους τών μελών, άπαγόρευαν τή διανομή τών έργων πού δημοσίευε ή Verlag fur Sexualpolitik, μέ έδρα τότε τό

Βερολίνο. Ἀπειλήθηκα μὲ ἐκτέλεση μάλιστα ὁ Μαρξισμὸς θὰ ἐπαίρει τὴν ἐξουσία στὴ Γερμανία. Τὸ 1932, ἀντίθεση μὲ τὴν ἐκφρασμένη θέληση τῶν μελῶν τους, οἱ Κομμουνιστικὲς ὀργανώσεις στη Γερμανία ἀπέκλεισαν τους σεξο-οικονομικοὺς πολιτικούς ἀπο τις συγκεντρώσεις τους, ὅπως εἶχαν κάνει καὶ οἱ Σοσιαλ-Δημοκράτες στὴν Αὐστρία ἤδη ἀπὸ τὸ 1929 καὶ τὸ 1930. Διῶχθηκα καὶ ἀπὸ τις δύο ὀργανώσεις ἐπειδὴ εἰσήγαγα τὴ σεξολογία στὴν κοινωνιολογία καὶ ὑπέδειξα τὰ διδάγματα τῆς σχετικὰ μὲ τὸν ἀνθρώπινο δομικὸ σχηματισμό. Ἀνάμεσα στὸ 1934 καὶ τὸ 1937, ἦταν οἱ ὀργανωματοῦχοι τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων ποὺ ἐπανεπιλημμένα ὑπενθῦμιζαν στοὺς φασιστικοὺς κύκλους τῆς Εὐρώπης τὸν «ἐπικίνδυνον» χαρακτῆρα τῆς σεξο-οικονομίας. Τίς σεξο-οικονομικὲς δημοσιεύσεις τίς σταμάτασαν στὰ σύναρα τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, καὶ τίς ἐστελναν πίσω, παρόμοια ὅπως καὶ τίς μάζες τῶν φυγῶν ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ ἀποφύγουν τὸ Γερμανικὸ φασισμό. Αὐτὰ εἶναι γεγονότα ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ ἀντικρούσει κανένο ἐπιχειρημα-».

Βίλχελμ Ράιχ

Πρόλογος στὴν τρίτη ἐκδοση τῆς

«Μαζικῆς Ψυχολογίας τοῦ Φασισμοῦ», 1945

Ἡ μελέτη ποὺ ὀκολοῦθει γράφτηκε ἀπὸ τὸν Ράιχ, μὲ τὸ ψευδῶνυμο Ἔρνστ Πάρελλ, τὸ 1933 στὴ Δανία ὅπου εἶχε βρεθεῖ ἐξόριστος ἀπὸ τὴ Γερμανία. Τὸ Γενάρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου ὁ Ἄντολφ Χίτλερ ἐγίνε ὁ τελευταῖος καγκελλῶριος τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαυαρίας καὶ ὄρχιζε ἡ κυριαρχία τῶν Γερμανῶν Ναζί. Μιὰ σύντομη σκιαγράφηση τῆς διαμόρφωσης τῆς ἱστορικῆς συγκυρίας μέσα στὴν ὁποία γράφτηκε, θὰ ρίξει κάποιο φῶς πάνω στὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ Ράιχ.

Ἡ ἦτα τῆς δεύτερης Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας τὸ 1918 ὄφισε ἓνα κενὸ ἐξουσίας στὴ Γερμανία, ὅπου γιὰ μισὸν αἰῶνα ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξη (καὶ εἰδικώτερο ἡ ἐκδοιομηχάνιση) εἶχε προπαρευτεῖ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ πολιτικὴ ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀποτυχημένη ὀστικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1918 καὶ τὸ ἐπακόλουθό της, ἡ προκατασκευασμένη Βιομορκανῆ «ἐπανάσταση ἐκ τῶν ἄνω», ἐξασφάλισαν τὴν ἐπιβίωση καὶ τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς συντηρητικῆς μπουρζουαζίας ποὺ κρατοῦσε ἀθέβασα τὸ ἥγιο τῆς ἐξουσίας ἀντιμαχία μὲ τοὺς γαιοκλήμονες Γιούγκερς. Τὸ κράτος ἦταν στὴν

άντληψη τών έργατῶν καί μικροαστῶν μιά Ἐξχώρη κοινωνική δύναμη στήν κορυφή τῆς πυραμίδας (ἐφόσον ὁ τρόπος τῆς διαμορφώσεως του εἶχε ἐνιαχύσει τήν ἀστική ἰδεολογία που ἐντύνε τό κράτος μέ τόν καλπικό μανδύα τοῦ Ἐξώρου καί ὑπερταξικοῦ κοινωνικοῦ θεσμοῦ) — μιά κοινωνική δύναμη που υποστήριζε τόν μόνρχη καί ὑποστηρίζονταν ἀπό τή δύναμη ἑνός καλογυμνασμένου μόνιμου στρατοῦ καί ἑνός συγκεντρωτικοῦ διοικητικοῦ μηχανισμοῦ. Ἡ ἐπιβίωση τῆς ἐξουσίας τῆς ταξικῆς συμμαχίας που διαχειρίζονταν τό κράτος ἐγίνε θρύψαλα κατό τόν πόλεμο τοῦ 1914-18, ἕναν πόλεμο, που εἶχε πάντως ὑποχρεωθεί νά ἐξαπολύσει γιά χάρη τῶν συμπερόντων της.

Τό Σοσιαλ-δημοκρατικό Κόμμα (SPD) ἰδρύθηκε τό 1869 μέ τή δραστήρια ὑποστήριξη τῶν πρόσφατα δημιουργημένων συνδικάτων, καί γιά μερικά χρόνια εἶχε παραμείνει ἡμιπαράνομο. Ἀντιπροσώπευε τήν πάλη τοῦ ὀλοένα αυξανόμενου βιομηχανικοῦ προλεταριάτου γιά τά ἀστικοδημοκρατικά «δικαιώματα» που δέν κατορθώθηκε νά ἐξασφαλιστοῦν τό 1848, καί στίς δυό τελευταίες δεκαετίες τοῦ 19ου αἰώνα ἀσπάστηκε μίαν ἰδιαίτερα ντετερμινιστική ἀναθεώρηση τοῦ Μαρξισμοῦ, που ἀνταποκρίνονταν στό χαμηλό ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς γερμανικῆς τάξης οὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Ἀπό ἀποψη ὑποστήριξης ἐγίνε μαζικό κόμμα κατό τήν πρώτη δεκαετία τοῦ 20ου αἰώνα. Ἡ ὄρηση τοῦ SPD νά ἀντιταχθεῖ στήν ἀπόφαση τῶν στρατοκρατῶν καί βιομηχάνων γιά τήν διεξαγωγή πολέμου τό 1914 εἶχε ἀν ἐπακόλουθο τήν ἐμφάνιση ἑνός ἀντιπλευμικοῦ κινήματος στό ἀριστερά τοῦ SPD, τό ὁποῖο περιλάμβανε στούς κόλπους του ἐπαναστάτες, εἰρηνιστές καί προχωρημένα τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Αὐτό τό κίνημα ἀντιπροσώπευονταν ἀπό πολιτικό πεδίο ἀπό τό Ἄνεξάρτητο Σοσιαλ-δημοκρατικό Κόμμα (USPD) που ἀποσχίστηκε ἀπό τό SPD τό 1917 καί παρέσυρε μαζί του τό 40% τῶν μελῶν τοῦ τελευταίου, ἀλλά ἡ πραγματική ὀργανωτική του ἔκφραση ἦταν οἱ ἀντιπλευμικές διαδηλώσεις καί οἱ ὁπεργίες που παρέλυαν τήν πολεμική παραγωγή. Αὐτά τά κινήματα ἀναπτύχθηκαν σημαντικά τό 1918, ὅταν ἡ φυλάκιση τοῦ Σπαρτακιστῆ ἀντιμιλιταριστῆ ἡγέτη Λιμπκνεχτ μέ τήν κατηγορία τῆς προδοσίας ὀδήγησε σέ μίαν ὁπεργία 50.000 ἐργατῶν.

Τό 1917 ἡ Γερμανία καλύφθηκε ἀπό ἐργοσασιακό συμβούλιο που ὀργανώθηκαν ἀπό τοὺς ἐργάτες στούς τόπους ἐργασίας καί τά ὁποῖα καθοδήγησαν χιλιάδες ἐργατῶν στή συνέχιση τῆς πα-

ραγωγής σε όρισμένους τομείς και σε μαζικές αντιπολεμικές απεργίες σε άλλους. Στο Κίελο οι ναύτες του στόλου της Βαλτικής, επηρεασμένοι βαθειά από τη δράση των Ρώσων συντρόφων τους, στασίασαν με έμπυχία έναντι στους άεκωματικούς τους και, ενώ στά παλεμικό πλοίο κυμάτιζαν κόκκινες σημαίες, σχημάτισαν επαναστατικό συμβούλιο και έπεισαν τὰ στρατεύματα πού στάλθηκαν γιά νά συντρίψουν τήν εξέγερση νά έννωθούν μαζί τους. Οι βιομηχανικοί εργάτες κήρυξαν γενική απεργία σε ύποστήριξη τών ναυτών του Κιέλου, ενώ έγιναν λαϊκές εξέγέρσεις κατα μήκος της Βαλτικής άκτής στο Άμβούργο, στη Βρέμη και στο Λούμπεκ. Ένα μήνα αργότερα ο λαός του Μονάχου άνακηρυξε τη σοσιαλιστική δημοκρατία με πρόεδρο τόν δημοφιλή ήγέτη του USPD Κούρτ Άιζενερ. Καταλήφθηκαν δημόσια κτίρια και εγκαταστάσεις έφημερίδων, και σχηματίστηκαν εργασιασροτικά συμβούλια κατα τό πρότυπο τών Ρωσικών σοβιέτ. Στο Βερολίνο οι εργάτες άκαλούθησαν τήν έκκληση του USPD (και ειδικώτερα της Σπάρτακιστικής του πτέρυγας) γιά τήν εγκαθίδρυση μις δημοκρατίας βασισμένης πάνω στην έξουσία τών εργασιασικών συμβουλίων.

Τό SPD, υπό τήν ήγεσία του Έμπερτ, πού είχε διαπραγματευθεί με τό στρατό και τάν αυτοκράτορα τό αχρηματισμό κυβέρνησης, πανικοβλήθηκε και άνακήρυξε τη δημοκρατία σε μιό προσπάθεια νά συγκρατήσει τήν επαναστατική παλίρροια. Τό ότι οι άστικές πολιτικές προοπτικές της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, τών άστικών δικακωμάτων και της καθολικής ψηφοφορίας, πού τό SPD είχε θέσει σαν στόχους του, ήταν σε θέση νά προσελκύσουν τήν ύποστήριξη ενός μεγάλου τμήματος τών γερμανών εργατών, άκόμα και όταν αυτοί έπαιρναν ένεργό μέρος στο κίνημα τών εργασιών συμβουλίων, μπορεί νά εξηγηθεί μονάχα από τήν έλλειψατατη ικανότητα πολιτικής έκφρασης τών συμφερόντων τους, πού είχε κληρονομηθεί από τη Δεύτερη Άυτοκρατορία, και από τη συμμαχία άνάμεσα στο SPD και τούς ήγέτες του ήττημένου γερμανικού στρατού, πού νομιμοποιούσε τό ρόλο του SPD στην κρίση και ταυτόχρονα επέτρεπε στη νέα κυβέρνηση νά καταστέλλει βίαια τις έκφράσεις της λαϊκής έξουσίας.

Τό USPD συνεργάστηκε προσωρινά με τό SPD γιά τό σχηματισμό μις ύπηρεσιακής κυβέρνησης άλλό άποχώρησε τόν έπομενο μήνα, τό Δεκέμβρη του 1918, διαφωνώντας με τήν άπόφαση του Έμπερτ νά χρησιμοποιήσει τό στρατό γιά νά εκδιώξει μερικούς επαναστάτες ναύτες πού είχαν καταλάβει τό πρώην αυτοκρατορικό

ανάκτορο του Βερολίνου. Το USPD εξοκολούθησε να άσκει πίεση για να γίνουν τα συμβούλια τα πραγματικά όργανα της πολιτικής εξουσίας, αλλά ο διαταγμός του σχετικά με το δν θα υποστήριζε το SPD το έκανε να χάσει την πολιτική πρωτοβουλία και κατά τα τέλη του Δεκέμβρη το πιο ριζοσπαστικό του τμήμα, οι Σπαρτακιστές, αποχώρησαν από το USPD για να ιδρύσουν το Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα (KPD). "Έτσι η βαθειά έχθρα ανάμεσα στο SPD και το KPD γεννήθηκε από τις ίδιες τις περιστάσεις του σχηματισμού του τελευταίου, το οποίο διακήρυσε ότι το USPD είχε «χάσει το δικαίωμά του να αποκαλείται σημασιφόρος των επαναστατημένων μαζών» (ένω θεωρούσε όρθα ότι το SPD είχε πουλήσει το λαό απροσημάκτα). Αυτό τον ίδιο μήνα, το συνέδριο των εργατικών συμβουλίων που συνήλθε στο Βερολίνο ψηφισε με 400 ψήφους έναντι 75 την εγκατάλειψη κάθε άξιωσης για την πολιτική εξουσία, μία απόφαση που όφειλονταν αέ μεγάλο βαθμό στην επίρροή του SPD μέσα στα συμβούλια.

Η πλειοψηφία των Σπαρτακιστών ψηφισε στο KPD υπέρ μιας έκκλησης για μία λαϊκή εξέγερση, παρά την αντίθετη γνώμη δύο ηγετών τους, του Κάρλ Λίμπκνεχτ και της Ρόζας Λούξεμπουργκ, που είχαν θεωρήσει τη σχέση των κοινωνικών δυνάμεων σαν ανωριμη για μία τέτοια απόπειρα. Παρολο αυτά οι τελευταίοι αποδέχτηκαν την απόφαση της πλειοψηφίας. Η εξέγερση πνιγθηκε στο αίμα από το στρατό, ακολούθησε η σύλληψη και η θηριώδης δολοφονία του Λίμπκνεχτ και της Λούξεμπουργκ.

Με την ανασύσταση μιας συμμαχίας των κυρίαρχων τάξεων, η εξουσία της γερμανικής εργατικής τάξης είχε μπει στο ζυγο για να πραγματοποιηθεί μια οργανοποιημένη αστική επανάσταση. Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης βασίζονταν πάνω στο βρετανικό Bill of Rights και το Γαλλικό Σύνταγμα. Όμως πατέ δέν αγκόλιασε τα συμφέροντα αρκετών τμημάτων του Γερμανικού λαού ώστε να ζωογονηθούν οι σκιώδεις ελευθερίες της. Ο φιλελευθερος δικαστικός Prcuss, που ήταν ο επικεφαλής της ομάδας που επεξεργάστηκε το σύνταγμα, έγραφε: «Παντού συναντώμε την καχυποψία. Οι Γερμανοί δέν μπορούν να αποσινώξουν την παλιά πολιτική τους δειλία και το σεβασμό τους για το αυταρχικό κράτος». Η Δημοκρατία βρέθηκε άμέσως αντιμετώπη με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών σύμφωνα με την οποία η Γερμανία έπρεπε να πληρώσει τεράστια ποσά στους Συμμάχους για πολεμικές έπνορθώσεις, να

ἀποδεχθεί την εὐθύνη γιὰ τὴν ἐξαπόλυση τοῦ πολέμου, νὰ χάσει τίς ἀποκίες της καὶ νὰ περιορίσει τίς ἐνοπλιες δυνάμεις της σὲ 100.000 ἄνδρες. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πιὸ προχωρημένων ομάδων τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου ὀνηοῦχησαν γιὰ τὰ πιθανὰ ὑπακόλουθα πού θὰ εἶχε πάνω στὸν παγκόσμιον καπιταλισμὸ τὸ στοιχείο τῆς ἐθνικιστικῆς ἐκδίκησης τῆς Συνθήκης (πού κατὰ κύριον λόγον ἀξίωνε ἢ Γαλλία). Στις «Οἰκονομικὲς Συνέπειες τῆς Εἰρήνης» ὁ Κέϊνς ἀποκάλεσε τὴ συμφωνία «μηχανισμὸ αὐταπάτης» μὲ ὄρους πού ἦταν «ἀτιμητικοί, προσβλητικοί, ἀπεχθεῖς καὶ ἀποτροπιαστικοί». Ἐπίσης τὴν ἀποκάλεσε πράξη «ἀπερίσκεπτης πλεονεξίας» πού «ἐπέβαλλε στὴ Γερμανία μιὰ κατάσταση ὑποτέλειας». Ἀποτέλεσμα τῆς Συνθήκης ἦταν νὰ πεθεῖ ἡ δυναμικὴ τῆς Γερμανικῆς καπιταλιστικῆς ἐπέκτασης κάτω ἀπὸ ἄκόμα ἰσχυρότερη πίεση ἀπ' ὅσο πρὶν τὸ 1914. Γράφοντας τὸ 1930, ὁ Τρότσκι χαρακτήρισε αὐτὴ τὴν κατάσταση πραγμάτων ὡς τὸ «ἄλυτο Εὐρωπαϊκὸ δίλημμα»:

«Καθὼς οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς Γερμανίας ὀλοένα ἀναπτύσσονται καὶ ὅσο περισσότερη ἐπεκτατικὴ δυναμικὴ ἀπακτοῦν, τόσο περισσότερο ἀσφυκτιοῦν μέσα στὰ πλαίσια τοῦ κρατικοῦ συστήματος τῆς Εὐρώπης — ἑνὸς συστήματος πού μοιάζει μὲ τὸ «σύστημα» τῶν κλαυθίων σ' ἓνα φτωχὸ ἐπαρχιακὸ ζωολογικὸ κήπο. Σὲ κάθε καμπὴ τῆς συγκυρίας ὁ Γερμανικὸς καπιταλισμὸς βρίσκεται ἀντιμέτωπος μὲ αὐτὰ ἄκριθως τὰ προβλήματα πού εἶχε προσπαθήσει νὰ ἐπιλύσει μὲ τὸν πόλεμον».

Μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Ρούρ ἀπὸ τοὺς Γάλλους, τὸν μακροχρονὸ ἀποκλεισμὸ τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὴ Βρετανία, τὴν κατάρρευση τοῦ ἠθικοῦ τῶν Γερμανῶν ἐξαιτίας τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλιών, ἦρθε ἡ μαζικὴ πληθωριστικὴ κρίση τοῦ 1923 — ἡ εἰρήνη σημαίε ἄκόμα μεγαλύτερες δοκιμασίες γιὰ τίς ἤδη ἐξαντλημένες ἀπὸ τὸν πόλεμον λαϊκὲς μάζες:

«Αὐτοὺς τοὺς μῆνες ὁ λαὸς τοῦ Βερολίνου δὲν μπορούσε νὰ κλείσει μάτι. Ὁ φόβος τῆς ἀθεβαιότητας κρατοῦσε τοὺς ἀνθρώπους Ἐγγυρτινοῦς, κανεὶς δὲν μπορούσε νὰ μείνει σπίτι. Ἦταν μιὰ αἴσθησις παράλυσης συνδυασμένη μὲ τὴν ἀνεπιβίβη κίνηση: ἦσαν φόβος ἀπὸ κούραση κι ὀμεις τὰ μάτια σου ἦταν ὀρθάνοιχτα. Ὅλες οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις διαλύθησαν, ἡ ζωὴ εἶχε γίνεϊ ἓνα ἀκατανόητο συνοθύλευμα ἀριθμῶν, καὶ κανεὶς δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ βρεῖ τί σημαίνει».

«Ἔτσι, ὅλοι συνωστίζονταν στὰ καφενεῖα, στὰ μιὰρ, στὰ

νάιτ—κλόμπ. Κάθε μέρα ξεφύτρωνε και μιά καινούργια «εταιρία...», και όλα τὰ μέρη ήταν κατάμεστα από κόσμο. Έφθασαν ένα τέταρτο του πληθυσμού είχε πουλήσει, δ.τι είχε και δέν είχε, και άλλο ένα είχε ανταλλάξει τὰ δολλάρια του με «χειροπιαστά αγαθά», άρχισε ένα γενικό ξεπούλημα ανθρώπων ύπάρξεων. Παρόμοια όπως στους άμαλους καιρούς οι άνθρωποι πουλάνε την άργασίο τους, τή δύναμή τους ή τή νοημοσύνη τους έτσι τώρα πουλούσαν τον εαυτό τους, ψυχή και σώμα. Άνθρωποι που την ήμερα κερδοσκοπούσαν στα πολύτιμα μέταλλο ή στα δέρματα, τή νύχτα έμπορεύονταν γυναίκες και άντρες, έρωτα και θίταια. Καθε τι είχε τήν τιμή του και, με τό δολλάριο στα δύο έκατομμύρια μάρκα, ή τιμή αυτή ήταν πολύ χαμηλή» (άπόσπασμα από τὰ «Σήμερα Είμαστε Άδέρφια» του Λέο Λάνια, ένα μυθιστόρημα τής έποχής).

Άπό τό 1924 άρχιζε μιά μαζική οικονομική άνόρθωση τής Γερμανίας. Οι σύγχρονες μέθοδοι μαζικής παραγωγής, ή τυποποίηση, οι σύγχρονες μηχανικές εγκαταστάσεις και ή διαφημιστική τεχνική έπαιξαν μεγάλο ρόλο σ' αυτή τήν άνάκαμψη, όπως έπίσης και οι θελιωμένες συλλογικές διαπραγματεύσεις και ή αύξηση των πραγματικών μισθών. Τό σύστημα των καρτέλ, που ύπήρχε από δεκαετίες, άναπτύχθηκε σημαντικά και όδήγησε στα ισχυρά βιομηχανικά κομπάνι: HAPAG (ναυτιλία), SIEMENS (κατασκευές), VEREINIGTE STARYWERKE (χάλυθας) και I.G. FARBEN, τό μεγαλύτερο κομπάνι του κόσμου τήν έποχή αυτή, που έλεγχε 4.000 γερμανικές έταιρίες και 500 ξένες έπιχειρήσεις τό 1925. Άλλά πίσω από αυτή τήν οικονομική άνόρθωση βρίσκονταν μιά τεραστια είσοφή άμερικανικών κεφαλαίων, που διατίθενταν έκτός των άλλων γιά δημόσια έργα, γιά άγροτικές έπιχορηγήσεις, γιά τήν επέκταση των κοινωνικών ύπηρεσιών. Άποτέλεσμα τής καπιταλιστικής κρίσης του 1929 και τής κατάρρευσης τής WALL STREET, ήταν νά άποσυρθούν τό βραχυπρόθεσμα άμερικανικά δάνεια, πάνω στα όποια είχε στηριχτεί ή Γερμανική εύημερία. Γιά τή Γερμανία έπακολούθησε ή κοινωνική καταστροφή. Στίς άρχές του 1929 ύπήρχαν δύο έκατομμύρια άνεργοι, στις άρχές του 1932 ό αριθμός τους έφτασε τὰ 6 έκατομμύρια και κατά τὰ τέλη του ίδιου χρόνου μόλις λιγώτεροι από τό μισό του έργατικού πληθυσμού ήταν άνεργοι.

Τό 1922 ή Γερμανική κυβέρνηση είχε ύπογράψει τή Συνθήκη του Ροπάλλο με τήν ΕΣΣΔ, σύμφωνα με τήν όποια οι δύο ήττημέ-

νοι του πολέμου έγκαιρώδευαν στενές διπλωματικές και οικονομικές σχέσεις. Ο Βικτόρ Σέρζ, που βρισκόταν τότε στο Βερολίνο και δούλευε για την Κομμουντέρν, έγραψε αργότερα τό ακόλουθα:

«Είδωμένη από εδώ, ή Ρωσική Έπανάσταση φάνηκε σαν ένα λαμπρό κατόρθωμα. Διατηρούσε όλη σχεδόν τή λάμψη της για πρωτοφανέρωτη δικαιοσύνη και κοινωνική όργάνωση καθώς και για χωρίς προηγούμενο δημοκρατία. Αυτό ίσχυε τόσο για μός όσο και για τό πλατύ κοινό κα όκομα και για μερικούς αντίδραστικούς. Οι σοσιαλδημοκράτες ήταν οι μονοι που δέν έβλεπαν τίποτε άλλο από τό πόσο κόστισε ή Έπανάσταση, τό δεσποτικό της χαρακτήρα, τήν πείνα και τους μακροχρονους πολέμους» («Απομνημονεύματα ενός Έπαναστάτη»).

Όμως παρόλα αυτά τό SPD συνεργάζονταν μέ τή Σοβιετική Ρωσία για τή σύναψη έμπορικων συμφωνιών, που περιλάμβαναν τή μυστική παραγωγή Γερμανικών πολεμικών ειδών, απαγορευμένη από τή Συνθήκη των Βερσαλλιών, σέ Ρωσικό έδοφος, μακριά από τά μάτια των σχολαστικών συμμόχων.

Η Ιστορία του ΚΡΔ από τήν ίδρυσή του μέχρι τή διάλυσή του από τους Ναζί είναι ή Ιστορία του μεγαλύτερου προπολεμικού Κομμουνιστικού Κόμματος στην Εύρώπη και ταυτόχρονα του λιγότερο αποτελεσματικού από πολιτική άποψη. Στερημένα από έναν ένα ναστατικό θρίαμβο τό 1919 και μέ τήν πρώτη του ήγειαία δολοφονημένη, προσπάθησε χωρίς έπιτυχία νά ήγηθεί νέων έξεγέρσεων τό 1921 (ή «Δρόση του Μάρτη») και τό 1923:

«Ο Τρότσκι έξηγει τή Γερμανική ήττα μέ τήν «κρίση της επαναστατικής ήγεσίας», αλλά αυτή ή κρίση είναι έκφραση δύο άλλων κρίσεων: της κρίσης της λαϊκής συνείδησης και της κρίσης μιας ήδη γραφειοκρατικοποιημένης Διεθνούς... Έπρεπε νό βρεθούν οποδιανομιαίοι τράγοι. Από τήν ήττα προέκυψε τό ψεύδος, οι κυρώσεις, ή πειθαρχία που διαφθείρει συνείδησεις. Κανείς δέν μιλούσε για τό θεμελιώδες σφάλμα. Όλο τό Κόμμα ζούσε μέ τήν άθέλητη μπλόφα των μόνιμων στελεχών που ή κύρια φροντίδα τους ήταν νά μην έρθουν σέ αντίθεση μέ τους άνωτέρους τους. Η ψευδής πληροφόρηση άρχιζε από τή θέση της γραφειοκρατικής πυραμίδας χόρη στο προσωπικό συμφέρον του φτωχού ύπαλλήλου του κομματός ό όποιος, απλώς για νά μη χάσει τή δουλειά του, βεβαίω-

νε τόν οργανωτή τής Κεντρικής Έπιτροπής δι τή πράγματι είχε στή διάθεσή του πενήντα άνθρωποι και δι τή πενήντα μούζερ είχαν αγοράσει — ενώ στήν πραγματικότητα είχε δεκα άνθρωποι και έψαχνε μότακα νά βρει μούζερ για νά αγοράσει. Η ψευδής πληροφορηση ανέβαινε από βαθμίδα σε βαθμίδα μέσω τής όλης ιεραρχίας τών γραμματέων, έτσι που τελικά ό εκπρόσωπος τής Κεντρικής Έπιτροπής τού ΚΡΔ μπορούσε νά πει στόν Προεδρό τής Διεθνούς «Είμαστε έτοιμοι», τή στιγμή πού τ'όποτα δέν ήταν έτοιμο και όλοι τή ξέραν μέσα στό Κόμμα εκτός από τούς συντάκτες τών εμπιστευτικών έκθέσεων» (Βικτόρ Σέρζ, στό ίδιο).

Μετά από αυτές τίς ήττες, τό ΚΡΔ όπéτυχε νά διαμορφώσει μιá δική του πολιτική προσαρμοσμένη στις συνθήκες μιáς «όμαλης» περιόδου. Έχοντας μπολεσεβικοποιηθεί τό 1923 με ντιρεκτιβες τής Μόσχας, ακολουθούσε κατά γράμμα τή γραμμή τής Κομιντέρν όλη αυτή τήν δεκαετία, και κατάληξε νά μήν είναι ούσιαστικά τίποτα περισσότερο από πράκτορας τής Σοβιετικής έξωτερικής πολιτικής. Ότι αυτός ό ρόλος ήταν όλότελο όσυμβίβαστος με τήν αντιπροσωπεία και υπεράσπιση τών συμφερόντων τής Γερμανικής εργατικής τάξης, έγινε σύντομα φανερό. Ένα μικρό παράδειγμα: τό 1921 ό Κράσιν λαϊκός έπίτροπος έξωτερικού έμπορίου τής ΕΣΣΔ, προειδοποίησε σε μιá συνέντευξη με τή «Rote Fahne» (τήν ήμερήσια έφημεριδα τού ΚΡΔ) ότι μιá ένδεχόμενη όπαργία τών Βερολινέζων εργοστασιακών εργατών θά παρεμποδίζε τήν παραδοσά μηχανικού έξοπλισμού στήν ΕΣΣΔ....

Τό Γερμανικό Έργατικά Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΑΡΔ) ιδρύθηκε τάν Άπρίλη τού 1920 από μιá όμάδα άναρχικών, συνδικαλιστών και αντιεξουσιαστικών μαρξιστών πού αντίτάσσονταν στήν πρόθεση τού ΚΡΔ νά πάρει μέρος στις κοινοβουλευτικές εκλογές (τή χρονιά αυτή τό ΚΡΔ πήρε μιό εκατομμύριο ψηφους). Μετά από αυτό ή ιστορία τού ΚΑΡΔ ουακοπίζεται. Η προσπάθειά του νά θεμελιώσει σε βιομηχανική βάση, τήν πολιτική έξουσία, μέσα στο πνεύμα τών πιο προχωρημένων τμημάτων τού κινήματος τών συμβουλιών τού 1917 είχε ήδη ύποναμευτεί από τίς καταπινές πολιτικές έξελίξεις. Πάντως ή ιστορία του και ή όπιρροή του δέν είναι εύκολο νά εκτιμηθούν για τάν ίδιο λόγο πού είναι δύσκολο νά άποκαλυφθεί ή ιστορία τού ρόλου τών άναρχικών και τής κολλεκτιβαποίησης κατά τόν Ίσπανικό Έμφύλιο Πόλεμο — ό,τι δέν «παρέδωσε» ή όπτική Ιντελλιγκέντσια τών δυτικών πανεπιστημίων έ-

χει σε μεγάλο βαθμό καταπνιγεί από το έπίσημο παγκόσμιο «κομμουνιστικό» κίνημα. Πόντως είναι γνωστό ότι το KAPD συνεργάζονταν στενά με την AAUD (Γενική Έργατική Ένωση της Γερμανίας), μίαν όμοσπονδιακή ένωση των καταλοίπων των έργασιασικών συμβουλών μετά το 1920, όποτε είχε έκδοθει ένας ναιμος που περιόριζε τις δραστηριότητες των έργασιασικών συμβουλών στην έκφραση γνώμης με συμβουλευτικό χαρακτήρα για τις διευθύνσεις των έργασιασικών. (Τό KPD δέν έκανε πατέ αισθητή την παρουσία του στό συνδικαλιστικό κίνημα και στρατολογούσε τό μέλη του κατά κύριο λόγο από τους άνεργους — 80ο)ο των μελών του τό 1932 ήταν άνεργοι. Τό SPD συνεργάζονταν στενά με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία κατά τη διάρκεια όλης της δεκαετίας του 1920). Προσηλωμένα σε μία πολιτική έξω-κοινοβουλευτισμού, βρισκόμενο σε άντίθεση με τό σοσιαλδημοκρατικά συνδικάτα που βασίζονταν στό SPD και χωρίς νά είναι εύπρόδεκτο στην Κομμουνιστική Διεθνή, έξαπίας της άρνησης του νά θέσει τό συμφέροντο του Μπολσεβίκικου Κόμματος ύπεράνω των συμφερόντων του γερμανικού προλεταριάτου, τό KAPD παρέμενε έξω από τό σημαντικά πεδία πολιτικής σηζήτησης, άποδυναμώθηκε, και κατά τό τέλος της δεκαετίας δέν ήταν παρά μία μικρή θεωρητική όμάδο. (Ό έκπρόσωπος του KAPD στό Συνέδριο της Μόσχας του 1921 τάχθηκε με τη Ρωσική Άριστερή Άντιπολίτευση και φυγάδεψε τό κείμενο του λόγου της Κολλοντάι στό Συνέδριο σχετικά με την Έργατική Άντιπολίτευση στη Ρωσία, με άποτελεσμα νά θγει από Βερολίνο μία γερμανική έκδοση του κειμένου).

Ή πολιτική της Κομιντέρν, που καθύμβυε ό Στόλιν (και ό Μπουχάρν μεχρι τό 1928 όποτε «έκκαθαρίστηκε»), ύποδιαφείται σε μία σειρά ξεχωριστών «περιόδων». Ή «πρώτη περίοδος» (1917-1921) της καπιταλιστικής άστάθειας όκολουθήθηκε από τη «δεύτερη περίοδο» της καπιταλιστικής σταθεροποίησης, κατά την όποία ή πολιτική της Κομιντέρν ευνοούσε τό σχηματισμό στρατηγικών συμμαχιών με τό σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Τη διαδέχτηκε τό 1928 ή «τρίτη περίοδος» της γενικής καπιταλιστικής κρίσης και της ριζοσπαστικοποίησης των μοζών. Σχετικά με την πολιτική της Κομιντέρν, ό Τρότσκι γράφει:

«Μπορεί νά λεχθεί άδίστακτα: κάνοντας όρχή από τό 1923, ούτε μία στροφή τακτικής δέν έγινε έγκαιρα άπο την Κομιντέρν κάτω από την έπίδραση μιας όρθης έκτίμησης της μεταβολής των άντικειμενικών συνθηκών. Άντιθετα, κάθε

στροφή ήταν αποτέλεσμα της άτυποφωρης δειυσης τών αντί-φάσεων ανάμεσα στη γραμμή της Κομιντέρν και την αντικειμενική κατάσταση».

και ότι «ή ήγροσία της Κομιντέρν στάθηκε όνικανη νά προβλεψει ή νά προλάβει ότιδήςποτε. Τό μόνο πού μπορεί νά κάνει είναι νά καταγράψει τίς ήττες. Οι άποφάσεις της και τά άλλα ντοκουμέντα είναι, δυστυχώς, μονόχα κωμικές ταχυδακτυλουργίες πίσω άπό τή ράχη του Ιστορικού προτσασου».

Η ήγροσία του ΚΡD άκολούθησε μιά καθοδική πορεία άπό άποψη ποιότητας στο μέτρο πού τό Γερμανικό Κόμμα παραιτούνταν με άλοόνο επιταχυνόμενο ρυθμό άπό τήν πολιτική άυτονομία του άπέναντι στη Μόσχα. «Η γραμμή άπό τόν Λίμπκνεχτ και τή Λούξεμπουργκ, μέσω των Λεβί και Μέγιερ, Μπρόντλερ και Ταλχόμερ, Ραϊθ Φίσερ και Μάσαλου, στον Τέλμαν και τήν άμάδα του είναι μιά άλοφόνερη καθοδική γραμμή άπό άποψη γενικής πολιτικής Ικανότητας, άν και όχι άπό άποψη κουράγιου και αφοσίωσης. Αυτό τό πράγμα δέν Ισχύει καθόλου για όλα τό άλλα Κομμουνιστικά Κόμματα» (Eric Hobsbawm, New Left Review, Μόης 1970).

Η «τριτοπεριοδική» γραμμή της Κομιντέρν οχετικά με τό «σοσιαλφασισμό» ταύτιζε τή σοσιαλδημοκρατία και τό φασισμό σαν διδυμες και έξισου επικίνδυνες άπειλές για τίς δυνάμεις της διεθνοūs προλεταριακής επανάστασης. Παρόλο πού είχε νά άντιμετωπίσει μιά φασιστική δύναμη άλότελο έξχωρη άπό αυτή των σοσιαλδημοκρατών, τό ΚΡD άποδέχτηκε αυτή τή γραμμή πού στην πράξη άπέκλειε τό σχηματισμό ενός ενιαίου μετώπου ΚΡD/SPD εναντίον των Ναζι — ένα άμυντικό μέτρο πού έτσι κι άλλως ή φυσική του έχθρότητα για τούς σοσιαλδημοκράτες άύσιαστικά άπέκλειε.

Κατά τό 1930 τό ΚΡD είχε 124.000 μέλη και πήρε 4.590.000 ψήφους στις έκλογές αυτής της χρονιάς. Στις ίδιες έκλογές, οι ψήφοι των Ναζι διογκώθηκαν σε 8.000.000 άπό 800.000 τό 1928, ενώ τό SPD πήρε 8.000.000 ψήφους. Και όμως τό ΚΡD έφδε αυτές τις έκλογές πάνω άπ' όλα σαν δική του νίκη. Η «Rote Fahne» περιέγραψε τό έκλογικό άποτελέσματο των Ναζι σαν «τήν άρχή του τέλους» τους και σαν «τό άποκαρύφωμα του Έθνικοσοσιαλιστικού Κινήματος στη Γερμανία. Αυτό πού θά έπακολουθήσει δέν μπορεί νά είναι παρά μονόχα παρακμή και πτώση». Τό 1931 τό ΚΡD έφτασε μέχρι τό σημείο νά ύποστηρίξει τούς Ναζι στην

προσπάθειά τους να πάρουν τη θέση των σοσιαλδημοκρατών στην Πρωσία (πού τό SPD είχε κερδίσει στις εκλογές). Άνικανο νά αναλάβει πολιτική πρωτοβουλία μπροστά στον κίνδυνο της άνερχόμενης ναζιστικής δύναμης, δέν δίστασε νά ύποστηρίξει ότι ή κυριαρχία των Ναζι θά ήταν βραχύβια και θά χραιμαίμευε γιά νά συντριθεί ή δύναμη του SPD! Αύτη τήν εποχή ό Τρότακυ έγγραφε τά έξής γιά τήν πολιτική του KPD:

«Πρέπει νά πούμε στους προχωρημένους εργάτες μέ δυνατή φωνή και άπερίφραστο: μετά τήν «τρ.τη περίοδο» του τυχοδιωκτισμού και της κουχισιολογίας, άρχισε ή «τέτορτη περίοδος» — περίοδος πανικού και συνθηκολογησης».

Ό Reimut Reiche παρατηρεί ότι κατά τό 1928, όταν ό Βίλχελμ Ράιχ μπήκε στό KPD (στην πραγματικότητα ό Ράιχ προσχώρησε στό Αύστριακό Κομμουνιστικό Κόμμα τό 1927 και στό KPD όταν έγκαταστάθηκε στό Βερολίνο τό 1930), «ή όμοιογένεια μελών, ήγεσίας και μαζών, σαν μιάς ένιας άγωνιστικής μονάδας, είχε πάρει τόν κατήφορο». Μέ τήν άνδρωσή του σέ στιγμές ήττας της επανάστασης, μέ τήν έλλειψη πολιτικής εύκαμψίας πού τό διέκρινε και μέ τήν αυξανόμενη ύποταγή του άπέναντι στην πολιτική του Στάλιν, δέν υπάρχουν πολλές ένδειξεις ότι τό KPD άποτέλεσε ποτέ μιάν «ένιαία άγωνιστική μονάδα» («Σεξουαλικότητα και Πάλη των Τάξεων», New Left Books, 1970).

Τό Γενάρη του 1932, ό Χίτλερ προσφώνησε σέ μιά μεγάλη συγκέντρωση θιομηχάνων στό Ντύσσελντορφ και έξασφάλισε τήν ύποστήριξη και τή χρηματοδότηση μιάς μεγάλης μερίδας του γερμανικού κεφαλαίου — τό ούσκωδέστερο τμήμα του λόγου του, σέ συμπικνωμένη μορφή, είχε ως έξής:

«Ό Κομμουνισμός είναι κάτι περισσότερο από έναν δχλο που περιφέρεται στους Γερμανικούς δρόμους μας. Κατακτάει όλόκληρο τόν Άντατικό κόσμο. Ή άνεργία ώθει έκτομμύρια Γερμανούς νά βλέπουν τόν Κομμουνισμό σαν τό λογικό θεωρητικό ταίρι της πραγματικής οικονομικής τους κατάστασης. Αύτή είναι ή ουσία του Γερμανικού προβλήματος. Δέν μπορούμε νά θεραπεύσουμε αύτη τήν κατάσταση μέ έκτακτο διατάγματα.

»Μονάχα μιά ριζική λύση μπορεί νά βρεθεί — ή άναγνώριση ότι μιά άνθηρή οικονομική ζωή πρέπει νά προστατεύεται από ένα άνθηρο, ισχυρό κράτος. Πισω από αύτη τήν οικονομική ζωή πρέπει νά βριόκεται ή άμετάκλητη πολιτική θέλη-

ση του έθνους έτοιμη να χτυπήσει, και να χτυπήσει σκληρά».

Όπως παρατηρεί ο Peter Sedgwick σε μία πρόσφατη βιβλιοκριτική των θεωριών για το φασισμό:

«Οι σοσιαλιστές έπρεπε να σταματήσουν τις προσπάθειές τους να αποδείξουν ότι ο Χίτλερ ήταν μία μαριονέτα του κεφαλαίου και, αντίθετα, να τον δούν σαν τον προδρομο της διαρκούς πολεμικής οικονομίας και του κορπορατιστικού σχεδιασμού». («Τό πρόβλημα του Φασισμού», International Socialism 42, Φλεβάρης 1970).

Τό γεγονός ότι τό οικονομικό και πολιτικό συμφέροντα μιάς τάξης τίθενται συνώνυμα, και ότι ή διάσπαση άνόμοσά τους υπήρξε ή πηγή της κοινωνικής αστόθειας από τό 1848 — αυτό τό γεγονός φάνηκε τό 1917 με τό σύνθημα «όλη ή έξουσία στά σοβιέτ» και τώρα έτίθετο κατά τόν αντίστροφο τρόπο με τήν άνοδο των Ναζί.

«Κανένα κίνημα χωρίς ένα είδος ιδεολογικού παραλληλισμού με τόν μαρξισμό δέν μπορούσε να έλπισει να κρατήσει τό ήνία μιάς κοινωνίας όπως ή Γερμανική, όπου τό όρια του ταξικού διαχωρισμού ήταν τόσο έντονα χαραγμένα... Όλη ή αγωνιστικότητα και αυταθυσία, όλο τό μίσος γιά τό πρόνομο και τή διαφθορά, όλη ή απόφαση γιά τήν οικοδόμηση ενός καλύτερου και υγιέστερου κόσμου, πού στους επαναστάτες σοσιαλιστές συνδέονταν με μιά ταξική προοπτική γιά τήν κοινωνία, χαρακτηρίζαν και τούς πρόδρομους του ναζιστικού κινήματος, μονάχα πού συνδέονταν με μιά φυλετική θεώρηση. Η δημογωγία και ή έξοπάτηση έφαρμόζονταν διαρκώς και ένουνειδίτη, αλλά μέσα στά όρια μιάς τρομερής ειλκφίνειας. Pessima Corruptio Optimi: οι χειρότερες διαστροφές γεννιώνται από τή διαφθορά των εύγενέστερων ενστίκτων — και οι χειρότερες κτηνωδίες από τή διοχέτευση της ταξικής αγωνιστικότητας πάνω σε μή-ταξικούς στόχους» (στό ίδιο).

Όλα αυτά φαίνονται καθαρότερα αν αναλογιστούμε ότι μονάχα ένα πολιτικό κίνημα με αναπτυγμένη κατανόηση της κοινωνικής όλότητας μπορούσε να ριζώσει τόσο σταθερά σε τμήματα όλων των τάξεων της γερμανικής κοινωνίας. Το γεγονός ότι οι Ναζί τό κατάφεραν ενώ οι προοπτικές του KPD παρέμειναν τόσο περιορισμένες και άπρόσπετες, είναι ένα θέμα με τό οποίο κατα-

πίσνεται ό Ράιχ σ' αύτή τή μελέτη: «Ενώ έμεις παρουσιάζαμε στις μάζες μεγαλοπρεπείς Ιστορικές αναλύσεις και οικονομικά επιχειρήματα σχετικά με τις αντίφάσεις του Ιμπεριαλισμού, ό Χίτλερ έβιγε τις εσωτέρες χορδές τους». Καί τό 1930 ό Ernst Bloch έγραφε στην «Κληρονομιά του Καιρού μας»: «Οι χυδαίοι μαρξιστές δέν δίνουν άρκετή προσοχή σέ ό,τι συμβαίνει στις πιό πρωτόγονες και αύτοπικές παρορμησεις. Οι Ναζι ήδη έχουν υπό τήν κατοχή τους αύτό τόν τομέα, και θά αποδειχθεί άπωοδήροτε παλυ σημαντικός». Άλλά τό μόνο αντίδοτο, έκτός άπό ένα άμυντικό καταπραϊντικό, στην κρίση τής γερμανικής κοινωνίας πού έφερε τους Ναζι στην έξουσία θά ήταν μία προλεταριακή επανάσταση — και κομμιά τέτοια πραγματική «λύση» δέν διαφαίνονταν, επειδή άπό τους ανθρώπους σάν τόν Ράιχ πού έφερον μέσα στις κριτικές τους τό πνεύμα τών προλεταριακών έξεγέρσεων του 1917 έλλεπε είτε ή πολιτική και πάνω άπ' όλα στρατηγική έμπειρία, είτε ή πολιτική βάση με τήν όποια οι άντληψεις τους θά άποκοτούσαν μεγαλύτερη πολιτική άποτελεσματικότητα. Παρό τις άνευρόκειές του, τό KPD κυριάρχησε στη σκηνή τών επαναστατικών δυνατοτήτων τής γερμανικής εργατικής τόξης μέχρι τό 1925.

Έχοντας έργαστεί στη Βιέννη πάνω στην ψυχανάλυση κοντά στο Φρόυντ άπό τό 1920, ό Ράιχ είχε όλοένα και περισσότερο ριζοσπαστικοποιηθεί τόσο χάρη στην ανάπτυξη τής δικής του έπιστημονικής δουλειάς όσο και χάρη στο γεγονός πού διαδραματιζόνταν γύρω του, ειδικώτερα τή μαζική σφαγή τών Βιεννέζων εργατών πού είχαν κατέβει σέ γενική άπεργία τό 1927, στην όποια ήταν αύτόπτης μάρτυρας. Είναι όμως άμφίβολο κατά πόσο ό Ράιχ κατανόησε την Ιστορική σημασία τής άστυχίας τής επανάστασης στην κρίσιμη μεταπολεμική πολιτική συγκυρία στη Γερμανία, και αύτό φαίνεται ειδικώτερα άπό τό γεγονός ότι στη μελέτη του «Τι είναι ή Ταξική Συνείδηση» θέτει την όργανωτική δομή και τόν τρόπο δουλειάς του ΣεΕ-πόλ σάν μία έναλλακτική λύση άπέναντι στην Ιεραρχική και όρτηριοσκληρωμένη δομή του KPD, ένω παραλείπει νά αναφερθεί στο πρόσφατο κύριο όργανωτικό προηγούμενο του πρώτου, τό κίνημα τών έργαστασιακών συμβουλίων. Πραγματικά, ό Ράιχ δέν κατανόησε ότι στο γραφειοκρατικό και τήν αντιδραστικότητα τών σταλινικών κομμάτων δέν μπορεί νά άντιπασχει μία όργανωτική δομή πού ήδη περιέχει, σέ έμβρυώδη έστω κατάσταση, αύτό πού θέλουμε νά όποφύγουμε. Δέν κατανόησε ότι δεν

μπορούμε να στηριχθούμε στον «επαναστατικό» γραφειοκρατισμό και τη «λογική» Ιεράρχηση ενός «επαναστατικού» κόμματος. Είναι όμως φανερό ότι το μόνο ριζικό αντίδοτο στα κόμματα που διοούν για πολιτική έξουσία είναι η δημοκρατική οργάνωση των εργατών σε επιτροπές δράσης και, τελικά, σε εργατικά συμβούλια — γενικές συνελεύσεις της βόσας. Και ακόμα ότι η οργανωτική δομή των τελευταίων είναι το μόνο είδος προτύπου για την οποιαδήποτε μορφή συντροφικής συνεργασίας (ή αν θέλετε «οργάνωσης») των επαναστατών εργατών.

Το ΣεΕ-πόλ, το Κίνημα για τη Σεξουαλική Οικονομία και Πολιτική (που πρωτοιδρύθηκε στην Αυστρία το 1928, αλλά με το όνομα Σοσιαλιστική Έταιρεία για τη Σεξουαλική Μελέτη και Πληροφόρηση), ήταν το 1930 μία ομάδα που δρούσε μέσα στο εργατικό κίνημα. Ο Ράιχ ήταν ένα από το ιδρυτικά μέλη του. Ένας μεγάλος αριθμός ομάδων νεολογίας, Ιατρικών συμβουλευτικών κέντρων και ομάδων δασκάλων και γιατρών ανήκον στο ΣεΕ-πόλ' οργάνωσαν ομάδες εργασίας, νυχτερινες μορφωτικές συνεδριάσεις και συγκεντρώσεις σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, αρχικά στις εργατικές συνοικίες της Βιέννης και αργότερα σε άλλες πόλεις. Τα κυριώτερα θέματα ήταν η στέγαση, η σεξουαλική υγιεινή, η πρόληψη της σύλληψης και η έκτρωση, θέματα που είχαν όλα την εποχή εκείνη άμεση ριζοσπαστική πολιτική σημασία.

«Ήταν δυνατό για τον Ράιχ στην εποχή του να συνδέει κάθε αίτημα για την απελευθέρωση της σεξουαλικότητας από το σύμπλεγμα των δυνάμεων που την καταπίεζαν στο καπιταλιστικό σύστημα με ένα πολιτικό αίτημα που κατοφερονταν άμεσα ενάντια στις οικονομικές ρίζες του συστήματος. Γιατί είναι αντικειμενικό γεγονός ότι την εποχή εκείνη κάθε βήμα προς την κατεύθυνση της ελεύθερης σεξουαλικότητας είτε καταστέλλονταν άνοχητα είτε παρεμποδίζονταν από άμεσα αισθητά αίτια όπως η έλλειψη σπιτιών και η άκρεια των αντικυαλληθικιών. Η οικονομική, φυσιολογική και αϊτοπική λειτουργία που ο Ράιχ απέδιδε στη σεξουαλικότητα μέσα στο πλαίσιο της αντίληψής του γιό τον τρόπο επίτευξης της ανθρώπινης ελευθερίας ήταν άναμφίβαλα άπαράδεκτα μηχανιστική από πολλές απόψεις, και μερικά από τα συμπεράσματά του μπορούν να αποδειχθούν λανθόμενα. Επιπλέον, πρέπει να αναγνωριστεί ότι μέσα στις σημερινές συνθήκες είναι δύσκολο να συνδεθεί ή ποσοτικά μεγαλύτερη σεξουαλική ελευθερία

μέ ριζοσπαστικά και συνειδητά ταξικά ατήματα, και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις αυτό έγινε ιστορικά αδύνατο. Ταυτόχρονα είναι τώρα πολύ δυσκολότερο να γίνει η ποιοτική διάκριση ανάμεσα στη φαινομενική και την πραγματική σεξουαλική ελευθερία» (Reiput Reiche, στο ίδιο).

Ό Ράιχ έγινε αντικείμενο όλοένα μεγαλύτερων πολιτικών πιέσεων έξαιτίας της αυξανόμενης έπιρροής του ΣεΞ-πόλ, πιέσεων που προέρχονταν τόσο μέσα από τό Αύστριακό Κομμουνιστικό Κόμμα όσο και έξω από αυτό. Τελικά εγκοσαστόθηκε από Βερολίνο όπου οικοδόμησε τό ΣεΞ-πόλ από την όρχή. Άλλά τό 1932 διώχθηκε από τό ΚΡΔ και, λίγο όργωτερα, από τή Διεθνή Ψυχαναλυτική Ένωσή. Ό Πήκ, μιλώντας σε όνομα της κεντρικής έπιτροπής του ΚΡΔ, δήλωνε: «Έσεις όρχίζετε από την κοτανάλωση και έμεις από την παραγωγή, επομένως δέν είσαστε μαρξιστές». Από την άλλη μεριά, τά μέλη της Διεθνούς Ψυχαναλυτικής Ένωσης απέφευγαν, μπροστά στην όνοδο του φασισμού, στην άτομική θεραπεία και την άστική έπαγγελματική εύποληση και θεωρούσαν άπαράδεκτη τή σημασία που έδινε ό Ράιχ στα κοινωνικά και οικονομικά παρεπόμενα της ψυχαναλυτικής πρακτικής. Ό Ράιχ είχε κάνει τό έγκλημα νό αναγνωρίζει ότι, έκτός άν υποστηρίζεται από ένα ισχυρό πολιτικό κίνημα, ή ψυχανάλυση δέν μπορεί στην καλύτερη περίπτωση παρά νά επιδώκει την άτομική θεραπεία, που τίς περισσότερες φορές έξουδετερώνεται από την άμετάβλητη πραγματικότητα της καπιταλιστικής κοινωνίας όπου ζεί ό «θεραπευόμενος» άσθενής. Σχετικά μέ αυτό τό θέμα, ό γάλλος ψυχαναλυτής Maud Mannoni ποροτήρησε γιό τά γεγονότα του Μάη τά έξης: «Προκάλεσε κακή έντύπωση τό νά άποκαλέσουν μερικοί ψυχαναλυτές αυτή την άναταραχή σαν έπιστροφή στην ύγεια», και παρακάτω ότι: «Η έμπειρία της άμφισβήτησης, όπως και ή ψυχαναλυτική έμπειρία, άποβλέπει στην έγκράτηση μιας ειλικρνοϋς γλώσσας στην έπικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων» («Η ψυχανάλυση και ή έπανάσταση του Μάη», στο «Reflections on the Revolution in France», 1966).

Η όπότερο του Ράιχ νά αναπτύξει από την ψυχαναλυτική πρακτική του μίον έπαναστατική κριτική της άστικής οικογενείας (γι' αυτόν ή άστική οικογένεια είναι «ένα έργαστήριο παραγωγής έξουσιαστικών ιδεολογιών και συντηρητικών δομών») και τά διδάγματό του σχετικό μέ τά πολιτικά έπικόλουθα ούτου του

προτάσεσσι («ή σεξουαλική καταπίεση βοηθάει την πολιτική αντίδραση, όχι μονάχα μέσω του προτάσεσσι πού κάνει τά μοζικά άτομο παθητικά και άπολιτικά, αλλά επίσης δημιουργώντας στή δόμησή του συμφέρον γιά την ενεργά ύποστήριξη μιός έξουσιαστικής τάξης πραγμάτων») — το έργο του ούτά συνδυασμένο στά τέλη τής δεκαετίας τού 1920 μέ την ενεργό συμμετοχή του πρώτα στά Αύστριακά και μετά στά Γερμανικά Έργαστικά κίνημα, τόν τοποθέτησαν στή συνέχεια έξω από τά πλοίασια τής όρθοδοξίας τών επαγγελματικών και πολιτικών όργανώσεων πού ίαχυριζόνταν ότι άντιπροσωπεύουν τά συμφέροντα τών έργαστών. Ποντως ή άπά μέρους του άνάλυση αυτών τών συμφερόντων δέν έξαρτιώνταν από τήν αναγνώριση και τήν προοιπογραφή τής μιός ή τής άλλης όργάνωσης.

Είναι φανερό ότι, ή σημαντική έπιρροή τού Ράιχ πάνω στήν κομμουνιστική όργάνωση νεολαίας, έπιρροή πού απέδιδε ένα κυριαρχικό στρατηγικά ρόλο στήν έννοια τής σεξουαλικής ελευθερίας και άνοσήφευγα ένθάρρυνε μιά μεγαλύτερη άυτόνομια και μιό κριτική στάση τών τοπικών τμημάτων τού Κομμυτασ, ήταν γιά τήν ήγασία τού ΚΡΔ θεωρητική άπλοϊκότητα και παρέκκλιση, και στήν πράξη μιά άπειλή γιά τήν έξουσία τής έκτελεστικής έπιτροπής τού Κόμμυτασ. Ένα παράδειγμα είναι ή από μέρους τού Ράιχ ύποστήριξη συμμαχιών στή βάση μεταξύ κομμουνιστών και σοσιαλιστών έργαστών, πράγμα πού θρ'άκονταν σέ κατάφωρη αντίθεση μέ τή γραμμή τού κόμμυτασ γιά τά «σοσιαλφασισμό». Άπό τή μεριά του ό Ράιχ, όπως θά δείξει αυτή ή μελέτη, έθλεπε τήν έφαρμογή τής μαρξιστικής θεωρίας από τούς ιδεολόγους τού ΚΡΔ σάν άθερότευτα οικονομιστική στήν παρέκκλισή της, και τήν πρακτική τους σάν κυριαρχημένη από άστικές πολιτ.στ κές άξίες.

Παρόλα αυτά, άφού υπογραμμισαμε τόν καθορό άντιδραστικό χαρακτήρα τής έκδίωξης τού Ράιχ από τά ΚΡΔ και τής προσπάθειας τού τελευταίου νά παρεμποδίσει μέ κάθε τρόπο τήν έπαφή των μελών του μέ τά γραφτά τού Ράιχ, πρέπει νά σημειώσουμε ότι υπήρχε ένα κενό στήν αντίληψή του γιά τήν άφαμοίωση τής ψυχαναλυτικής πρακτικής από τήν πολιτική πρακτική και αντίατροφα, πράγμα πού τόν εμπόδισε νά συλλάβει τήν πρώτη μεσα από μιό στρατηγική (πολιτική) άποψη και άποτελούσε μιό ένδειξη γιά τήν καταπινή έγκατάλειψη τών έπαναστατικών όρχών.

Άπό αυτή τήν άποψη, ή κριτική τού ΣέρΖ γιά τήν άνάλυση τού Τρότσκι σχετικά μέ τήν άποτυχία τής πολιτικής τής Κομιντέρν

μπορεί να βρει εφαρμογή και στην περίπτωση της φετιχολογίας από το Ράιχ του ρόλου της πολιτικής ήγερσης στη μελέτη που ακολουθεί. Άλλα παρά τις σημαντικές ομοιότητες της ανάλυσης του Τρότσκι του Ράιχ σχετικό με την άνοδο των Ναζι, και ειδικότερα σε σχέση με τον κεντρικό ιστορικό ρόλο μέσα σε αυτά τα γεγονότα που και οι δύο αποδίδουν στη μικρομπουρζουαζία, ο Ράιχ ελάχιστη παρηγοριά βρήκε στις πολιτικές συνταγές των τροτσκιστικών ομάδων που τον πλησίασαν μετά την αποχώρησή του από το ΚΡΔ και τη φυγή του από τη Γερμανία. Μάλιστα, κρατούσε ιδιαίτερα κριτική στάση απέναντι στο ρόλο του «εισαδισμού» (entisim) στη στρατηγική τους.

Για μερικούς μήνες μετά τη φυγή του στη Δανία, όπου ολοκλήρωσε το κύριο έργο του «Μαζική Ψυχολογία του Φασισμού» το 1933, περιπλανήθηκε στην Ευρώπη, από τη Δανία στη Σουηδία, για λίγο στην Αυστρία, στην Έλβετία, κατόπιν στην Άγγλία και Γαλλία, και μετά πόλι πίσω στη Δανία.

Οι στερήσεις της εξορίας, οι επιθέσεις ενάντια στο έργο του και η πολιτική του απομόνωση συνέβαλαν ώστε να δειχθεί η αντίφαση ανάμεσα στην επαγγελματική και πολιτική του διαμόρφωση και τις βλέψεις του. Με τη μετάβασή του στη σχετική «έλευθερία» των ΕΠΑ, και την αυξανόμενη εμφάνιση πάνω στη δυνατότητα καθαρό σωματικής θεραπείας με τη χρήση της ενέργειας της «οργάνης» οι πολιτικές του βλέψεις ολοένα και περισσότερο προσωποποιήθηκαν και εσωτερικοποιήθηκαν, πράγμα που εκφράστηκε στην απόρριψη του μαρξισμού σαν τέτοιου και στην άδυσση του συμπλέγματος καταδωλής του (βλ. το βιβλιαρόκι του «Listen Little Man», 1945) — θέβασα είναι γεγονός ότι πράγματι καταδύκωνταν από τις αμερικάνικες ύγειονομικές αρχές.

Οι γερμανοί σπουδαστές, που από τη δική τους πρόσφατη ανάπτυξη έγινε αυτή η μετάφραση, παρατηρούν σχετικό με ότι αποκαλούν «η τρομερή και αυτοκαταστροφική αναθεώρησή» του, ότι είναι σό να απέφτηκε ο Ράιχ με τον ακόλουθο τρόπο: «Εάν οι μάζες παραμένουν πολύ αδύναμες γιό να κάνουν την επανάσταση μέσα στις συνθήκες του καπιταλισμού, πολύ αδύναμες ακόμα και γιό να σταματήσουν το φασισμό, η συνείδηση πρέπει να απελευθερωθεί με μέθοδες διαφορετικές από τις επαναστατικές, εόν η ψυχική γενετική αδυναμία και η πολιτική καταπίεση μπαίνουν συνεχώς τροχαπέδη στη γενετική αυτόνομία, τότε αυτό το κίνημα προς

τήν αὐτονομία πρέπει νά ξεκινήσει μέ ὀργανικά μέσα μέσω τῶν ὀργανῶν.

Σημείωμα τοῦ Μεταφραστῆ

Ὅπως καί νά ἔχει τὸ ζήτημα τῆς μετέπειτα ἐξέλιξης τοῦ Ράιχ, τὸ ἔργο του ἔχει μίαν ἀναμφισβήτητη ἀξία γιὰ τὴν ἀντιεξουσιαστικὴ νεολοία, ἐπιβάλλεται ὁμῶς νά ἐκτιμηθοῦν σωστά τὰ δυνατά καί τὰ ἀδύνατα σημεῖα του. Οἱ ἀδυναμίες του ἔχουν κατὰ κύριο λόγο τὴ ρίζα τους στὴ φетиχοποίηση τῆς «ἡγεσίας» τοῦ προλεταριάτου, στὴν κυριαρχοῦσα ἀντιδραστικὴ ἀντίληψη ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν μπορεῖ ἀπὸ μόνη τῆς νά ἀποτινάξει τὸ δεσμὸ τῆς, ὅτι ἔργο τῆς δὲν εἶναι ἡ χειροφέτησθαι τῆς ἀλλὰ ἡ ἐκλογή «καλῶν» κηδεμόνων. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη εἶναι ἡ **δ ι χ ο τ ὀ μ η σ η** τῆς ταξικῆς συνειδήσεως ἀπὸ τὸν Ράιχ, ἡ ἀντίληψη ὅτι ὑπάρχει μιά ταξικὴ συνείδηση τῶν «ἡγετῶν» καί μιά ἑξωγενὴ ταξικὴ συνείδηση τῆς ἰδίας τῆς τάξεως! Διαθάζοντας τὴ σχετικὴ ἀνάλυση τοῦ Ράιχ στὸ πρῶτο κεφάλαιο αὐτῆς τῆς μελέτης, ὁ ἀσυνώστης ἀσφαλῶς θά μείνει ἐκθαμβος ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν γνώσεων πού ἀπαιτεῖ τὸ «πρῶτο εἶδος» ταξικῆς συνειδήσεως — ἀκόμα καί ἡ λεπτομερὴς γνώση τῶν διαφορῶν Ἀμερικῆς καί Ἰαπωνίας εἶναι «ἀπάλυτα ἀναγκαῖα»! Καί θά μείνει ἀσφαλῶς ἐξίσου ἐκθαμβος ὅταν διαπιστώσει ὅτι τὸ μόνον πράγμα πού δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὸ «πρῶτο εἶδος» ταξικῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ συνειδητοποίηση ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς σημαίνει τὴ διεύθυνση τῆς κοινωνίας καί τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐργαζόμενους. Ἀληθεῖα, τί νᾶσαι ὅραγε τὸ κόμμα τῶν φορέων τῆς «ταξικῆς συνειδήσεως» αὐτοῦ τοῦ εἶδους: «ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου» ἢ μήπως «συνδικάτο» τῶν ἐπαγγελματιῶν γραφειοκρατῶν;

Αὐτὴ ἡ **εὐ ν ο υ χ ι α μ ἔ ν η** ἀντίληψη τοῦ Ράιχ πῶς στίς σχέσεις συνειδήσεως καί αὐθορμητοῦ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴ διάπλιση τῆς ἀνεπαρκείας τῆς κομματικῆς ἀντίληψης καί ταυτόχρονα ἀπὸ τὴν ἀδυναμία του νά ξεφύγει ἀπὸ τὰ **π λ α ῖ σ ι α σ κ ῆ ψ η ς** τοῦ κομματικοῦ νερκισισμοῦ. Στὴν προσπάθειά του νά στιγματίσει τίς ἀνόλογες ἀντιλήψεις πού κυριαρχοῦσαν στὴ Γερμανικὴ Σοσιαλδημοκρατία, ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ ἔγραφε: «Ἡ ἱστορία ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων πού ἔγιναν στὰ περασμένα μᾶς δείχνει ὅτι τὰ βίαια λαϊκὰ κινήματα δὲν εἶναι

καθόλου ένα ουθαίρετα και ένουειδίητο δημιούργημα τών λεγομένων «άρχηγών» ή τών «κομμάτων», καθώς φαντάζονται αι άστυνομικοί και οι επίσημοι άστοι ιστοριογράφοι, άλλα όλότελα στοιχεισκά φαινόμενα, γεννημένα από μιá δύναμη φυσική, που τήν πηγή της τήν έχει στον ταξικό χαρακτήρα της σύγχρονης κοινωνίας» «Grèves Sauvages, spontanéité des masses».

Ό άντιεξουσιαστής μελετητής Claude Lefort προσθέτει: «Είναι μιá ούτοπία νά φανταζόμαστε ότι τό κόμμα μπορεί νά εξασφαλίσει έναν άποτελεσματικό αυτοντισμό τών αγώνων και μιá συγκεντροποίηση τών άποφάσεων. Οι έργατικοί αγώνες, όπως διαμορφώθηκαν εδώ και δώδεκα χρόνια(. . .), δέν έπασχαν από τήν άπουσία ενός όργάνου τύπου κόμματος που θά κατάρθωνε νά αυτοντίσει τις άπεργίες, ούτε έπασχαν από μιάν έλλειψη πολιτικοποίησης — με τήν έννοια που δίνει ά Λένιν — άλλα δεσπόζονταν από τό πρόβλημα της αυτόνομης όργάνωσης της πάλης. Κανένα κόμμα δέν μπορεί νά υποχρεώσει τό προλεταριάτο νά λύσει αυτό τό πρόβλημα, άντίθετα, δέν πρόκειται νά λυθεί παρά σέ άντίθεση προς τό κόμματα — όποιαδήποτε κι άν είναι αυτά, θέλω νά πώ όσοδήποτε άντιγραφειοκρατικά κι άν είναι τα προγράμματά τους. Ή ανάγκη μιáς μεθοδικής προετοιμασίας τών αγώνων μέσα στην έργατική τάξη και μιáς επαναστατικής πρόβλεψης δέν μπορεί βέβαια νά άγνωσθεί (παρόλο που δέν παρουσιάζεται διαρκώς, όπως πιστεύουν όρισμένοι), άλλα είναι σήμερα άεξχώριστη από τήν άνάγκη αι άγώνες νά άποφασίζονται και νά έλέγχονται άπ' αυτάίς που τούς διεξάγουν. Ή λειτουργία του αυτοντισμού και της συγκεντροποίησης δέν δικαιολογεί λα:πόν τήν ύπαρξη του κόμματος, βαρύνει τούς ώμους μειωηφικών ομάδων έργατών και ύπαλλήλων που, ένώ παλλασσιάζουν τις έπαφές άνομεταξύ τους, δέν παύουν νά άποτελούν τμήμα του χώρου της παραγωγής όπου δρούν». «Socialisme ou Barbarie. No 28, 1958».

Μιá πληρέστερη έπεξεργασία τών παραπάνω άντιλήψεων όφείλουμε στον Michel Bakunine: «Μιá κοινωνική επανάσταση... είναι ένας μετασχηματισμός που πραγματοποιείται αυθόρμητα... Δέν έξουσιάζεται από κανένα κυρίαρχο που νά έχει μιάν ολοέταιμη θεωρία... Οι επαναστάσεις... στην πραγματικότητα δέν είναι έργο κανενός, γίνονται από μόνες τους, είναι προϊόντα της δύναμης τών πραγμάτων, της κίνησης τών συμβόντων και τών γεγονότων. Προετοιμάζονται γιό πολύ καιρό στα

άδυστα τῆς ἐνστικτώδους συνείδησης τῶν λαϊκῶν μαζῶν καί μετὰ ξεσποῦν, φαινομενικά χάρη σέ ἀσήμοντα αἰτία». Στήν κοινωνική Ἐπανάσταση «ἡ δράση τῶν ἀτόμων» εἶναι «σχεδόν ἓνα τίποτα, καί ἡ αὐθόρμητη δράση τῶν μαζῶν» πρέπει νά εἶναι «τό πᾶν». Ἡ ἐπανάσταση δέν μπορεῖ «νά γίνει» καί νά ὀδηγηθεῖ στήν πλήρη ἀνάπτυξή της παρά μονάχα ἀπό τήν αὐθόρμητη καί ἀδιάκοπη δράση τῶν μαζῶν». Ἔτσι, ἡ σπονδυλική στήλη τῆς Α' Διεθνοῦς «βρίσκεται... στό αὐθόρμητο κίνημα τῶν λαϊκῶν μαζῶν ὅλων τῶν χωρῶν καί ὄχι... σέ μιᾶ ὁμοιομορφη πολιτική θεωρία, πού ἐπιβάλλεται ἀπό ἓνα συνέδριο σ' αὐτές τίς μάζες».

Ἡ μεγάλη ἀξία στό ἔργο τοῦ Ράιχ βρίσκεται στή διερεύνηση — καί ὄχι τήν ὀριστική ἐπίλυση — προβλημάτων παραγνωρισμένων ἀλλά ἐξαιρετικῶς σημαντικῶν, ὅπως ἡ σεξουαλική καταπίεση, ἡ ψυχολογία τῶν μαζῶν, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς μέ βάση τήν καθημερινή ζωή καί τά καθημερινά προβλήματα τῶν μαζῶν, ἡ ἀντιδραστικότητα τοῦ κράτους μηχανικισμοῦ καί οικονομισμοῦ τῶν γραφειοκρατικῶν κομμάτων. Στόν κονφορμισμῶ, ἡ μᾶλλον πουργανισμῶ, τῶν γραφειοκρατῶν ὁ Ράιχ ἀντιπῶσει τήν ἐπαναστατική ἀρχή ὅτι «κάθε τι πού σήμερα συνδέεται μέ τό χρηστά ἦθη καί τήν ἠθική ἔχει ἀμετόκλητα ταχθεῖ στήν ὑψηρεσ'α τῆς καταπίεσης τῆς ἐργαζόμενης ἀνθρωπότητος».

Τό ἔργο τοῦ Ράιχ ὁπωσδήποτε δέν βρήκε μέχρι τώρα τήν ἀπήχηση πού θά τοῦ βεῖζε. Πάντως, τό πρόσφατο ἐνδιαφέρον πού προκάλεσε, κυρίως μετὰ τόν Ἀντιεξουσιαστικό Μῶχ τοῦ 1968, ἀπελευθερῖ μόν ἐπανόρθωση τῆς ὀδικίας ἀπέναντι στόν ὀγωνιστή Ράιχ καί ταυτόχρονα μιᾶ πιστοποίηση τῆς ἀνάδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

1. Η ΔΥΑΔΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΤΑΞΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Εισαγωγή

Ἡ ἀπόπειρα τῆς ἀποκάλυψης καὶ διαφώτισης ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς μαζικῆς ψυχολογίας ὀρισμένων ἀπὸ τὰ προβλήματα ποῦ ἀναφαίνονται κατὰ τὴ συζήτηση γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πάσχει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ μερικές ἀνεπάρκειες. Οἱ ἐξωτερικὲς περιστάσεις καὶ συνθήκες στίς ὁποῖες οἱ ἐξόριστοι γερμανοὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζονται δὲν εἶναι καθόλου εὐνοϊκὲς. Κατὰ πρῶτο λόγο, ἡ ἀμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν πολιτικὴ ζωὴ, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα μὲ τὴ ζωὴ τῶν μαζῶν, διακόπτεται ἢ στὴν καλύτερη περίπτωση διατηρεῖται πολὺ χαλαρῆ· τὰ σχόλια τῶν ἐφημερίδων εἶναι διαστρεβλωτικὰ ἢ ἀντιφατικὰ καὶ παραβλέπουν τὰ ζητήματα μαζικῆς ψυχολογίας, μὲ τρόπο ποῦ ἀποτελοῦν συχνὰ πηγὲς ἐσφαλμένων ἐκτιμήσεων. Στὴν ἐξορία ἡ εὐχέρεια χρησιμοποίησης βιβλιοθηκῶν εἶναι εἴτε ἀνύπαρκτη εἴτε ἀνεπαρκῆς. Ὁ σκληρὸς ἀγώνας γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καθὼς καὶ ἡ παρενόχληση ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχῶν ἀποτελοῦν ἀνασχετικὸς παράγοντες. Ἐπιπλέον, ὁ σημερινὸς κατακερματισμὸς τῶν ὀργανώσεων καὶ ἡ ὕψη τῆς συζήτησης μέσα στὸ σοσιαλιστικὸ ἐργατικὸ κίνημα δὲν διευκολύνουν καθόλου τὸ ἔργο μας. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὴν καινοτομία τοῦ κλάδου τῆς πολιτικῆς ψυχολογίας, ὅπου ἐνυπάρχουν ὅλες οἱ ἀδυναμίες καὶ οἱ πηγὲς σφαλμάτων μιᾶς

νεαρής επιστήμης, έχουμε ήδη εκθέσει αρκετούς παράγοντες ώστε να αποκλείσουμε απαιτήσεις για μιάν εκατό τοις εκατό ακριβή ανάλυση, απαλλαγμένη από σφάλματα και επιδεκτική άμεσου μετασχηματισμού σε πολιτική πρακτική. Θα είμαστε ικανοποιημένοι εάν κατορθώσουμε να θέσουμε σημαντικά και μέχρι τώρα παραγκωρισμένα ερωτήματα, να απαντήσουμε σ' αυτά ως ένα μέρος και, όσον αφορά το υπόλοιπο, να υποδείξουμε στους συντρόφους μας ορισμένους προσανατολισμούς της σκέψης για μιά κριτική εξέταση κατά τη συφυρηλάτηση σύγχρονων διανοητικών εργαλείων της επαναστατικής πάλης.

Όλα αυτά αποτελούν και μιάν απάντηση σε όρισμένα ερωτήματα που τέθηκαν μετά την έκδοση του βιβλίου μου «Μαζική Ψυχολογία του Φασισμού», επίσης ως ένα βαθμό μιάν απάντηση σε μερικές ατομικές κριτικές που, κατά τη γνώμη μου, διαπνέονται από την έλλειψη κατανόησης που δείχνουν πολλοί οικονομολόγοι για την ψυχολογική έρευνα.

Οι συζητήσεις με διάφορες πολιτικές ομάδες έδειξαν ότι προτού δώσουμε μιά σύντομη απάντηση στο ερώτημα «τί είναι ταξική συνείδηση» πρέπει να επιχειρήσουμε μιά συνοπτική εκτίμηση των θεμελιωδών ζητημάτων της σημερινής πολιτικής κατάστασης.

Η καταστροφική ήττα του σοσιαλιστικού κινήματος στη Γερμανία ήδη έχει αρνητικούς αντίκτυπους στις άλλες χώρες και ο φασισμός παντού προοδεύει γοργά σε σχέση με το επαναστατικό κίνημα. Τόσο η Β' όσο και η Γ' Διεθνής έχουν αποδείξει την ανικανότητά τους να γίνουν κύριοι της κατάστασης έστω και θεωρητικά, και πόσο μάλλον στην πράξη· η Β' Διεθνής εξαιτίας των αστικών αρχών που διέπουν την πολιτική της και η Γ' εξαιτίας της έλλειψης αυτοκριτικής, της αποφυγής της διόρθωσης μοιραίων σφαλμάτων, αλλά πάνω απ' όλα εξαιτίας της ανικανότητάς της — ως ένα μέρος της απροθυμίας της — να ξεριζώσει τη γραφειοκρατία από τις ίδιες της τις γραμμές.

Το Σοσιαλιστικό Έργατικό Κόμμα (SAP) (1) και οι Διεθνείς Κομμουνιστές θέλουν μιά νέα Διεθνή. Όμως, ακόμα και όσον αφορά το σχηματισμό αυτού του νέου κόμματος, υπάρχει σημαντική διάσπαση απόψεων. Ο Τρότσκι ήδη έχει κάνει έκκληση για την ίδρυση της «Τετάρτης Διεθνούς» το SAP

είναι κατ' αρχήν σύμφωνο, αλλά θα ήθελε να δει τη νέα Διεθνή σαν το αποτέλεσμα της οργάνωσης των εργατών και όχι, όπως ο Τρότσκι, την οργάνωση των εργατών σαν το αποτέλεσμα της εκ των προτέρων δημιουργίας της Διεθνούς. Στο Σεξουαλικό - Πολιτικό Κίνημα βλέπουμε το ζήτημα με τον ακόλουθο τρόπο: θα έπρεπε να σχηματίσουμε άμεσα μια πολιτική οργάνωση και να προσπαθήσουμε να πυκνώσουμε τις τάξεις της πάνω στη βάση του προγράμματός της, ή θα έπρεπε να αφήσουμε πρώτα την ιδεολογία και το πρόγραμμα να πιάσουν ρίζες παντού και ύστερως να προσπαθήσουμε να πραγματοποιήσουμε την οργανωτική ένοποίηση πάνω σε μια πλατύτερη βάση; Διαλέξαμε τη δεύτερη μέθοδο πιστεύοντας ότι η χαλαρή προπαρασκευαστική οργάνωση έχει πολλά πλεονεκτήματα — την αποφυγή μιας πρόωρης απομόνωσης και σεκταριστικών σχισμάτων, περισσότερες δυνατότητες διείσδυσης σε άλλες οργανώσεις, και αρκετά ακόμα. Επιπλέον, τα πάντα εξαρτώνται από τις προοπτικές πολιτικής εξέλιξης που βλέπουμε. Οι σύντροφοι του Σεξπάλ έκριναν δυνατό να λάβουν υπόψη τρία κύρια ένδεχόμενα:

1) Μια απρόβλεπτη εξέγερση θα μπορούσε να γίνει στο άμεσο μέλλον στη Γερμανία: έφσον καμιά απ' τις υπάρχουσες οργανώσεις δεν είναι έστω και ελάχιστα προετοιμασμένη για κάτι τέτοιο, δεν θα κατόρθωνε καμιά να κατευθύνει συνειδητά το κίνημα προς την επίτευξη του σκοπού του. Αυτό το ένδεχόμενο είναι το λιγώτερο πιθανό. Πάντως εάν συνέβαινε, ή κατάσταση θα ήταν χαοτική και ή πορεία των γεγονότων εξαιρετικά αβέβαιη, θα προσφέρονταν όμως οι καλύτερες προοπτικές. Έμεις θα έπρεπε άμεσα να υποστηρίξουμε και να καθύνοουμε την εξέγερση με όλες μας τις δυνάμεις.

2) Είναι δυνατόν το εργατικό κίνημα να χρειαστεί μερικά χρόνια για να αναπτύξει τη θεωρητική και δομική του οργάνωση, και τότε, μέσα σε δυο δεκαετίες για παράδειγμα, με μια καλή, δοκιμασμένη και αποφασισμένη ήγεσία, να καταλάβει την εξουσία στη Γερμανία έχοντας ξεκάθαρη συνείδηση των στόχων του. Αυτό είναι το πιθανώτερο ένδεχόμενο, αλλά απαιτεί αδιάκοπη, ενθουσιαστική, ακούραστη προπαρασκευαστική εργασία χωρίς καμιά χρονοτριβή.

3) Το τρίτο κυριώτερο ένδεχόμενο είναι ότι ή οργάνωση του εργατικού κινήματος με μίαν Ικανή, κατάλληλη νέα

ήγεςία δέν θά πραγματοποιηθεί, ή δέν θά πραγματοποιηθεί άρκετά γρήγορα' ότι ο διεθνής φασισμός θά έπεκτείνει παντοῦ καί θά έδραιώσει τή δύναμή του, κυρίως μέσω τής ιδιαίτερα επιδέξιας μεθόδου του για τήν κατάκτηση τών παιδιών καί έφήβων, καί ότι ακόμα ένα αδύνατο δισημηχανικό boom θά έρθει σέ βοήθειά του. Στην περίπτωση αυτή τό σοσιαλιστικό κίνημα θά πρέπει νά υπολογίζει μιá μακρόχρονη περίοδο οικονομικής, πολιτικής καί πολιτιστικής βαρβαρότητας, πού θά διαρκέσει άρκετές δεκαετίες. Τό κίνημα θά πρέπει τότε νά άποδείξει ότι δέν έσφαλε στά ούσιώδη σημεια, ότι σέ τελευταία άνάλυση είχε δίκιο.

Αυτές οι δυνατότητες δείχνουν τό μέγεθος τής ευθύνης μας.

Πρέπει, στό μέτρο πού μας επιτρέπουν οι περιστάσεις, νά κάνουμε ότι μας είναι δυνατό για τήν πραγματοποίηση του πρώτου ένδεχόμενου, νά κάνουμε τό δεύτερο ένδεχόμενο τόν πραγματικό στόχο τής δραστηριότητάς μας, έφόσον είναι τό πιθανότερο, καί νά συγκεντρώσουμε όλες μας τίς δυνάμεις στην πραγματοποίησή του, τέλος, νά κάνουμε τό πέν για νά άποτρέψουμε τήν πραγματοποίηση του τρίτου ένδεχόμενου.

Κατά συνέπεια, άν έχουμε σά στόχο μας τήν ένότητα καί τήν ένίσχυση τής εργατικής τάξης καθώς καί τή συμμαχία τής μέ όλα τά τμήματα του εργαζόμενου πληθυσμού, πρέπει ευθύς έξ άρχής νά διαχωρίσουμε τή θέση μας από τίς τάσεις πού, δημολογουμένως, μιλάνε πολύ για τήν «πραγματοποίηση τής ένότητας» αλλά τό μόνο πού κατορθώνουν στην πράξη είναι νά αυξάνουν τή διαίρεση, έστω καί άθελά τους. Πώς είναι δυνατόν ακόμα καί τώρα, μετά τό Γερμανικό φιάσκο, νά πολλαπλασιάζονται οι σεκταριστικές κλίκες, νά φαίνονται τά πράγματα τόσο ζοφερά στους υπεύθυνους κύκλους μέσα καί έξω από τή Γερμανία, νά άνθορν οι παλιές μέθοδοι στείρας άκαδημαϊκής συζήτησης καί άσκοπης άμοιβαίας ύβρεολογίας καί νά μήν έννοσρν νά κάνουν τόπο στις ζωντανές μορφές δραστηριότητας τίς έναρμονισμένες μέ τή σύγχρονη πραγματικότητα; Έχουμε τή γνώμη ότι ή αιλία αυτών τών άτυχών περιστατικών βρίσκεται στην προσκόλλησή στις παλιές, ξεπερασμένες, άρτηριοσκληρωμένες φράσεις, συνθήματα, σχήματα καί μορφές συζήτησης, καί ότι αυτή ή προσκόλλησή όφείλεται στην έλλειψη καινοτόμου έρευνας, νέων τρόπων σκέ-

φης — στην ανικανότητα να βλέπει κανείς τα πράγματα με τρόπο καινούργιο και άπροκατάληπτο. Είμαστε πεπεισμένοι ότι έστω και μί α καλή νέα ιδέα, έστω και μί α ουνεπής, πρωτότυπη διατύπωση, θα μπορούσε να έρθει σε έπαφή με όλους τους άκούραστους και άκαταπόνητους συζητητές και να θέσει ένα τέρμα στις άσκοπες συζητήσεις. Όποιος αισθάνεται σ' αυτό το σημείο ότι προσβάλλεται, αυτόν έχουμε ύπ' έψη μας.

Τò πρωταρχικό καθήκον είναι ή πραγμάτωση του ζωντανού μαρξισμού, κατά κύριο λόγο με τη μελέτη της πραγματικότητας και με τη συζήτηση. Αυτό μας οδηγεί στο ζήτημα της ίδρυσης μιās νέας διεθνούς οργάνωσης. Έάν ή ίδρυτική της συνδιάσκεψη δέν θα είχε κατά νου παρά μονάχα τις παλιές μεθόδους και τα άπαρχαιωμένα συνθήματα, τους ξεπερασμένους τρόπους σκέψης και έκφρασης, ή οργάνωση αυτή θα ήταν θνησιγενής. Όλοι ξέρουμε ότι θέλουμε να άπαλλοτριώσουμε τους καπιταλιστές, να κοινωνικοποιήσουμε τα μέσα παραγωγής, να έγκαθιδρύσουμε την κυριαρχία των εργατών, στρατιωτών, ύπαλλήλων και μικροαγροτών πάνω στο κεφάλαιο και να οικοδομήσουμε μιá πραγματική δημοκρατία των εργαζομένων, ότι ή κατάκτηση της έξουσίας δέν μπορεί να έπιτευχθεί με τα έκλογικά σκουιδοχαρτα άλλα μονάχα με την ένοπλη βία — τα γνωρίζουμε δια αυτά, και πολλά ακόμα. Τò να τα ξαναπούμε και να τα δάλουμε σ' ένα πρόγραμμα δέν θα είχε νόημα, γιατί αυτό το έχουμε ήδη κάνει πολλές φορές. Τα θεμελιώδη ζητήματα είναι γιατί δέν άκούστηκε ή φωνή μας, πώς μπόρεσε ή γραφειοκρατία να μäs δέσει χειροπόδαρα, γιατί οι μάζες ενεργήσανε ενάντια στα συμφέροντά τους και φέρανε τον Χίτλερ στην έξουσία. Έάν είχαμε τις μάζες πίσω μας, δέν θα ήταν ανάγκη να ξοδεύουμε τόση ενέργεια σε ζητήματα στρατηγικής και τακτικής, παρόλο πού είναι σημαντικά καθαυτά· σήμερα ή στρατηγική και τακτική στρέφει τις διάφορες ομάδες τη μιá ενάντια στην άλλη. Έάν πρόκειται να κατορθώσουμε οτιδήποτε, πρέπει πριν από κάθε άλλο να παρουσιαστούμε με μιάν οργάνωση δλότελα καινούργια, τόσο από άποψη ιδεολογίας όσο και από άποψη προσώπων. Δέν σκοπεύουμε να καταναλώσουμε πολύ καιρό για να άποδείξουμε ότι δέν μιλούσαμε τη γλώσσα των πλατειών μαζών, πού καταπιέζονταν ιδεολογικά και πολιτικά

και που τελικά βοήθησαν τη Δεξιά να νικήσει. Δεν μας έμπιστεύονταν, και έξακολουθούν να μη μας έμπιστεύονται· διαβά-
ζουν τα φυλλάδιά μας μονάχα από μίαν αίσθηση καθήκοντος
ή και καθόλου. Στο μέτρο που δραστηριοποιούνταν κατέχον-
ταν από άδριστες σοσιαλιστικές τάσεις, αλλά, έφθσον δεν κα-
τορθώσαμε να τις εκμεταλλευθούμε, αυτές βοήθησαν τον Χίτ-
λερ να πάρει την εξουσία. Ή πλήρης άποτυχία μας να εξά-
ψουμε τη φαντασία και να άφυπνίσουμε τον ένθουσιασμό των
πλατειών μαζών είναι ή θεμελιώδης αίτια των πολυάριθμων
σημαντικών και δευτερευόντων σφαλμάτων του σοσιαλιστικού
κινήματος, των κοιμηματικών παρωπίδων του σοσιαλδημοκράτη,
της δυσάρεσκειας και άγανάκτησης πολλών άγωνιστών της
βάσης, τέλος του εϊδους της επιχειρηματολογίας μας και του
άκαδημαϊκού ψευτομαρξισμού μας.

Ένα μέρος της βασικής αίτίας της ολοκληρωτικής ητ-
τας του σοσιαλισμού — όμολογουμένως μονάχα ένα μέρος,
πάντως ένα μέρος σημαντικό που δεν μπορεί πιά να παρα-
γνωρίζεται ή να άγνοείται σαν άνάξιο λόγου — είναι ή έλ-
λειψη μας έποικοδομητικής μαρξιστικής πολιτικής ψυχολο-
γίας. Αύτη ή έλλειψη δεν εκφράζεται μονάχα στο γεγονός
ότι μία ψυχολογία αύτου του εϊδους δεν έχει ούσιαστικά ά-
κόμα αναπτυχθεί, αλλά έπίσης στη δυσπιστία που κυριαρχεί
στο εργατικό κίνημα άπέναντι στις ψυχολογικές προοπτικές
και αναλύσεις και την ένεργό πρακτική ψυχολογία. Αύτη ή
άνεπάρκειά μας ώφέλησε ύπερβολικά τον ταξικό έχθρο και
έγινε ένα από τά ισχυρότερα όπλα του φασισμού. Ένώ έμεις
παρουσιάζαμε στις μάζες μεγαλοπρεπείς ιστορικές αναλύσεις
και οικονομικά έπιχειρήματα σχετικά με τις αντίφάσεις του
ιμπεριαλισμού, ό Χίτλερ έθιγε τις εσωτέρες χορδές τους. Για
να χρησιμοποϊήσουμε τη γλώσσα του Μάρξ, είχαμε άφήσει
την εκμετάλλευση του ύποκειμενικού παράγοντα στους ιδεαλι-
στές και είχαμε γίνει οικονομιστές ύλιστές. Μήπως ύπερβάλ-
λουμε; Τάχατες κοιτάζουμε μέσα από τά χρωματισμένα μα-
τογυάλια του ειδικού; "Άς προσπαθήσουμε να δώσουμε μίαν
άπάντηση σ' αύτά τά έρωτήματα με τη βοήθεια μερικών συγ-
κεκριμένων παραδειγμάτων, άλλοτε σημαντικών και άποφα-
σιστικών, άλλοτε λιγώτερο σημαντικών και εκ πρώτης όψεως
σημπτωματικών.

Ἡ δυαδικὴ φύση τῆς ταξικῆς συνείδησης

Ἡ ἀναγνώριση ὄχι μονάχα τῶν ἀντικειμενικῶν μεταβολῶν καὶ προτάσεων ποὺ λαμβάνουν χώρα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέλησή μας, ἀλλὰ καὶ ἡ ταυτόχρονη καὶ ἐξίσου σημαντικὴ ἀναγνώριση τῶν ὁσων συμβαίνουν μέσα στὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων, δηλαδὴ στὶς νοητικὲς δομὲς τῶν ἀτόμων τῶν διαφόρων χωρῶν, προαστείων, ἐπαγγελμάτων, γενεῶν, φύλων κλπ., τῶν ἀτόμων ποὺ ὑπόκεινται σ' αὐτὰ τὰ ἀντικειμενικὰ προτάσεσσι καὶ τὰ ἐμβαθύνουν — ἡ ἀναγνώριση αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἶναι ἀποφασιστικῆς σημασίας γιὰ μιὰν ἀποτελεσματικὴ πολιτικὴ ποὺ θὰ ἔχει σὰ στόχο τῆς τῆ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς κυριαρχίας τῆς ἐργασίας πάνω στὸ κεφάλαιο. Ἡ ἐννοια τῆς ταξικῆς συνείδησης παίζει ἕναν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴ σοσιαλιστικὴ πολιτικὴ καὶ στὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα· ἡ ἐπίτευξη τῆς ταξικῆς συνειδητοποίησης τῶν καταπιεσμένων τμημάτων τῶν λαῶν ὅλων τῶν χωρῶν εἶναι ἡ οὐσιωδέστερη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀνατροπὴ τοῦ κυριαρχοῦντος κοινωνικοῦ συστήματος. Ὅπως εἶναι φανερό, ἐννοοῦμε ὅτι ὅσοι βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προτάσεων πρέπει κατὰ κάποιον τρόπο νὰ ἀλλάξουν, ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ φέρουν σὲ πέρας μιὰ κοινωνικὴ ἐπιχείρηση ὅπως εἶναι ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Ἐπίσης, γνωρίζουμε ὅτι ὁ Λένιν διαμόρφωσε τὴν ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία καὶ τὸ κόμμα μὲ στόχο τὴν προώθηση αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐπίσπευσή τῆς καὶ τὸ μετασχηματισμὸ τῆς σὲ πολιτικὴ δύναμη. Ἡ κατανόηση τῆς κοινωνικῆς κατάστασης, τῶν μέσων ποὺ ἐπιτρέπουν νὰ τὴν ἐλέγξουμε καὶ τοῦ σωστοῦ δρόμου πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ, πρέπει νὰ βρίσκεται συγκεντρωμένη στὴν ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία — τὸ καλύτερο καὶ πολιτικὰ συνειδητότερο τμῆμα τῶν σοσιαλιστῶν ἀγωνιστῶν —, ὅπου θὰ ἀναπτυχθεῖ καὶ θὰ μετουσιωθεῖ σὲ πρακτικὴ· αὐτὴ ἡ κατανόηση πρέπει νὰ γίνῃ βαθμιαία προσιτὴ στὸ σύνολο τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, ἐὰν πρόκειται νὰ πετύχει ἡ ἐπανάσταση. Αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτα περισσότερο καὶ τίποτα λιγώτερο ἀπὸ τὴν παρούσα τῶν προβλημάτων τῆς πολιτικῆς τοῦ «ἐνιαίου μετώπου».

Δύο παραδείγματα ἀρκοῦν γιὰ νὰ μᾶς δείξουν ὅτι ἀπέ-

χουμε πολύ από μια συγκεκριμένη κατανόηση του τί είναι ταξική συνείδηση.

Στην πρόσφατα έκδομένη μπροσούρα «Νέο Ξεκίνημα», ή ανάγκη ενός επαναστατικού κόμματος, δηλαδή μίας επαναστατικής ήγησης με όλη την έννοια της λέξης, σκιαγραφείται πολύ όρθά, όμως άπορρίπτεται ή ύπαρξη ταξικής συνείδησης:

«Η βάση όλων των προοπτικών και ενεργειών (της Β' και Γ' Διεθνούς) θεμελιώνεται πάνω στην πεποίθηση ότι ύπάρχει ένας σύμφυτος επαναστατικός αυθορμητισμός στο προλεταριάτο. ...Τί συμβαίνει όμως αν αυτός ο επαναστατικός αυθορμητισμός ύπάρχει μόνο στα κεφάλια των μελών των σοσιαλιστικών κομμάτων και όχι στην πραγματικότητα; Έάν το προλεταριάτο δέν οδηγείται από τη φύση του, από φυσικές κοινωνικές δυνάμεις, στο σοσιαλιστικό αγώνα; ... Άντικανοι νά σκεφτούν έξω από τά πλαίσια των δογμάτων και θεωριών, τά μέλη του κόμματος πιστεύουν με θρησκευτικό φανατισμό στις αυθόρμητες επαναστατικές δυνάμεις...»

Η μοναδική από άποψη ήρωισμού μάχη των Αυστριακών εργατών στις 12 - 16 του Φλεβάρη 1934 άποδειχνει πέρα από κάθε άμφιβολία ότι μπορεί νά ύπάρξει επαναστατικός αυθορμητισμός χωρίς ξεκάθαρη συνείδηση των στόχων της σοσιαλιστικής πάλης. Έπαναστατικός αυθορμητισμός και συνείδηση των στόχων της πάλης είναι δυο διαφορετικά πράγματα.

Ο συγγραφέας της μπροσούρας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ή ήγηση πρέπει νά φέρει την επαναστατική συνείδηση στις μάξες. Και θέβαια πρέπει! Άλλά πώς είναι αυτό δυνατόν, προσθέτουμε, αν δέν έχουμε μία ξεκάθαρη αντίληψη αυτού που έννοούμε λέγοντας επαναστατική συνείδηση; Ίπληρχαν πρόσφατα περίπου 30 εκατομμύρια εργάτες με ά ν τ ι κ α π ι τ α λ ι σ τ ι κ ά αίσθήματα στη Γερμανία, άριθμητικά παραπάνω από άρκετοι για τη σοσιαλιστική επανάσταση, αλλά ο φασισμός ήρθε στην έξουσία ακριβώς χάρη στην άντι - καπιταλιστική νοοτροπία της πρωτοπορίας των ύποστηρικτών του. Είναι το άντι - καπιταλιστικό αίσθημα συνώνυμο με την ταξική συνείδηση ή δέν έχει καμμιά σχέση μ' αυτήν;

Μπορεί να προκύψει απ' αυτό ή ταξική συνείδηση, ή απλώς αποτελεί μιάν αναγκαία συνθήκη για τη διαμόρφωσή της; Τί είναι λοιπόν ταξική συνείδηση; Ο Λένιν εισήγαγε την έννοια της πρωτοπορίας, της επαναστατικής εμπροσθοφυλακής, του κόμματος, και οίκοδόμησε την οργάνωση που θά έφερνε σέ πέρας τό καθήκον που οι μάζες δέν μπορούσαν νά εκπληρώσουν αὐθόρμητα:

«Είπαμε δτι δέν μπορούσε νά ὑπάρξει σοσιαλδημοκρατική συνείδηση στους ἔργατες. Θά εἶχε εἰσαχθεῖ σ' αὐτούς ἀπ' ἔξω. Ἡ ἱστορία δλων τῶν χωρῶν δείχνει δτι ἡ ἐργατική τάξη, μέ τίς δικές της ἀποκλειστικά προσπάθειες, εἶναι ἱκανή νά ἀναπτύξει μονάχα τρεῖντιγιουνιονιστική συνείδηση, δηλαδή τήν πεποίτηση τῆς ἀναγκαιότητας τῆς συνένωσης σέ σωματεία, τοῦ ἀγῶνα κατά τῶν ἐργοδοτῶν, τῆς προσπάθειας νά ὑποχρεώσουν τήν κυβέρνηση νά ἐκδόσει τήν ἀναγκαία ἐργατική νομοθεσία, κλπ...»

Ἐπομένως, ἡ ἐργατική τάξη ὁπωσδήποτε ἀναπτύσσει: μιὰ «συνείδηση» ἀπό τήν ταξική της κατάσταση, ὁμολογούμενως ὁμως μιὰ συνείδηση που δέν ἀρκεῖ για νά ἀποτιναχθεῖ ἡ ἡγεμονία τοῦ κεφαλαίου — ἕνα σωματεγές κόμμα εἶναι ἀπαραίτητο γι' αὐτό· ὁμως δέν ὑπάρχουν ἄραγε προκαταρκτικά στάδια ἢ συστατικά στοιχεία σ' αὐτό που ἀποκαλοῦμε ταξική συνείδηση; Τί εἶναι ἐπί τέλους αὐτή; Πῶς γίνεται αἰσθητή; Πῶς ἐκδηλώνεται συγκεκριμένα;

Ἡ ἀρνηση δτι αὐτό που θά μπορούσε νά ἀποκληθεῖ ταξική συνείδηση (εἴτε τὰ στοιχεία ἢ προϋποθέσεις της) ὑπάρχει σάν σύμφυτη ἐμπειρία τῆς καταπιεζόμενης τάξης θεμελιώνεται στό γεγονός δτι αὐτή δέν ἀναγνωρίζεται μέ τή συγκεκριμένη της μορφή. Κατ' αὐτό τόν τρόπο ἡ ἡγεσία βρίσκεται σέ μιάν ἀπελπιστική θέση, ὁσοδήποτε γενναία καί πειθαρχημένη κι ἂν εἶναι ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο προσόν κι ἂν ἔχει· γιατί ἂν δέν ὑπάρχει στή προλεταριάτο τίποτα που νά μοιάζει μ' αὐτό που ἀποκαλοῦμε ταξική συνείδηση, τότε καμμιά ἡγεσία δέν θά κατορθώσει ποτέ νά τή μεταδόσει στίς μάζες. Τί νά μεταδόσουμε στίς μάζες; Ἐξαιρετικά εἰδικευμένη γνώση τοῦ κοινωνικοῦ προτσέσου καί τῶν ἀντιφάσεων του; Ἡ γνῶ-

ση της πολυπλοκότητας των νόμων της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης; Οι αγωνιστές της επαναστατημένης Ρωσίας κατείχαν τέτοιες γνώσεις όταν μάχονταν με τόσο ένθουσιασμό, ή μήπως δεν τις χρειάζονταν καθόλου; Ήταν «ταξικά συνειδητοί» εργάτες και αγρότες ή απλώς στασιαστές; Θέσαμε αυτά τα ερωτήματα για να δείξουμε πόσο άνυποψιαστοί είμαστε για τις απαντήσεις.

Ας προσπαθήσουμε να ξεκινήσουμε από την καθημερινή πρακτική και έμπειρία. Η ταξική συνείδηση αποτέλεσε πρόσφατα αντικείμενο συζήτησης σε μια πολιτική ομάδα μαζί με την αναγκαιότητα να της προσδώσουμε «μαζικές διαστάσεις». Το ερώτημα «για ποιο πράγμα μιλάμε;» τέθηκε από μόνο του στους συζητητές, ίσως για πρώτη φορά. Ποιό ήταν το νόημα του όρου «ταξική συνείδηση»; Κάποιος που μέχρι τότε είχε παραμείνει σιωπηλός ρώτησε έναν επίσημο, που θεωρούσε τον έαυτό του ιδιαίτερα άποφασισμένο υποστηρικτή της ταξικής συνείδησης των γερμανών εργατών, να αναφέρει πέντε συγκεκριμένα συστατικά στοιχεία της ταξικής συνείδησης και ενδεχομένως πέντε παράγοντες ανασχετικούς της ανάπτυξής της. (Εάν θέλετε να αναπτύξετε την ταξική συνείδηση, πρέπει τουλάχιστον να ξέρετε τι θέλετε να αναπτύξετε, γ ι α τ ι δεν αναπτύσσεται αυθόρμητα κάτω από την πίεση των κάθε είδους στερήσεων και έπομένως τί τό παρεμποδίζει!) Η ερώτηση φάνηκε λογική. Ο επίσημος κάπως σάσισε δίστασε λιγάκι και τελικά είπε άποφασιστικά: «Η πείνα βέβαια!» Γρήγορα ακολούθησε ή ανταπάντηση: «Είναι ο πεινασμένος φαιοχίτωνας ταξικά συνειδητός;». Είναι ταξικά συνειδητός ο κλέφτης που κλέβει από πεινα ένα λουκάνικο, ή ο άνεργος που παίρνει μέρος σε μια αντιδραστική πορεία για δυό μάρκα, ή ο έφηβος που πετάει πέτρες στην άστυνομία σε μια διαδήλωση; Εάν ή πείνα, πάνω στην όποια τό ΚΡD έχει ανεγείρει τό όλο οικοδόμημα της μαζικής ψυχολογίας του, δεν αποτελεί καθαυτήν στοιχείο της ταξικής συνείδησης, τότε τί γίνεται; Ποιά είναι ή διαφορά ανάμεσα στη σοσιαλιστική έλευθερία και την εθνική έλευθερία που ύπόσχεται ο Χίτλερ;

Οι απαντήσεις σ' αυτά τα ερωτήματα δεν ήταν καθόλου ικανοποιητικές. Άραγε οι άριστερές εφημερίδες έθεσαν τέτοια ερωτήματα, έβωσαν καμμιάν απάντηση σ' αυτά; Όχι. Όσο-

δήποτε λαθεμένη κι ἂν εἶναι: ἡ ἰδέα ὅτι ἡ καταπιεζόμενη τά-
 ξη μπορεί, χωρίς ἡγεσία, νὰ φέρει σὲ πέρας μιὰ νικηφόρα
 ἐπανάσταση χάρις σὲ μιὰν ἐπαναστατικὴ θέληση ποὺ διαμορ-
 φώνεται αὐθόρμητα, ἢ ἀντίστροφη ἀποψη, ὅτι δηλαδὴ τὸ
 πᾶν ἐξαρτᾶται μ ο ν ἄ χ α ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ ἡγεσία
 ποὺ πρέπει κατὰ πρῶτο λόγο νὰ δ η μ ι ο υ ρ γ ῆ σ ε ι τὴν
 ταξικὴ συνείδηση, εἶναι ἐξίσου λαθεμένη. Αὐτὸ τὸ πράγμα ἢ
 ἡγεσία δὲν θὰ κατόρθωνε ποτὲ νὰ τὸ κάνει, ἐὰν ἡ ταξικὴ συ-
 νείδηση δὲν ἐνυπῆρχε στὴν καθημερινὴ ἐμπειρία τῆς εργατι-
 κῆς τάξης. Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα «τί εἶναι ταξικὴ συνεί-
 δηση» εἶναι ἐπομένως τόσο περισσότερο σημαντικὴ ὅσο γίνε-
 ται φανερὸ ὅτι μιὰ ὀρισμένη ψυχικὴ κατάσταση τῶν μαζῶν
 πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ συμπέσει μὲ τὴν ἀναπτυγμένη συ-
 νείδηση τῆς ἡγεσίας γιὰ νὰ δημιουργηθοῦν οἱ ὑποκειμενικὲς
 προϋποθέσεις τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Ἐὰν σ' αὐτὸ τὸ
 σημεῖο κάποιος μᾶς ἀντέτασσε ὅτι τὸ ἐρώτημα περιττεύει ἐ-
 φόσον ἀνέκαθεν δίνονταν ἔμφραση στὴν ἀνάγκη ἐκμετάλλευ-
 σης τῶν «μικρῶν, ὕλικῶν ἀναγκῶν», θὰ ἀπαντούσαμε: ἄραγε
 «ἀναπτύσσετε τὴν ταξικὴ συνείδηση» ὅταν ἀξιώνετε τὴν ἐγκα-
 τάσταση ἐξαιρετιστῆρων σ' ἓνα ἐργοστάσιο; Καὶ ἂν ὁ ἀντιπρό-
 σωπος τῆς NSBO (τοῦ ναζιστικοῦ συνδικάτου) διατυπώνει
 τὸ ἴδιο αἴτημα, καὶ μάλιστα τὸ ὑπερασπίζει ἀποτελεσματικώ-
 τερα; Κέρδισε τοὺς ἐργαζόμενους μὲ τὸ μέρος του; Χωρὶς ἀμ-
 φιβολία! Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὶς μεταρρυθμίσεις
 ποὺ πραγματοποιοῦν οἱ φασίστες καὶ τὶς μεταρρυθμίσεις ποὺ
 πραγματοποιοῦν οἱ σοσιαλιστές, ἀνάμεσα στὰ δικά μας συνθή-
 ματα ἐλευθερίας καὶ τὸ σύνθημα «δύναμη μέσω τῆς χαρᾶς»;

Ἄραγε ἐννοοῦμε τὸ ἴδιο πράγμα μὲ τὴν ταξικὴ συνείδη-
 ση τοῦ μαθητευόμενου καὶ αὐτὴν τοῦ ἡγέτη τῆς νεολαίας;
 Λέγεται ὅτι ἡ συνείδηση τῶν μαζῶν πρέπει νὰ ἐξυψωθεῖ στὸ
 ἐπίπεδο τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς συνείδησης· ἐὰν μ' αὐτὸ
 ἐννοοῦμε τὴν ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη γνώση τοῦ ἱστορικοῦ
 προτοπέσου ποὺ πρέπει νὰ ἔχει ὁ ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης, τότε
 ἐπιδιώκουμε μιὰν οὐτοπικὴ χίμαιρα. Καμμιά μορφή προπα-
 γάνδας δὲν μπορεί νὰ ἐμφυσήσει αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὰ εἰδι-
 κευμένη γνώση στὶς πλατειῆς μάζες, ποὺ εἶναι δικό τους ἔργο
 ἢ ἐξέγερση καὶ ἢ ἐπανάσταση. Ἡ ἀρχικὴ ἐξαίψη καὶ ὁ ἐνθου-
 σιασμὸς καταλάγιαζαν σὲ κάθε ἐκλογικὴ συγκέντρωση γιὰ
 τὸ λόγο ὅτι δὲν κάναμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπαναλαμβά-

νομε τὰ τετριμμένα συνθήματα κι ακόμα, όπως συνέθη συχνά στο Παλαιό ντε Σπόρ, έπειδή αναθέταμε σέ κάποιον έπίσημο νά κάνει διάλεξη μᾶς ώρας γιά τήν οικονομική πολιτική τής μπουρζουαζίας ή γιά τήν αντίθεση Ἀμερικής και Ἰαπωνίας' προϋποθέτοντας τήν ύπαρξη στίς μάζες ένδιαφέροντος γιά τήν οικονομική ανάλυση και ικανότητας νά τήν εκτιμήσει, καταφέραμε ένα πλήγμα σ' αὐτό πού ὀρθά ἀποκαλεῖται ταξικό αἰσθημα τῶν χιλιάδων ἀκροατῶν. Οἱ επαναστάτες μαρξιστές πολιτικοί πάντοτε προϋπέθεσαν μιάν δλοέτοιμη ταξική συνείδηση στο πρόλεταριάτο χωρίς νά εἶναι σέ θέση νά περιγράψουν συγκεκριμένα τί έννοοῦν. Δέν κάναν τίποτε ἄλλο παρά νά προβάλλουν τή δική τους, συχνά λαθεμένη, γνώση τοῦ κοινωνικοῦ προτσέσου στή συνείδηση τής καταπιεσμένης τάξης — μιᾶ πρακτική πού θά μπορούσαμε εὔστοχα νά χαρακτηρίσουμε «ὕποκειμενικό ιδεαλισμό». Ἐξαιτίας ὄλων αὐτῶν, γινώριζαν ὄλοι τους θαυμάσια τήν «ταξική συνείδηση» τοῦ πλήθους στίς κομμουνιστικές συγκεντρώσεις, και ἡ ἀτμόσφαιρα μπορούσε εὔκολα νά διακριθεῖ ἀπό τήν ἀτμόσφαιρα τῶν συγκεντρώσεων ὁποιασδήποτε ἄλλης ὀργάνωσης. Πρέπει, λοιπόν, νά ὑπάρχει στίς πλατείες μάζες κάποιο εἶδος ταξικής συνείδησης πού νά διαφέρει ριζικά ἀπό αὐτήν τής επαναστατικής ἡγεσίας. Ἐάν αὐτό ἀληθεύει τότε ὑπάρχουν δ ὕ ο μ ο ρ φ ἔ ς ταξικής συνείδησης' αὐτή τής επαναστατικής ἡγεσίας και αὐτή τής μάζας. Αὐτές οἱ δύο πρέπει νά γίνουν ένα. Ἐάν ἐξαιρέσουμε τήν ἀκριβή κατανόηση τοῦ αντικειμενικοῦ ἱστορικοῦ προτσέσου, τὰ ἐπιτακτικώτερα καθήκοντα τής επαναστατικής ἡγεσίας εἶναι νά διαπιστώσει:

α) ποιές εἶναι οἱ προοδευτικές ἐπιθυμίες, ιδέες και σκέψεις τῶν διαφόρων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων, γενεῶν και φύλων

β) ποιές ἐπιθυμίες, φροντίδες, ιδέες και σκέψεις τούς παρεμποδίζουν τήν ανάπτυξη τῶν προοδευτικῶν στοιχείων (π.χ. ἡ προσκόλληση στήν παράδοση).

Ἡ ταξική συνείδηση τῶν μαζῶν δέν εἶναι δλοέτοιμη, όπως πίστευε ἡ ἡγεσία τοῦ Κόμματος, οὔτε και ἀπουσιάζει τελείως, ἐνώ ἡ δόμησή της δέν ἀνταποκρίνεται σ' αὐτό πού πιστεύουν οἱ ἡγέτες τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος' μάλλον

βρίσκεται σέ συγκεκριμένα στοιχεία πού δέν αποτελοῦν ἀπό μόνα τους τήν ταξική συνείδηση — γιά παράδειγμα ἡ πείνα — ἀλλά πού σ τ ὀ σ ὕ γ ο λ ὀ τ ο υ ς θά μπορούσαν νά τή διαμορφώσουν. Ἄς προσθέσουμε ὅτι τὰ στοιχεία αὐτά δέν ὑφίστανται σέ χημικά καθαρῆ μορφή, ἀλλά εἶναι ἀναμιγμένα καί νοθευμένα μέ ἀντίρροπες ψυχικές δυνάμεις. Ὅταν ὁ Χίτλερ λέει ὅτι οἱ μάζες εἶναι παιδιάστικα δεκτικές καί θά ἀρκεστοῦν νά ἐπαναλαμβάνουν ὅ,τι τοὺς ἐντυπώσει κανεὶς στὸ μυαλό, ἔχει δίκιο μονάχα στὸ μέτρο πού τὸ ἐπαναστατικό κόμμα δέν κατορθώνει νά ἐκπληρώσει τὸ σημαντικώτερο καθήκον του — νά ἀναπτύξει τήν ταξική συνείδηση μέ βάση τίς δοσμένες μορφές τῆς, νά τήν ἀποσαφηνίσει καί νά τήν προωθήσει. Καί γιά ὅλα αὐτά δέν ἔγινε ποτὲ λόγος στή Γερμανία.

Τὸ περιεχόμενο τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ ἐπαναστάτη ἡγέτη δέν εἶναι προσωπικῆς ὕψῆς στὸ μέτρο πού περιεσφύουν προσωπικά συμφέροντα (προσωπικές φιλοδοξίες κλπ.), αὐτά ἐπιδροῦν ἀνασχετικὰ πάνω στήν ἀποτελεσματικότητά τῆς. Ἀντίθετα, στίς πλατειῆς μάζες — καί δέν ἀναφερόμαστε ἐδῶ στή φθίνουσα μειοψηφία τῶν ξεκάθαρα συνειδητῶν ἐπαναστατῶν ἐργατῶν — ἡ ταξική συνείδηση εἶναι τελείως προσωπικῆς ὕψῆς. Ἡ πρώτη μορφή συνείδησης συνίσταται στή γνώση τῶν ἀντιφάσεων τοῦ καπιταλιστικοῦ οικονομικοῦ συστήματος, τῶν τριμερῶν δυνατοτήτων τοῦ σοσιαλιστικοῦ σχεδιασμοῦ, τῆς ἀναγκαιότητας τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης γιά νά ἐναρμονισθεῖ ὁ τρόπος ἰδιοποίησης μέ τὸν τρόπο παραγωγῆς, καθῶς καί στή γνώση τῶν προοδευτικῶν καί ἀντιδραστικῶν δυνάμεων τῆς ἱστορίας. Ἡ δεύτερη μορφή συνείδησης εἶναι ἀπομακρυσμένη ἀπὸ τέτοιου εἶδους γνώσεις καί ἀπὸ πλατειῆς προσωπικῆς ἀναφέρεται σέ μικροζητήματα, σέ κοινότητα καθημερινὰ προβλήματα. Ἡ πρώτη συλλαμβάνει τὸ ἀντικειμενικὸ κοινωνικὸ - οικονομικὸ προτσέσο, τίς ἐξωτερικῆς συνθήκες οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς φύσης στίς ὁποῖες ὑπόκεινται τὰ ἄτομα πού αποτελοῦν τήν κοινωνία· αὐτὸ τὸ προτσέσο πρέπει νά τὸ συλλάβουμε, νά τὸ κατανοήσουμε, ἐὰν πρόκειται νά πάψουμε νά εἶμαστε σκλάβοι του καί νά γίνουμε κύριοί του. Πρέπει, γιά παράδειγμα, νά εἰσάγουμε τὴ σχεδιασμένη οἰκονομία γιά νά ἐξαλείψουμε τίς καταστροφικές κρίσεις καί νά θέσουμε τὰ στέρεα θεμέλια τῆς ζωῆς

κάθε εργαζόμενου. Για να το επιτύχουμε, μας είναι απολύτως αναγκαία η ακριβής γνώση, μεταξύ άλλων, των διαφορών Ίαπωνίας και Αμερικής. Η δεύτερη μορφή συνείδησης δεν έχει καμμιά σχέση με τη διαμάχη Ρωσίας και Ίαπωνίας, ή Αγγλίας και Αμερικής, και με την πρόοδο των παραγωγικών δυνάμεων· επηρεάζεται αποκλειστικά και μόνο από τις αντανακλάσεις, τις εκδηλώσεις και τις επιπτώσεις αυτού του αντικειμενικού προτσέσου σε εκατομμύρια διαφορετικά καθημερινά μικροζητήματα· επομένως περιλαμβάνει την φροντίδα για την τροφή, το ρουχισμό, τις οικογενειακές σχέσεις, τις δυνατότητες σεξουαλικής ικανοποίησης με τη στενότερη έννοια, σεξουαλικής ευχαρίστησης και άναψυχής με την πλατύτερη έννοια (σινεμά, θέατρο, διασκέδασεις, χορός κλπ), επίσης τις δυσκολίες της άνατροφής παιδιών και της επέκτασης του σπιτιού, τη διάρκεια και τη χρησιμοποίηση του ελεύθερου χρόνου, κλπ., κλπ.

Η ψυχική δομή του ανθρώπου διαμορφώνεται από τη ζωή του και τις συνθήκες ύπαρξής του, άναπτύσσεται πάνω στη βάση τους, τις άναπαράγει και τις άντανακλά. Μονάχα μέσω αυτής της ψυχικής δομής μπορούμε να κατανοήσουμε και να ελέγξουμε το αντικειμενικό ιστορικό προτσέσο, μονάχα μέσω αυτής μπορούμε να άντιληφθούμε ποιοι παράγοντες παρεμποδίζουν την άνάπτυξή του. Ο κόσμος δημιουργείται, χρησιμοποιείται και μεταβάλλεται μονάχα από τον άνθρωπο, μέσω της θέλησής του να ενεργήσει και της βλέψης του στην εύτυχία — με δυο λόγια, από την ψυχική του ύπαρξη. Αυτό το ξέχασαν έδω και πολύ καιρό όλοι αυτοί οι «μαρξιστές» που έκφυλιστηκαν σε οικονομιστές. Έάν μιά οικονομική και κοινωνική πολιτική, που άγκαλιάζει όλες τις πλευρές της ζωής και βασίζεται πάνω σε μιάν εύρεία ιστορική προοπτική, πρόκειται να πραγματοποιήσει και να έξασφαλλσει το σοσιαλισμό σε διεθνή και έθνική κλίμακα (όποιοδήποτε όνομα κι άν πάρει αυτός)· έάν με άλλα λόγια πρόκειται να είναι μαρξιστική, τότε πρέπει να συνδεθεί με την άσήμεντη, κοινότητα, πρωτόγονη, άπλη καθημερινή ζωή και τις έπιθυμίες των πλατύτερων μαζών του λαού με όλη την ιδιομορφία της κοινωνικής τους κατάστασης. Μονάχα έτσι γίνεται δυνατό να ένοποιηθεί το αντικειμενικό κοινωνικό προτσέσο και η ύποκειμενική συνείδηση των ανθρώπων, και να καταργηθεί η αντίφα-

ση, τὸ σχίσμα ἀνάμεσά τους. Μὲ δυὸ λόγια, μονάχα ἔτσι γίνεται δυνατό νὰ μεταδοθῆι στοὺς ἐργάτες, ποὺ δημιουργοῦν τὸν πλοῦτο καὶ ποὺ πάνω στὶς ράχες τους ἀνεγείρεται ὁ πολιτισμός, ἡ συνείδηση τῶν δικαιωμάτων τους, νὰ γνωρίσουν τὸ ἐπίπεδο ποὺ ἔχει φτάσει ὁ πολιτισμὸς «ὑπεράνω» αὐτῶν καὶ τὸ πῶς αὐτοὶ ζοῦνε, πόσο ταπεινοὶ εἶναι — πράγμα ποὺ ἀνάγεται σὲ ἀρετὴ, καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτὴ κάποτε ἀποκαλεῖται «ἐπαναστατικὴ»! Ἐάν πραγματοποιηθῆι αὐτὴ ἡ σύνδεση, τότε καὶ μόνο τότε θὰ μπορέσουμε νὰ ἐγκαταλείψουμε τὶς ἐσωκομματικὲς συζητήσεις γιὰ τὴν πρωτοπορία καὶ τὴν τακτικὴ καὶ νὰ καταπιαστοῦμε μὲ τὴ ζωντανὴ τακτικὴ τοῦ μαζικοῦ κινήματος ποὺ εἰσπνέεται σὲ κίνηση, μὲ τὴν πολιτικὴ δραστηριότητα ποὺ ἔχει ἀπλώσει τὶς ρίζες τῆς στὴ ζωῆ. Δὲν θὰ ἦταν παρακινδυνευμένο νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι τὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα θὰ εἶχε γλυτώσει ἀπὸ τὴν ἀτέλειωτὴ ἐναλλαγὴ σεκταρισμοῦ, ἐγωκεντρισμοῦ, ἀκαδημαϊσμοῦ καὶ σχισμάτων, ὅτι ὁ δύσβατος δρόμος πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ θὰ εἶχε συντομευθῆι, ἐάν αὐτὸ εἶχε κατὰ κίριον λόγο ἀντλήσει τὴν προπαγάνδα του, τὴν τακτικὴν του καὶ τὴν πολιτικὴν του ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μαζῶν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ βιβλία. Σήμερα, γιὰ παράδειγμα, συμβαίνει ἡ νεολαία νὰ εἶναι ἀπὸ ὀρισμένους ἀπόψεις πῶς προχωρημένη ἀπὸ τοὺς «ἡγέτες» τῆς — μ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους πρέπει κανεὶς νὰ ἐξετάζει πρῶτα ἀπ' ὅλα «ἀπὸ ἀποψη τακτικῆς» ζητήματα ὅπως ἡ σεξουαλικὴ ζωὴ, ποὺ ὡστόσο ἔχουν μιὰν ὀλοφάνερη σπουδαιότητα γιὰ τοὺς πρώτους. Θὰ ἔπρεπε νὰ συνέβαινε ἀκριβῶς τὸ ἀντίστροφο· ὁ ἡγέτης θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἐνοάρκωση τῆς πρώτης μορφῆς ταξικῆς συνείδησης καὶ νὰ καλλιεργεῖ τὴ δεύτερη.

Ὅσοι ἔχουν ἐξοικειωθῆι μὲ τὶς ἰδεολογικὰς μάχας τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος πιθανὸν νὰ ἀποδέχθησαν τὰ προηγούμενα μὲ περισσότερὴ ἢ λιγώτερη προθυμία, καὶ μάλιστα ἐνδεχομένως θὰ σκέφτηκαν: «Μὰ δὲν εἶναι τίποτα καινούργιο! Γιατί νὰ ἀσχολοῦμαστε μ' αὐτά;». Ὅμως σύντομα θὰ διαπιστώσουν ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι σύμφωνοι μαζί μας στὶς γενικὰς γραμμὰς κλονοστεύονται ὅταν φτάνουμε σὲ συγκεκριμένα ζητήματα, φέρνουν ἀντιρρήσεις, καὶ μᾶς κατακεραυνώνουν μὲ συχνὰς ἀναφορὰς στὸ Μάρξ καὶ στὸν Λένιν. Προτοῦ συνεχίσει τὴν ἀνάγνωση τῆς μελέτης μας, συνιστοῦμε σὲ ὅποιον αἰσθάνεται τέτοιες τάσεις νὰ ἀποπειραθῆι καὶ πάλι

νά ψιθυρίσει στον έαυτό του πέντε συγκεκριμένα στοιχεία της ταξικής συνείδησης και πέντε παράγοντες που την παρεμποδίζουν.

Η παρακάτω άποψη, ίσως προκαλέσει μεγάλη αγανάκτηση σ' αυτούς για τους όποιους ή ταξική συνείδηση είναι ζήτημα ήθικης: ή πολιτική Αντίδραση, με τó Φασισμό και την Έκκλησία έπικεφαλής, ζητά από τις εργαζόμενες μάζες τόσο την απάρνηση της επίγειας ευτυχίας, την ύπακοή, την εύπρεπεια, την παραίτηση από τά δικαιώματά τους, όσο και την αυτοθυσία για τó έθνος, τó λαό και την πατρίδα. Τó πρόβλημα δέν βρίσκεται στο ότι ζ η τ ο υ ν αυτά τά πράγματα, αλλά στο ότι επιβιώνουν και ένισχύονται πολιτικά χάρη στην έκπληρωση αυτών των απαιτήσεων από τις ίδιες τις μάζες. Βασίζονται πάνω στα αισθήματα ένοχής κάθε μέλους τού προλεταριάτου, στην παραδοσιακή μετριοπάθειά του, στην τάση του να ύποσσει τή στέρηση με βουθή προθυμία και μάλιστα κάποτε με χαρά, και από την έλλη πλευρά ένμεταλλεύονται την ταύτισή τους με τόν ένδοξο Φύρερ τού όποιου ή «άγάπη για τó έθνος» ύποκαθιστά την πραγματική ίκανοποίηση των αναγκών. Βέβαια, ή επαναστατική πρωτοπορία ύπόκειται ζε παρόμοιες άρχές έξαιτίας των συνθηκών ύπαρξής της και των στόχων που έχει θέσει στον έαυτό της' αλλά αυτό που άρμόζει στον ήγέτη της νεολαίας δέν μπορεί με κανένα τρόπο να θρεί έφαρμογή στους νέους των όποιων ήγείται. Έάν κάποιος θέλει να οδηγήσει τή μάζα τού πληθυσμού στο πεδίο της μάχης ένάντια στον καπιταλισμό, να αναπτύξει την ταξική της συνείδηση και να την ώθήσει στην έξέγερση, πρέπει να αναγνωρίσει την άρχή της απάρνησης σάν βλαβερή, ήλιθια και αντιδραστική. Ο Σοσιαλισμός επιβεβαιώνει ότι οι παραγωγικές δυνάμεις της κοινωνίας είναι άρκετά αναπτυγμένες για να έξασφαλίσουν στις πλατύτερες μάζες όλων των χωρών μιά ζωή που να ανταποκρίνεται στο πολιτιστικό επίπεδο της κοινωνίας. Η άρχή της πλήρους επίγειας απόλαυσης πρέπει να αντίταχθει στην αντιδραστική άρχή της απάρνησης: θά είναι κατανοητό ότι δέν έννοούμε τó μεθύσι και τó ξεφάντωμα. Η μετριοπάθεια τού «άπλου άνθρώπου», ή πρώτη άρετή για την Έκκλησία και τó Φασισμό, είναι από την άποψη τού σοσιαλισμού τó μεγαλύτερο σφάλμα του, ένα από τά στοιχεία που ανταγωνίζονται την ταξική του συνείδηση. Ο σοσιαλιστής

οικονομολόγος μπορεί να αποδείξει ότι υπάρχουν αρκετά πλούτη για να ζήσουν όλοι οι εργαζόμενοι μίαν εύτυχημένη ζωή. Αυτή την απόδειξη πρέπει να την επεξεργαστούμε πύο λεπτομερειακά, με ακόμα περισσότερη φροντίδα και προσοχή στη λογική της συνέπεια, με βλη την πληρότητα της έπιστημονικής έξευνας.

Τό πεντάχρονο σχέδιο της Σοβιετικής Ένωσης, σάν έπίτευγμα τών σοσιαλιστικών οικονομικών, δέν παρουσίασε κανένα ένδιαφέρον για τό μέσο γερμανό ή τόν άλλο ξένο εργάτη παρά μονάχα στό μέτρο πού επέτρεφε την πληρέστερη ίκανοποίηση τών ανθρώπινων αναγκών. Ό εργάτης σκέφτηκε κάπως έτσι: εάν ο σοσιαλισμός θά σημαίνει για μάς μονάχα περισσότερες θυσίες, στερήσεις και άπάρνηση, τότε μάς είναι άδιάφορο αν ή μιζέρια μας άποκαλείται σοσιαλιστική ή καπιταλιστική — τά πλεονεκτήματα της σοσιαλιστικής οικονομίας πρέπει, να άποδειχθούν με την ίκανότητά της να ίκανοποιήσει τίς ανάγκες μας και να άνταποκριθεί στην ανάπτυξη τους. Με άλλα λόγια, ο γεμάτος αυτοθυσία ήρωϊσμός της ήγεσίας δέν έχει έφαρμογή στις πλατειές μάζες. Έάν σε περίοδο επανάστασης επιβάλλονται στις μάζες θυσίες, τότε έχουν τό δικαίωμα να άπαιτήσουν οι θυσίες αυτές να διακρίνονται από όσες επιβάλλει ο καπιταλισμός με τό μεταβατικό τους χαρακτήρα. Η απόδειξη αυτής της άρχης άποτελεί μίαν από τίς πολλές δυσκολίες για να άποδεχτεί κανείς τη θεωρία της δυνατότητας του σοσιαλισμού σε μιά μόνο χώρα. Αυτός ο ίσχυρισμός μας περιμένουμε να προκαλέσει την άγανάκτηση άναμφίβολα θά κατηγορηθούμε σάν μικροαστοι και επικούρειοι. Όμως ο Λένιν ύποσχέθηκε στους άγρότες τη γη τών μεγαλοκτημόνων παρόλο πού ήξερε θαυμάσια ότι ο καταταγισμός της γης ένθαρρύνει τά μικροαστικά αίσθήματα ή συμβολή αυτού του συνθήματος ήταν σημαντική στο να μπορέσει να φέρει σε πέρας την επανάσταση μαζί και όχι ένάντια στους άγρότες — κάνοντας αυτό τό πράγμα, είχε άναμφίβολα καταπατήσει μίαν άρχή της ύψηλης σοσιαλιστικής πολιτικής και θεωρίας — τόν κολλεκτιβισμό. Από την άλλη πλευρά, οι Οδηγγοι επαναστάτες είχαν ύψηλές άρχές, αλλά τους έλλειπε ή κατανόηση του ύποκειμενικού παράγοντα γνώριζαν θαυμάσια τί άπαιτούσε ή ιστορία, αλλά όχι τί άπαιτούσαν οι άγρότες — κοινωνικοποίησαν άμέσως τίς μεγάλες γαιοκτησίες

και έχασαν την επανάσταση. "Αραγε αρκεί αυτό το παράδειγμα για να μάς δείξει, όπως και τόσα άλλα, ότι οι μεγάλες βλέψεις του σοσιαλισμού μπορούν να πραγματοποιηθούν μονάχα μέσω της εκπλήρωσης των μικρών, άμεσων βλέψεων των ατόμων που αποτελούν τη μάζα και μέσω μιας εξαιρετικής ανύψωσης του επιπέδου ικανοποίησης των αναγκών; Τότε, και μονάχα τότε, θα σημαίνει ή ώρα του επαναστατικού ήρωισμού των πλατειών μαζών.

Δεν υπάρχουν πολλά σφάλματα τόσο σημαντικά όσο η αντίληψη ότι η ταξική συνείδηση είναι ζήτημα ήθικης. Αυτή η άσκητική αντίληψη της επανάστασης μέχρι τώρα πάντα περιέπλεξε τα πράγματα και οδήγησε σε ήττες.

Μπορούμε εύκολα να έρευνήσουμε, με τη βοήθεια συγκεκριμένων παραδειγμάτων, κατά πόσο η έννοια της ταξικής συνείδησης είναι έννοια ήθικης ή όρθολογικότητας. Εάν δύο άνθρωποι, ο Α και ο Β, πεινούν, ο Α μπορεί να συμπεριφερθεί σύμφωνα με το νόμο, να μην κλέβει, και να υποχρεωθεί να ζητιανέψει ή να πεθάνει από την πείνα: ενώ ο Β μπορεί να εξασφαλίσει τροφή με παράνομο τρόπο. Ένα ευρύ στρώμα του προλεταριάτου ζει σύμφωνα με τις αρχές του Β. Είναι γνωστό σαν λούμπεν-προλεταριάτο. Με κανένα τρόπο δεν συμμεριζόμαστε το ρομαντικό θαυμασμό του κόσμου του έγκληματος, αλλά το πρόβλημα απαιτεί καθαρή σκέψη. Ποιός από τους δύο τύπους που περιγράψαμε έχει περισσότερα στοιχεία ταξικής συνείδησης; Το κλέψιμο δεν είναι καθαυτό σημείο ταξικής συνείδησης· αλλά μια προσεκτικότερη εξέταση μάς δείχνει ότι, παρά την ενδόμυχη ήθικη μας αντίσταση, ο άνθρωπος που δεν συμμορφώνεται με το νόμο και κλέβει όταν πεινάει, και που μ' αυτό τον τρόπο εξακολουθεί να εκφράζει τη θέλησή του να ζήσει, δείχνει πολύ περισσότερη στασιαστική ενέργεια από αυτόν που υποτάσσεται άγόγγυστα στη μοίρα που του επιβάλλει ο καπιταλισμός. Επιβεβαιώνουμε κατηγορηματικά ότι το θεμελιώδες πρόβλημα για μιαν όρθη ψυχολογική έρευνα δεν είναι το γιατί ο πεινασμένος κλέβει, αλλά το γιατί ο δ έ ν κλέβει. Είπαμε ότι το κλέψιμο δεν είναι ταξική συνείδηση· αυτό είναι βέβαιο. Ένα τούβλο δεν είναι από μόνο του σπίτι· αλλά τα σπίτια χτίζονται με τούβλα· χρειάζονται ακόμα σανίδες, ασβέστης και γυαλί, καθώς και

ἐδῶ ἔχουμε κατὰ νοῦ τὸ ρόλο τοῦ κόμματος — μηχανικοί, χτίστες, ξυλουργοί, κλπ.

Θὰ φτάσουμε σὲ ἀδιέξοδο ἂν θεωρήσουμε τὴν ταξικὴ συνείδηση ὡς ἠθικὸ προσόν καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀνταγωνιστοῦμε τὴ μπουρζουαζία καὶ τοὺς πράκτορές της στὴν κατάδίκη τῆς ἐφηβικῆς σεξουαλικότητος, τοῦ χαρακτήρα τῆς πόρνης, τῆς ἀχρειότητος τοῦ ἐγκληματία καὶ τῆς ἀνηθικότητος τοῦ κλέφτη. Δὲν βρίσκεται ἡ ἀποψὴ μας σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ συμφέροντα τῆς ἐπανάστασης; Δὲν θὰ μπορούσε ἡ δεξιὰ νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν ἀ-ἠθικὴ ἀντίληψη τῆς ταξικῆς συνείδησης στὴν προπαγάνδα τῆς ἐναντίον μας; Καὶ βέβαια θὰ τὸ κάνει, καὶ τὸ ἔχει ἤδη κάνει ἀπὸ πολὺ καιρὸ, παρόλο πὺ στὴν πραγματικότητά φροντίσαμε μὲ τόση στοργὴ νὰ ἀποδείξουμε τὸ πόσο ἠθικοὶ εἴμαστε, πράγμα πὺ δὲν μᾶς χρησιμεύει καθόλου καὶ τὸ μόνο πὺ μπορεῖ νὰ κάνει εἶναι νὰ ὀδηγήσει τὰ θύματα τοῦ καπιταλισμοῦ στὴν πολιτικὴ ἀντίδραση ἐφόσον πιστεύουν ὅτι ἐμεῖς δὲν τοὺς καταλαβαίνουμε. Καὶ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι στεκόμαστε ψηλότερα στὴν ἐκτίμηση τῆς πολιτικῆς ἀντίδρασης. Γι' αὐτὴν εἴμαστε κλέφτες ἐπειδὴ θέλουμε νὰ ἀπαλλοτριώσουμε τὰ μέσα παραγωγῆς ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία. Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουμε ἢ νὰ ἀποκρύψουμε αὐτὴ τὴν ἀρχὴ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο; Αὐτὸ δὲν τὸ χρησιμοποιεῖ ἡ Δεξιὰ ἐναντίον μας;

Κάθε τι πὺ σήμερὰ συνδέεται μὲ τὰ χρηστά ἠθῆ καὶ τὴν ἠθικὴ ἔχει ἀμετάκλητα ταχθεῖ στὴν ὑπηρεσία τῆς καταπίεσης τῆς ἐργαζόμενης ἀνθρώπωνότητος. Μποροῦμε νὰ ἀποδείξουμε θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ τάξη πραγμάτων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσει τὸ σημερινὸ χάος μὲ τὴν τάξη, ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι ἀ-ἠθικὴ. Ἡ θέση τοῦ Λένιν πάνω στὸ ζήτημα τῆς προλεταριακῆς ἠθικῆς βασίζεται χωρὶς διαφοροῦμενα σὰ συμφέροντα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Κάθε τι πὺ ὑποδοῖται τὴν ἐπανάσταση εἶναι ἠθικὸ, κάθε τι πὺ τὴν παρεμποδίζει εἶναι ἀνήθικο. Ἄς προσπαθήσουμε νὰ διατυπώσουμε τὸ ζήτημα ἀλλιώτικα. Κάθε τι πὺ βρίσκεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη πραγμάτων, πὺ ἐμπεριέχει τὰ σπέρματα τῆς ἐξέγερσης, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς στοιχεῖο τῆς ταξικῆς συνείδησης· κάθε τι πὺ ὑπο-

στηρίζει και ενισχύει την άστική τάξη πραγμάτων και προσδένει τὸ λαὸ σ' αὐτήν, μπορεί νὰ θεωρηθῆι ὡς ἐμπόδιο τῆς ταξικῆς συνείδησης.

Καθὼς οἱ μάζες βάδιζαν μέσα ἀπὸ τὸ Βερολινέζικο Tiergarten κατὰ τὴ Νοεμβριανὴ Ἐπανάσταση, οἱ διαδηλωτὲς φρόντιζαν νὰ μὴν πατήσουν τὸ γρασίδι! Ἐἴτε αὐτὸ τὸ ἀνέκδοτο ἀνταποκρίνεται στὰ γεγονότα εἴτε εἶναι καθαρὴ ἐπινόηση, μέσα του ἐκφράζεται ὀλοκάθαρα ἓνα μεγάλο μέρος τῆς τραγωδίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος — ἡ ἀστικοποίηση τῶν φορέων τῆς ἐπανάστασης.

2. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΑΞΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΦΡΑΓΜΟΙ ΠΟΥ ΕΝΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΟ ΑΤΟΜΟ

Στό κεφάλαιο αυτό προσπαθούμε να συγκεντρώσουμε χωρίς περαιτέρω θεωρητική προεργασία εκείνα τα στοιχεία της νοστροπίας του μέσου ατόμου που εν μέρει λειτουργούν προς την ιδιαίτερη κατεύθυνση της επαναστατικής συνείδησης και εν μέρει παρεμποδίζουν τη διαμόρφωσή της. Θεωρούμε αυτούτους μόνο τους ψυχολογικούς παράγοντες που είναι προσανατολισμένοι είτε προς την πολιτική αριστερά, είτε προς την πολιτική δεξιά, και όχι πολιτικά αδιάφορες τάσεις που ίσως να είναι προσανατολισμένες και προς τη μία και προς την άλλη πλευρά, όπως η ρητορική και η κριτική ικανότητα, ή αγάπη της φύσης, κλπ. Τα ακόλουθα παραδείγματα μπορούν να προστεθούν κατά βούληση· εκείνα που παραθέτονται εδώ συγκεντρώθηκαν από τον υποφαινόμενο με την βοήθεια δύο νεαρών φίλων.

Στόν έφηβο (κατά και μετά την σεξουαλική ώριμανση)

Τά διάφορα πολιτικά κόμματα έχουν δείξει επανειλημμένα έντονο ενδιαφέρον για την νεολαία. Μία από τις βασικές αιτίες είναι ότι οι νέοι έχουν τό μέλλον μπροστά τους, ενώ οι περισσότεροι ενήλικαι, όπως πολύ σωστά έχει παρατηρηθεί, δεν έχουν παρά μονάχα παρελθόν. Είναι απαραίτητο λοιπόν,

νά εξετασθεί πρώτο τὸ πρόβλημα τῆς νεολαίας. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ νεολαία ἀντιπροσωπεύει τὴν πρὸς δημιουργικὴ ἡλικία ἔχει ἀμεση σχέση μὲ τὴν τάση τῆς πρὸς τὸν ἐνθουσιασμό, τὴ σεξουαλικὴ ὠρίμανση καὶ ἐπομένως τὴν τάση τῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν στράτευση καὶ δράση. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ δὲν τείνουν ἰδιαίτερα πρὸς τ' ἀριστερὰ ἢ τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς ὁπουδήποτε ἄλλο. Ἡ Ἐκκλησία, γιὰ παράδειγμα, διαθέτει περισσότερους νέους ἀπ' ὅτι οἱ ἀριστερὲς ὀργανώσεις. Εἶναι ὁμως εὐκόλο νὰ διακρίνουμε καὶ νὰ συγκρίνουμε μέσα στὶς ἐμπειρίες τοῦ ἐφήβου ὀρισμένα στοιχεῖα ποὺ εὐνοοῦν τὴν ἀριστερὰ καὶ ὀρισμένα στοιχεῖα ποὺ εὐνοοῦν τὴν δεξιὰ. Σὲ κάθε νέο παρουσιάζεται μιά τάση ἐξέγερσης ἐνάντια στὴν ἐξουσιαστικὴ καταπίεση, ἰδιαίτερα ἐνάντια στοὺς γονεῖς, τὰ συνήθη ἐκτελεστικὰ ὄργανα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἡ τάση αὕτη εἶναι ποῦ, κατ' ἀρχὴν, τείνει νὰ προσελκύσει τοὺς νέους πρὸς ἀριστεροὺς πολιτικοὺς κύκλους. Εἶναι πάντοτε συνδεδεμένη μὲ μιά πολὺ ἢ λίγο συνειδητὴ, πιεστικὴ ἀνάγκη γιὰ πραγμάτωση τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς. "Ὅσο πρὸς ξεκάθαρα ἀναπτύσσονται οἱ φυσικὲς ἑτεροφυλοφιλικὲς τάσεις, τόσο πρὸς ἐπιδεκτικὸς γίνεται ὁ νέος στὶς ἐπαναστατικὲς ἰδέες· ὅσο ἰσχυρότερα ἐπιβιβαιώνεται ἡ ὁμοφυλοφιλικὴ ἀνάγκη στὴν ψυχικὴ του δομὴ καὶ ὅσο περισσότερο περιορίζεται ἡ συνειδητοποίηση τῆς γενετήσιας ὀρμῆς του γενικά, τόσο εὐκολώτερα παρασύρεται πρὸς τὰ δεξιὰ³. Ὁ σεξουαλικὸς φραγμὸς, ὁ φόβος τῆς σεξουαλικῆς δραστηριότητος καὶ τὰ ἀντίστοιχα αἰσθήματα ἐνοχῆς εἶναι πάντοτε ἀντιδραστικὰ ἢ τουλάχιστον ἐμποδίζουσιν τὴν ἐπαναστατικὴν σκέψιν. Ἡ προσήλωση στοὺς γονεῖς εἶναι ἓνα ἰσχυρὸ, ἀναντίστροπτα παρεμποδιστικὸν στοιχεῖον. Θὰ ἀναφέρουμε σὰν «ἀναντίστροπτους» ἐκείνους τοὺς ψυχολογικοὺς παράγοντας ποὺ δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ μεταβληθοῦν σὲ θετικὰ στοιχεῖα τῆς ταξικῆς συνειδήσεως καὶ ἐπομένως δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ εἶναι ἐχημεταλλεύσιμα ἀπὸ μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Ἰπάρχει μιά ἐξαιρεση σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν: τὰ παιδιὰ ποὺ κατὰγονται ἀπὸ γονεῖς μὲ ἐπαναστατικὲς πεποιθήσεις· ἔδω, ἡ προσήλωση πρὸς τοὺς γονεῖς μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσει κατὰ θετικὸν τρόπον, τίς περισσότερες φορές ὁμως ἀναπτύσσει συντηρητικὰ συναισθήματα σ' ἀντίδραση πρὸς τοὺς γονεῖς.

Υπάρχει μιὰ ἀνάγκη πού ἐπηρεάζει τὴ νεολαία ὅπως κανένα ἄλλο τμήμα τοῦ λαοῦ, καὶ πού ἡ ἐκπλήρωσή της θὰ ἦταν πάρα πολὺ σημαντικὴ. Δὲν θὰ μπορέσει ὁμως νὰ θρεῖ κανεὶς οὔτε μιὰ γραμμὴ μέσα στις διακηρύξεις πρὸς τὴ νεολαία καὶ τὰ προγράμματα τῶν ὀργανώσεων πού ν' ἀσχολεῖται μ' αὐτὴ τὴν ἐκπλήρωση — εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ νέου γιὰ τὴ δική του κατοικία, γιὰ τὸ δικό του ζωτικὸ χῶρο. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ, συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐξέγερση ἐνάντια στοὺς γονεῖς, θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει ἕνα θετικὸ στοιχεῖο τῆς ταξικῆς συνείδησης. Ἐπιπλέον εἶναι μιὰ ἀνάγκη πού δὲν μπορεῖ ποτέ νὰ ἱκανοποιηθεῖ ἢ τάζῃ πραγμάτων πού ἐπιβάλλει ἡ Δεξιὰ. Δὲν ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ κανένα παρεμποδιστικὸ στοιχεῖο, ἐπηρεάζει ἀκόμα καὶ τὰ κορίτσια, πού ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις ἔχουν τὴν πιὸ ἀντιδραστικὴ νοοτροπία. Ἡ ἀνάγκη τῆς διαβίωσης ἀνάμεσα σὲ ἄλλους νέους ἀνθρώπους εἶναι ἕνα πρόσθετο θετικὸ στοιχεῖο ἐν τούτοις, ἡ οἰκογένεια, ἡ νοσταλγία καὶ ἡ ἐπιθυμία γιὰ οἶκιον περιβάλλον, συνήθως λειτουργοῦν πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση. Ἄν ἡ κοινὴ κατοικία τῶν νέων ὀργανωθεί κατὰλληλα, δηλαδὴ μ' ἕνα τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ γίνῃ ἕνα «σπίτι», τὰ αἰσθήματα αὐτὰ μποροῦν νὰ ἐξαφανισθοῦν.

Ἡ παρόρμηση γιὰ τὸ χορὸ εἶναι ἰσχυρότατη σὲ ὄλους σχεδὸν τοὺς νέους χωρὶς ἐξαιρεση· ἀντίθετα μὲ τὴν προσήλωσιν πρὸς τοὺς γονεῖς, συνιστᾷ ἕνα ἀντιστρεπτό στοιχεῖο, δηλαδὴ ἕνα στοιχεῖο πού, ὄντας κάτω ἀπὸ ὁμαλὲς περιστάσεις φραγμὸς, μπορεῖ νὰ γίνῃ θετικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης ἂν ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴν πολιτικὴν καὶ τὴν προσωπικὴν ζωὴ ἐπιλυθεῖ πρὸς μιὰ ἐπαναστατικὴ κατεύθυνση· σ' ὀρισμένες περιπτώσεις μερικοὶ ἰδιαιτέρως ἐπιδέξιοι ἡγέτες ὁμάδων νέων ἔχουν πετύχει αὐτὴ τὴν ἐπίλυση. Στὴν Γερμανία σήμερα, εἶναι ἡ Δεξιὰ πού δρέπει τοὺς καρποὺς τῆς ἀνάγκης γιὰ συλλογικὴ ὀργάνωση τῶν νέων καὶ τῆς παρόρμησης τοῦ χοροῦ, γιατί αὐτὴ τοὺς ὀργανώνει· οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὴ μορφή τῶν ὁμάδων τῶν νέων καὶ οἱ Ναζὶ μὲ τίς κολλεκτιβιστικὰς νεολαϊστικὰς ὀργανώσεις τους.

Ἐλαβα τὸ παρακάτω γράμμα ἀπὸ τὴν Γερμανία:

«Πρόσφατα μιλοῦσα μ' ἕνα δεκαεπτάχρονο γυμνασιοκόριττον ἀπὸ τὸ Βερολίνο, πού πέρασε τίς διακοπὲς του ἐδῶ. Πηγαίνει σχολεῖο στὸ Wilmersdorf καὶ μοῦ εἶπε ἕνα - δυὸ πράγματα πού μπορεῖ νὰ σ' ἐνδιαφέρουν.

Τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια τῆς Χιτλερικῆς Νεολαίας καὶ τῆς Bund Deutscher Mädchen* ἀπολαμβάνουν ἐξαιρετικῆς ἐλευθερίας στὸ σχολεῖο καὶ στὸ σπῆτι χωρὶς θέβαια κανένα περιορισμὸν ὅσον ἀφορᾷ τὴ σεξουαλικὴ δραστηριότητα καὶ τὴ φιλία. Ἐνα κορίτσι τῆς τάξης τῆς καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖο τῆς δὲν θὰ τολμοῦσε ποτὲ πρὶν νὰ συναντηθεῖ μὲ τὸ φίλο τῆς ἔξω ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ σχολείου. Σήμερα, τὰ ἀγόρια, τὰ περισσότερα μέλη τῆς Χιτλερικῆς Νεολαίας, στέκονται ὁμάδες - ὁμάδες ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ ὅλοι τὸ θεωροῦν φυσιολογικό. Ἡ ὁμάδα Dahlem τῆς BDM διαλύθηκε ἐπειδὴ ἔξη κορίτσια κάτω ἀπὸ τὰ δεκαοκτῶ ἔμειναν ἐγκυες. Παρ' ὄλ' αὐτὰ εἶναι πολὺ περιέργο πὺ ἡ ἀπόπειρα ὀργάνωσης τῆς νεολαίας ὀδηγεῖ σ' ἓνα χαλάρωμα τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν, γιατί μέχρι στιγμῆς μπόρεσα νὰ ἐπιβεβαιώσω ὅτι τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι συμπτωματικά».

Δὲν εἶν' ἀλήθεια ὅτι τ' ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια ἀπολαμβάνουν "ἐξαιρετικῆς ἐλευθερίας". Ὅποιοσδήποτε ἰσχυρίζεται κάτι τέτοιο δὲν ἀναγνωρίζει τίς πραγματικὲς συνθήκες, τίς ὑπάρχουσες ἀνάγκες καὶ τίς ἀντιφάσεις. Ἀκόμα καὶ πρὶν τὰ κορίτσια συναντιόντουσαν μὲ τ' ἀγόρια ἔξω ἀπ' τὸ σχολεῖο, ἀν καὶ ἴσως ὄχι στὴν περίπτωσι αὐτοῦ τοῦ συγκεκριμένου σχολείου. Μόνο μιὰ πουριτανικὴ ἠθικὴ θεωρεῖ τὸ νὰ μείνει μιὰ κοπέλα ἐγκυος καὶ τὸ νὰ συναντιέται μὲ τ' ἀγόρια ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο ὡς σεξουαλικὴ ἐλευθερία τῶν νέων.

Οἱ ἐλευθερίες πὺ τὴν ὥρα μὸλις ἀποκτᾷ ἡ νεολαία τοῦ Dahlem θεωροῦνται πρὸ πολλοῦ ὡς δεδομένο στὸ Neuukoelln*. Ἀλλὰ ὡς ἐξετάσουμε τὰ πράγματα στὴ γενικότητά τους — πᾶν' ἀπ' ὅλα πρέπει ν' ἀντιληφθεῖ κανεὶς τὴν τεράστια ἀντίφασι πᾶνω στὴν ὁποία βασίζεται ἡ Χιτλερικὴ νεολαία — ἀπὸ τὴν μιὰ, ἡ πῶ ἀυστηρὴ ἐξουσιαστικὴ στρατιωτικὴ ἀνατροφὴ καὶ ὁ διαχωρισμὸς τῶν φύλων, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ διάλυσι τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς ἠθικῆς τῆς οἰκογενείας μέσω τῆς κολλεκτιβοποίησης τῆς ἐφηδικῆς ζωῆς, παρ' ὅλη τὴν ἐξ Ἰσοῦ ἀυστηρὴ Φασιστικὴ ἰδεολογία τῆς οἰκογενείας. Οἱ Γερμανοὶ ἐπαναστάτες πρέπει νὰ ἐκμεταλλεθοῦν τέτοιες ἀντιφάσεις μὲ πολὺ μεγάλο ζῆλο καὶ νὰ τίς ἀποσαφηνίσουν σ' αὐτοὺς πὺ τίς ὄφλιττανται. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ἡ ἀπελευθέρωσι τῶν νέων, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ξεκαθαριστεῖ ἡ ἀντίθεσι αὐτῆς τῆς ἀπελευθέρω-

σης με την επίσημη ιδεολογία της οικογένειας και τον Φύβερ. Πρέπει επίσης να γίνει σαφές ότι οι νέοι που αγωνίζονται για ελευθερία και αυτονομία ενάντια στα δεσμά του πατριτισμού, με ένα τρόπο που επιθυμούμε να υποστηρίξουμε και να επεκτείνουμε, στην πραγματικότητα εισέρχονται σε μία άλλη εξουσιαστική σχέση, κυρίως αυτή του στρατοπέδου εργασίας ή των Φασιστικών οργανώσεων που πάλι πρέπει να κρατήσουν καλά σφραλισμένα τα χείλια τους.

Οι αντιφάσεις αποκαλύπτονται πολύ καθαρά και με ακρίβεια στον σεξουαλικό τομέα. Η πιδ ελεύθερη συμπεριφορά ανταποκρίνεται σε προοδευτικές τάσεις μέσα στην Χιτλερική Νεολαία στο βαθμό που αυτή είναι επαναστατική — μολονότι με ένα άσπρη υποκειμενικό τρόπο — ή ηγεσία όμως μιας πραγματικά επαναστατικής οργάνωσης, τέτοιας όπως η κομμουνιστική νεολαία, ποτέ δεν θα διέλυε την οργάνωση επειδή ακριβώς μερικά κορίτσια έμειναν εγκυες. Ο άλληλογράφος μου από αφέλεια δεν κατάφερε να αντιληφθεί ότι η συμπεριφορά των νέων που περιγράφει απέχει πολύ από το να ικανοποιεί την ηγεσία του Ναζιστικού Κόμματος και συγκρούεται με τις βαθύτερες προθέσεις της. Συγκρούεται με ολοκληρωτή την αντίληψή τους για την ήθική.

Πρέπει να αποσαφηνίσουμε σ' αυτούς τους νεαρούς υποστηρικτές του Χίτλερ το δικαίωμά τους για απόλυτη αυτονομία και για κοινωνική συνδρομή στην ικανοποίηση των αναγκών τους και με την πρώτη ευκαιρία των σεξουαλικών αναγκών τους. "Αν κάποιος θεωρεί ότι υπάρχει σεξουαλική ελευθερία στην κατάσταση που επικρατεί σήμερα, παραβλέπει δύο παράγοντες: ότι αυτή η ελάχιστη άσκηση ελευθερίας επαρκεί για να προκαλέσει την επέμβαση της ήθικης εξουσίας του κράτους — κι είναι μονάχα η αρχή — ώστε δεν μπορούμε να μιλάμε για ελευθερία:

ἐφ' ὅσον ἡ βλῆ δομῆ τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας συγκρούεται μ' αὐτήν'

ἐφ' ὅσον τ' ἀγορία καὶ τὰ κορίτσια στεροῦνται ἐνὸς δικοῦ τους μέρους ὅπου νὰ μένουν ἀνεπόκλητοι, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν κανένα ἀντισυλληπτικὸ μέσον γιὰ νὰ ἀπο-

πύγουν την έγκυμοσύνη, καμμά γνώση τῶν ἀναγκῶν
καί τῶν δυσκολιῶν τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς·

ἐφ' ὅσον ἀνατρέφονται καί διαπαιδαγωγοῦνται μέ τέτοιον
τρόπον ὥστε ὑπὸκεινται σέ σοβαρές συγκρούσεις μόλις
ἀρχίσουν τῆ σεξουαλικῆ τους ζωῆ·

ἐφ' ὅσον τ' ἀγόρια καί τὰ κορίτσια παραμένουν διαχωρι-
σμένα σέ ξεχωριστές ὁργανώσεις·

ἐφ' ὅσον δέν μποροῦν νά ἀποφασίσουν, μαζί μέ τοὺς
δασκάλους τους, πῶς πρέπει νά δομηθεῖ τὸ σχολεῖο καί
ἡ προετοιμασία τους γιά τὰ καθήκοντα τῆς ζωῆς.

ἐφ' ὅσον μελετοῦν τίς ἡμερομηνίες τῶν βασιλιάδων τῆς
Πρωσίας καί ὄχι τὴν ἱστορία τῶν πιδ φτωχῶν καί τα-
πεινῶν ἀγοριῶν καί κοριτσιῶν ἀπὸ τὰ προάστεια τοῦ
Βερολίνου, τοῦ Ἀμβούργου καί τῶν πιδ μικρῶν χωριῶν.

Δέν μπορεῖ ποτέ τὸ ἰδανικὸ τῶν νέων νά εἶναι ἡ τυφλὴ
ὑπακοή στὸν Φύρερ καί ὁ θάνατος γιά τὰ συμφέροντα τοῦ κε-
φαλαίου, ποὺ ἀνακηρύσσονται σέ συμφέροντα τῆς πατρίδας,
ἀλλὰ ὁ ἔλεγχος τῆς ἴδιας τους τῆς ζωῆς καί ἡ διαμόρφωση
τῆς σύμφωνα μέ τὴν δική τους θέληση. Ἡ νεολαία πρέπει νά
εἶναι ὑπεύθυνη μονάχα ἀπέναντι στὸν ἑαυτὸ της. Τότε, μόνον
τότε, θά ἐξαφανισθεῖ ἡ διαίρεση ἀνάμεσα στὴν κοινωνία καί
τὴ νεολαία.

Ὅταν ἡ νεολαία ἀντιληφθεῖ τὸ διαχωρισμὸ της ἀπὸ τὴν
κοινωνία, ἀναγνωρίζει ταυτόχρονα τὸν ἑαυτὸ της σὰν κατα-
πιεσμένο καί γίνεται ὀριμὴ γιά τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση.
Ἵπερβαίνοντας τὸ χάσμα μέσω τῆς πρακτικῆς δράσης, δομών-
τας τὴν κοινωνικὴ τάξη πραγμάτων γιά νά προσαρμοστεῖ στίς
ἀνάγκες της καί ἀνοίγοντας τὸν δρόμον — πραγματικά, συγ-
κεκριμένα, ἀντικειμενικά, — πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσή της θά
μπωροῦσε νά γίνεῖ ὁ προάγγελος τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης.

Δέν μποροῦμε νά ἀποδείξουμε θεωρητικὰ στὴν νεολαία
ὄλων τῶν χωρῶν καί τῶν ἡπείρων τὴν ἀνάγκη γιά κοινωνικὴ
ἐπανάσταση, παρὰ μόνον νά τὴν ἀναπτύξουμε μέσα ἀπὸ τίς
ἀνάγκες καί τίς ἀντιφάσεις τῆς ἴδιας τῆς νεολαίας. Στὸ κέν-

τρο αὐτῶν τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἀντιφάσεων βρίσκεται τὸ τε-
ρᾶστιο πρόβλημα τῆς σεξουαλικῆς ζωῆς τοῦ νέου.

Σ' ἀντίθεση μὲ τὶς ἀντιλήψεις ποὺ εἶχαν τὰ πολιτικά κόμ-
ματα μέχρι τώρα, ἡ δουλειὰ μέσα στὴ νεολαία δείχνει ὅτι ἡ
κατανόηση ἀπὸ μέρους τῆς τῆς ταξικῆς κατάστασης εἶναι
συνήθως εἴτε πολὺ ἐπιφανειακὴ καὶ λαθεμένη, εἴτε δταν εἶναι
πραγματικὴ, ἀρκετὰ δύσκολο νὰ τὴν συναντήσεις—σὲ πρόωρα
ἀναπτυγμένους διανοητικὰ νεολαίους ἢ σὲ παιδιὰ ποὺ προέρ-
χονται ἀπὸ οἰκογένεια μὲ ἐπαναστατικὲς πεποιθήσεις, ὅπου
δὲν γνώρισαν τὴν καταπίεση. Ἡ κατάσταση τῶν μαθητευομέ-
νων τοὺς ὁδηγεῖ μᾶλλον στὴν τέλεια ἀδιαφορία παρὰ στὴν
ἐπαναστατικὴ ζέση. Θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ θετικὸ στοιχεῖο
μονάχα σὲ συνδυασμὸ μὲ ἄλλα εἰδικὰ στοιχεῖα ταξικῆς φύσης,
τέτοια ὅπως ἡ ἀνάγκη γιὰ καλύτερη χρησιμοποίηση τοῦ ἐλεύ-
θερου χρόνου. Ἀκόμα καὶ ἡ πείνα, παρὰ τὴν κοινὴ πεποιθή-
ση, συμβάλλει καθ' αὐτὴ μᾶλλον στὴν παθητικότητα καὶ στὸν
σχηματισμὸ κλικῶν παρὰ στὴ συνειδητοποίηση τῶν ταξικῶν
συνθηκῶν. Τὴ διαπιστώνουμε μαζί μὲ ἄλλες ἀνάγκες, ἀρκετὰ
συχνά, ἀνάμεσα στοὺς νεαροὺς φαιοχίτωνες καὶ τοὺς Χριστια-
νοὺς. Ἀκόμα καὶ αὐτοὶ οἱ παράγοντες μποροῦν νὰ γίνουν ἰσχυ-
ρὲς θετικὲς δυνάμεις ἐν συνδεθῶν μὲ τὴ νεανικὴ ἐπιθυμία
γιὰ ρομαντικὲς ἐμπειρίες, μὲ τὴ σεξουαλικὴ ἀνάγκη καὶ μὲ
τὴν διάθεση ἀνεξαρτησίας ἀπέναντι στὴν οἰκογενειακὴ ἐξου-
σιαστικὴ σχέση. Πρέπει νὰ γίνῃ ἀπόλυτα κατανοητὸ ὅτι ἡ
ἀκόμα καὶ δταν ἡ πείνα δὲν ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἐξαθλί-
ωση, μᾶλλον εὐνοεῖ τὰ ἀστικά ἱδρύματα κοινῆς ὠφελείας. Συγ-
κεκριμένα παραδείγματα ἀπὸ τὴν πείρα μας δείχνουν ὅτι ὅσον
ἀφορᾷ τοὺς νέους, ἡ πείνα λειτουργεῖ πολὺ περισσότερο πρὸς
μὴ ἐπαναστατικὴ κατεύθυνση δταν εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸν
φόβος γιὰ τὴν ἐκπαίδευση ποὺ προσφέρουν τὰ «κρατικὰ φιλαν-
θρωπικὰ ἱδρύματα», ἐκπαίδευση ποὺ εὐκολὰ ἀναγνωρίζεται
σὰν ταξικὸς θεσμός.

Ἡ διάθεση τῆς προσκόλλησης σ' ἕναν ἡγέτη ἢ σὲ ἰδέες,
διάθεση ποὺ βρίσκει κανεὶς ἀνάμεσα στὴν νεολαία, εἶναι πο-
λιτικὰ ἀπροσδιόριστῆ· μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ ὅποια-
δήποτε τάση καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι μᾶλλον ἐπιζήμιος πα-
ράγοντας ἂν τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα δὲν καταφέρει νὰ τὴν
ἐκμεταλλεθεῖ μὲ κατάλληλο τρόπο.

Ἡ ἀγάπη γιὰ τὰ σπῶρ, οἱ στρατιωτικὲς παρελάσεις, οἱ

στολές που εύχαριστούν τα κορίτσια (και αντίθετα), ή στρατιωτική μουσική, κλπ., είναι παράγοντες που ως επί το πλείστον βλάπτουν το εργατικό κίνημα προς το παρόν, μιά και η Δεξιά έχει καλλίτερες εύκαιρίες να οργανώσει αυτές τις ανάγκες. Το ποδόσφαιρο συγκεκριμένα, λειτουργεί ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση της αποπολιτικοποίησης και προωθεί αντιδραστικές τάσεις. Οι τάσεις αυτές όμως είναι κατ' αρχήν αντιστρεπτές και θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμες στην άριστερά όταν θα καταφέρουμε ν' απαλλαγούμε απ' την οικονομιστική πίστη στην παντοδυναμία της πείνας.

Η τρομακτική διακύμανση του αριθμού των μελών των επαναστατικών οργανώσεων αποδεικνύει ότι δεν επιλύθηκαν αυτές οι αντιφάσεις, ότι δεν αναπτύχθηκαν οι επαναστατικές τάσεις, ότι δεν παραμερίστηκαν οι φραγμοί. 'Απ' αυτό όμως δεν πρέπει να συμπεράνουμε την έλλειψη ταξικού αισθήματος αλλά μάλλον τις ψυχολογικές αποτυχίες των επαναστατικών οργανώσεων. Δεν έχω στη διάθεσή μου καμιά στατιστική, αλλά η πείρα μάς έχει διδάξει ότι στην διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων έφηβοι, ενήλικοι, άντρες και γυναίκες, άνθρωποι απ' όλες τις στράτες της ζωής, έχουν περάσει μέσα από τις επαναστατικές οργανώσεις χωρίς να προσηλωθούν ή να στρατευθούν στον σκοπό της επανάστασης. Τι τους οδήγησε στις επαναστατικές οργανώσεις; Ούτε οι στολές, ούτε τα υλικά πλεονεκτήματα. 'Απλώς η άσαφής σοσιαλιστική τάση, το επαναστατικό αίσθημα. Γιατί δεν συνέχισαν; Γιατί οι οργανώσεις απέτυχαν να την αναπτύξουν. Γιατί γλίστρησαν στην αδιαφορία ή πέρασαν στη Δεξιά; Γιατί μέσα σ' αυτές τις οργανώσεις είχαν επιβιώσει άστικές δομές. Γιατί οι τελευταίες δεν καταστράφηκαν και η προηγούμενη δεν αναπτύχθηκε; Γιατί κανένας δεν ήξερε τί να προωθήσει και τί να καταστρέψει. Το αποτέλεσμα δεν πρόκειτο να επιτευχθεί με άπλη πειθαρχία' ούτε με μουσικές και πορείες, γιατί οι άλλοι μπορούσαν όλα αυτά να τα κάνουν πολύ καλλίτερα' ούτε με αφηρημένα συνθήματα, γιατί ο πολιτικός θόρυβος που προκαλούσαν οι άλλοι ήταν πιά ισχυρός. Το μόνο πράγμα που μπορούσαν οι επαναστατικές οργανώσεις να είχαν προσφέρει χωρίς συναγωνισμό στις μάζες και που στην πραγματικότητα δεν πρόσφεραν, το μόνο πράγμα που θα είχε εξασφαλίσει την είσοδο των μαζών και την προσέλευση άλλων, θα ήταν η γνώση

αὐτοῦ πού τὰ ἀμόρφωτα, καταπιεσμένα παιδιά τοῦ καπιταλισμοῦ, λαχταροῦντας καί ἐλευθερία καί πατερναλιστική προστασία, ἤθελαν πραγματικά, χωρίς οἱ ἴδιοι νά τὸ ἔχουν ξεκαθαρίσει μέσα τους· ἔπρεπε νά τὸ ἐκφράζουν μὲ λέξεις καί νά τὸ θροντοφωνάζουν γι' αὐτούς στή γλῶσσα τους, νά σκεφτοῦν γι' αὐτούς. Μιά ὀργάνωση ὅμως πού διαπόμπευσε ὅλη τὴν ψυχανάλυση σάν ἀντεπαναστατική δὲν ἦταν ἱκανή νά ἀναλάβει τέτοια καθήκοντα.

Πῶς ἐμφανίζεται ἡ ταξικὴ συνείδηση ἀνάμεσα στίς γυναῖκες;

Τὰ συνθήματα «δουλεῖα γιὰ τίς γυναῖκες», «ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὸν σύζυγο», «δικαίωμα τοῦ καθενὸς πάνω στὸ σῶμα του», δὲν σήμαιναν καί πολλά, καί δὲν ἔγινε τίποτε παραπάνω ἀπὸ τὸ νά ἐπαναλαμβάνονται αὐτὰ τὰ συνθήματα. Ἡ ἐπιθυμία γιὰ οἰκονομικὴ αὐτονομία, γιὰ ἀνεξαρτησία ἀπέναντι στὸν σύζυγο καί πάνω ἀπ' ὅλα γιὰ σεξουαλικὴ ἀνεξαρτησία, ὅπως δὴποτε συνιστᾶ τὸν κίρ σπουδαῖο παράγοντα τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν γυναικῶν. Παρ' ὅλ' αὐτά, ὁ φόβος τῆς ἀπώλειας τοῦ συζύγου καί τοῦ οἰκονομικοῦ στύλου τῆς οἰκογένειας μέσω ἐνὸς νόμου περὶ γάμου Σοβιετικοῦ τύπου, τῆς ἔλλειψης νομικῆς κατοχύρωσης τοῦ σεξουαλικοῦ ἀντικειμένου, ὁ φόβος μιᾶς ἐλεύθερης ζωῆς γενικά πού ἐπηρεάζει ὅλες τίς γυναῖκες, ἡ ἰσχυρὴ τους ἱκανότητα γιὰ προσήλωση, κλπ., εἶναι ἀνασχετικοὶ παράγοντες, τουλάχιστον ἴσης σημασίας. Εἰδικώτερα, ἡ ὑπόθεση ὅτι θ' ἀποχωρίζονται τὰ παιδιά τους δταν ἐφαρμοστῆ ἡ προτεινόμενη συλλογικὴ ἀνατροφή, συνιστᾶ ἓνα ἰσχυρὸ ἐμπόδιο γιὰ τὴν πολιτικὴ διαύγεια, ἰδιαίτερα στίς γυναῖκες τῶν μικροαστῶν καί λειτουργεῖ παρεμποδιστικά ἀπὸ πολιτικὴ ἀποψη ἀκόμα καί στίς Κομμουνίστριες, ὅχι στίς συγκεντρώσεις ὅπου συνηγοροῦν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς προοπτικῆς, ἀλλὰ στίς οἰκιακὲς φιλονικίες μὲ τὸ σύζυγο. Πρέπει νά γίνῃ κατανοητὸ ὅτι ἡ ἐξέγερση ἐναντίον τοῦ γάμου σάν οἰκονομικὰ ὑποδουλωτικὸ καί σεξουαλικὰ περιοριστικὸ θεσμὸ μποροῦσε νά ἔχει γίνῃ ἓνα μεγάλο προσόν γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἀν' αὐτὰ τὰ ζητήματα, πού ἔχουν τεράστια σημασία γιὰ τίς γυναῖκες, εἶχαν ἀναλυθεῖ κατὰ ἓνα ἀρκετὰ πλατῶ, ρεαλι-

στικό και επίμονο τρόπο. Αντίθετα, οι προπαγανδιστές, συγχισμένοι κι οι Έθιοι, περιέπλεξαν το θέμα, από τη μιά, συνηγορώντας υπέρ του γάμου σύμφωνα με το Σοβιετικό πρότυπο και από την άλλη, καυχώμενοι για την αποκατάσταση του θεσμού του γάμου στην ΕΣΣΔ και επομένως η μέση γυναίκα θα μπορούσε να πει μονάχα ότι, «Όρίστε ζητάτε την διάλυση του γάμου και της οικογένειας, αλλά εκεί πέρα οι γυναίκες είναι περισσότερο εξαρτημένες από τους άνδρες», ή «θέλετε να μās υποδουλώσετε όλες στους άνδρες». Τέτοιες αντιφάσεις πρέπει να διερευνηθούν με το πιο προσεκτικό επιστημονικό τρόπο από ομάδες ειδικών ψυχολόγων και να αναλυθούν με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια από τις πολιτικές οργανώσεις. Το ζήτημα δεν αφορούσε μόνο τις βιομηχανικές εργάτριες που ήταν ήδη επηρεασμένες από τη δουλειά στο εργοστάσιο και είχαν ένα πιο ξεκάθαρο σοσιαλιστικό προσανατολισμό, αλλά και την μεγάλη πλειονότητα των νοικοκυριών, των υπηρετριών, των καταστηματαρχών, κλπ. Η πείρα μας δείχνει ότι οι εξωσυζυγικές σχέσεις ή η κλίση προς αυτές μπορούν ν' αποτελέσουν έναν ισχυρό παράγοντα έναντιον της κοινωνικής συντήρησης. Έφ' όσον, όμως, είναι πάντοτε συνδεδεμένος με την επιθυμία για συζυγική εξασφάλιση, το απλό σύνθημα της κατάργησης της διαφοράς ανάμεσα στο συζυγικό και το μη - συζυγικό με το Σοβιετικό τρόπο δεν αρκεί για να καλλιεργήσει αυτήν την τάση έναντιον της κοινωνικής συντήρησης. Πολλές γυναίκες που είναι επαναστάτριες στο εργοστάσιο είναι αντιδραστικές στο σπίτι.

Είναι κατ' αρχήν οι ήθικες και πολιτιστικές προοπτικές που αντιδρούν στα κρατικά, επαναστατικά οικονομικά και κοινωνικά συμφέροντα. Ίσχυρες επαναστατικές παρορμήσεις βρίσκονται στις άστικές οργανώσεις του κινήματος για τη γυναικεία χειραφέτηση, που έχει πάντα συνείδηση της ανάγκης για οικονομική ανεξαρτησία, και συνήθως αγνοεί την ανάγκη για σεξουαλική ανεξαρτησία, αλλά που όπωσδήποτε είναι διατεθειμένο να επιφέρει αλλαγές στο στάτους κλό, να φέρει μια νέα τάξη πραγμάτων. Μόνο ο σοσιαλισμός μπορεί να δώσει μια πρακτική απάντηση σ' αυτά τα προβλήματα. Οι σοσιαλιστές όμως δεν νοιάζονται να αποσαφηνίσουν την ιδεολογική σύγχυση αυτών των γυναικών, να τους ξεκαθαρίσουν ότι οι επιθυμίες τους είναι από μόνες τους αντιφατικές και ότι από

Ένστικτο αντίλαμβάνονται τούς σοσιαλιστικούς στόχους αλλά δεν μπορούν να τούς διατυπώσουν με ακρίβεια και γι' αυτό καταφεύγουν στη συναισθηματική εξέγερση όπως η Rankhurst. 'Απλώς με το να τοποθετήσει όλα τα άμετρητα μικροζητήματα της προσωπικής ζωής σε σχέση με την κοινωνία, το κίνημα θα έθιγε την ούσια του θέματος. Θα δημιουργούνταν έτσι συζητήσεις, στις όποιες θα επικρατούσαν όσοι θα είχαν να πουν κάτι το ουσιαστικό — κι αυτοί όπωσδήποτε θα μπορούσαν να είναι οι σοσιαλιστές, αν δεν είχαν τελείως απορροφηθεί από το φορμαλισμό των κομματικών συζητήσεων. 'Ο αντιδραστικός θ' άρνιόταν άπερίφραστα να πάρει μέρος σε μιá προωθημένη συζήτηση γι' αυτά τα ζητήματα. Ένα πολύ σημαντικό και διδακτικό κίνημα άναπτύχθηκε άνάμεσα στις Γερμανίδες γύρω στο τέλος του 1933, όπου μπορεί κανείς σχεδόν να μελετήσει τη διαλεκτική, όπωσδήποτε καλλίτερα από τα βιβλία. Διαμαρτύρονται ενάντια στην οίκογενειακή έστία, στοιχείο που είναι όπωσδήποτε έπαναστατικό, αλλά αντί' αυτού ζητούν να πολεμήσουν σάν Γερμανίδες όπως η Brunhilde, στοιχείο που μ' αυτή του τη μορφή είναι αντιδραστικό. Πρέπει ολοκάθαρα να άναγνωριστεί ότι η Ναζιστική ιδεολογία όσον άφορά τη μητρότητα έχει τις ρίζες της στη σεξουαλική καταπίεση και το γεγονός αυτό άποκάλυψε ότι το να είσαι μητέρα έρχεται σε αντίθεση με το ν' αγαπιέσαι. Οι γυναίκες θέλουν και τα δυό, δεν βρίσκουν όμως διέξοδο από την αντίφαση που τούς επιβάλλει σ' αυτή την περίπτωση ή καπιταλιστική ήθική και κάτω άπ' την πίεση της πολιτικής αντίδρασης άρνοούνται τούς έαυτούς τους σάν σεξουαλικά όντα. Το κίνημα της γυναικείας χειραφέτησης, αντιδραστικό στην τωρινή του μορφή και διευθυνόμενο ενάντια στο ταξικό αίσθημα, είναι εύκολα άντιστρεπτό, μιá και ώθει για άλλαγή. Πρέπει να άναφέρουμε έπίσης ότι άνάμεσα στις γυναίκες ή πείνα και το ένδιαφέρον για την τροφή των παιδιών σχετικά σπάνια άναπτύσσουν την έπαναστατική σκέψη· πολύ πιο συχνά όμως άναπτύσσουν το φόβο για την πολιτική, την άποθάρρυνση της πολιτικής δραστηριότητας του συζύγου και των παιδιών που τρέφουν την οίκογένεια, την άδιαφορία ή την πορνεία. Τα ένδιαφέροντα αυτά και οι άνησυχίες θα μπορούσαν να άποτελέσουν σημαντικά κίνητρα για το έπαναστατικό αίσθημα αν τοποθετούνταν σε μιá σωστή σχέση με άλλες δυνάμεις και αντι-

δυνάμεις. Είναι, για παράδειγμα, πολύ δύσκολο να πει κανείς αν θα μπορούσε με οποιοδήποτε τρόπο να γίνει εκμεταλλεύσιμη ή κλίση για το μείκ - άπ και τη βελτίωση της φυσικής εμφάνισης, που προς το παρόν αποτελεί ένα σοβαρό φραγμό για την επαναστατική σκέψη. Δεν πιστεύουμε ότι καμιά επαναστατική οργάνωση θα πετύχει ποτέ να διαδώσει ανάμεσα στη μάζα των γυναικών την προτίμηση για την απλότητα και την έλλειψη καλλωπισμού που επικρατεί ανάμεσα στις Κομμουνίστριες. Πρέπει να βρεθεί μία διέξοδος μεταξύ της ενθάρρυνσης των άστικών μπιχλιμπιδιών και της αποκλειστικής αναγνώρισης ενός άσκητικού τρόπου ζωής, που ν' ανταποκρίνεται και στις έπειγουσες ανάγκες της ταξικής πάλης και στη φυσική ανάγκη των γυναικών για καλλωπισμό. Οι πολιτικοί μας μπορεί να είναι της γνώμης ότι τέτοια ζητήματα δεν αξίζουν τον κόπο να συζητιώνται σ' αυτήν την περίπτωση θα τους συνιστούσαμε να μελετήσουν τους μηχανισμούς με τους οποίους η Δεξιά διατηρεί τις γυναίκες στην δική της παράταξη. Το ζήτημα του μέλλοντος της οικογένειας και της ανατροφής των παιδιών είναι αναμφίβολα πρωταρχικής σπουδαιότητας για το γυναικείο κίνημα. Στο Γερμανικό Σέξ - Πόλ, με το να εξηγήσουμε ότι ο σοσιαλισμός άπλως προσφέρει άλλες μορφές στην κοινοτική ζωή του άντρα, της γυναίκας και του παιδιού, και ότι πάνω άπ' όλα η άποκαλούμενη καταστροφή της οικογένειας άπό τους μπόλσεβίκους σημαίνει την άπελευθέρωση των σεξουαλικών ενδιαφερόντων άπό τους οικονομικούς δεσμούς, είχαμε σαν άποτέλεσμα να πάρουμε με το μέρος μας γρήγορα τις γυναίκες. Η ανάπτυξη της ιδεολογίας της οικογένειας στην Γερμανία σήμερα άπαιτεί μέγιστη προσοχή, για παράδειγμα, όσον άφορα την αντίθεση ανάμεσα στην οικογένεια και την όπηρεσία των παιδιών στα Τάγματα Έφόδου. Μόνο με μία άκριδη γνώση αυτής της αντίφασης θα αναπτύξουμε τα μέσα της μελλοντικής μας πολιτικής άπέναντα στις γυναίκες. Έφ' όσον ή πορνεία άναντίρρητα θ' άδξηθει έξ αίτίας της πίεσης που άσκει ή Φασιστική σεξουαλική ήθική, το να κερδίσουμε την ύποστήριξη των πορνών, είναι επίσης άπό πολλές άπόψεις συστατικό της προλεταριακής πολιτικής.

Πολλά μεγαλύτερα ή μικρότερα γεγονότα στη Γερμανία δείχνουν κατά πόσο ή ταξική συνείδηση ή τα στοιχεία της ύ-

πάρχουν ανάμεσα στον πληθυσμό και τὸ τί πρέπει νὰ κάνει γι' αὐτὸ ἢ ἐπαναστατικὴ ἡγεσία. Ἀναφέραμε ἤδη τὸ «Κίνημα τῆς Brunhilde» στὸ ὁποῖο οἱ γυναῖκες ἐξεγείρονται κατὰ ἕνα συγχρισμένο τρόπο ἐναντία στὴν ἐπιστροφή στὴν οἰκογενειακὴ ἐστία καὶ στὴν σύζυγικὴ δουλεία. Ὁ Γκαίμπελς πρόσφατα ὑποχρεώθηκε νὰ ἀναφερθεῖ σ' ἕνα ζήτημα πολὺ ἐνοχλητικὸ γιὰ τὸν Ἑθνικὸ Σοσιαλισμὸ. Μετὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας τὸ Ναζιστικὸ Κόμμα ἔκανε πολὺ πῦρ αὐστηροῦς τοὺς νόμους περὶ ἀντισυλληπτικῶν καὶ ἐκτρώσεων, παρέδωσε τὴν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν στὶς θρησκευτικὲς καὶ μιλιταριστικὲς ὀργανώσεις, ἀνακλήρωσε τὴν οἰκογένεια σὰν τὸ θεμέλιο τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ κράτους, διέδωσε τὸ σύνθημα «μιά Γερμανίδα δὲν καπνίζει ποτέ», ἀντιτέθηκε στὰ ἀνδρικὰ χτενίσματα γιὰ τίς γυναῖκες, ἐπανεισήγαγε τὸ πορνεῖο, ἔδιωξε τίς γυναῖκες ἀπ' τὰ ἐργαστᾶσια, ἔδωσε στὸν σύζυγο μιά χωρὶς προηγούμενο ἐξουσία κι ἄλλα πολλὰ παρόμοια. Ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὸν ἱστορικὸ του ρόλο, εἶχε θέσει σὲ κίνηση τὴν δριμύτερη πολιτιστικὴ ἀντιδραση. Εἶναι φυσικὸ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀξιωματοῦχοις τοῦ ἐφάρμοσαν αὐτὰ τὰ μέτρα κατὰ γράμμα. Σὲ μιά πόλη μιά σαπωνοποιεῖα εἶχε μοιράσει ἕνα πῶστερ πού εἰδειχνε ἕνα χαριτωμένο κορίτσι νὰ βαστάει ἕνα πακέτο μὲ ἀπολυμαντικά. Ἕνας Ναζιστὴς ἀξιωματοῦχος εἶχε ἀπαγορέψει τὸ πῶστερ «ὡς προσβάλλον τὸ ἠθικὸν αἶσθημα τοῦ λαοῦ» αὐτὸ καὶ ἄλλα παρόμοια περιστατικὰ ἀνάγκασαν τὸν Γκαίμπελς νὰ καταφερθεῖ ἐναντίον τῶν «αὐτοδ:ορισμένων ἠθικῶν δικαστῶν καὶ τῶν παραπλανημένων ἀποστόλων τῆς σεμνοτυφίας». Ἀπέριψε τὴν ἠθικολογία καὶ κριτικάρησε ἐκεῖνες τίς τάσεις πού θὰ ἤθελαν νὰ εἰσάγουν ἠθικὲς ἐντολές πού θὰ ὀδηγοῦσαν στὸ φανατισμὸ, στὶς δημόσιες καταγγελίες καὶ τὸν ἐκδιασμὸ. Οἱ γυναῖκες ἰσχυρίστηκε, ἤδη φοβόντουσαν νὰ βγοῦν μόνες τους ἢ νὰ καθήσουν μόνες σ' ἕνα ἐστιατόριο, νὰ βγοῦν μ' ἕνα νέο χωρὶς συνοδὸ, νὰ φοροῦν μείκ - ἄπ, κλπ. Μὲ τὰ δικά του λόγια: «...Καὶ ἐπειδὴ ἁπλῶς μιά γυναίκα καπνίζει, ἕνα τσιγάρο στὸ σπίτι ἢ μὲ παρέα, αὐτὸ δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην ὅτι εἶναι ἔκφυλη καὶ διεφθαρμένη». Ὁ Ἑθνικοσοσιαλισμὸς δὲν ἦταν ἕνα κίνημα θρησκόληπτων, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔπρεπε νὰ στεροῦνται τὴν ἀπόλαυση τῆς ζωῆς τους, ἐκεῖνο πού προέβαλλε ἦταν περισσότερη ἐπιβεβαίωση τῆς ζωῆς καὶ λιγότερος φανατισμὸς, περισσότερη ἠθικὴ καὶ λιγότερη ἠθικολογία.

—Ποιό είναι τὸ δικό μας συμπέρασμα; Τί μᾶς διδάσκει αὐτὸς ὁ λόγος;

Κατ' ἀρχήν, ὅτι ἡ Ναζιστικὴ πολιτιστικὴ πολιτικὴ ξεσήκωσε ἀρκετὴ ἀγανάκτηση στὴ μέση γυναίκα, διαφορετικὰ δὲν θὰ μιλοῦσε ὁ Γκαίμπελς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο.

Δεύτερον, ὅτι ἡ ἀγανάκτηση πρέπει νὰ ἦταν ἀρκετὰ σοβαρὴ, διαφορετικὰ ὁ Γκαίμπελς ὅπως καὶ ὁ Ράιμ πρὶν ἀπ' αὐτόν, δὲν θὰ εἶχε ἐπέμβει μὲ τρόπο ἀντίθετο πρὸς τὶς ἀρχὲς καὶ τὴν ἰδεολογία τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ. Οἱ Ναζιστὲς ἠγάτες εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπιδέξιοι στὴν μαζικὴ ψυχολογία, καὶ θὰ προτιμοῦσαν νὰ συμβιβαστοῦν σὲ ἓνα θέμα ἰδεολογικῆς ἀρχῆς παρά νὰ ριψοκινδυνεύσουν τὴν βάση τῆς ἐξουσίας τους.

Τρίτον, ὅτι παρ' ὅλα ὅσα λέει, δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσει τὴν ἀντίφαση στὴν ὁποία στηρίζεται ὁ Ἐθνικοσοσιαλισμὸς μὲ τὴν ἀντιδραστικὴ του ἰδεολογία καὶ τοὺς ἐπαναστάτες ὁπαδοὺς — ἀντίφαση ποὺ μπορεῖ νὰ θεμελιωθεῖ σ' ὅλους τοὺς τομείς.

Τέταρτο, ὅτι ἔχουμε μπροστὰ στὰ μάτια μας ἓνα στοιχεῖο σοσιαλιστικῆς ταξικῆς συνειδήσεως σὲ ἀόριστη, νοθευμένη μορφή, καὶ τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιήσει ὁ σοσιαλισμὸς ἂν τὸ εἶχε διευκρινίσει μὲ τὴν ἀπαιτούμενη διαύγεια καὶ ζωντάνια. Τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν μαζικὴ ψυχολογία ὀρίσκειται στὸ γεγονός ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἐπαναστατικὴ νοστροπία τοῦ ὁπαδοῦ τῶν Ναζι ἐνῶ ταυτόχρονα νὰ ἀποδεικνύει τὰ ἀντιδραστικὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ, ὅπως ἀκριβῶς πρέπει κανεὶς ν' ἀποκαλύπτει μὲ τὴν προπαγάνδα του τοὺς μικροαστικούς φραγμούς στοὺς ὁποίους ὑπόκειται τὸ μέλος τοῦ SPD· πᾶν' ἀπ' ὅλα ὅμως, τὸ πρόβλημα εἶναι πῶς νὰ ἐκθέσουμε τὶς ἀντιφάσεις μὲ τὸν πιὸ ξεκάθαρο τρόπο καὶ νὰ πᾶψουμε νὰ εἰδέσουμε σὲ κάθε φαινοχίτωνα ἓναν ἀντιδραστικὸ καὶ σὲ κάθε μέλος τοῦ SPD ἓναν «ἀκόμα ἀσυνειδητοποιητὸ» ἐπαναστάτη.

Πέμπτο, ὅτι μιὰ τέτοια ἐπέμβαση ἀπὸ κάποιον σὺν τὸν Γκαίμπελς θὰ ξαναφέρει στὸν Ἐθνικοσοσιαλισμὸ τοὺς παληοὺς ὁπαδοὺς ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἀμφιβάλλουν, ἐνδεχομένως θὰ προσελκύσει καὶ καινούργιους, ἀφοῦ ταυτόχρονα ἐνσπείρει τὴν ἀβεβαιότητα σ' ὀρισμένους ἀντιπάλους — ἐκτός κι ἂν γίνῃ δυνατὸ ν' ἀποδειχθεῖ συγκεκριμένα τὸ ἄλυτο τοῦ

προβλήματος μέσα στο Τρίτο Ράιχ. Πού ακριβώς βρίσκεται αυτό το έλλυτο;

Ἡ παγίωση τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν γυναικῶν στὴν οἰκογενειακὴ ἐστία ἀπαιτοῦν ὀρισμένα μέτρα, σὰν κι αὐτὰ ποῦ ἐφάρμοσαν οἱ λογικοὶ Ναζιστὲς ἐπίσημοι, τὰ ὁποῖα ὁμως συγκροτοῦνται μὲ τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς ζωῆς ποῦ προκήρυξε ὁ Γκαίμπελς γιὰ νὰ καθησυχάσει τίς διαμαρτυρίες. Ἐπιπλέον ἡ οὐσιαστικὴ βάση τῆς Ναζιστικῆς ἰδεολογίας εἶναι ἡ ἠθικὴ τῆς (ἡ τιμὴ, ἡ καθαρὴότητα, κλπ.). Ἄν ἓνας λογικὰ σκεπτόμενος ἄνθρωπος εἶχε σηκωθεί σὲ μιὰ συγκέντρωση καὶ εἶχε ρωτήσῃ: συγκεκριμένα ποῦ βρίσκεται ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὴν ἠθικὴ καὶ τὴν σεμινοτυφία, ὁποιοσδήποτε Ναζιστὴς θὰ εἶχε θρεθεῖ σὲ μεγάλη ἀμνηχανία. Ἄρα, εἶναι καθαρὸς πουριτανισμὸς ἡ ἀπαγόρευση τῆς κυκλοφορίας τῶν γυναικῶν μὲ νέους ἄντρες καὶ ὄχι ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ποῦ ἀπαιτεῖ ὁ Ἐθνικοσοσιαλισμὸς ἐπομένως ἐπιτρέπεται ἡ κυκλοφορία. Τί γίνεται ὁμως ὅταν ἓνας ἄντρας φιλήσῃ μιὰ γυναίκα; Εἶναι ἠθικὸς; Ἡ τί γίνεται ὅταν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχει σεξουαλικὲς σχέσεις μαζί της; Αὐτὸ θεβαίως ἀνήκει στὶς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς, ἢ ὄχι; Ἴσως τότε ὁ Ναζὶ νὰ ἔκανε κάποιες παραπέρα περαχωρήσεις, ἀκόμα καὶ νὰ παραδεχόταν τὸν ἐλεύθερο ἔρωτα — πράγμα ποῦ εἶναι ἀρκετὰ ἱκανὸς γιὰ νὰ τὸ κάνει — ὅποτε θὰ ἔπρεπε νὰ ρωτηθεῖ ἂν αὐτὸ — ἀφοῦ τὸ παραδέχτηκε ξεκάθαρα — συμβιβάζεται μὲ τὴν θεμελίωση τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας καὶ ἐπιπλέον τί γίνεται μὲ τὰ παιδιὰ ποῦ γεννιοῦνται ἔτσι. Ἄν ὁ Ναζὶ μας ἀνερχόταν στὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ δήλωνε ὅτι ἓνα παιδί εἶναι: ἓνα παιδί, ἐφ' ὅσον θέβαια ἀνήκει στὴν Ἀρία Φυλὴ, τότε ἡ ἐρώτηση θὰ μπορούσε νὰ συμπληρωθεῖ ὡς ἑξῆς: Ἐπομένως κάθε πράξη πρέπει ἀπαραίτητα νὰ ὀδηγεῖ στὴν ἐγκυμοσύνη, ἂν ὄχι, τί πρέπει νὰ γίνῃ; Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι μιὰ τέτοια τακτικὴ θὰ δημιουργοῦσε μιὰν ὀλοζώντανη δημόσια συζήτηση σὲ μιὰ ἐντελῶς ἀπολιτικὴ μορφή ποῦ θὰ ἦταν ἑκατὸ φορές πιὸ ἐνοχλητικὴ γιὰ τοὺς Ναζὶ ἀπὸ χιλιάδες παράνομα φυλλάδια, γιὰ τὸν ἀπλὸ λόγγο ὅτι ἔτσι οἱ Ναζὶ θὰ ἔκαναν ἀσυνείδητα προπαγάνδα ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τους. Δὲν ὕπάρχει ταξικὴ συνείδηση λοιπόν; Βεβαίως ὕπάρχει. Βρίσκεται παντοῦ, σ' ὄλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Δὲν μπορεῖτε νὰ τὴν ἀναπτύξετε ἐπειδὴ θὰ σὰς ρίξουν στὴ φυλακὴ; Θυμη-

θείτε αυτές τις έρωτήσεις που άφορουν περισσότερο δλους τούς Ναζί, τις έρωτήσεις που δέν μπορεί ν' άπαντήσει ποτέ ή Δεξιά και μπορείτε νά ξεχάσετε τó ζήτημα τής ταξικής συνείδησης. Ο ρόλος τής πρωτοπορείας σέ περίοδο παρανομίας; Δέν μάς ενδιαφέρει αυτό τó πρόβλημα· μάς άφορά άμεσα τó συγκεκριμένο περιεχόμενο τής προλεταριακής δημοκρατίας και όχι τó σύνθημα τής προλεταριακής δημοκρατίας που δέν σημαίνει τίποτε για έννέα από τούς δέκα ανθρώπους. Θα μπορούσαμε νά διαλέξουμε χιλιάδες παραδείγματα από δλους τούς τομείς τής ζωής για νά δείξουμε ότι δέν ύπάρχει ούτε μία έρώτηση που θα μπορούσαν ν' άπαντήσουν οι Ναζιστές, άν τó πρόβλημα έτίθετο συγκεκριμένα και λογικά και ακολουθιόταν μέχρι τήν κατάληξή του, πάνω στο θέμα τής θρησκείας, τών συνδικάτων, τής σχέσης του έργοδότη πρós τόν εργαζόμενο, τών προσδοκιών τής μικροαστικής τάξης, κ.ά. Άρκει άπλώς νά υποβάλλουμε μέ μη-δογματικό τρόπο τυπικές έρωτήσεις που άφορουν τήν καθημερινή ζωή τών ύπαδών τής Δεξιάς, και πού τούς έπηρεάζουν δλους. Τó κύριο καθήκον τής επαναστατικής ήγέσιας πρós τó παρόν είναι νά θίγει τά αδύνατα σημεία του Έθνικοσοσιαλισμού και έτσι νά στρέφει τή συζήτηση πρós τις μάζες ώστε νά μήν σταματήσει, αλλά, και χωρίς κίνδυνο μάλιστα, νά τήν ώθήσει ως τήν λογική τής κατάληξη. Η επανάσταση μπορεί ν' άναπτυχθεί μόνο από τις αντίφάσεις τής σύγχρονης ζωής και όχι από τις συζητήσεις για τις διαφορές τής Άμερικής μέ τήν Άπωνία, ή από εκκλήσεις για διαδηλώσεις και άπεργίες που κανείς δέν μπορεί νά τις βάλει σέ έφαρμογή· ούτε παρουσιάζοντας τούς Ναζήδες σαν σαδιστές και έγκληματίες, αλλά μόνον αντιπαράθετοντας τις ύποκειμενικές τους προθέσεις στην άδυναμία τους νά λύσουν τά προβλήματα.

Δέν θα πρέπει νά δίνουμε μεγάλη σημασία στην άπόδειξη ή τήν διάψευση του άν οι προοπτικές μας είναι 100% όρθες ή όχι, του άν οι προθέσεις μας είναι 100% πραγματοποιήσιμες ή όχι. Η όρθότητα πρέπει ν' άποδειχθεί στην πράξη. Τó κύριο μας καθήκον είναι νά αναγνωρίζουμε και ν' άποκαλύπτουμε αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα, τó βαθύτερο ενδιαφέρον τών πλατιών μαζών, τó ποιές είναι οι αντίφάσεις τής Δεξιάς. Η καθιέρωση μιας ολοκληρωμένης θεωρίας δέν μπορεί νά προηγηθεί μιας καμπάνιας, μπορεί όμως μονάχα νά

ανάπτυχθει και να διορθωθεί μέσα απ' τη δράση. Το τελευταίο όπωσδήποτε ισχύει και για την ακόλουθη σκιαγράφηση των συγκεκριμένων παραγόντων της ταξικής συνείδησης και των αντιδραστικών στοιχείων...

Στους ενήλικους εργάτες

Ἡ συλλογική βιομηχανική εργασία είναι αναμφίβολα ἡ σπουδαιότερη πηγή τοῦ ταξικοῦ αἰσθήματος. Ἄλλα τὸ νὰ ἀνῆκει κανεὶς στὸ προλεταριάτο και νὰ ἐργάζεται σὲ ἐργοστάσιο δὲν σημαίνει ὅτι ὀπωσδήποτε εἶναι ταξικά συνειδητός, πράγμα πὸν ισχύει και γιὰ τὴν συμμετοχή σὲ μιὰ συνδικαλιστική ὀργάνωση, παρ' ὅλο πὸν και τὰ δύο θεωροῦνται ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ταξική συνείδηση. Ἡ ἀπόδειξη βρῖσκεται στὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουν στὴν Γερμανία πολλὰ πρῶτην μέλη τῶν ἐλεύθερων συνδικάτων πὸν τοῦτες τίς μέρες συμμετέχουν στὴ NSBO τόσο μηχανικά ὅπως και στὰ προηγούμενα. Ὅταν τὸ νὰ εἶσαι ὀργανωμένος ἔχει γίνει συνήθεια, ὅπως γιὰ τὸν Γερμανὸν ἐργάτη, τότε ἡ γνώση γιὰ τὴν φύση τῆς ὀργάνωσης εἶναι ὀπωσδήποτε ἐλλειπής. Ἡ Ναζιστική προπαγάνδα γιὰ τὴν «τιμὴ τῆς ἐργασίας», «τὴν ἰσότητα ἐργοῶτη και ἐργαζόμενου», «τὴν ἐνότητα ἐργοστασίου και ἔθνους», μπορεὶ εὐκολὰ νὰ συγχύσει τὸν μέσο ἐργάτη, ἰδιαίτερα ὅταν πιστεύει στὴ Σοσιαλ - δημοκρατική θεωρία τῆς ταξικής συνεργασίας. Βρῖσκεται ἤδη σὲ τέτοια ψυχολογική κατάπτωση ὥστε νοιώθει νὰ ἀνορθώνεται ὅταν τὸν βεβαιώνουν ὅτι «παίξει κι αὐτός τὸ ρόλο τοῦ ἀν ἰσάξιο μέλος τοῦ ἔθνους», και ἰδιαίτερα ὅταν φορᾶ μιὰ κρατική στολή γιὰ νὰ δείξει τὴν θέση του. Ὅποιοσδήποτε ὑποτιμᾷ τὴν ὕλική δύναμη τῆς ἰδεολογίας δὲν θὰ καταφέρει ποτὲ τίποτα. Ἐχει ἀποδειχτεὶ στὸν καιρὸ μας ὅτι εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴν δύναμη τῆς ὕλικῆς ἀνάγκης, διαφορετικὰ θὰ ἦταν οἱ ἐργάτες και οἱ ἀγρότες στὴν ἐξουσία ἀντὶ τοῦ Χίτλερ και τοῦ Thyssenό. Καὶ οἱ Ναζιστές γνωρίζουν πολὺ καλά τί σημαίνει γι' αὐτοὺς νὰ κερδίσουν τὴν ὑποστήριξη τῶν ἐργατῶν. Ὑπολογίζουν μὲ πολὺ μεγάλη ἀκρίβεια τὴ δόση τοῦ ἰδεολογικοῦ δηλητηρίου πὸν πρέπει νὰ τοὺς πᾶτσουν γιὰ νὰ περάσουν ἕναν ἐργατικό νόμο ὅπως αὐτὸν τοῦ Γενάρη 19347. Εἶναι ἀρκετὰ ἐξυπνοὶ γιὰ νὰ ξέρουν ὅτι χω-

ρίς να πετύχουν πρώτα ένα στενό δεσμό ανάμεσα στον εργάτη και τις δικές τους προοπτικές, θα ήταν αυτοκτονία γι' αυτούς να εκδώσουν ένα τέτοιο νόμο. Ο Leyb είχε αφιερώσει αρκετούς μήνες στην ιδεολογική δουλειά πριν εμφανιστεί η εργατική νομοθεσία. Αν αναλογιστούμε την απόλυτη κτηνωδία αυτού του νόμου, που ληστεύει τον εργάτη από τα τελευταία του δικαιώματα, και ξεχάσουμε ότι την βλέπουμε με άλλα μάτια και την ζούμε διαφορετικά από τον ιδεολογικά προετοιμασμένο εργάτη, τότε θα εκφράσουμε μονάχα τις δικές μας σκέψεις μιλώντας του και όχι τις δικές του. Πολύκαιρη και προσεκτική ιδεολογική προετοιμασία πρέπει να προηγηθεί της συνδικαλιστικής μας δουλειάς, βασισμένη στη γνώση των αιτίων της ιδεολογικής σύγχυσης του εργάτη. Ο εργάτης αντιλαμβάνεται ξεκάθαρα τις ενέργειες εκείνες που κατευθύνονται εναντίον του κι αυτό συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της ταξικής του συνείδησης, έχει όμως επίσης και σκέψεις και αισθήματα που του χρησιμεύουν για να αποφύγει την πλήρη συνείδηση της σοβαρότητας μίας κατάστασης που δεν μπορεί ν' αντιμετωπίσει, και μ' αυτό τον τρόπο γίνεται εύαισθητος σε αταπίστες. Το σακκί με τις πατάτες που πρόσφερε ο Χίτλερ σε κάθε εργάτη είχε 99% ιδεολογικά και 1% πρακτικά αποτελέσματα: όπως και η μείωση των εισιτηρίων στις συγκοινωνίες, κλπ. Ο εργάτης ο γαλουχημένος με τις εμπειρίες της ταξικής πάλης δεν θα εξαπατηθεί συχνά, αλλά είναι πάρα πολλοί εκείνοι που κωράστηκαν από τον αγώνα. Μόνο μία μειονότητα είχε μία ανάλογη πείρα, ή πλειονότητα δεν είχε ποτέ συμμετάσχει σε άπεργια χάρη στην πολιτική των ελεύθερων συνδικάτων: είναι δύσκολο να βρεθούν στα εργοστάσια «έπικίνδυνοι» εργάτες. Ο εργάτης μπορεί έτσι σωστά ν' αντιλαμβάνεται τί συμβαίνει, αλλά βρίσκεται χωρίς ήγεςία και κατ' ανάγκην πρέπει να θρέφει μέσα του την ελπίδα ότι σε τελική ανάλυση οι προθέσεις του Χίτλερ δεν είναι και τόσο άσχημες και ότι πράγματι κάνει κάτι και για τον εργάτη. Γι' αυτό αποδέχεται τα μικροπειδάματα που του χαρίζουν χωρίς να συνειδητοποιεί ότι είναι κύριος της παραγωγής και πώς β,τι του προσφέρουν σαν δώρο του ανήκει δικαιωματικά. Μόνο εκείνοι που δεν ακολουθούν την αποψη ότι ένα σακκί πατάτες είναι καλλίτερο παρά να χάσουν τη δουλειά τους νοιώθουν θυμό για τον εργοδότη τους, τον «αδελφά

συμπατριώτη» τους, που παίρνει από την επιχείρηση χίλιες φορές το εισόδημα του εργάτη.

“Αν λοιπόν αναρωτηθούμε τί είναι εκείνο που εμποδίζει να αναπτυχθεί η αγανάκτηση του εργάτη — το αποτέλεσμα του σακκιού με τις πατάτες —, θα καταλήξουμε ότι επιδρά στο μέγιστο βαθμό η ευθύνη για την οικογένειά του. Δεν μπορεί ποτέ να αναπτυχθεί το ταξικό του αίσθημα με άπλες εκκλήσεις για άπεργία, όπως ζητούν μερικοί ήλιθιοι που δεν ξέρουν τί ακριβώς γίνεται μέσα στο μυαλό του εργάτη: ώστε με προτροπές για να συμμετάσχει στα διαβόητα μυστικά, επικίνδυνα συνδικάτα, που σε τελική ανάλυση δεν εμπιστεύεται. Είναι σημαντικό πάνω απ’ όλα για τον επαναστάτη εργάτη να είναι στην NSBO και να δείχνει στον σύντροφό του ότι οι μυστικές, ανέκφραστες δυσκολίες του γίνονται κατανοητές” για παράδειγμα, ότι συγκρατεί την αγανάκτησή του και αποφεύγει να σκέφτεται τις συνέπειές της από ενδιαφέρον για την οικογένειά του. Υπάρχουν χιλιάδες ελάχιστα συνειδητές δυσκολίες που επηρεάζουν εκατομμύρια εργάτες κατά τον ίδιο τρόπο. Ακριβώς όπως για το νέο εργάτη το πρόβλημα ενός σπιτιού και των κοριτσιών αποτελεί την πιο κοινή και τυπική δυσκολία μετά απ’ αυτή του μισθού, έτσι και στην περίπτωση του μεγαλύτερου στην ηλικία εργάτη ή μεγαλύτερη δυσκολία είναι οι οικογενειακές του ευθύνες, τις οποίες δεν μπορούμε άμεσα να εξισώσουμε με τους άστικους οικογενειακούς δεσμούς. “Αν του πουν γ’ άπεργήσει, δεν καταλαβαίνει το νόημα των αιτημάτων ή άπλως γυρνάει την πλάτη του. “Αν όμως του άποσαφήνιζε κάποιος, — φέρνουμε θέβαια ένα σχηματικό παράδειγμα — ότι ήταν συγχυσμένος και διστακτικός μή, αφήνοντας την αγανάκτησή του να εκδηλωθεί, μέρες γιατί δεν ήταν σίγουρος αν ο Χίτλερ ήταν πόνι των εργοδοτών ή ένας αξίος έθνικός ηγέτης που ζητούσε το καλό όλων, όπως υποτίθεται ότι έδειχνε τόσα και με τις πατάτες ότι είχε έντυπωσιαστεί από τους λόγους και τις φανφάρες, αλλά ότι κατά κάποιον τρόπο πίστευε στις καλές προθέσεις του Χίτλερ και επιπλέον ότι προτιμούσε να συμβιβαστεί μιά και είχε οικογένεια, κλπ. — εκείνος που θα μιλούσε έτσι θα άποδεικνυόταν άληθινός επαναστάτης. Θα είχε κερδίσει έναν εργάτη αν όχι άμεσα για μιά άπεργία, σίγουρα γι’ άργότερα όταν τέτοιες νησιδες κατανόησης της μαζικής ψυχολογίας θα συσσωρεύονταν

στά προάσπεια, τις πόλεις και τις επαρχίες, και το αίσθημα ότι υπάρχουν άνθρωποι που ξέρουν ακριβώς ποιά είναι το κύριο ενδιαφέρον του άλλου, τί ξεσηκώνει την αγανάκτησή του, τί τον συγκρατεί, τί τον προωθεί και ταυτόχρονα τί τον περιορίζει, θα άρχιζε να προσελκύει τους ανθρώπους σαν χιονοστιβάδα. Α ό- τ ο ύ του είδους τα «παράνομα φυλλάδια» δέν θα χρειαζόταν πολύς κόπος για να μοιραστούν, θα τα άρπάζανε μέσα από τα χέρια σας και οι επαναστάτες δέν θα εργάζονταν πια μέσα στην άπελπισία των συνεχών ανακοινώσεων για βασανιστήρια και άπογοητεύσεις, αλλά με την αίσθηση της άμεσης έπαφής με τους άναποφάσιστους, άδιάφορους εργάτες που πραγματικά μετράνε πολύ. Άναντίρρητα ή πραγματικότητα θα άντικατα- στούσε την προπαγάνδα της αυταπάτης και ή άποτελεσματι- κή κυριαρχία πάνω στην κατάσταση των άχρηστο πολιτικό θόρυβο.

Τά μικρογεγονότα συχνά άποκαλύπτουν περισσότερα από τα μεγάλα γεγονότα. Ένα τέτοιο περιστατικό θα άποσαφήνι- σει τί έννοώ όταν λέω ταξικός τρόπος σκέψης και τον τρόπο με τον όποιο ή άστική σεξουαλική ιδεολογία άποτελεί το ισχυ- ρότερο παρεμποδιστικό στοιχείο. Μερικοί εργάτες και άγρότες συζητούσαν για πολιτική, προσωπικά ζήτήματα, γυναίκες, κ.ά. σ' ένα Αύστριακό τοπικό τραίνο. Ένας νέος εργάτης, όλο- φάνερα παντρεμένος, είπε ότι βρίσκει κανείς το μπελά του με τους νόμους, γιατί είναι φτιαγμένοι για τους πλούσιους και δέν σημαίνουν τίποτε το καλό για τους φτωχούς. Πρόσεξα περισσότερο για ν' άκούσω τί ειπε να πεϊ αυτός ό ταξικά συνειδητός εργάτης. Συνέχισε: «Γιά παράδειγμα, οι νόμοι περί γάμου. Σύμφωνα μ' αυτούς, ό άντρας επιτρέπεται να χτυ- πάει τη γυναίκα του. Πράγμα όμως που ισχύει μόνο για τον πλούσιο· αν ένας φτωχός χτυπήσει τη γυναίκα του θα τιμωρη- θεί». Μπορεί κάτι τέτοιο να είναι αλήθεια ή και το αντίθετο. Όπωσδήποτε είναι πολύ σημαντικό για το τί σκέφτεται ένας μέσος εργάτης. Σαν φτωχός άντρας, άντικαθάρτε τον έαυτό του στον πλούσιο άντρα και αισθάνεται την άνισότητα: έδω βρίσκονται όρισμένες τάσεις για μιá ταξική άντιμετώπιση των πραγμάτων. Θα του άρσσε όμως έπίσης να χτυπάει τη γυναί- κα του στο όριο που του επιτρέπει ό νόμος· έδω αισθάνεται σε μειονεκτική θέση, άκόμα και από ταξική σκοπιά. Η άστική σεξουαλική ήθική άντιτίθεται στην ταξική συνείδηση μέσα

στον κάθε εργάτη. Τα δικαιώματα της σεξουαλικής ιδιοκτησίας που η ταξική κοινωνία επισωρεύει πάνω στον άντρα, καθώς και η εξουσία πάνω στη γυναίκα και τα παιδιά, είναι από τα στοιχεία εκείνα που παρεμποδίζουν στο μέγιστο βαθμό την ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης σ' όλα τα μέλη της οικογένειας. Καταστρέφουν αποτελεσματικά το πνεύμα τους, προσδένουν τον σύζυγο στην άστική τάξη πραγμάτων και τον κάνουν ενδόμυχα ή άνοιχτά να φοβάται την Σοβιετική τάξη, πραγμάτων-κυριολεκτικά παρεμποδίζουν την πολιτική δουλειά.

Αυτό λοιπόν είναι ζήτημα πολιτικής, όχι ήθικης, και μπορεί κανείς να το χειρισθεί μόνο σαν τέτοιο — και όπωσδήποτε στην πρώτη γραμμή της επαναστατικής προπαγάνδας και όχι στα πολιτικά παρασκήνια όπως κρίν' είναι ίσως ο πιο σπουδαίος, πολιτικά ο πιο αποτελεσματικός τομέας της προσωπικής ζωής του συζύγου. Έχει την ίδια αντιδραστική σημασία μέσα στο προλεταριάτο όπως, για παράδειγμα, το κίνημα των μικροϊδιοκτητών στις συνθήκες πολιτικές δραστηριότητες της μικροαστικής τάξης. Άλλοι άρνητικοί παράγοντες που έμποδίζουν την ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης είναι επίσης η ζωή της ταβέρνας και οι αποκλειστικά άντρικές παρέες και ιδιαίτερα ανάμεσα στους μικροαστούς. Πολύ λίγοι μικροϊδιοκτήτες συνειδητοποίησαν ότι η επανάσταση θά άφηνε την μικροϊδιοκτησία ανέπαφη ως επί το πλείστον. Ο καριερισμός, ή ταύτιση με την επιχείρηση, ακόμα και η περηφάνεια για την επέκταση μιας καπιταλιστικής επιχείρησης στον εργάτη, οι προσπάθειες για μια μεγαλύτερης διάρκειας οικονομική ασφάλεια, τέτοιας όπως αυτές που αναπτύσσονται στους κύκλους των ύπηρετων — ύπηρετριών και των μελλοντικών συνταξιούχων. Ωλ' αυτά πάντοτε λειτουργούν ενάντια στην ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης εκτός κι αν το επαναστατικό κόμμα δώσει ακριβείς πληροφορίες για όλα αυτά τα ζητήματα, εκτός κι αν απαντήσει συγκεκριμένα στις έρωτήσεις όλων των ζητημάτων του πληθυσμού — μετὰ την επανάσταση τί θά γίνει με το σπίτι μου, με το χωράφι μου, με τις βραδιές μου στην ταβέρνα, με τα μπιλλιάρδα μου, με την εξουσία μου πάνω στη γυναίκα μου και στα παιδιά, την σύνταξή μου με το έργοστάσιο για το οποίο είμαι τόσο περήφανος; Η συγκεκριμένη αυτή άπαριθμηση δείχνει πόσο λαθεμένο είναι να θέλει κανείς

νά περιορίσει τὸ ρόλο καὶ τὴ θέση ποὺ κατέχει ἡ σεξουαλικὴ πολιτικὴ. Δὲν εἶναι οὔτε ἡ μόνη μορφή πολιτικῆς ἐνάντια στὴν ἀντίδραση, ὅπως λέγεται ὅτι πιστεύουν τὰ μέλη τοῦ Σεξ-πόλ, οὔτε ἀπλῶς ἓνα ζήτημα σεξουαλικῆς μεταρρύθμισης, ἀλλὰ βρίσκεται παντοῦ διασκορπισμένη μέσα σ' ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, ἀλλοῦ σὰν παράγοντας τῆς ταξικῆς συνειδήσεως, ὅπως στὸν ἔφηβο, κι ἄλλοῦ σὰν φραγμὸς γιὰ τὴν ἀνάπτυξή της, ὅπως στὴν παντρεμένη γυναίκα. Βρίσκεται ὀπωσδήποτε στὸ κέντρο τῆς ἐπαναστατικῆς δουλειᾶς, σὲ στενὸτατη σχέση μὲ τὰ μὴ σεξουαλικά, καθαρῶς οἰκονομικά ἢ πολιτικὰ ζητήματα, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν ξεχωρίζουμε ἀπ' αὐτὰ περισσότερο ἀπ' ὅτι ἡ ἴδια ἡ ζωὴ.

Πῶς ἐμφανίζονται τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς συνειδήσεως καὶ οἱ ἀνασχητικοὶ παράγοντες.

Στὰ παιδιά;

Τὸ κίνημα τῶν παιδιῶν ἦταν πάντα ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀδύνατα σημεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς παράταξης. Δὲν πιστεύουμε πῶς τὰ ξέρουμε ὅλα ἢ ὅτι μπορούμε νὰ λύσουμε ὅλα τὰ προβλήματα μονομᾶς, ὅπως λέγεται ὅτι κάνουμε. Ἔχουμε ἀπλῶς παρατηρήσει καὶ ἀνακαλύψει ὀρισμένα γεγονότα ποὺ πρέπει νὰ ἀναλυθοῦν καὶ ζητᾶμε ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας ἀντὶ νὰ κάνουν κενὲς κριτικὲς καὶ νὰ συζητᾶνε συνέχεια γιὰ Λενινισμό, νὰ τὸν ἐφαρμόσουν σιωστὰ «μαθαίνοντας, μαθαίνοντας καὶ πάλι μαθαίνοντας» νὰ ἐξετάζουν τὰ πάντα ἐκ νέου καὶ νὰ τὰ κατανοοῦν χωρὶς ἐξαίρεση στὴν πραγματικότητά τους. Ἔχω ἤδη ὑποστηρίξει ὅτι ἡ πολιτικὴ μας ἔσον ἀφορᾶ τὰ παιδιά τῆς ἐργατικῆς τάξης ἦταν πολὺ στεγνὴ καὶ ὀρθολογιστικὴ, καὶ ἀκατάλληλη γιὰ παιδιά, καὶ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ πολὺ λίγους ἀτομικά ἱκανοὺς ἡγέτες παιδικῶν ὁμάδων, ἀγνοούσαμε τί αἰσθάνεται καὶ τί σκέφτεται στὴν πραγματικότητα ἓνα παιδί. Κι ἐδῶ ἐπίσης μόνο ὑποδείξεις μπορούμε νὰ κάνουμε καὶ νὰ περιμένουμε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐμπειρίας αὐτῶν ποὺ ἀναμίχθηκαν μᾶλλον, παρὰ νὰ κάνουμε μιά λεπτομερῆ ἔκθεση.

Ἡ πείνα καὶ ὁ ὑποσιτισμὸς εἶναι πράγματι ἐμπειρίες ποὺ κάνουν τὰ παιδιά νὰ συνειδητοποιοῦν τὸ χάσμα ποὺ τὰ χωρίζει ἀπὸ τὰ παιδιά τῶν πλουσίων, δὲν εἶναι ὁμοῦ καὶ αὐτὲς ἐπαναστατικὲς.

Ἐλάχιστα ὑποκινοῦν τὸ μίσος ἐνάντια σ' αὐτοὺς ποὺ διαθέτουν χρήματα, καὶ περισσότερο ἐνισχύουν τὸ φθόνο, τὴν χαμέρπεια, τάσεις πρὸς τὴν κλοπὴν, ποὺ ὑποβοηθοῦν τὸ σχηματισμὸ τῶν συμμοριῶν παραμελειμένων παιδιῶν. Ἄν θέλαμε νὰ βασίσουμε τὴν πολιτικὴ μας γιὰ τὰ παιδιά στὴν κείνα, θάπρεπε νὰ εἴμαστε πολὺ στενόμυαλοι, γιατί πρέπει ν' ἀντιληφθοῦμε τὴν πολυπλοκότητα ἐκείνων τῶν παιδιῶν ποὺ κεινᾶνε· ἐπιπλέον ἡ φτώχεια δὲν εἶναι ποτὲ ἀπόλυτη, ἀλλὰ πάντοτε σχετικὴ μὲ ἐκείνους ποὺ ἔχουν περισσότερα. Ἀντιμετωπίζουμε λοιπὸν ἐδῶ τὸ πρόβλημα τοῦ χειρισμοῦ τοῦ φθόνου καὶ τῶν δεινῶν ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ συνεχῆ στέρηση καὶ ποὺ λειτουργοῦν παρεμποδιστικὰ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ αἰσθηματος. Τὸ ἰσχυρότερο κίνητρο τῆς ἐπαναστατικῆς νοοτροπίας ἀνάμεσα στὰ παιδιά εἶναι ἡ παρατήρηση καὶ ἡ ταύτιση μὲ μεγαλύτερους ταξικὰ συνειδητοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφές ἢ γονεῖς. Ἡ περίπτωση αὐτῆ, ὅμως, εἶναι σπάνια. Ἐνα ἐπαναστατημένο παιδί, διαπαιδαγωγημένο νὰ μὴν ἀποδεχτεῖ τὴ θρησκεία, μπορεῖ ὄντως ν' ἀναταράξει ἕνα ὀλόκληρο σχολεῖο, πράγμα ὅμως ποὺ θάναί τυχαῖο ἐκτὸς κι ἂν εἶναι ὀργανωμένο. Οἱ μπροσοῦρες ποὺ μοιράζει ἡ Ἀριστερὰ στὰ παιδιά στὴ Γερμανία εἶχαν ἐλάχιστα ἀποτελέσματα, μὰ καὶ δίνεταί μεγαλύτερη ἔμφαση στὸ νὰ μαθαίνουν μὲ τὴν ἐπανάληψη ἀνοῦσια συνθήματα, ἀντὶ νὰ παρακινῶν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν παιδιῶν πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν ἀληθινῶν προβλημάτων καὶ συμφερότων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Πρέπει νὰ ἐπαναλάβω, παρ' ὅλες τὶς ἀδόκιμες διαμαρτυρίες ποὺ ἔγιναν ἀφαιρέτα ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῶν παιδικῶν ὁμάδων καὶ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῶν παιδικῶν ὀργανώσεων, ὅτι τὰ παιδιά ἀντιδρῶν πρὸς τὸ πρόθυμα καὶ ἐνθουσιαστικὰ ἀπέναντι στὰ πολιτικὰ ζητήματα ὅταν τὰ σεξουαλικὰ προβλήματα συζητιῶνται καὶ ἀποκαθίσταται μιὰ συντροφικὴ σχέση. Ἡ σεξουαλικὴ καταπίεση τῆς νηπιακῆς ζωῆς εἶναι τόσο ἀμεσα ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὸ παιδί, καὶ τὰ προβλήματα τῆς τάξης τόσο ξένα πρὸς τὴ σκέψη του, ὥστε δὲν ὑπάρχει θέμα ἐκλογῆς σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐπίσης ἡ σωστὴ σεξουαλικὴ γνώση ὄχι ἀπλῶς ὁδημοουργεῖ μιὰ ζωντανὴ προσήλωσι πρὸς αὐτὸν ποὺ τοῦ τὴ δίνει, ὄχι ἀπλῶς καταστρέφει ὅλη τὴν παιδικὴ δυσπιστία ἀπέναντι στοὺς ἐνήλικους, ἀλλὰ ἀποτελεῖ κι ἀπὸ μόνη τῆς τὸ καλλίτερο θεμέλιο γιὰ μιὰ ἀντι-θρησκευτικὴ σκέψη καὶ ἐπομένως γιὰ τὸ ταξικὸ αἰσθημα. Γι'

Άλλη μιά φορά τὸ πρόβλημα δὲν θρίσκειται τόσο στὰ παιδιὰ ὅσο στους ἐνήλικους πὸν πρόκειται νὰ κάνουν αὐτὴ τὴ δουλειά. Ἄπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, μπορεῖ κανεὶς εὐκολα νὰ μεταδόσει ἀντικληρικὴ καὶ ἀντικαπιταλιστικὴ γνώση καὶ αἰσθήματα στὸ παιδί, τέτοια πὸν δύσκολα μποροῦν νὰ μεταδοθοῦν στὸ σπίτι του. Γιὰ νὰ πετύχει ἡ θετικὴ πλευρὰ τοῦ ἔργου, ὅμως, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀκριβὴς γνώση τῶν ἰσχυρῶν φραγμῶν πὸν ὑφίσταται τὸ παιδί καὶ πὸν ἀργότερα θὰ ἐξελιχθοῦν σὲ ἀντιδραστικούς δεσμούς. Μπορεῖτε νὰ μπεῖτε στὸ σπίτι ἑνὸς γεωργοῦ στὰ θουνά· οἱ γονεὶς ἔχουν σοσιαλιστικὲς τάσεις, ἀλλὰ κάθε φορά πὸν τὸ παιδί τους συναγτὰ ἕναν ξένο τοῦ λένε, «χαίρετση εὐγενικά», ἢ «Ὁρατα, τί λένε μετά;», καὶ καθὼς τὸ παιδί ξαρῶνει ἀπὸ φόβο τοῦ λένε «Μπράβο εἶσαι καλὸ παιδί!». Ὁ ἰδεολογικὸς ἀγῶνας ἐνάντια στὴν «καλὴ συμπεριφορά» εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς παράταξης, ἕνα καθήκον πὸν ἡ ἐκπλήρωσή του γίνεται ἀκόμα πιὸ δύσκολη ἀπὸ τίς ἀστικὲς διαστροφές πὸν εἰσχωροῦν ἀκόμα καὶ στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τῶν προλετάρων. Τὰ κοινὰ παραμῦθια, οἱ ἱστορίες γιὰ φαντάσματα, οἱ ἀπειλές («θὰ πάω νὰ φέρω ἕνα μπασκίνα») παρέχουν τεράστιες ὑπηρεσίες στὴ Δεξιά. Μὲ πολὺ λίγες ἐξαιρέσεις, κάθε ἐργάτης παίρνει ἐκδίκηση πάνω στὸ παιδί του στὸ σπίτι γιὰ τὴν ὑποδούλωσή του στὸ ἐργοστάσιο. Ἐδῶ τουλάχιστον θέλει νὰ εἶναι ἀφεντικό, νὰ μπορεῖ νὰ δίνει διαταγές καὶ νὰ ἔχει κάποιον νὰ τὸν ὑπακούει. Ἄν δὲν εἶναι τὸ σκυλί, θὰ εἶναι τὸ παιδί. Αὐτὴ εἶναι σαφῶς ἡ αἰτία πὸν δέρονουνε τὰ παιδιὰ. Δὲν ὠφελεῖ, ὅμως, νὰ τὸ ξέρει κανεὶς καὶ νὰ ἐφαρμῶζει ἕνα τέτοιο μέτρο· ἐκεῖνο πὸν χρειάζεται εἶναι ἡ ὀργάνωση μιᾶς πλατιάς διεθνούς προπαγάνδας ἐνάντια στὸν ξυλοδαρμὸ τῶν παιδιῶν, πὸν εἶναι καὶ δυνατὴ καὶ πραγματοποιήσιμη κάτω ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ. Κάθε μητέρα πὸν χτυπάει τὸ παιδί της θὰ πρέπει νὰ καταγγέλλεται δημόσια ἂν ἕνα τέτοιο μέτρο ἐφαρμοστεῖ συστηματικά, τὸ κοινὸ σύντομα θὰ παρασυρθεῖ σὲ ἀνοιχτὴ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὸ παιδί ὡς μέλος τῆς κοινωνίας καὶ ἐνάντια στὴν ὑποδούλωσή του στὴν θέληση τῶν γονέων. Θὰ ὑπάρξουν μερικοὶ πὸν θὰ ὑποστηρίξουν ὅτι καθένας κατέχει τὰ παιδιὰ του καὶ ἐπομένως μπορεῖ νὰ τὰ χτυπάει, καὶ ἄλλοι πὸν θὰ διαφωνήσουν — οἱ περισσό-

τεροι όπωσδήποτε δέν θά έχουν άκούσει ποτέ γιά κομμουνισμό· θά άναμιχθούν έτσι άμεσα στην ταξική πάλη, ή τουλάχιστον σ' ένα μέρος της, χίλιες φορές μάλιστα πιδ άπολεσματικά παρά όταν στέλνονται στο γραμματοκιβώτιό τους «κατάλογοι αίτημάτων» γιά νά πεταχτούν άδιάβαστοι στον κάλαθο άχρήστων. Δέν μπορούμε έδώ νά δώσουμε πολλές λεπτομέρειες και άκριβείς όδηγίες. Οι σοσιαλιστές των καπιταλιστικών χωρών δέν πρέπει νά περιμένουν όδηγίες· πρέπει νά δράσουν σύμφωνα μέ τό βαθύτερό τους αίσθημα γιά τό τί είναι σωστό και ώφέλιμο γιά μάς και ένάντια σ' αυτό πού είναι λαθεμένο και επικίνδυνο γιά μάς. Άντί γιά συζητήσεις γιά την άνάγκη πρωτοβουλίας από μέρους των όργανώσεων της δάσης, θάπρεπε νά ύποδειχθούν εκείνοι οι τομείς όπου μπορεί νά έφαρμοσθεί ή πρωτοβουλία. Ό πιδ έπίμονος μετασχηματισμός της προπαγανδιστικής μας μεθόδου είναι άπαραίτητος γι' αυτό τό σκοπό· από τά θεωρητικά συμπεράσματα στην ζωντανή έμπειρία, από τό φόβο της διάπραξης σφαλμάτων στην άνάλυση πρωτοβουλίας και τη μεθοδική επανόρθωση των σφαλμάτων. Άς ξαναγυρίσουμε στο παιδί· οι έρευνες της σεξουαλικής οικονομίας άποδεικνύουν ότι ή πρώτη και άύσστηρή εκπαίδευση γιά την διατήρηση της καθαριότητας των γεννητικών όργάνων ύποδοηθεί την άνάπτυξη των πιδ άύστηρών χαρακτηριστικών φραγμών πάνω στην δραστηριότητα. Η δουλειά στα πολιτιστικά και πολιτικά μέτωπα μέσα στον καπιταλισμό και ή προπαγάνδα της πολιτικής της σχετικής μέ τά παιδιά δέν σημαίνει συγκεκριμένα τίποτε άλλο παρά, γιά παράδειγμα την πλατιά άνάπτυξη του ζήτηματος της δλαβερότητας αυτής της πρώιμης εκπαίδευσης και τό χειρισμό του μέ τόν σωστό τρόπο. Έτσι θά άναμειγνυόταν κανείς στις πολιτικές συγκρούσεις πολύ πιδ γρήγορα άπ' ότι θά έπιθυμούσαν όρισμένα πρόσωπα, γιατί ή αντίδραση δέν θ' άργήσει ν' άντεπιτεθεί ύποστηρίζοντας την άποψη της γιά καθαριότητα και πειθαρχία. Όμως αυτό άκριβώς ζητάμε — νά δημιουργήσουμε συζητήσεις στις όποιες θά συμμετάσχουν οι μάζες μέ ένδιαφέρον γιατί άφορούν τά προβλήματα της καθημερινής ζωής τους. Θα πρέπει νά είναι καθήκον του σοσιαλιστή μέ κάποιες ειδικές γνώσεις νά τεθη στην διάθεση των όργανώσεων σχετικά μ' αυτό τό ζήτημα, νά βοηθήσει τίς συζητήσεις, κλπ.

* Άλλο ένα συγκεκριμένο παράδειγμα: η απαγόρευση και η τιμωρία του αδνανισμού στα μικρά παιδιά από τους γονείς, τους δασκάλους και τους παπάρδες ήταν πάντα ένα θέμα πρόσφορο για συζήτηση ανάμεσα στο κοινό. Οι κομμουνιστές δέν μπορούσαν νά χρησιμοποιήσουν αυτό τó θέμα, έν μέρει γιατί έπηρεάζονταν άμεσα από τις άστικές αντιλήψεις, έν μέρει γιατί άπέριπταν τόν άποκαλούμενο «Φροιδισμό», άν και ó δρος είναι άνακριθής, μιά και ó Φρόυντ ó ίδιος δέν πήρε θέση σ' αυτό τó ζήτημα. Όμως άκριβώς έδω βρίσκεται τó κεντρικό πρόβλημα τής διαπαιδαγώγησης τών παιδιών πρós τήν ύποταγή ή πρós τόν ζωντανό αυθορητισμό. Υπάρχουν ταξικά προβλήματα, και όχι «προσωπικές» ύποθέσεις. Η εκκλησία τó ξέρει πολύ καλά γιατί εκμεταλλεύεται αυτά τά λεγόμενα θέματα ταμπού: όπωσδήποτε δσο τήν άφορά ó παιδικός αδνανισμός είναι πολιτικό ζήτημα. Ούτε στιγμή δέν είπαμε δι μποροϋμε νά λύσουμε τó πρόβλημα σ' αυτή τήν κρίσιμη περίπτωση, μποροϋμε όμως νά τó πλησιάσουμε, νά άνοιξουμε συζητήσεις και νά προχωρήσουμε και πρós αυτήν τήν κατεύθυνση. Σ' εκείνους πού λένε δι δέν θάπρεπε κανείς ν' άγγίζει λεπτά προβλήματα μήπως άποδιώξει όπαδούς θά άπαντούσαμε δι θάπρεπε νά άφήσουν τους άρμόδιους νά χειριστoν τó θέμα. Άπλως δέν θάπρεπε νά παρεμβαίνουν μιλώντας στον ίδιο τόνο πού μιλάει και ή εκκλησία. Κανένας δέν μπορεί νά κατανοήσει καλλίτερα πόσο λεπτά και εύαίσθητα αλλά και πόσο κωτά είναι αυτά τά προβλήματα από κείνους πού γνωρίζουν τις συγκρούσεις τις παιδικής ήλικίας. Άφοροϋν χωρίς έξαιρεση κάθε μητέρα και κάθε παιδι όλων τών παρατάξεων. Τó ίδιο ισχύει και για όλα τά πολιτικά ζήτjματα πού έχουν σχέση με τά παιδιά, τά όποια κατά τή γνώμη μας δέν γίνεται νά τά χειρισθεί κανείς σέ μιά πολιτική συζήτηση ή σέ μιά ιδεολογική πάλη σαν διαφορετικά από τις πρακτικά εφαρμοσμένες εκπαιδευτικές μεθόδους. Τονίζω δι μου είναι όλοφάνερο τó μέγεθος τής αντίστασης πού θά συναντήσουμε τοποθετώντας αυτά τά προβλήματα: είναι όμως έξ ίσου όλογορο δι στην πορεία θά άποκαλύψουμε προβλήματα έξαιρετικής σπουδαιότητας για μεις, και έτσι θά άποφύγουμε τήν πολιτική άρτηριοσκλήρωση.

Παραθέσαμε έδω μόνον λίγα τυπικά παραδείγματα. Άν ένας «έπαγγελματίας» έφερνε τó έπιχείρημα δι τó ζήτημα

της ανάπτυξης των παιδιών είναι ακόμα υπό συζήτηση στους επιστημονικούς κύκλους, θά του απαντούσαμε· θεβαίως είναι υπό συζήτηση, πιστεύουμε όμως ότι η παρουσίαση και η επίλυση αυτών των προβλημάτων μπορεί να επιχειρηθεί μέσα σε ένα ζωντανό αγώνα γύρω από το θέμα, και όχι μέσα στη μελέτη ενός ειδικού. Μπορεί να κάνουμε λάθος στις λεπτομέρειες, αλλά το ότι η Δεξιά έχει σαν στόχο την κοιταστολή του αυνανισμού δεν χωράει συζήτηση· καθώς επίσης και το ότι δεν πρέπει να καταπιέζουμε την νηπιακή σεξουαλικότητα. Τα υπόλοιπα παραμένουν υπό εξέταση.

Δεν ξέρω αν το ακόλουθο παράδειγμα μπορεί να έχει άμεσες πρακτικές συνέπειες, όπωςδήποτε όμως μπορεί να ωθήσει κάποιον να προσέξει τις παραμικρότερες λεπτομέρειες, να ερευνήσει και να κατανοήσει τα μεγάλα προβλήματα μέσα από μικρά περιστατικά και να μάθει να διακρίνει τα τυπικά και αντιπροσωπευτικά από τα μη τυπικά, ιδιαίτερα γεγονότα. Στις μέρες μας ο Χίτλερ επικρατεί ανάμεσα στα παιδιά με τα πολεμικά παιχνίδια και τις πολεμικές ιστορίες. Έχουμε λοιπόν το θετικό καθήκον να κατανοήσουμε τους λόγους για τους οποίους επικρατεί ο Χίτλερ και το τι συμβαίνει μέσα στο μυαλό ενός παιδιού. Δεν είναι μόνο ζήτημα βαθιάς ανάλυσης, αλλά και πάνω απ' όλα κατανόησης των παιδικών αντιδράσεων. Μερικά παιδιά ξει ως δέκα χρονών παίζουν τους στρατιώτες σε μια αίθουσα. Ένα αγόρι τρέχει γύρω μ' ένα σπαθί στο πλευρό του και ένα ξύλινο όπλο στο χέρι του, πυροβολώντας τους φίλους του. Ρωτάω το αγόρι αν θέλει να σκοτώσει το φίλο του. Σταματάει λίγο, με κοιτάζει αμήχανο, και ρωτάει «να τον σκοτώσω;». «Βέβαια», του λέω, «αν τον πυροβολήσεις θά τον σκοτώσεις». «Μά δεν θέλω να τον σκοτώσω», έρχεται η απάντηση. «Τότε γιατί τρέχεις τριγύρω μ' ένα όπλο κι ένα σπαθί;» «Το σπαθί είναι μακρύ και όμορφο», απαντά. Δεν θέλω να προχωρήσω στο περίπλοκο ζήτημα του πασιφισμού και της διαφοράς ανάμεσα στον πόλεμο και τον εμφύλιο πόλεμο, γνωρίζω όμως από άλλες εμπειρίες ότι, σε πείσμα των ασυνείδητων επιθυμιών να σκοτώνουν, τα παιδιά απολαμβάνουν τα πολεμικά παιχνίδια όχι επειδή εύχαριστιούνται να σκοτώνουν αλλά γιατί νοιώθουν την φυσική εύχαριστηση του παιχνιδιού και της εξάρσης του εγώ που δίνεται από τον στρατιωτικό ρυθμό και το όπλο που κρατάνε στο χέρι. Δεν θά μπο-

ροῦσαν τέτοια στοιχεία νά εἶναι χρήσιμα γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς σέ σχέση μέ τά παιδιά; Δέν ξέρω· ὅπωςδήποτε ὅμως αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ, καί ἂν δέν καταφέρουμε νά φέρομε μέ τὸ μέρος μας τά παιδιά, αὐτὸ θά σφραγίστῃ ὅτι δέν ἐπιχειροῦμε νά τὰ δοῦμε μέσα σ' ὅλη τους τήν πολυπλοκότητα καί νά ἐκμεταλλευθοῦμε ὅ,τι θά μπορούσε νά μᾶς φανεῖ χρήσιμο.

Δύσκολα προβλήματα πού ζητοῦν ἐπιτακτικά μιὰ λύση. Ἄν δέν τ' ἀντιληφθοῦμε πλήρως, δέν θά μπορέσουμε ποτέ ν' ἀνταποκριθοῦμε μέσα στήν πρακτική μας δραστηριότητα.

3. ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τὸ κίνημα τοῦ Σέξπολ πρέπει νὰ δώσει μάχη σὲ ἀρκετὰ μέτωπα — ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἡ ὑπανάπτυξη τῶν καθιερωμένων ἐννοιῶν στὶς ὁποῖες δὲν μπορεῖ κανεὶς πλέον νὰ βρεῖ ἕνα νόημα —, ἐὰν θέσει στὸν ἑαυτὸ του τὰ πιὸ ἀπλά και κοινότυπα ἐρωτήματα. Μία τέτοια ἐρώτηση ἴσως ἦταν ἡ ἐξῆς: τί εἶναι ἡ πολιτική; Ἡ ἐρώτηση μπορεῖ νὰ προκληθεῖ ἀπὸ μιὰ ἀντίρρηση πού πάντοτε ἀκούγεται δταν κάποιος ἐκθέτει τὶς ἀρχές τῆς μαζικῆς ψυχολογίας και πού μπορεῖ νὰ προκύψει ἀπὸ τὴ σεξουαλικὴ οἰκονομία: «Ὅλ' αὐτὰ εἶναι και ὠραία και χρήσιμα, σὸ τέλος δμως ἐξακολουθοῦν νὰ καταλήγουν στοὺς πολιτικούς και οἰκονομικούς παράγοντες». Μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ τὸ κοινὸ τῆς συγκέντρωσης ἢ τῆς διάλεξης, πού μέχρι ἐκείνη τῆ στιγμῆ εἶχε παρακολουθήσει τὴν ἐρμηνεία τῶν ἀρχῶν τῆς μαζικῆς ψυχολογίας μὲ τεράστιο ἐνδιαφέρον και σὲ ἀπέλυτη συμφωνία, νὰ διστάζει, νὰ χάνει τὴ σιγουριά του γιὰ τὴν γνώμη πού εἶχε σχηματίσει και τέλος νὰ γίνεται λεία ἐνὸς ἐξαιρετικά δειλοῦ σεβασμοῦ γιὰ τὴν λέξη «πολιτική». Στὴ συνέχεια μπορεῖ ἀκόμα και αὐτὸς πού ἀντιπροσωπεύει τὴ σκοπιὰ τῆς μαζικῆς ψυχολογίας, ὅσο ἀπλή και προφανῆς κι ἂν εἶναι, νὰ ὑποχωρεῖ ἕνα βῆμα δταν ἔρχεται ἀντιμέτωπος μὲ τὴν λέξη «πολιτική» και νὰ ἀναζητεῖ μιὰ διέξοδο λέγοντας ὅτι «πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ ἐρευνηθοῦν» οἱ σχέσεις μεταξὺ πολιτικῆς και πρακτικῆς τῆς μαζικῆς ψυχολογίας. Ὁ ὑπεραμυνόμενος τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς και τῶν «οἰκονομικῶν παραγόντων» πού πάντα τοὺς βλέπει παραμελημένους, ἂν και οἱ ἐφημερίδες και τὰ περιοδικὰ διαρκῶς ἀσχολοῦνται μὲ τοὺς «οἰκονομικούς πα-

ράγοντες» και ποτέ με τους παράγοντες της μαζικής ψυχολογίας, συνήθως άποχωρεί χωρίς να δώσει καμιά συγκεκριμένη άπάντηση στο τί ακριβώς είναι ή «πολιτική» ή λέξη έχει γίνει φετιχ. Πρέπει ν' αποκτήσουμε τη συνήθεια να υποβάλλουμε κάθε φετιχοποιημένο ζήτημα στο φώς των άπλών έρωτήσεων, που είναι οι πιο άποκαλυπτικές, έποικοδομητικές και προωθημένες».

Το φετιχ της «πολιτικής»

Οι περισσότεροι άνθρωποι με τη λέξη «πολιτική» αντιλαμβάνονται κυρίως τις διπλωματικές ανταλλαγές μεταξύ των αντιπροσώπων των μεγάλων και μικρών δυνάμεων που αποφασίζουν για την τύχη της ανθρωπότητας· σωστά λένε λοιπόν ότι δεν καταλαβαίνουν τίποτε. Ή μπορεί να θεωρούν πολιτική τις κοινοβουλευτικές συμμαχίες μ' έχθρους και φίλους, την άμοιβαία έξαπάτηση, τις κατεργαριές, την έκμετάλλευση και τους «συμπεροντολογικούς» συμβιβασμούς· ούτε και σ' αυτήν την περίπτωση καταλαβαίνουν τίποτε, συχνά έπωθούνται και καταφεύγουν στη σωτήρια έπιση ότι «δεν θέλουν νάχουν καμιά σχέση με την πολιτική». Δέν αναγνωρίζουν την αντίφαση που υπάρχει στην στάση τους στο γεγονός ότι στη διάρκεια αυτού του παζαριού που τόσο σωστά περιφρονούν λαμβάνονται οι αποφάσεις που καθορίζουν την τύχη τους και ότι παρ' όλ' αυτά εύκολα τις εγκαταλείπουν στη δικαιοδοσία ανθρώπων που θεωρούν άπατεώνες.

Πολιτική μπορεί τελικά να σημαίνει το ότι κάποιος θέλει να πάρει με το μέρος του τη μάζα του πληθους. Είναι ολοφάνερο σ' όποιονδήποτε έχει έντριφήσει στο Μαρξισμό ότι ή άστική πολιτική είναι άναπόφευκτα δημαγωγική, γιατί μόνο ύποσχέσεις μπορεί να προσφέρει στις μάζες, χωρίς ποτέ όμως να τις εκπληρώσει.

Άντίθετα, ή έπαναστατική πολιτική είναι κατ' άρχην άντι-δημαγωγική, έφ' όσον μπορεί να θέσει σ' έφαρμογή ό, τιδήποτε ύπόσχεται στις μάζες. Όποτε είναι δημαγωγική, ή έχει δημαγωγικά άποτελέσματα, τότε μπορούμε σίγουρα να συμπεράνουμε ότι έχουν εγκαταλειφθεί οι έπαναστατικές άρχές.

Έπιθυμούμε τώρα να παραθέσουμε ένα δείγμα από κείνα

τά τυπικά πολιτικά επιχειρήματα που ξέρουμε ότι η μάζα του πληθυσμού θεωρεί «ύψηλή πολιτική», που δεν τα καταλαβαίνει, τα αντιμετωπίζει με μεγάλη δειλία και σεβασμό, και αναφέρεται σ' αυτά είτε παθητικά, είτε καθόλου.

«Εάν, ως η Αγγλία, προτιμούμε τον έννομως διωμολογημένον άφοπλισμόν του ανταγωνισμού των εξοπλισμών, θά έδει να παραδεχθώμεν ότι εις περίπτωσιν τούτης συμφωνίας, πρέπει να παρασχεθώσιν ασφάλεια κατά πάσης ένδεχομένης παραβιάσεως της συνθήκης. Και αυτά αι ασφάλειαι, αι έγγωύμεναι την τήρησιν της συνθήκης άφοπλισμού, θά έδει να αποτελέσωσιν άντικείμενον διαπραγματεύσεων κατά την άποκαλουμένην συνδιάσκεψιν άφοπλισμού της Γενεύης. Άλλά η Γερμανία δεν θά άποδεχθῆ τους Γαλλικούς όρους. Ούδόςως ποιείται μνείαν αυτών εις τας επίσημους διακοινώσεις της και, διαρκουσών εν Βερολίω των συζητήσεων μετά του Eden, ο Βρετανός Λόρδος Privy Seal ήρνήθη να μετάσχη της συζητήσεως της Γενεύης. Ούτω αι διαπραγματεύσεις μεταξύ των Γάλλων και Βρεταννών κατέστησαν κεναι περιεχομένου. Η διπλωματική ανταλλαγή απόψεων πέραν της διασκέψεως άφοπλισμού της Γενεύης εις ούδέν απέληξεν. Τώρα πλέον η συνδιάσκεψις άφοπλισμού πρέπει να δημιουργήσει τας άπαραιτήτους έγγωήσεις διά την ειρήνην άνευ της Γερμανίας. Η Γαλλία ύπολογίζει εις την Βρεταννικήν συνεργασίαν εις αυτόν τον τομέα.

Τά άνωτέρω άποτελοῦσι συνοπτικήν έκθεσιν της έννοιας της μακροσκελοῦς Γαλλικής διακοινώσεως της 17ης Ἀπριλίου εις άπάντησιν της Βρεταννικής διακοινώσεως της 28ης Μαρτίου και του ύπομνήματος του Sir John Simons της 10ης Ἀπριλίου.

Σκόπιμα παράθεσα αυτό τό δείγμα χωρίς να αναφερθῶ στην πηγή του για να μην φέρω κανέναν σε άμηχανία. Αν κανείς αναγνώριζε σ' αυτό τον έαυτό του, τότε προς τα κει κατευθύνεται η κριτική μας.

Ποιά είναι η «Γερμανία» και ποιά η «Γαλλία;» Τί θα πει «διπλωματική ανταλλαγή απόψεων;» Αύτά πράγματι αποτελούν συνοπτική έκθεση της έννοιας της Γαλλικής διακοινώσεως; Τί σχέση έχει αυτό τό «πολιτικό ύπόμνημα» με τις ανά-

γκες τῶν μαζῶν, μὲ τὸν τρόπο πού σκέφτονται, πού αἰσθάνονται, πού ζοῦν καὶ ὑπάρχουν ὀργανικά; Ἐντελῶς καμμιά. Συγκρίνετε αὐτὴ τὴν πολιτικὴ μὲ τὴν πολιτικὴ τοῦ Λένιν στὴν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ - Λιτόφσκ. Τὸ σύνθημα «τέλος στὸν πόλεμο» ἔγινε κατανοητὸ καὶ ἀπὸ τὸ μικρότερο πεινασμένο χωριό-τόπαιδο, ἐνῶ οἱ ὑπερασπιστὲς τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς διαφωνοῦσαν.

Οἱ πλατιῆς μάζες πού τὸ φρόνημα καὶ ἡ μελλοντικὴ ὀργάνωσή τους πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴν πολιτικὴν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐκφράσει τοὺς βαθύτερους στόχους τους, σκέφτονται καὶ μιλοῦν διαφορετικὰ. Ἐκεῖνοι πού ἐξακολουθοῦν νὰ συζητοῦν γιὰ τὶς ἀποστολὰς τοῦ Βορθου χωρὶς νὰ ἐξηγοῦν ἀπλά καὶ καθαρά, ἔτσι πού νὰ καταλαβαίνουν ὅλοι, γιὰτὶ αὐτὲς οἱ ἀποστολὰς εἶναι ἀπατηλὲς καὶ ἀντιδραστικὲς, βοηθοῦν στὸ συσκοτισμὸ τοῦ θέματος.

Ἄν ἐρευνήσουμε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς, δὲν θὰ δοῦμε παρὰ μερικὸς μιμητὲς τῆς στὸ ἐπίπεδο τῆς ρητορικῆς τῆς ταβέρνας. Ἡ πλατιὰ μάζα ἀντιδρᾷ μ' ἓνα τελείως παθητικὸ, ἀνεκτικὸ καὶ ἀδιάφορο τρόπο καὶ διαρκῶς παίζει ρόλο κομπάρσου ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑψηλὴν πολιτικὴν. Πρέπει ν' ἀντιληφθοῦμε σ' ὅλη του τὴν ἔκταση τὸ γεγονός διὰ τὴν φάρσα τῆς «ὑψηλῆς πολιτικῆς» θὰ ἔφτανε σ' ἓνα ξαφνικὸ καὶ δυσάρεστο, γιὰ τοὺς διπλωμάτες, τέλος, ἀν οἱ μάζες κάποτε ἐγκατέλειπαν τὸ ρόλο τοῦ κομπάρσου καὶ υἱοθετοῦσαν μιὰ δραστήριον στάση — μ' ἄλλα λόγια, ἀν ἔπαιαν νὰ εἶναι ἀπολιτικῆς. Ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν διαρκῶς στὸ μυαλό τους τὸ θεμελιώδες ζήτημα τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς — τί συμβαίνει στὶς μάζες; — καὶ ζητοῦν διαρκῶς νὰ δώσουν μιὰ ἀπάντηση πρέπει ἀπαραίτητα νὰ ἀναμειχθοῦν στὴ σύγχυση τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς, εἴτε τοὺς ἀρέσει εἴτε ὄχι, καὶ ἢ νὰ γίνουν ἀπολιτικοί, ἢ νὰ συμμαχήσουν μὲ τὴν μπουρζουαζία. Ἡ ἀπολιτικὴ νοοτροπία τῶν πλατιῶν μαζῶν εἶναι τὸ ἓνα ἰσχυρὸ ὄπλο τῆς Δεξιᾶς. Τὸ ἄλλο εἶναι ἡ αἰδρα τῆς μυθοποίησης μὲ τὴν ὁποία καλύπτει τὴν πολιτικὴν τῆς καὶ εἶναι τέτοια πού ἀκόμα καὶ οἱ σοσιαλιστὲς μπλέκονται στοὺς μηχανισμούς τῆς.

Ἐνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καθήκοντα τοῦ ἐπαναστάτη εἶναι νὰ νοιώθει, νὰ ζεῖ καὶ νὰ ξέρει μὲ ἀκρίβεια τί καταλαβαίνουν οἱ μάζες ἀπὸ τὴν παρασκηνιακὴν πολιτικὴν. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1932, ὅταν ὁ Χίτλερ διεκδίκησε γιὰ πρώτη φορὰ

την καγκελαρία και εισέπραξε την άρνηση του Χίντεμπουργκ μετά από μια σειρά δλοφάνερων ραδιουργιών στράφηκε προς τους οπαδούς του με μια πύρινη διακήρυξη εμπιστοσύνης στη «θέληση του λαού». Η υπόθεση Ροτεμλι ήταν η εύκαιρία για να εκδηλωθεί:

Μερικοί φαιοχίτωνες δολοφόνησαν με κτηνώδη τρόπο έναν Πολωνό εργάτη και καταδικάστηκαν σε θάνατο. Ο Χίτλερ πήρε το μέρος τους διατυμπανίζοντάς το. Στην πραγματικότητα το χτύπημα που είχε λάβει από τον Χίντεμπουργκ μόλις πριν λίγο αποτελούσε το φόντο αυτής της χειρονομίας του.

Όταν ο Χίτλερ δέν τὰ κατάφερε με τις πλάτες των ύψηλά Ιστάμενων υποστηρικτών του επιζήτησε να στηριχτεί στις πλάτες των μαζών.

Οι μάζες δέν είχαν την παραμικρή ιδέα για τὸ κόλπο που έπαιζαν εις βάρος τους. Αντίθετα ένοιωθαν ότι ο Χίτλερ τις «καταλάβαινε» και ταυτίστηκαν με τὸν έθνικισμό του. Η στάση του Χίτλερ ὑπέρ αὐτῶν που είχαν σκοτώσει ένα «Μαρξιστικό σκυλί» από μια «αίσθηση έθνικῆς ὑπερηφάνειας», και ἔναντίον τῆς μισητῆς κυβέρνησης, που είχε καταδικάσει τούς δολοφόνους, εκτόπισε τὴν λαθεμένη Κομμουνιστική προπαγάνδα που ἄρχονταν να ἀποκαλεί ἀπλῶς τούς δολοφόνους «δολοφόνους» και αὐτὸ τὸ χαρακτήρισε «ἀπομυθοποίηση». Ἄν οἱ Κομμουνιστές, σε μιὰ πλατιά προπαγανδιστική καμπάνια, είχαν ἀποκαλύψει τὴ σχέση μεταξύ τῆς Εκκλησίας του Χίτλερ στὰ αἰσθήματα τῶν μαζῶν και τῆς ἀπόρριψῆς του ἀπὸ τὸν Χίντεμπουργκ, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν πικρὸ ἐπιτυχημένο. Τὸ KPD, όμως, ἀπλῶς ἀερολογῶντας για τὴν «ὁμοιότητα» ὄλων τῶν ἀντιδραστικῶν τάσεων, ἦταν ἀνίκανο νὰ κατανοήσει τις ἀληθινές ἀντιφάσεις μέσα στὴν ἀστική τάξη και ἐπιπλέον δέν είχε μάθει νὰ δίνει τὴν παραμικρὴ προσοχὴ στις ἀντιδράσεις τῆς μάζας τῶν οπαδῶν του καθὼς κι ἐκείνης τῶν ἀντιπάλων. Ἀποκαλώντας ἀπλῶς τούς δολοφόνους δολοφόνους, τὸ Κόμμα αὐτόματα τοποθετήθηκε με τὸ μέρος τῆς μισητῆς Κυβέρνησης στὰ μάτια τῶν πιστῶν οπαδῶν τῶν Ναζι και ἐκείνων που ἦταν προηγουμένως μόνον χλιαροὶ συμπαθούντες.

Γιατί ο Λιτβίνοβ⁹ δέν μίλησε στις μάζες;

Ἡ ἡ ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ θὰ ἐκφράζει καὶ στὴ μορφὴ καὶ στὸ περιεχόμενον τὸ ἀρχέγονο, ἀνόθευτο, αὐθόρμητο αἰσθημα τῆς πλατιάς μάζας ἢ θὰ ἀποκαλεῖται ἀπλῶς ἐπαναστατικὴ καὶ θὰ εἶναι στὴν πράξη χωρὶς ἀποτέλεσμα καὶ ἀντιδραστικὴ. Ἀκόμα καὶ ὅταν προῦθει βασικά σωστὲς ἀπόψεις δὲν θὰ γίνεταί κατανοητὴ ἀπὸ τίς μάζες καὶ θὰ ἔχει γι' αὐτὲ ἀντικειμενικὰ ἀντιδραστικὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ κόσμος εἶναι ἀντιμέτωπος μ' ἓνα νέο, δολοφονικὸ πόλεμον. Ὁ Βορθου καὶ ὁ Litvinov πῆγαν καὶ οἱ δύο στὴ Γενεὴν ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν τους γιὰ νὰ ἀντιπολιτευθοῦν τῇ Γερμανίᾳ ὑπερασπίζοντας τὴν εἰρήνην. Μιὰ σωστὴ ἐρμηγεία τῆς δράσης τοῦ Litvinov ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς διεθνoῦς ἐπανάστασης ἔχει μέχρι στιγμῆς παρουσιαστῆι μόνο στὴν ἑφημερίδα τοῦ Τρότσκι «ὁ Λόγος μας» (Ἰούνης 1934)· ἡ κατανόηση καὶ ἓνα πραγματικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅ,τι συνέβη στὴ Γενεὴν φαίνεται νὰ λείπει τελείως ἀπὸ ὅλες τίς ἄλλες προλεταριακὲς ὀργανώσεις. Ἀκόμα κι αὐτὴ ἡ κριτικὴ, ὅμως παραλείπει τὸ θεμελιῶδες ἐρώτημα τῆς μαζικῆς ψυχολογίας: πῶς ὁ μέσος ἀπολιτικὸς ἐργάτης, ἐργαζόμενος καὶ ἀγρότης στὴ Γερμανία, στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἀγγλία, — στὴν ἴδια τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ— ἀντιλήφθηκε τὴν ἐπέμβαση τῶν δύο πολιτικῶν; Πίστευε ὅτι ἓνα ἐργατικὸ κράτος στεκόταν πίσω ἀπὸ τὸν Litvinov; Παρατήρησε καμμιά διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἐπιθυμία γιὰ εἰρήνην τοῦ Βορθου κι αὐτὴ τοῦ Litvinov; Κατάλαβε τίς διευκρινίσεις ποὺ ἔκανε ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις, ποὺ μίλοῦσε γιὰ τὸν «ἰμπεριαλισμὸν ὡς σύνολο» καὶ τίς φιλοπόλεμες «παρασκευαστικὰς ομάδας πίεσης»; Ξέρει ὁ Ρῶσος ἐργάτης ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς παρουσίας συνθήκης συμμαχίας θὰ πολεμήσει μαζί μὲ τοὺς Γάλλους ἐργάτες ἐναντία στοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἀγγλοὺς ἐργάτες;

Πῶς ὑποτίθεται ὅτι θὰ καταλάβαινε ἓνας ὁποιοσδήποτε κοινὸς θνητὸς τὴν ἀκόλουθη ἀνάλυση τοῦ Bela Kun;

«Πολλὲς φορές εἶμαστε ἐναντίον τοῦ πολέμου γενικά. Πολλοὶ κομμουνιστὲς ἀρθρογράφοι βρίσκονται συχνὰ σὲ κατάστασι ἀμηχανίας. «Πῶς γίνεται», ρωτοῦν, «νὰ προτοιμάζονται γιὰ πόλεμον οἱ ἰμπεριαλιστὲς καὶ ὁ Herriot

νά επισκέπτεται τή Σοβιετική Ἐνωσι καί νά συναντάει λαμπρή ὑποδοχή; Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό;» Διάβασα μερικά ἄθλια ἄρθρα γιά τήν ἐπίσκεψη τοῦ Ηεγγιότ. Καί οὔτε σ' ἓνα ἀπ' αὐτά τὰ ἄρθρα δέν μπορέσα νά βρῶ αὐτό πού σέ μᾶς ἔχει γίνει ὀλοφάνερο ὅστε-ρα ἀπό τὸ λόγο τοῦ Συγτρόφου Στάλιν στό 17ο Συνέδριο τοῦ Κόμμιατος — ὅτι ἀνάμεσα στοὺς ἱμπεριαλιστές ὑπάρχουν πάντοτε φιλοπόλεμες ομάδες πίεσης. Ὁ ἱμπεριαλισμός σάν σύνολο, σάν ἐποχή, εὐνοεῖ τὸν πόλεμο, τίον ἐκείνου τοῦ τμήματος τῆς μπουρζουαζίας πού ἀν-ώθουν ἰδιαίτερα πρὸς τὸν πόλεμο. Τὸ καθήκον μας πρὸς τὸ παρὸν εἶναι νά συγκεντρώσουμε τὰ πυρὰ μας ἐναν-τίον ἐκείνου τοῦ τμήματος τῆς μπουρζουαζίας πού ἀν-τιπροσωπεύει τώρα τὸν πόλεμο καί πού ὠθεῖ ἰσχυρότερα πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ πολέμου. Πρέπει κανεῖς δε-βαίως νά τονίσει πάντοτε τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖνα τὰ τμή-ματα τῆς μπουρζουαζίας πού σήμερα καλύπτονται μὲ τὸ πέπλο τοῦ πασιφισμοῦ, ἢ θεωροῦν ὅτι ὁ καιρὸς δέν εἶναι ἀκόμα ὄριμος γιά πόλεμο, θὰ εἶναι ἐξ ἴσου ὑπὲρ τοῦ πολέμου ὅταν ἔρθει ἡ κατάλληλη στιγμή, καί, ὅ-πως οἱ τωρινές ομάδες πίεσης, ὑπὲρ ἑνὸς πολέμου ἐναν-τίον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσις. Πρέπει πάντοτε νά τὸ τονίζουμε· ἀλλὰ ἐπίσης νά συγκεντρώνουμε τὰ πυρὰ μας ἐναντίον τῆς φιλοπόλεμης ομάδας πίεσης ἀνά πᾶ-σαν στιγμὴν ἐνάντια στὴ φασιστικὴ μιλιταριστικὴ κλί-κα τῶν φεουδαλιστῶν, τῶν στρατηγῶν καί τῶν ἀρχόν-των τῆς βιομηχανίας στὴν Ἰαπωνία, τῶν φασιστῶν τοῦ Χίτλερ στὴ Γερμανία, τῶν σκληροτράχηλων συντηρητι-κῶν στὴ Βρεταννία, κλπ.

(Bela Kun, «Καθήκοντα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Τύπου»).

Καί τί γίνεται μὲ τὴ Γ α λ λ ι κ ῆ πολεμικὴ βιομη-χανία; Ἐκεῖνοι πού δέν καταλαβαίνουν τίποτε ἀπὸ ὕψηλὴ δι-πλωματία θὰ ρωτήσουν γιατί δέν στράφηκε ὁ Λιτβίνον στὶς μάξες δλων τῶν χωρῶν πού δέν θέλουν τὸν πόλεμο μὲ ὅποιο-δήποτε τίμημα; Γιατί συμμάχησε μὲ τίς ἱμπεριαλιστικὲς ду-νάμεις πού θέλουνε πόλεμο καί ὄχι μὲ τίς μάξες; Γιατί δια-τηρεῖ τὴν αὐταπάτη πού ὑποθάλκουν οἱ ἱμπεριαλιστικὲς κυ-βερνήσεις ὅτι ἡ ἐτοιμοθάνατη Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν θὰ μπο-

ρούσε να εμποδίσει τον πόλεμο; Κανένας δεν μπορεί να προ-
ποιηθεί ότι η εξωτερική πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης
γίνεται καλλίτερα κατανοητή από τους άπολιτικούς εργάτες
οποιασδήποτε χώρας, απ' ό,τι γίνεται κατανοητή η Γαλλική
εξωτερική πολιτική. Και ακριβώς αυτό θα ήταν ένα από τα
σπουδαιότερα χαρακτηριστικά μιας επαναστατικής πολιτικής.

Θά επιφυλαχτούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα του
γιατί ο αντιπρόσωπος ενός προλεταριακού κράτους υιοθέτησε
τόσο τέλεια τη γλώσσα της αστικής διπλωματίας μέχρι που
ν' ακούσουμε τί έχουν να πουν οι «μοναδικοί ηγέτες της επα-
νάστασης». Είναι έξ Ισου φανερό ότι μια λέξη του Λίτβινον
από το όημα της Κοινωνίας των Έθνών, προκλητική απέναντι
στά ήθη, την καλή συμπεριφορά και την ήθικη της Κοινω-
νίας, και παραδιάζοντας κάθε πιθανή συνθήκη, που θα απευ-
θυνόταν στους εργάτες των πολεμικών βιομηχανιών και των
μεταφορών και στις μονάδες των στρατιωτών όλων των χω-
ρών, θα είχε κάνει περισσότερα για να εμποδίσει τον πόλεμο
απ' ό,τι είκοσι συνθήκες στα χαρτιά.

Πιστεύει στ' αλήθεια ο Λίτβινον ότι η πολιτική του θα
εμποδίσει τον πόλεμο; Μια πράξη σαν κι αυτή του Κάρλ
Λίμπκνεχτ στα 1914 με τη μορφή μιας ψήφου ενάντια στις
πολεμικές πιστώσεις δεν είναι ένα εμπόδιο στην ανάπτυξη
του πολεμικού σωβινισμού χίλιες φορές ισχυρότερο από την
ύψηλή πολιτική λογική των Σοσιαλ-δημοκρατών; Άλλα οι
προλεταριακοί επαναστάτες ηγέτες μας σέβονται τόσο πολύ
ένα διπλωμάτη, ακόμα κι αν είναι Σοβιετικός, ώστε δεν μι-
λάνε πλέον την γλώσσα αυτών των οποίων είναι ηγέτες και
θα απορρίψουν τα επιχειρήματά μας χαρακτηρίζοντάς μας
τρελλούς. Έξακολουθώ όμως να επιμένω: η υποστήριξη 5 ή
10 εκατομμυρίων μελλοντικών πολεμικών θυμάτων αξίζει πο-
λύ περισσότερο από 50.000 ξιφολόγους, έστω κι αν είναι Σο-
βιετικές. Η έπερχόμενη καταστροφή θα προσφέρει αιματη-
ρές αποδείξεις αυτής της διακήρυξης, όσο παρανοική κι αν
φαίνεται σήμερα.

Μόνο ένας τρόπος υπάρχει για να σωθεί η Σοβιετική Έ-
νωση, σαν προλεταριακό επαναστατικό κράτος: συμμαχία με-
ταξύ του στρατού της και των εργατών των πολεμικών βιο-
μηχανιών και των μεταφορών και των άπλων στρατιωτών ο-
λων των χωρών ενάντια σ' όλες τις καπιταλιστικές κυβερνή-

σεις και τὰ γενικά ἐπιτελεῖα. Τὸ ἄν σήμερα ὑπογράφει συν-
θηκὲς με τοὺς ἀξιωματικούς και τοὺς διπλωμάτες τῶν καπιτα-
λιστικῶν χωρῶν, ὀφείλεται στήν ἀποτυχία τοῦ ἐπαναστατικοῦ
κινήματος σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο. Ἐπὶ δὴ μπορούμε νὰ συμπερά-
νουμε τὴν ἀπάντηση στήν ἐρώτησή μας: μπορεῖ ἡ ἐπαναστα-
τικὴ πολιτικὴ νὰ νικήσει τὴν ἀστικὴ πολιτικὴ υἱοθετώντας
τὴν τακτικὴ και τὴν στρατηγικὴ τῆς τελευταίας, με λίγα λό-
για, με ἀστικά μέσα; Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ
πετύχει. Ἄπλως θὰ ἐξαφανίζοταν μέσα στὸ λαβύρινθο τῆς
πολιτικῆς, θὰ προχωροῦσε ἀσθμαίνοντας πίσω ἀπ' τὰ γεγο-
νότα, και θὰ εἶχε πολὺ λιγότερη ἐπιτυχία ἀπὸ τοὺς ἀστικούς
πολιτικούς. Μία μόνο πιθανότητα ὑπάρχει: νὰ γκρεμίσει τὸ
λαβύρινθο τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς, σταματώντας νὰ τὴν μιμεί-
ται και πολεμώντας τὴν με τὴν βασικὴ ἀρχὴ τῆς ἐπαναστα-
τικῆς πολιτικῆς — νὰ ἀναφέρεται συνέχεια, ἀπλὰ και κα-
θαρὰ σὲς μάζες· νὰ ἐκωρᾶσει και τίς συνειδητὲς και τίς ἀσυ-
νειδητὲς σχέψεις τῶν μαζῶν, νὰ καταστρέψει τὸ σεβασμὸ τῶν
μαζῶν γιὰ τὴν ὑψηλὴ πολιτικὴ, νὰ μὴν παίρνει στὰ σοδαρὰ
τίς διπλωματικὲς ἀπάτες, ἀλλὰ νὰ τίς καταγγέλλει ἀκούραστα
και ἀνελέητα, νὰ μιλάει τὴ γλῶσσα τῶν μαζῶν, νὰ προσαρ-
μόζει τὴ γλῶσσα τῆς σὲς μάζες και ὄχι τίς μάζες στήν «ὑ-
ψηλὴ πολιτικὴ», νὰ ἐκδημοκρατικοποιήσει και νὰ ἀπλοποιή-
σει τὴν πολιτικὴ, και νὰ τὴν κάνει ἔργο ὄλων. Τὸ ρητὸ τοῦ
Λένιν διτὴ κάθε μάγειρας πρέπει νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ κυβερ-
νάει τὸ κράτος μέσω τῆς ἀπλοποίησης τῆς πολιτικῆς, περιέ-
χει τὴ βασικὴ ἀρχὴ τῆς κοινωνικῆς δημοκρατίας, και πα-
ραμένει ἀκόμα ἀνεφάρμοστη. Ἡ «ὑψηλὴ πολιτικὴ μπορεῖ νὰ
συνεχίσει νὰ ὑπάρχει μόνο γιὰτὶ ἡ ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ
ἐξομοιώθηκε μ' αὐτὴν ὡς πρὸς τὴν μορφή, τὸ λόγο και τὴ
σχέψη, ἄν ὄχι και στὸ περιεχόμενον· γιὰτὶ ἡ ἐπαναστατικὴ
πολιτικὴ δὲν στράφηκε πρὸς τίς μάζες ἀλλὰ τίς μεταχειρίστη-
κε ὡς παιδιὰ πού πρέπει νὰ τὰ παροτρύνουνε πρὸς τὴν συμ-
φωνία και τὴν τελικὴ ἀναγνώριση διτὴ βρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐκ-
μετάλλευση τῶν ἀγυρτῶν.

Σχῆμα τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς

Ἐάν ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση ὀρθὰ ὑποστηρίζεται διτὴ μπο-
ρεῖ νὰ ἐπιλύσει τὰ οἰκονομικά και πολιτιστικά προβλήματα

της κοινωνίας μέσω της κοινωνικής δημοκρατίας, τότε μόνο οι ακόλουθες πολιτικές αρχές και ερωτήματα ύφιστανται:

1. Σε τί έλιγμούς καταφεύγουν τὰ διάφορα τμήματα της αστικής τάξης για να καταφέρουν τις μάζες να τὰ ακολουθήσουν και να τις άλλοτριώσουν;

2. Τι ώθει αυτές τις μάζες να ακολουθήσουν πολιτικές ομάδες και κόμματα που δέν μπορούν ποτέ να εκπληρώσουν τις υποσχέσεις τους;

3. Ποιές είναι οι ανάγκες των διάφορων στρωμάτων των μαζών;

4. Ποιές άπ' αυτές τις ανάγκες είναι κοινωνικά δυνατές και δικαιολογημένες, και ποιές είναι ζωτικές;

5. Δείχνει ή κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας ότι αυτές οι ανάγκες μπορούν να ικανοποιηθούν με την κατάργηση της καπιταλιστικής ήγεμονίας και την εισαγωγή της σχεδιασμένης οικονομίας στη θέση της οικονομικής αναρχίας;

6. Ξέρουν οι μάζες ποιοι κοινωνικοί παράγοντες στέκονται στο δρόμο της ικανοποίησης των αναγκών τους και γιατί ύφιστανται αυτοί οι παρεμποδιστικοί θεσμοί;

7. Πώς μπορούν να παραμερισθούν αυτοί οι θεσμοί και άπό τί θα πρέπει να αντικατασταθούν;

8. Ποιές είναι οι οικονομικές κοινωνικές και ψυχολογικές προϋποθέσεις για την ικανοποίηση των αναγκών των πλατιών μαζών;

Άπό κάθε ένα άπ' αυτά τὰ ερωτήματα, άπό κάθε ερώτημα χωρίς εξαίρεση άπό κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής χωρίς εξαίρεση μπορούμε να καταλήξουμε στην αναπόφευκτη αναγκαιότητα της κοινωνικής επανάστασης. Μ' άλλα λόγια: ή δουλειά της μαζικής ψυχολογίας δέν πρέπει να παραμένει στη σκιά της πολιτικής οικονομίας, αλλά ή πολιτική οικονομία πρέπει να τεθεί στην υπηρεσία της μαζικής ψυχολογίας που κατανοεί και κατευθύνει τις μάζες· οι ανάγκες του ανθρώπου δέν ύπάρχουν προς όφελος της οικονομικής πολιτικής, αλλά ή οικονομική πολιτική για την ικανοποίηση των αναγκών.

Ή αστική πολιτική του ΚΡΔ

Ή πείρα μέσα στο ΚΡΔ δείχνει ότι έλειπε αυτή άκριβώς ή μόνη δυνατή μορφή επαναστατικής πολιτικής· όταν οι ήγέ-

τες του ΚΡD μιλούσαν επί ώρες στο Παλάι ντέ Σπόρ για τις συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων και για το οικονομικό υπόβαθρο του επερχομένου πολέμου, χωρίς να το ξέρουν, είχαν μμηθεί την άστική μορφή πολιτικής. Οι επαναστάτες πολιτικοί μας είναι πανέτοιμοι να συναγωνιστούν με τους Βουκουιτς απ' αυτή την άποψη. Τό γιατί απομιμούνται την άστική τάξη και θυπάζουν έτσι κάθε δυνατή αποτελεσματικότητα είναι ζήτημα διαμόρφωσης του επαναστάτη ήγγετη. Θά νοιώσουν πάλι ότι τους προσβάλλει όταν διαβάσουν αυτό το χαρακτηρισμό, και θά τον καταγγείλουν σαν άντεπαναστατικό Τροτσκισμό· δέν υπάρχει καμιά έλπίδα να πειστούν ότι ή πολιτική που ακολουθούν είναι άστική και στη μορφή και στο περιεχόμενο. Για να αποκλείσουμε κάθε δυνατότητα αντίκρουσης των επιχειρημάτων μας, θά διαλέξουμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα που δείχνει ότι το ΚΡD έχει εγκαταλείψει τις άρχές της επαναστατικής πολιτικής γι' αυτές της άστικής τάξης.

Τό Δεκέμβρη του 1932 το SPD όργάνωσε μία διαδήλωση σ' ένα πάρκο. Οι κομμουνιστικές όργανώσεις, και ιδιαίτερα αυτές της βάσης, πήραν μέρος στην πορεία και άναμείχτηκαν με τους διαδηλωτές Σοσιαλ-δημοκράτες και χωρίς πολλή άναφορά στις διαφορές μεταξύ Άμερικής και Ίαπωνίας, δημούργησαν στην πράξη ένα ένιαιο μέτωπο. Ήταν ή φωνή των μαζών, ή θέλησή τους. Ή ήγεσία του ΚΡD, που ήθελε ένα μέτωπο μόνο «κάτω από Κομμουνιστική ήγεσία», ή μάλλον, έτσι έλεγε ότι ήθελε, επέπληξε στη συνέχεια τά στελέχη της· τό κόμμα είχε δώσει οδηγίες στα μέλη του να παραμείνουν στα πεζοδρόμια και να «χαιρετίσουν» τη διαδήλωση των Σοσιαλ-δημοκρατών. Ταυτόχρονα ο Torgler¹⁰ ήρισκόταν σε μυστικές διαπραγματεύσεις με την ήγεσία του SPD για την ίδρυση ενός λαϊκού μετώπου· οι μάζες δέν γνώριζαν τίποτε σχετικό, ή μάλλον τις καθοδηγούσαν έπιστήμως να πιστεύουν ότι ένα μέτωπο με τους Σοσιαλ-δημοκράτες θά ήταν «άντεπαναστατική» ενέργεια. Έγώ ο ίδιος είχα πάρει μέρος σε μία μυστική συνεδρίαση μεταξύ Κομμουνιστών και Σοσιαλ-δημοκρατών ήγγετων για τον σχηματισμό ένιαλου μετώπου. Κανένας στους πυρήνες δέν έπιτρεπόταν να ξέρει τίποτε σχετικό. Αυτό λέγεται άστική πολιτική. Άκριβώς τό αντίθετο θά αποτελούσε μία προλεταριακή επαναστατική πολιτική — να υπο-

στήριζαν οι κομμουνιστές τη Σοσιαλ-δημοκρατική διαδήλωση και να αναγγελόταν από τα μεγάφωνα στις μάζες ότι είχαν αρχίσει διαπραγματεύσεις για το σχηματισμό ενιαίου μετώπου. Μια τέτοια ενέργεια θα «βοηθούσε την πρόοδο της ιδεολογίας των μαζών» και θα εξέφραζε τις επιθυμίες τους. 'Απ' έναντιος, αναμίχθηκαν στην «ύψηλη πολιτική», στην «στρατηγική» και την «τακτική» χωρίς τις μάζες και έναντιόν τους και απέκλεισαν όλους εκείνους που ζητούσαν να εφαρμόσουν και πράγματι έφαρμοξαν μια επαναστατική πολιτική.

Μια παληά επαναστατική αρχή είναι η κατάργηση της μυστικής διπλωματίας. Είναι ολοφάνερο: έφ' όσον η επανάσταση είναι η εκτέλεση της θέλησης του λαού έναντι στους ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής κάτω απ' την ηγεσία του βιομηχανικού προλεταριάτου, τότε δεν έχουμε τίποτε να κρύψουμε. Δεν υπάρχει πιά τίποτε που να μην πρέπει να τ' ακούσουν οι μάζες· αντίθετα, πρέπει να τ' ξέρουν και να τ' ελέγχουν όλα.

Ἡ επαναστατική πολιτική μέσα στο κόμμα

Ἄν εξετάσουμε την εξέλιξη της πολιτικής του Κομμουνιστικού Κόμματος μετά τόν θάνατο τοῦ Λένιν, θά διαπιστώσουμε ότι ἡ ἀρχή της διαρκούς ἀναφοράς στις μάζες ἔπεσε βαθμιαία σέ ἀχρηστία και ότι μέ την ἀπομίμηση τῶν ἀστικών μορφῶν πολιτικής και στό ἐσωτερικό και στό ἐξωτερικό τοῦ κόμματος, ἀναπτύχθηκε ἡ γραφειοκρατία. Οἱ ραδιουργίες και ὁ ἀμοιβαίος ἀνταγωνισμός μαζί μέ τὸ σχηματισμὸ τῶν κλικῶν ἀντικατέστησαν τὴν ἐσωκομματικὴ δημοκρατία. Διαρκῶς ὑπονομεύονταν ἡ δύναμη τοῦ επαναστατικοῦ κόμματος, ἀν καὶ ἦταν φτιαγμένο ἀπ' τὸ πιὸ καλὸ ὕλικό.

Ὄταν τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1917 ὁ Λένιν διαπίστωνε ότι εἶχε φτάσει ὁ καιρὸς γιὰ τὴν λαϊκὴ ἐξέγερση, και ὑπῆρχαν διαφορετικὲς γνώμες μέσα στην ἡγεσία τῶν Μπολσεβίκων, παρέμεινε πιστὸς στην ἀρχὴ της επαναστατικῆς πολιτικῆς και στράφηκε πρὸς τὴ μάζα τῶν μελῶν τοῦ κόμματος, δὲν σχημάτισε κλικά, οὔτε ἀρχισε νὰ ραδιουργεῖ και δὲν προσπάθησε νὰ ἐπικρατήσῃ μέ σχεταριστικὰ μέσα. Ὁ ἀποκλεισμός της μάζας ἀπὸ τὲς πολιτικὲς σκέψεις και τὴν πολιτικὴ εἶναι πάντα ἀντεπαναστατικὸς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὲς ὑποκειμενικὲς προ-

θέσεις. Ἡ ἐπαναστατική πολιτική δὲν ἔχει τίποτα νὰ κρύψει ἀπὸ τὶς μάζες, ζητάει νὰ τοὺς ἀποκαλύψει τὰ πάντα. Ἡ ἀστική πολιτική δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτρέψει τὴν ἀποκάλυψη στὶς μάζες, πρέπει νὰ κρύψει τὰ πάντα. Ἡ πολιτική ἀντίδραση μπορεῖ πάντα νὰ ἀναγνωρισθεῖ ἀπὸ τὴν παρασκηνιακὴ τῆς πολιτικῆς, ὅπουδήποτε κι ἂν ὑφίσταται.

Ἐνα τεράστιο πλεονέκτημα τῆς ἐπαναστατικῆς σεξουαλικῆς πολιτικῆς εἶναι ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ μιλάει στὴ γλῶσσα τῶν μαζῶν καὶ ὅτι ἡ ἀστική τάξη δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρει καμμιά ἐναλλακτικὴ λύση, ἐφ' ὅσον δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει θετικὴ ἀστικὴ σεξουαλικὴ πολιτικὴ. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑποστηρίζει τὴν ἐπαναστατικὴ σεξουαλικὴ πολιτικὴ δὲν ὑπόκειται γι' αὐτὸ τὸ λόγο σὲ συνεργασία μὲ τὴν μπουρζουαζία· δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μυστικὴ διπλωματία στὸν σεξουαλικὸ τομέα· τὸ Σεξ-πόλ μπορεῖ λοιπὸν μόνο νὰ στραφεῖ στὶς μάζες ἢ νὰ πάψει ἐντελῶς νὰ ὑφίσταται.

4. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΑΞΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΑΖΩΝ

Ήγεσία, κόμμα και μάζες

Ίσως είναι δυσάρεστο να το άκοιμε, και από την άποψη του έπαναστατικού κινήματος είναι επίζημιο, άποτελεί όμως άναντίρρητο γεγονός' οί διάφορες έπαναστατικές ομάδες πλειοδοτούν ή μιά άπέναντι στην άλλη στους ίσχυρισμούς ότι είναι: οί «άποκλειστικοί» και «πραγματικοί» κληρονόμοι του «αύθεντικού μαρξισμού» και «λενινισμού». Άν όμως ρίξει κανείς μιά ματιά στις διαφορές που τις χωρίζουν, θά διαπιστώσει ότι είναι άσπειές σε σχέση με τά τεράστια καθήκοντα που πρέπει να εκπληρωθούν — μιá ομάδα θέλει να άρχίσει με τό σχηματισμό του έπαναστατικού κόμματος, μιá άλλη θέλει πρώτα να κερδίσει τις μάζες προτού να συμβάλλει στην ίδρυση μιās νέας Διεθνούς, ή τρίτη άυτοτιτλοφορείται επίμονα «ή εργατική τάξη» και ο μοναδικός ήγέτης της έπανάστασης χωρίς να κάνει καμμιά διάκριση ανάμεσα στα δύο, ή τέταρτη έχει τη δική της γραμμή σε κάποιο λεπτομερειακό ζήτημα, κλπ. Ήδη είπαμε ότι αυτός ο κατακερματισμός έδρεώνεται πάνω σε λαθεμένες ή μερικές προοπτικές και ότι με την άμοιβαία κατάχρηση δέν γίνεται ούτε ένα βήμα προς τά εμπρός. Μάταια άναζητούμε μέσα στη σημερινή έπαναστατική συζήτηση τό έρώτημα που πρέπει να τεθεί και να θρει άπάντηση — γιατί δηλαδή δέν θά επί:τύχει ο σχηματισμός ενός νέου έπαναστατικού κόμματος, γιατί: οί προγενέστερες έπαναστατικές οργανώσεις δέν κατόρθωσαν να κερδίσουν τις μάζες παρά τις εύνοϊ-

κές προϋποθέσεις, γιατί 17 χρόνια μετά τη Ρωσική επανάσταση το ζήτημα της σχέσης ανάμεσα σε ήγεσία, κόμμα και μάζες εξακολουθεί να προκαλεί τόσους πονοκεφάλους. Δεν είναι ένδεχομένο ένα σημαντικό λάθος να πέρασε απαρατήρητο στον δλο ύπολογισμό; Είναι ελάχιστα πιθανό ότι η καταστροφή συνέβη επειδή ο Στάλιν καλλιέργησε τη γραφειοκρατία ή επειδή η σοσιαλδημοκρατική ήγεσία έχει από καιρό άστικηποιηθεί, ή επειδή ο Χίτλερ πήρε πολλά χρήματα από τους βιομήχανους. Το θεμελιώδες ζήτημα είναι — και δεν είναι δυνατό να το δώσουμε την έμφαση που θα έπρεπε — για ποιό λόγο το βιομηχανικό προλεταριάτο έβαλε στη ράχη του το φορτίο των ρεφορμιστών και των γραφειοκρατών. Πρόκειται σε τελευταία ανάλυση για το βασικό πρόβλημα των δεσμών ανάμεσα στην ήγεσία, το κόμμα και τις μάζες.

Οι ιδρυτές της Δ' Διεθνούς υποστηρίζουν την άποψη, απ' όσα μπορούμε να καταλάβουμε από τα στελέχη τους και τις έφημερίδες τους, ότι πρέπει πρώτα απ' όλα να δημιουργήσουμε το επαναστατικό κόμμα, μετά να κερδίσουμε το προλεταριάτο, για να ακολουθήσει η σειρά της μικρομπούρζουαζίας. Δεν άμφισβάλλω ότι οι υπεύθυνοι ήγέτες των Διεθνών Κομμουνιστών θα καταδικάζουν τις ανεπάρκειες μιας τέτοιας διατύπωσης του προβλήματος. Δεν μπορεί κανείς να άποκαλείται μαρξιστής και να διαχωρίζει την ήγεσία, το κόμμα και τις μάζες με τόσο σχηματικό τρόπο. Η σχέση άναμεταξύ τους είναι — για να χρησιμοποιήσουμε για μία ακόμα φορά την πολύτιμη λέξη — διαλεκτική. Με δυό λόγια, το επαναστατικό κόμμα δεν μπορεί να πέσει από τον ούρανό, μπορεί να άναπτυχθεί μονάχα από τις μάζες και κατά κύριο λόγο από το προλεταριάτο· αυτό προϋποθέτει ότι οι πρωτοστάτες του επαναστατικού κόμματος μιλούν τη γλώσσα των μαζών αυτών που θα πρέπει να άποτελέσουν το κόμμα. Όμως οι μάζες δεν καταλαβαίνουν τίποτε από τις λεπτές διαφορές ανάμεσα στις διάφορες επαναστατικές τάσεις και δεν ενδιαφέρονται καθόλου γι' αυτές. Το επαναστατικό κόμμα διαμορφώνεται όχι μονάχα μέσω της διαγωγής έπεξεργασίας προοπτικών και πρακτικής που να άνταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αλλά επίσης κατά κύριο λόγο θίγοντας τα ζήτjματα που ενδιαφέρουν τα διάφορα τμήματα του πληθυσμού. Τότε και μόνο τότε θα ζεπηθήσουν από τις πλατιές μάζες τα στελέχη που χρειάζεται

τὸ κόμμα. Αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του ἀντανακλάται στὴν καλύτερη κατανόηση τῶν μαζῶν ἀπὸ τὸ κόμμα. Τὸ κόμμα καὶ οἱ μάζες συμβάλλουν ἀμοιβαῖα ὁ ἕνας στὴν πρόοδο τοῦ ἄλλου. Ἡ μορφή τοῦ μαζικοῦ κόμματος, δηλαδή τοῦ κόμματος ποῦ γιὰ ποιοτικούς καὶ ὄχι ποσοτικούς λόγους ὀδηγεῖ τίς μάζες, μπορεῖ νὰ προσώφει μονάχα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐσώτερη ταύτιση καὶ τὴν ταυτόχρονη ἀνάδειξη τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῶν μαζῶν. Τὸ ΚΡD ἐπιδίδονταν σὲ κυνήγι μελῶν τὰ ὅποια δεχόταν χωρὶς καμμιὰ ἐπιλογή. Ἀπὸ ποσοτικὴ ἀποψη ἦταν μαζικὸ κόμμα, ἀλλὰ ἀποδυναμώθηκε ὡς ἕνα μέρος ἐξαιτίας τῶν διακυμάνσεων τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν του, ὡς ἕνα μέρος ἐξαιτίας τῆς συσκότισης τῆς διάκρισης ἀνάμεσα σὲ ἔμπειρα στελέχη καὶ μαζικὰ μέλη. Θὰ ἐπανέλθουμε σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα σὲ ἕνα ἄρθρο γιὰ τὴν ὀργάνωση.

Ἡ Γερμανικὴ Σοσιαλιστικὴ-Πολιτικὴ ὀργάνωση πάντοτε καθοδηγοῦνταν ἀπὸ τὴ γνώση τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἡγεσία ἑνὸς μαζικοῦ ἐγχειρήματος δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἔχει μιὰ λεπτομερειακὴ συνολικὴ προοπτικὴ, ὅτι οἱ μάζες δὲν μποροῦν νὰ κατανοήσουν χωρὶς βοήθεια τὰ γενικὰ ζητήματα, νὰ τὰ διατυπώσουν καὶ νὰ τὰ μετουσιώσουν σὲ πρακτικὴ, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ζωντανὴ ἐπαφὴ ἀνάμεσα στὴν ἡγεσία καὶ τίς μάζες, καὶ ὅτι ἡ θεωρία πρέπει νὰ ἐξαχθεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μαζῶν καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σ' αὐτὲς μὲ τὴ μορφή πολιτικῆς πρακτικῆς. Ἡ ὀργάνωση διδάχτηκε ἀπὸ τὴν ἐμπειρία μέσα στὸ κόμμα ὅτι τὰ στελέχη δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἀπλᾶ ἐκτελεστικά ὄργανα τῶν ἀποφάσεων τῆς ἡγεσίας, ἀλλὰ οἱ μεσάζοντες ἀνάμεσα στὴν ἡγεσία καὶ τὴ ζωὴ τῶν μαζῶν. Γιὰ νὰ ὀργανωθῆι αὐτὴ ἡ ἐπαφὴ, τὸ Σοσιαλ θέσπισε τίς λεγόμενες «ἐνημερωτικὲς συγκεντρώσεις», ποῦ δὲν εἶχαν σκοπὸ νὰ ἐνημερωθοῦν τὰ στελέχη ἀλλὰ νὰ ἐνημερωθεῖ ἡ ἡγεσία ἀπὸ αὐτά. (Καὶ ποῖος δὲν θυμᾶται τίς διαδόχτες κομματικὲς συνδιασκέψεις τοῦ ΚΡD, ὅπου παρεμποδίστηκε ἄμεσα αὐτὸ τὸ εἶδος δραστηριότητος;). Δὲν ὑπῆρχε κανένα ἐκ τῶν προτέρων καθορισμένο θέμα ἢ προμελετημένη συζήτηση, ἀπλούστατα ἐτίθετο στὰ στελέχη καὶ τοὺς σύντροφους τῆς βάσης τὸ ἐρώτημα ποῦ ἔβρισκαν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο τίς μεγαλύτερες δυσκολίες. Αὐτὸ ἀπὸ μόνον ἀπέκλειε τὴ λαθεμένη κρίση γιὰ τὸ τί εἶχε τὴν πιὸ ἀμεση σπουδαιότητα. Καὶ οἱ δύο πλευρὲς ἔκαναν ὑποδείξεις σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα, καὶ εἶτε εὑρισκαν μιὰ

λύση που θα αφήνονταν να δοκιμασθεί στην πράξη, είτε ανέβαιλαν την απόφαση μέχρι που να συγκεντρωθούν περισσότερα στοιχεία. Η συντροφική συζήτηση έσφυζε από ζωή δεν χρειαζόταν να θυγάεις θεωρίες από την τσέπη σου, αναπτύσσονταν από μόνες τους. Η αυξανόμενη συμμετοχή και η ζωτικότητα των συζητήσεων έδειξε ότι οι ένημερωτικές συγκεντρώσεις ήταν καλή ιδέα. Πεισθήκαμε ότι η ζωή δεν είναι μια παραίσθηση, αλλά μπορεί θαυμάσια να κατανοηθεί. Έπρεπε απλούστατα να αφήσει κανείς τα κοινά μέλη (και υπήρχαν επίσης αρκετοί που δεν άνθιχαν στην οργάνωση) να μιλήσουν ελεύθερα για ό,τι τους άπασχολεί. Η μόνη σοβαρή δυσκολία που συναντήσαμε ήταν τα «πνευματικά μπλόκ», με αίτια τις λαθεμένες προοπτικές που πήγαζαν από την άστικη ιδεολογία, και αυτά διαλύθηκαν στο φως της συγκεκριμένης συντροφικής, μη δογματικής συζήτησης. Η τέταρτη ένημερωτική συγκέντρωση δεν έγινε. Δεν συγκλήθηκε από τον έπίσημο αντιπρόσωπο του κόμματος.

‘Η θέση του Σεξ-Πόλ πάνω στο «νέο κόμμα»

Πρός το παρόν, το πιο καιρό πρόβλημα της αναδιοργάνωσης του εργατικού κινήματος είναι κατά πόσο θα έπρεπε να δημιουργηθεί ένα νέο κόμμα ή να επιδιωχθεί ή επαναστατική ανανέωση της Γ’ Διεθνούς. Το Σεξ-πόλ δεν μπορεί να ταχθεί ανεπιφύλαχτα υπέρ της μιας γραμμής για δύο λόγους. Κατά πρώτο λόγο, δεν ξέρουμε σε ποιές ομάδες, οργανώσεις και κύκλους ή άποψη μας για την αναγκαιότητα της έπαναστατικής σεξουαλικής πολιτικής, όπως την έννοούμε, θα επικρατήσει ταχύτερα και αποτελεσματικότερα. Αν κρίνουμε από τη συμπεριφορά των κυριώτερων πολιτικών οργάνωσης μέχρι τώρα, δεν έχουμε καλύτερες προοπτικές στις οργανώσεις που ύποστηρίζουν μια νέα Διεθνή απ’ όσο στις άλλες. Αυτό από μόνο του δεν είναι άποφασιστικό· η σεξουαλική πολιτική είναι μονάχα ένα μέρος της επαναστατικής πολιτικής, αν και μέρος σημαντικό και ουσιώδες· για να καταλήξουμε σε μιάν απόφαση, είναι έπομένως αναγκαίο να γνωρίζουμε ποιά στελέχη θα αποτελέσουν τον πυρήνα του ανανεωμένου εργατικού κινήματος. Αυτό δεν ξεκαθαρίστηκε ακόμα. Εάν ξέραμε πέρα από κάθε άμφιβολία ότι τα τωρινά μέλη του ΚΡΔ θα αποτελούσαν

αυτό τον πυρήνα, παρόλο που αυτό δπωσδήποτε δεν θά Ισχυε και για την τωρινή ήγεςία, δεν θά ύπήρχε κανείς λόγος νά ιδρύσουμε ένα νέο επαναστατικό κόμμα. Στην περίπτωση αυτή, τά επαναστατικά μέλη δεν θά έπρεπε νά άρκεστούν — όπως έχουν κάνει συχνά στο παρελθόν — νά διαχωρίσουν στην πράξη τή θέση τους από την παλιά ήγεςία που δεν δείχνει την παραμικρή διάθεση για μιá πραγματική αυτοκριτική, αλλά θά έπρεπε νά την εκθρονίσουν επίσημα και νά δημιουργήσουν βαθμιαία μιá νέα ήγεςία μέσα από τις ίδιες τους τις γραμμές. Μακροπρόθεσμα, δεν μπορεί κανείς νά άρνεϊται νά εκτελέσει τις άποφάσεις τής Έκτελεστικής Έπιτροπής, λόγω χάρη με τό νά μήν κηρύσσει την «επαναστατική εξέγερση» και νά μήν καλεί σέ «μαζικές άπεργίες» όταν του τό ζητάει ή Ε.Ε., και ταυτόχρονα νά ταυτίξει την Ε.Ε. με τό Κομμουνιστικό Κόμμα. Μιá τέτοια συμπεριφορά σπέρνει τή σύγχυση από πολιτική άποψη. Τό ζήτημα του τι και ποιος είναι τό κόμμα χρειάζεται νά διασαφηνιστεί περισσότερο παρά ποτέ. Είναι τό σύνολο τών μελών ή μονάχα ή γραφειοκρατία ή άπλώς ή Ε.Ε.; Γνωρίζουμε ότι και τά καλύτερα στοιχεία ανάμεσα στους Σοσιαλ - δημοκράτες χρησιμοποιούν τον όρο «τό Κόμμα» σαν φετίχ. Σύμφωνα με τή δομή, την πολιτική και τον ά ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ό ρόλο του κόμματος, ή ένότητά του και ή ομοιογένειά του μπορεί σέ μιá στιγμή νά είναι ένας Ισχυρός προωθητικός παράγοντας τής προόδου του επαναστατικού κινήματος, και σέ μιάν άλλη νά αποτελούν ένα σοβαρό εμπόδιο.

Η σπονδυλική στήλη τής επαναστατικής στρατιάς, οι βιομηχανικοί εργάτες και οι εργάτες μεταφορών, δεν βρίσκονται «άκόμα» στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Τά μέλη του Κόμματος, τώρα όπως και πάντα, κάνουν ό,τι μπορούν για νά τους κερδίσουν, αλλά ή άποφασιστικότητα και τό προσωπικό κουράγιο από μόνα τους δεν άρκούν. Η έπιτυχία είναι άναγκαία, και για νά πετύχει κανείς πρέπει νά ξέρει ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για νά φτάσει στο στόχο του. Ίσως αυτή ή επαναστατική φάλαγγα νά άποτελέσει γρήγορα τον πυρήνα τής επαναστατικής οργάνωσης χωρίς νά προχωρήσει στο σημερινό ΚΚ (Άνηκε σ' αυτό τό 1923 και μετά τό έγκατέλειψε' αυτό τό γεγονός πρέπει νά τό εξηγήσουμε). Όπωςδήποτε, σέ μιá τέτοια περίπτωση τό ζήτημα τής νέας επαναστατικής οργάν-

νωσης θά αποκτούσε αποφασιστική σημασία. Τό ίδιο θά ίσχυε έάν οι άπαρχές ένός ίσχυροϋ, γερά ριζωμένου έπαναστατικού κινήματος άναπτύσσονταν όχι άνάμεσα στους σοσιαλδημοκράτες διομηχανικούς εργάτες, αλλά άνάμεσα στους προλετάριους τών S.A. πού έχουν έπαναστατική νοοτροπία¹¹. Μέσα στή σημερινή ζύμωση όπου όλα φαίνονται άβέβαια δέν μπορούμε νά καταλήξουμε σέ όριστικά συμπεράσματα σχετικά μέ όλα αυτά. Τό ζήτημα ένός νέου κόμματος δέν θά είχε προκύψει έάν ύπήρχαν μέσα στο ΚΚ εύκαιρίες νά τεθούν τέτοια έρωτήματα, νά συμβουλευτεί ό ένας τόν άλλο και νά έξεταστοϋν οι δυνατότητες μίας άλλαγής. Αυτό όμως δέν συνέβαινε προηγουμένως ούτε σημάδινει τώρα. Δέν άπομένει παρά νά παρακολουθούμε μέ άγρυπνο μάτι τό προτσέσσο τής έπαναστατικής άποκρυστάλλωσης και ώρίμανσης, πού έχει μπει σέ κίνηση σέ όλα τά τμήματα του γερμανικού πληθυσμού, και πρός τό παρόν νά έπεξεργαστοϋμε τή συγκεκριμένη θέση μας άπέναντι σ' αυτό.

(Σημείωση πού προστέθηκε κατά τή διόρθωση:

Ο τρόπος μέ τόν όποιο ή ήγγεσία τών SA άφανίστηκε στις 30 του Ιούνη 1934 έδειξε ότι ή διχοτόμηση άνάμεσα στους έπαναστατικούς και αντιδραστικούς παράγοντες στο φασισμό, πού ή ιδεολογία του έμπεριέχει κατά τρόπο ένιαίο — μία διχοτόμηση πού απέδειξα στή «Μαζική Ψυχολογία του Φασισμού» — εκδηλώθηκε μέ πάταγο. Αυτό δέν τό άναφέρω έδώ, όπως θά έκαναν οι «μοναδικοί ήγγέτες τής επανάστασης», για νά άποδείξω ότι επιβεβαιώθηκε ή άνάλυσή μου, αλλά μέ άλλο σκοπό. Μέχρι πρόσφατα ό τύπος τής Κομμουντέρν χλεύαζε τις προσπάθειες νά δοϋμε στο Έθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα (NSDAP) κάτι περισσότερο άπό μίαν άπλή σωματοφυλακή του κεφαλαίου, και ειδικότερα τήν έπαναστατική ένέργεια τών μαζών διοχετευμένη πρός αντιδραστική κατεύθυνση. Και τώρα είδε στον άποκεφαλισμό τής άριστερης πτέρυγας του NSDAP μίαν επιβεβαίωση τής προοπτικής τής τής έπαναστατικής έξέγερσης! "Ας έλπίσουμε ότι τό έπαναστατικό κίνημα δέν θά επιτρέψει στο μέλλον τέτοια έπιπολαιότητα και κομπογιαννισμό.

Όσοι άναμίχθηκαν στους κομματικούς άγώνες του 1929-1933 ξέρουν ότι όλοι όσοι θεωρούσαν τους φαιοχίτινες σαν μία

συγκρισμένα επαναστατική ομάδα στιγματίζονταν σαν καταστροφείς — όλοι όσοι ανέφεραν το αναντίρρητο γεγονός ότι πλατιά στρώματα του πρώην RFB είχαν προχωρήσει στα S.A. έδειχναν ότι αυτά στρατολογούν τα μέλη τους από τους κύκλους των εργαζομένων, υποστήριζαν ότι αποτελούσαν μια καπιταλιστική μισθοφορική δύναμη αντικειμενικά και όχι υποκειμενικά. Αυτά δεν τα λάβαιναν υπ' όψη, το μόνο που έβλεπαν ήταν ή αντιδραστική λειτουργία του φασισμού και όχι ή επαναστατική ενέργεια της μαζικής του βάσης' έτσι χάθηκε ή μάχη. Τώρα, κατόπιν έρευνας, παραδέχονται αυτό που προηγουμένως στιγματίζαν. Οι πιστοί του κόμματος θα μας διαβεβαιώσουν καθουσιαστικά ότι επιτέλους κάτι είναι κι αυτό, δεν πρέπει να ζητάμε και πολλά, ή Κομμουντέρν άρχισε να μεταβάλλει τη στάση της σε σχέση τόσο με την αντίληψή της για το φασισμό όσο και με το ζήτημα του κοινού μετώπου με τους Σοσιαλδημοκράτες. Στην παρατήρηση αυτή ή απάντηση είναι ότι μια ήγεσία που δεν προπορεύεται από τις μάζες στον άφορά τη διαπίστωση των γεγονότων και συμβάντων, που δεν μπορεί να δει μπροστά, δεν είναι καθόλου ήγεσία, αλλά τροχοπέδη της κοινωνικής ανάπτυξης. Εάν οι καλοί Κομμουνιστές υποστηρίζουν την ήγεσία μ' αυτό τον τρόπο, το κάνουν από έναν άσυνείδητο φόβο της έξουσίας. Η πρακτική εμπειρία στο Κόμμα δείχνει ότι, με το να μην έκτελει τις κομματικές ντιρεκτίβες, το μέσο στέλεχος ενεργούσε πολύ διαυγέστερα και λογικότερα βασιζόμενο στο δικό του ένστικτο παρά ο οποιοσδήποτε έπισημος ήγέτης.

Σήμερα ακόμα υπάρχουν νέα προτάσεις που πρέπει να διαπιστωθούν εκ των προτέρων και να αναπτυχθούν πάνω στη βάση των τωρινών αντιφάσεων, εάν θέλουμε να γίνουμε κύριοι του μέλλοντος και να μην το αντιμετωπίσουμε άπροετοίμαστοι. Για παράδειγμα, αντιμετωπίζουμε το άπειλητικό ένδεχόμενο, τα γιγάντια μαζικά κινήματα, που συγκλονίζουν όρισμένες χώρες (Γαλλία, ΕΠΑ), να καταρρεύσουν χάρη στην έλλειψη ήγεσίας και καθοδήγησης, και να παραχωρήσουν τη θέση τους στις πικρότερες απογοητεύσεις και την άπάθεια. Αυτό είναι εξίσου πιθανό με το ένδεχόμενο ή αύξηση της άγανάκτησης και της όξυδέρκειας των μαζών να οδηγήσει σε μια παγκόσμια επαναστατική κατάσταση. Μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι, μετά τα γεγονότα της 30 του Ιούνη και τη σο-

βαρή οικονομική αποδιοργάνωση της Γερμανίας, θά μπορούσε να είχαμε επιχειρήσει την τελική αναμέτρηση, εάν η Κομμουνιστική ηγασία προετοιμάζονταν προσεχτικά από το 1923 ή τουλάχιστον από το 1929.

Δέν πρέπει να συγχωρούμε τὰ λάθη τοῦ παρελθόντος, ἀλλά νὰ διδασκόμαστε ἀπ' αὐτά. Σήμερα πρέπει νὰ κάνουμε κάθε δυνατή προετοιμασία γιὰ τὴν ἀνάληψη τῶν ἡνίων τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης στὰν θὰ ξεσπάσει τὸ χάος, ἐκτιμώντας ὀρθὰ τίς κύριες γραμμές ἀνάπτυξης καὶ ἀνάσχεσης τοῦ κοινωνικοῦ προτάσεσος. Στὸ ἀνάμεταξύ, οἱ πλατειεῖς μάζες τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς πρέπει νὰ σχηματίσουν βαθμιαία τὴν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε οἱ μόνοι ποὺ τοὺς καταλαβαίνουμε — αὐτοὺς, τίς μάζες — καὶ ὅτι δέν φροντίζουμε μονάχα γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἰδιαίτερων μας ἐλπέων. Αὐτὴ ἡ ἐμπιστοσύνη δέν μπορεῖ νὰ κερδηθεῖ μὲ ἀπατηλὰ μέσα· πρέπει νὰ εἶναι αὐθεντικὴ, θερμὴ ἐμπιστοσύνη σὲ ἐμᾶς, στὸν Κομμουνισμό, τέτοιου εἶδους ποὺ οἱ «μοναδικοὶ ἡγέτες» ὄχι μονάχα δέν κατόρθωσαν νὰ δημιουργήσουν μέσα σὲ μιὰ δεκαετία, ἀλλὰ ποὺ ἀντίθετα τὴν ἐφθείραν ἄμεσα μὲ τὰ σφάλματά τους καὶ τὴν ἔλλειψη ἀντίληψής τους. Ὁ ἐπερχόμενος πόλεμος εἶναι πιθανὸ νὰ ἀποτελέσει τὴν ἐπόμενη προφανῆ μεγάλη εὐκαιρία γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Δέν πρέπει νὰ ἀφήσουμε αὐτὴ τὴν εὐκαιρία νὰ ξεγλυστρήσει στὸ παρελθόν, ὅπως κάναμε στὶς 20 τοῦ Ἰούλη 1932, τὸ Δεκέμβρη - Γενάρη τοῦ 1933-4¹³ καὶ στὶς 30 τοῦ Ἰούνη 1934. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, οἱ ἐπαναστάτες πρέπει νὰ συγκεντρώσουν τίς προσπάθειές τους στὸ νὰ καταστρέψουν μέσα στοὺς ἑαυτοὺς τους τὴν πίστη στὴν ἐξουσία!)

Ἐάν σήμερα τὰ ἐπαναστατικὰ στελέχη δέν φροντίζαν κατὰ κύριο λόγο νὰ ὑπερασπίσει ὁ καθένας τὴ δική του ὀργάνωση, ἀλλὰ μάλλον νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ὑπόθεση τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης γενικά, θά μπορούσαν εὐκολώτερα νὰ προσαρμοστοῦν καὶ νὰ ἀντιδράσουν γρήγορα καὶ ὀρθὰ σὲ ὅ,τι συμβαίνει στὶς μάζες. Ἄντι νὰ κάνουν ἀφηρημένες καὶ μηχανικὲς ἐκκλήσεις σὲ ἀπεργίες, θά βοηθοῦσαν τὸν φαιοχίτωνα, τὸν ἡγέτη νεολαίας, τὴν ὀργάνωση τῶν γυναικῶν κλπ., νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ὁποιαδήποτε σοβαρὴ δυσκολία, ἐξηγῶν-

τας τους τις αντιφάσεις, τις λύσεις και τις αναγκαιότητες και έτσι θα εξασφάλιζαν αυτόματα την εμπιστοσύνη τους και ένδεχομένως την αναγνώριση της ηγεσίας αυτών των Ιδίων. Ο στείρος, άνιαφός σχολαστικισμός που άπυθει τις μάξες πηγάζει άπό τό ότι κάθε ύπάρχουσα όργάνωση θεωρεί τόν έαυτό της σαν τόν προκαθορισμένο ήγέτη της έπικείμενης επανάστασης και, πάνω σ' αυτή τή βάση, άποκηρύσσει κάθε άλλη όργάνωση σαν άντεπαναστατική. Ποτέ δέν θα μπορέσουμε νά καυτηριάσουμε όσο συχνά και άμείλικτα πρέπει αυτή τή ματαιόδοξη άλαζονεία και την παιδιάστικη φροντίδα για τό γόητρο. Τό Σεξ-πόλ πρέπει νά άποφύγει νά θεωρήσει τόν έαυτό του σαν ήγέτη της σεξουαλικής - πολιτικής πτέρυγας της επανάστασης μέ τή σημερινή του όργανωτική κατάσταση και στέλέχωση. Σέ τελευταία άνάλυση, ή ηγεσία δέν είναι κάτι που άξιώνεται και άκόμα λιγώτερο άποτελεί δικαίωμα· άπλώς είναι τό άποτέλεσμα ένός προτσέσου. Όποιος μπορέσει νά κατανοήσει καλύτερα τί συμβάινει στον κόσμο, νά τό έξηγήσει μέ την περισσότερη έπιτυχία στις πλατειές και κατά τό πλείστον άπολιτικές μάξες και νά συμβάλλει άποφασιστικώτερα στην ώρίμανση του επαναστατικού άναδρασμού, σ' αυτόν θα άναλογεί ή ηγεσία. Η ηγεσία της επανάστασης δέν είναι άνταμοισθή, ιδιοκτησία ή δικαίωμα, αλλά μονάχα μιά βαρειά εθύνη και τό άποτέλεσμα ένός προτσέσου· έπομένως κανείς δέν μπορεί νά την άπαιτήσει ή νά την κερδίσει. Όποιος σήμερα άνακηρύσσει θορυβωδέστερα τόν έαυτό του σαν τόν χωρίς ιστορικό προηγούμενο άληθινό, μοναδικό και φυσικό ήγέτη της επανάστασης μέσα σ' αυτή τή συγχισμένη και περίπλοκη διεθνή κατάσταση (που ή ίδια τόσο έλάχιστα κατανοείται και ζχει τόσο ποικιλόμορφες δυνατότητες άνάπτυξης), αυτός θα έξαφανιστεί μέ τόν ταχύτερο και πιο άθόρυβο τρόπο, όταν τελικά θα φτάσουμε τό στάδιο όπου θα μπορούμε δ ι κ α ι ο λ ο γ η μ έ ν α νά μιλάμε για επαναστατική έξεγερση.

Τά άκόλουθα έχουν επίσης μεγάλη σημασία για την έπιτυχή άνοικοδόμηση του κινήματος. Τό άύθεντικό ταξικά συνειδητό προλεταριάτο άποτελεί μιά μικροσκοπική μειοψηφία του όλου έθνους· άκόμα και άν έχει την ύποστήριξη μιάς ηγεσίας, και πάλι χρειάζεται συμμάχους. Οι γερμανοί σύντροφοι πάντα μās λένε ότι ύπάρχει κάθε λόγος για άισιοδοξία, έφόσον οι καλοί επαναστάτες πάντοτε βρίσκονται, συζητάνε και συνεργ-

γάζονται, και συμβουλευόνται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Αὐτὸ εἶναι ἀνομιφίβολα ἐξαιρετικὰ σημαντικὸ, ἀλλὰ δὲν εἶναι λόγος γιὰ αἰσιοδοξία. Ἐπειὸν ποῦ ἔχει πρωταρχικὴ σημασία εἶναι κατὰ πόσο αὐτοὶ οἱ καλοὶ ἐπαναστάτες ἔχουν ἐπαφή και με τῆς πλατιῆς, κατατεμαχισμένης μάζης, κατὰ πόσο, γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν αὐτὸς ὁ κατατεμαχισμὸς, παρακολουθοῦν ἀπὸ κοντὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ περιεχομένου τῆς γλώσσας, τῆς σκέψης και τῶν ἀντιφάσεων τῶν πλατιῶν ἀπολιτικῶν ἢ πολιτικῶν ἀποπροσανατολισμένων μαζῶν και τὸ ἐπανεισάγουν με μιὰ ξεκάθαρη, ταξικὰ συνειδητὴ μορφή. Αὐτὰ τὰ στελέχη θὰ παραμείνουν γενικὸ ἐπιτελεῖο χωρὶς στρατὸ ἔκτος ἐὰν βοηθήσουν τοὺς κομματικοὺς ἐπίσημοὺς νὰ παραμείνουν τμημα τῶν πλατιῶν μαζῶν, νὰ μὴν ἀποκοποῦν ἀπὸ αὐτὲς και νὰ κατανοήσουν τὸν ἀπολιτικὸ και τὸν πολιτικῶν ἀποπροσανατολισμένο. Δὲν ὑπάρχει καιμιὰ δυνατότητα σεκταρισμοῦ ἐὰν τὰ μέλη τοῦ κόμματος εἶναι ζωντανοὶ μεσάζοντες ἀνάμεσα στὴ μάζα και τὴν ἡγεσία ἀντὶ νὰ εἶναι ἀπλῶς ἐκτελεστικὰ ὄργανα τῆς ἡγεσίας και τῶν ἀναλύσεών της. Τὸ καθήκον τῆς ἡγεσίας δὲν εἶναι νὰ «μεταβιβάσει τὸ Κομμουνιστικὸ πρόγραμμα στὴς μάζες», ἀλλὰ, ἔκτος ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἱστορικοῦ προσέσου, πρέπει αὐτὴ νὰ βλέπει σὰν κυριώτερο καθήκον της τὴν ἀνάπτυξη τῆς λανθάνουσας ἐπαναστατικῆς θέλησης τῶν μαζῶν, και ταυτόχρονα τοῦ ἀδιάφορου πολιτικῶν προλεταριάτου, τῆς μικρομπουρζουαζίας και τῶν μικροαγροτῶν. Στὶς σημερινὲς ἐπαναστατικὲς ἐφημερίδες μετὰ βίας μπορούμε νὰ βροῦμε κάτι ἔκτος ἀπὸ τὸ κομματικὸ λεξιλόγιον ποτὲ δὲν βρίσκειται κάτι τὸ χρήσιμο πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς διεισδυτικῆς ἐξέτασης τῶν ἀντιφάσεων τῶν διαφόρων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ. Τουλάχιστον τὰ 3) 4) κάθε ἐφημερίδας θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπειθῶνται στὴς μάζες, τόσο ἀπὸ ἀποψη γλώσσας ὅσο και ἀπὸ ἀποψη περιεχομένου· τὸ ὀλόλοιο θὰ ἀρκοῦσε γιὰ τὴν ἐπανάληψη τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ. Θὰ μπορούσαμε νὰ διατυπώσουμε τὸ ζήτημα κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: μέχρι νὰ μάθουμε νὰ παρουσιάζουμε τὴ δύσκολη θεωρία με ἀπλὴ γλώσσα, κατανοητὴ στὸν καθένα, και μέχρι οἱ μάζες νὰ φτάσουν στὸ ἐπίπεδο νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ θεωρία, πρέπει νὰ παρουσιάζουμε τὸ ἴδιον πράγμα δυὸ φορές — στὴ γλώσσα τοῦ μαρξισμοῦ, και ταυτόχρονα μεταφρασμένο στὴ γλώσσα αὐτῶν τοὺς ὁποῖους ἄμεσα ἀφορᾷ και ποῦ χωρὶς

τήν από μέρους τους κατανόηση της επαναστατικής υπόθεσης και χωρίς την ενεργό στήριξή τους σ' αυτήν θα παραμείνουμε άξιοθρήνητοι συζητητές.

Στις συζητήσεις αυτού του είδους, ζητάνε συχνά από το Σεξ-πόλ ολοτόμιες λύσεις. Αυτή καθαυτή η αξίωση δείχνει πόσο λίγο κατανοείται ο μαρξισμός, πόσο λίγο κατανοείται το βασικό καθήκον κάθε επαναστάτη να σκέφτεται και να ενεργεί για δικό του λογαριασμό. Οι αρχές μπορούν να αποδειχτούν με παραδείγματα, αλλά αυτό που ισχύει σε μίαν ιδιαίτερη περίπτωση μπορεί να είναι λαθεμένο σε μίαν άλλη. Για να δείξουμε τί εννοούμε θα δώσουμε μερικά συγκεκριμένα παραδείγματα.

Το λαϊκό τραγούδι και ο χορός σαν προωθητικοί παράγοντες του επαναστατικού αίσθηματος

Ο Λένιν όρθά διδάσκει ότι ο επαναστάτης πρέπει να πάρει σωστή θέση σε όλες τις σφαίρες της ζωής. Πρέπει να προχωρήσουμε πέρα από αυτό και να πούμε ότι ο επαναστάτης θα πρέπει να είναι ικανός να αναπτύσσει τις ιδιαίτερες επαναστατικές τάσεις σε κάθε σφαίρα της ζωής. Εάν αναλογιστούμε τους προλεταριακούς ήθσοποιούς και τους κόκκινους θιάσους, βλέπουμε ότι μέχρι τώρα, με λίγες εξαιρέσεις άρκουμιασαν να επαναλαμβάνουμε μηχανικά τα συνδικαλιστικά συνθήματα με καλλιτεχνική μορφή — έτσι για παράδειγμα ενοφθαλμίζουμε επαναστατικά μηνύματα σε άστικές μορφές τραγουδιού. Οι επαναστάτες καλλιτέχνες δέν έχουν επιτακτικότερο καθήκον από το να πραγματοποιήσουν στον τομέα τους αυτό που το Σεξ-πόλ υποχρεώθηκε να μάθει στο δικό του, και συγκεκριμένα να επεξεργάζονται ειδικά επαναστατικές μορφές και περιεχόμενα από το ύλικό που αποτελεί την ιδιαίτερη σφαίρα ενδιαφέροντός τους στον καπιταλισμό.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί χωρίς πολλές ειδικευμένες γνώσεις, άπλώς με την άνεπηρέαστη, ελεύθερη, ειλικρινή — με άλλα λόγια επαναστατική — αναπαράσταση της ζωής. Το ΚΚ χρησιμοποίησε τις παραστάσεις των κόκκινων καμπαρέ με στόχο να προσελκύσει περισσότερους ανθρώπους στις

συγκεντρώσεις, και μάλιστα τούς άπολιτικούς. Αυτό είχε επιτυχία. Μπορούσε κανείς να διαπιστώσει ότι όσο πιο καλλιτεχνικές, ρυθμικές και λαϊκές ήταν οι παραστάσεις, τόσο άποτελεσματικότερες άποδείχνονταν: όσο περισσότερο προσέγγιζαν τις άστικές μορφές, τόσο πιο τεχνιτή ήταν ή επαναστατική λύση και τόσο μικρότερη επιτυχία είχαν. Όμως δέν μπορούν να δημιουργηθούν άρκετά κόκκινα καμπαρέ για να προσελκύσουν όλο τον πληθυσμό στις συγκεντρώσεις. Έπομένως, ή επαναστατική τέχνη, τό επαναστατικό αίσθημα, ό επαναστατικός ρυθμός και οι επαναστατικές μελωδίες πρέπει να μεταφερθούν εκεί όπου οι μάζες ζουν, εργάζονται, ταπεινώνονται και υποφέρουν. Αυτό είναι άναμφίβολα δυνατό σε ένα δημοκρατικό ή μσο-φασιστικό κράτος και με λίγη επινοητικότητα εξακολουθεί να είναι δυνατό σε ένα τελείως φασιστικό κράτος. Οι επαναστάτες τραγουδιστές, χορευτές, μουσικοί κλπ., μπορούν να σχηματίσουν ομάδες με τά πιο άπλά μέσα, χρησιμοποιώντας άγόρια, κορίτσια, γεροντότερους, παιδιά και επίσης ενήλικες, που μπορούν να πάνε, όπως και οι παλιοί τραγουδιστές του δρόμου, στους δημόσιους χώρους, στα πάρκα — με δυο λόγια, παντού όπου οι φορείς της επερχόμενης επανάστασης ζουν τή ζωή τους. Με την καλή λαϊκή μουσική, τό χορό και τά τραγούδια, που είναι χρησιμοποιήσιμα από την επανάσταση, ήδη άντικαπιταλιστικά καθαυτά και προσαρμοσμένα στα αίσθήματα των καταπιεσμένων, μπορούν να δημιουργήσουν, να διασπείρουν και να εδραιώσουν στα αίσθήματα του λαού, αυτή την άτμόσφαιρα που μας είναι άπόλυτα άναγκαία για να μπορέσουμε να προδιαθέσουμε τις μάζες εύνοικα προς την επανάσταση. Ένα άτομο γραφειοκρατικής νοστροπίας θα προβάλλει τή μιά ή τήν άλλη αντίρρηση σ' αυτή την υπόδειξη, αν δέν υποστηρίξει ότι πρόκειται για μιá «παρέκκλιση από τό σημαντικότερο πράγμα, τήν πάλη των τάξεων». Δέν ξέρω αν υπάρχουν συγκεκριμένες δυσκολίες ως προς αυτά και, αν ναι, ποιές είναι αυτές. Όσοι περιμένουν τις πανάκειες ποτέ δέν θα κατορθώσουν τίποτα. Πάντως κατ' άρχήν ό ισχυρισμός του Σεξ-πόλ, με οποιαδήποτε μέσα και αν επιτευχθεί, παραμένει σωστός: πρέπει να εξασφαλίσουμε τή συναισθηματική προσκόλληση των μαζών. Συναισθηματική προσκόλληση σημαίνει έμπιστοσύνη, σάν αυτή που έχει τό παιδί στην προστασία και τήν καθοδήγηση της μητέρας του, και

πεποιθήση ότι θα βρουν κατανόηση στα πιο ένδομυχα προ-
ελήματα και επιθυμίες τους, συμπεριλαμβανομένων και των
πιο απόκρυφων, αυτών που αναφέρονται στο σέξ.

Ἡ ἐπαναστατική ἐπιστημονική δραστηριό- τητα

Ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα καὶ ἡ πολεμική ἐνάντια στὴν ἀ-
στική ἐπιστήμη σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, καὶ ὄχι μόνον στὴν
πολιτική οἰκονομία, ἀποτελοῦν ἐπίσης μέρος τῆς μαζικῆς πο-
λιτικῆς δραστηριότητος. Ἡ ἀστική ἐπιστήμη κατευθύνει τὸ
σχηματισμὸ τῆς ἰδεολογίας στὴν κοινωνία, καὶ μάλιστα σὲ τόσο
μεγαλύτερο βαθμὸ ὅσο περισσότερη σχέση ἔχει τὸ ἀντικείμενο
τῆς ἔρευνας μὲ τὴ ζωὴ. Ἄς ἀναλογιστοῦμε τὴν πολιτικὴ σε-
ξουαλικὴ φιλολογία τῆς «φυλετικῆς μελέτης» ὅπως τῆς ἀποκα-
λοῦν οἱ Ναζί. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ παραμέληση τῆς ἐπανα-
στατικῆς ἐπιστημονικῆς δουλειᾶς σὲ χώρες ἢ μὲ ψηλὸ ἐπίπεδο
πολιτισμοῦ δυσχεραίνει τὴν ἀπόκτηση ἐπιρροῆς σὲ μαζικὴ
κλίμακα καὶ ταυτόχρονα αὐξάνει σοβαρὰ τὰ ἐμπόδια τῆς ἀνα-
διοργάνωσης τῆς κοινωνίας μετὰ τὴ νίκη τῆς κοινωνικῆς ἐ-
πανάστασης. Λύοντας τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπι-
στημονικῆς δραστηριότητος θὰ δώσουμε κατὰ μεγάλο μέρος
μὴ λύση στὸ πρόβλημα τῶν διανοουμένων.

Καὶ ἐδῶ ἐπίσης ἡ ἀνασύσταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινή-
ματος πρέπει νὰ ξεκινήσει ἀπὸ τὴν κατανόηση τῆς μέχρι τώρα
διαμόρφωσης τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότη-
τος· βέβαια σ' ὅσα ἀκολουθοῦν τὸ μόνο πὸν μποροῦμε νὰ κά-
νουμε θὰ εἶναι νὰ ἐκθέσουμε μερικὲς γενικὲς ἀρχὲς καὶ ὀρι-
σμένα ἐνδεικτικὰ γεγονότα. Ἡ μαρξιστικὴ μέθοδος ἀντιμε-
τωπίστηκε σὰν φιλοσοφικὸ ζήτημα, κυρίως μὲ τὴ μορφή ἀ-
τέλειωτων συζητήσεων γιὰ τὴν «τύχη καὶ τὴν ἀναγκαιότητα»,
πὸν κανεὶς θνητὸς δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβει. Τὸ δημοφιλὲς
βιβλίον τοῦ Κούρτ Σάουερλαντ «Διαλεκτικὸς Ὑλισμὸς» εἶναι
ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη χαρακτηριστικὸν: πρόκειται γιὰ ἓνα κα-
κόγουνστο ἀμάγαμα φορμαλιστικῆς φιλοσοφίας καὶ κομματι-
κοῦ ὀππορτουניσμοῦ. Ἡ ἔρευνα στὶς φυσικὲς ἐπιστήμες λίμναζε,
ἐλάχιστα καλύτερα ἦταν τὰ πράγματα στὸν τομέα τῶν κοι-
νωνικῶν ἐπιστημῶν. Δὲν μποροῦσαμε νὰ φτάσουμε τὴν ἐπαγ-

γελματική Ικανότητα των άστων έρευνητών. Άχρία και ή έφημερίδα «Κάτω από τή Σημαία του Μαρξισμού», πού σκοπός της ήταν νά υποθάλψει και νά ένθαρρύνει τή μορξιστική έπιστήμη, κατέληξε, αν έξαιρέσουμε μερικά σπάνια όείγματα αξιόλογης δουλειάς, στην άρτηριοσκληρωμένη, φορμιαλιστική γλώσσα και στην άφηρημένη διαλεκτική. Δέν υπήρχε ζήτημα νά άνοίξει ή έφημερίδα μιá συζήτηση ή νά επέμβει στις διαμάχες τής άστικής έπιστήμης, παρά μονάχα μέ διακηρύξεις έπαναστατικής πίστης. Αυτό είναι πολύ σημαντικό: κανείς δέν μπορεί νά έξοφλήσει τις υποχρεώσεις του στον τομέα τής επιστημονικής έρευνας, μέ τό νά άρκεϊται νά κατακεραυνώνει τους αντίπαλους του για παράδλεψη τής πάλης των τάξεων, ή μέ τό νά έπαναλαμβάνει σε κάθε γραμμή τό έπαναστατικό του πιστεύω, σάν υποκατάστατο των συγκεκριμένων επιστημονικών έπιτευγμάτων.

Πρωταρχική άνάγκη είναι νά κατανοήσουμε ξεκάθαρα τήν κατάσταση και δομή τής άστικής έπιστήμης στο σύνολό της. Είναι άτομικιστικά κατατεμαχισμένη μέ έκαστο χιλιάδες διαφορετικούς τρόπους, και έξυπηρετεί τόν καριερισμό των νεαρών έπιστημόνων και τή μωροφιλοδοξία των πρεσβύτερων: σε κανένα τομέα ειδίκευσης δέν υπάρχουν δυό έρευνητές πού νά καταλαβαίνει ο ένας τόν άλλο. *Όχι μονάχα ή γλώσσα, αλλά και ή έκλογή των θεμάτων είναι άκαδημαϊκή — άρκει νά συγκρίνουμε τόν αριθμό των διατριβών πάνω στις λεπτομέρειες των τριχοειδών άγγείων του έγκεφάλου των χρονίων άλκοολικών μέ τόν αριθμό των διατριβών πάνω στις κοινωνικές περιστάσεις πού ώθούν τους ανθρώπους νά πίνουν. *Όσο κοντύτερα στη ζωή βρίσκειται τό θέμα, τόσο πιό άλλοτριωμένη είναι ή άστική έπιστήμη, τόσο χονδροειδέστερες είναι οι θεωρίες της και τόσο περισσότερο χάνεται μέσα στις διαμάχες γι' αυτές τις θεωρίες. *Έτσι, τά μαθηματικά ύφιστανται στο μικρότερο βαθμό τήν επίδραση τής άστικής σκέψης, ένω ή έρευνα για τή φυματίωση άκόμα δέν έχει μελετήσει τις συνέπειες τής κακής διατροφής και των κακών οίκιστικών συνθηκών πάνω στα ανθρώπινα πνευμόνια. *Όσο για τήν ψυχιατρική, όπου επιδεικνύεται ή πιό στείρα στενοκεφαλιά, ός άρκεστούμε νά πούμε ότι αύτή ή έπιστήμη, πού καθήκον της είναι νά έπεξεργαστεί τις βασικές άρχές τής διανοητικής ύγιεινής λειτουργεί σάν νά είχε δημιουργηθεί μέ τόν άποκλειστικό σκοπό νά άπο-

κλείσει ένα τέτοιο ένδεχόμενο. Θα άρκεστούμε σ' αυτά τὰ παραδείγματα για να δείξουμε ότι ή μαρξιστική έπιστημονική έρευνα πρέπει να είναι αποτελεσματική από την άποψη τών καθαρὰ τεχνικών προσόντων, να μὴν ξεπερνά απλώς την άστική έπιστήμη, αλλά και να γίνεται πόλος έλξης για τούς νεαρούς διανοούμενους και έπιστήμονες, που θα χρειαστούμε τόσο πολύ μετά την επανάσταση.

Η μαρξιστική έπιστήμη δέν μπορεί να άναπτυχθεί με τό να μεταφέρει απλώς τὰ συνθήματα της πάλης τών τάξεων στην έπιστήμη και να κολλάει παντού την έτικέττα «πάλη τών τάξεων»· μπορεί να άναπτυχθεί μονάχα πάνω στη όόση τών έρευνών, τών προβλημάτων και τών συμπερασμάτων τών ιδιαίτερων έπιστημονικών κλάδων. Πρέπει να άποδειχτεί με συγκεκριμένα γεγονότα π ο ύ σταματάει τὸ βεληνεκές της άστικής έπιστήμης, γ ι α τ ι συμβαίνει αυτό, π ο ύ στέκεται ή άστική κοσμοθεωρία έμπόδιο στη γνώση, π ὠ ς γίνεται αυτό, κλπ. Και αφού αυτά άποδειχτούν — πραγματικά, συγκεκριμένα — μονάχα τότε θα έχει κανείς τὸ δικαίωμα να άποκαλείται επαναστάτης έπιστήμονας και να διερευνά τις σχέσεις τών ιδιαίτερων κλάδων της έπιστήμης με τὸ ζήτημα της οικονομικής πάλης τών τάξεων.

Αυτές οι άπόψεις δέν είναι κούφιοι ισχυρισμοί, αλλά έδραιώνονται στην έμπειρία που άποκτήθηκε κατά την άνάπτυξη της σεξουαλικής οικονομίας. Μας άπομένει να διαφωτίσουμε άλλο ένα ζήτημα άρχής που πηγάζει από την έπιστημονική διαμάχη ανάμεσα στο προλεταριάτο και τη μπουρζουαζία δουν άφορα αυτή την ιδιαίτερη περίπτωση· αυτό θα μας οδηγήσει στο γενικό ζήτημα τών βασικών άρχών της επαναστατικής πολιτικής.

Όσοι έχουν έξοικειωθεί με την πολεμική μέσα στους κόλπους της άστικής έπιστήμης θα έχουν πεισθεί για τή ματαιότητα της προσπάθειας να άπαλλαγεί κανείς από τη λαθραμένη αντιμεαχόμενη άποψη με τή συζήτηση. Ο Φρόνιτ άποκάλυψε ότι ή διανοητική άρρώστεια είναι συνέπεια της σεξουαλικής καταπίεσης. Τὰ φρενοκομεία, τὰ κέντρα ψυχοπαθολογικής θεραπείας και οι ψυχιατρικές κλινικές τών καπιταλιστικών χωρών είναι άσφυκτικά γεμάτες έξαιτίας της άστικής σεξουαλικής οικονομίας. Κάποιος ύπολόγισε πρόσφατα ότι, αν κρίνουμε από τὸ ρυθμό αύξησης του αριθμού τών διανοητι-

κά ερρωστων, δλόκληρος ο πληθυσμός των ΕΙΠΛ θα είναι φρενοβλαβής σε 250 χρόνια. Αυτό δέν είναι καθόλου άπίθανο όσο φαίνεται με την πρώτη ματιά. Μέχρι πριν από λίγα χρόνια ήταν δυνατό να ελπίζουμε ότι οι επαναστατικές ανακαλύψεις του Φρόντ θα επικρατούσαν στην ψυχιατρική και ότι το ζήτημα της πρόληψης των νευρώσεων θα γινόταν προσφιλέσ θέμα συζήτησης. Αυτό θα ήταν το πρώτο βήμα μίας αντιμετώπισης ανάμεσα στις μαρξιστικές και άστικές απόψεις σ' αυτό τον τομέα, χωρίς να υπάρχει ανάγκη να αναφερθεί ή λέξη «μαρξισμός». Άντι γι' αυτό, ή παραδοσιακή ψυχιατρική παρέμεινε ανέπαφη και διατήρησε την πνευματική κπδεμονία της ανόητης έννοιας της γενετικής προδιάθεσης σαν αίτίας της διανοητικής άρρώστειας — στην πραγματικότητα, ή άποψη αυτή κυριάρχησε σ' ένα μεγάλο τομέα της ψυχανάλυσης. Ένας διακεκριμένος ψυχαναλυτής ειπε πρόσφατα ότι δέν θα πρέπει να νοιαζόμαστε για την πρόληψη των νευρώσεων, αλλά θα πρέπει να ασχολούμαστε με την άτομική θεραπευτική. Και αυτό είναι δλότελα φυσιολογικό, αν αναλογιστεί κανείς ότι το ζήτημα της πρόληψης των νευρώσεων οδηγεί στο δλο ζήτημα της άστικής σεξουαλικής τάξης πραγμάτων και της ύπαρξης της θρησκείας και ήθικης. Θα ήταν ήλιθιο να προσπαθούμε να καταπολεμήσουμε τα έπιστημονικά λάθη του Φρόντ με τον «μαρξιστικό» τρόπο, καταγγέλλοντάς τον σαν αντιδραστικό. Έάν κάποιος άπόδειχνε συγκεκριμένα πού ήταν ο Φρόντ ένας μεγαλοφυής έπιστήμονας και πού ένας άστος φιλόσοφος της συνηθισμένης συνταγής, θα εκπλήρωνε ένα αυθεντικό, άποτελεσματικό, επαναστατικό, μαρξιστικό έργο.

Μπορεί λοιπόν κανείς να ελπίζει να διεξάγει τή μάχη του έπιστημονικού μετώπου μέσω της έπιστημονικής συζήτησης; Όχι, καθόλου! Άλλά αυτό δέν σημαίνει ότι μπορεί κανείς να άρνηθεί κάθε είδους συζήτηση - αντίθετα, πρέπει να μαθαίνει από τις συζητήσεις πού και γιατί ο άστος έπιστήμονας σέφτεται λαθεμένα και παραβλέπει τους ούσιωδέστερους παράγοντες μονάχα έτσι μπορεί κανείς να κατανοήσει αυτά τα προβλήματα. Άλλά ή πραγματική μάχη διαδραματίζεται άλλου. Για να έπιμείνουμε στο παράδειγμα της σεξουαλικής έπιστήμης, κανείς όρθόδοξος άστος ψυχίατρος δέν προκειται να άποδειχτεί ποτέ τή θέση ότι ή νευρώση, ή ψύχωση, ή μανία κλπ., είναι συνέπειες μίας παρακμιακής σεξουαλικής

οικονομίας τῶν μαζῶν. Ἀντίθετα, οἱ πλατεῖες μάζες ἐνδιαφέρονται ἐξαιρετικὰ γι' αὐτὰ τὰ ζήτηματα, ἐπειδὴ ἀπλούστατα ὑποφέρουν τὰ πάνθεινα ἐξαιτίας τῆς, ἐπειδὴ ἡ στενοκεφαλιά τῶν ψυχιάτρων — πρακτόρων τῆς ἀστικῆς σεξουαλικῆς τάξεως — καὶ ἡ ἴδια ἡ ψυχικὴ μιζέρια τοῦς δίνουν σάρκα καὶ ὄσπᾶ, συγκεκριμένα μέσα στὸ ἴδιο τοῦς τὸ σῶμα. Μπορῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ὁ μέσος νεαρὸς ἐργαζόμενος κατανοεῖ καλύτερα τίς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν καταπιεσμένη σεξουαλικότητα, τῇ διανοητικῇ κατάπτωση καὶ τίς διαταραγές τῆς ἱκανότητας γιὰ ἐργασία, ἀπ' ὅσο οἱ περισσότεροὶ ψυχίατροι ὄλου τοῦ κόσμου. Ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ παρατηρήσουμε ὅτι, μόλις οἱ μάζες θὰ ζήσουν μὲ τρόπο πού νὰ ἀνταποκρίνεται στὴ σεξουαλικὴ ὑγιεινὴ καὶ ἱκανοποίηση, τότε ἡ συζήτηση γιὰ τὸ κατὰ πόσο ἡ διανοητικὴ ἀρρώστεια εἶναι ἔκφραση μιᾶς διαταραγμένης σεξουαλικῆς οἰκονομίας θὰ λήξει, ἀκόμα καὶ γιὰ τοῦς ὑποστηρικτῆς τῆς ἀστικῆς ἠθικῆς μέσα στὸ μαρξιστικὸ στρατόπεδο, γιὰ τοῦς σοσιαλιστῆς γιατροῦς καὶ παιδαγωγοῦς πού, πάσχοντας ἀπὸ τὴν ἀστικὴ μυθοποίηση, ἀρνοῦνται «νὰ ἀισθανθοῦν ὑποχρεωμένοι νὰ πιστέψουν στὴν ψυχανάλυση» ἐπειδὴ δὲν καταλαβαίνουν τίποτε ἀπ' αὐτὴν. Ἡ ἀρχὴ τῆς συνεχοῦς ἀναφορᾶς στὶς μάζες μὲ τρόπο κατανοητὸ γι' αὐτῆς ἔχει ἐφαρμογὴ καὶ ἐδῶ, στὰ ἀπόκρυφα τῆς ὑποτιθέμενης ἀπαραξίαστικῆς ἐπιστήμης. Ἡ δημοτικότητα καὶ ἡ κατανόηση πού ἔβρισκε τὸ Σεξπὸλ σὲ πλατεῖα τμήματα τοῦ Γερμανικοῦ καὶ Αὐστριακοῦ πληθυσμοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ μιὰν ὀργάνωση, γιὰτὶ δὲν εἶχε καμμιά οὔτε στὴ δύναμή του, γιὰτὶ δὲν εἶχε καθόλου· ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴν ἀρχὴ του νὰ θέτει δημόσια τὸ πρόβλημα τῆς σεξουαλικῆς ὑγείας. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰτὶ ἀκόμα καὶ ἡ κομματικὴ γραφειοκρατία ἦταν ἀδύναμη ἀπέναντι του καὶ θὰ ἐξακολούθησει νὰ εἶναι.

Αὐτὸ πού εἶναι ὁλότελα ἀληθινὸ σὲ σχέση μὲ τὸ Σεξπὸλ ἰσχύει ἐπίσης γιὰ ὅλους τοῦς ἄλλους κλάδους τῆς λατρικῆς καθῶς καὶ τῶν ὑπόλοιπων ἐπιστημῶν — ἀναμφίβολα ἰσχύει στὴν περίπτωση τῆς φυματολογικῆς ἐρευνας γιὰ παράδειγμα. Ἡ πρωταρχικὴ ἀνάγκη εἶναι ἡ ἐπαναστατικὴ ἐπιστῆμη νὰ μὴ διὰδίδει στὶς μάζες τίς λαθεμένες ἀστικῆς ἀντιλήψεις, πού δὲν μποροῦν παρὰ νὰ βοηθήσουν τὴ Δεξιὰ, ἀλλὰ νὰ διαφωτίζε γιὰ λογαριασμό τῆς τῆς ἀρχῆς μᾶς διαλεκτικῆς ὀλισθητικῆς ἐπιστήμης, πού θὰ πρέπει νὰ ἀναπτυχθεῖ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἀντι-

κείμενο του κλάδου, και μετά να στρέφεται προς τις μάζες. Είναι φανερό ότι είναι προτιμότερο να μη λέμε τίποτα, παρά να διδάσκουμε στην προλεταριακή νεολαία την άστικη αντίληψη της ελευθερίας της σεξουαλικής επαφής σε νεαρή ηλικία, ενώ ταυτόχρονα φωνάζουμε «Ζήτω η Έπανάσταση!».

Οι μάζες έχουν ένα πολύτιμο ένστικτο για να σχηματίζουν όρθες παραστάσεις των γεγονότων, που παραμένει σε άχρηστία μονάχα όταν η επαναστατική δράση δεν τους προσφέρει τίποτα, ενώ οι κομπογιαννίτες τους προσφέρουν τα πάντα από μαγγανείες ίσασα τ' άθάνατο νερό.

Ό φόβος της επανάστασης

Το επαναστατικό κομμουνιστικό κίνημα έχει τον ίδιο στόχο με τους μικροαστούς πασιφιστές — την κατάργηση του πολέμου και την εγκαθίδρυση της ειρήνης πάνω στη γη. Η επαναστατική άποψη όρθά βεβαιώνει ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μονάχα με τη βίαιη άνατροπή της καπιταλιστικής κυριαρχίας, για παράδειγμα με τη μετατροπή των ιμπεριαλιστικών πολέμων σε έμφυλους πολέμους. Ο πασιφισμός άπορρίπτει ακόμα και τον έμφυλο πόλεμο με το αιτιολογικό ότι πρόκειται για χρήση βίας, χωρίς να θέλει να παραδεχτεί ότι μ' αυτό τον τρόπο εξασφαλίζει τη συνεχιζόμενη ύπαρξη του συστήματος που παράγει τους πολέμους. Ανάμεσα στις πλατειές, άπολιτικές μάζες, ο κομμουνιστής θεωρείται σαν άνθρωπος της βίας. Και αυτή η γνώμη των πλατειών μαζών είναι άποφασιστική: φοβούνται τη βία, θέλουν ειρήνη και ήσυχία και επομένως δεν θέλουν να έχουν καμιά σχέση με τον κομμουνισμό. Όμως σήμερα ζητάνε αυτό άκριβώς που δεν θέλουν. Η κομμουνιστική προπαγάνδα μέχρι τώρα αντιμετώπισε τη θεωρία του πασιφισμού διακηρύσσοντας μηχανικά και άδιάλλακτα τη θεωρία της βίαιης επανάστασης. Γι' αυτόν άκριβώς τον λόγο ένας πολύ μεγάλος αριθμός Σοσιαλδημοκρατών δεν προσχώρησε στον Κομμουνισμό. Η θεωρία της βίαιης κατάληψης της εξουσίας δεν μπορεί να εγκαταλειφθεί, αλλά ούτε μπορεί να κερδίσει τις μάζες με τη σημερινή της μορφή. Ένα από τα μεγάλα άτυ του Έθνικοσοσιαλιστικού κινήματος ήταν ότι κατόρθωσε να έμπνεύσει στις μάζες την ψευδαίσθηση,

μάς «Γερμανικής Έπανάστασης» συνδυάζοντάς την με την υπόσχεση μιάς αναιμάκτης κατάληψης της εξουσίας. Μ' αυτό τον τρόπο ανταποκρίθηκε και στα επαναστατικά και στα πατσιφιστικά αισθήματα των μαζών, αν και όχι συνειδητά.

Άρκει να θέσουμε δυο έρωτήματα για να δώσουμε μιá λύση σ' αυτή την αντίφαση: πρώτον, τί σκέφτονται οι μάζες για τη βία; — ή έμπειρία δείχνει ότι έχουν πατσιφιστικές τάσεις και φοβούνται τη βία; δεύτερον, πώς σχετίζεται το ζήτημα της οπωσδήποτε άπαραίτητης χρήσης της βίας με τη θέση των μαζών; Η άπάντηση στα δυο αυτά έρωτήματα δέν μπορεί να είναι άλλη άπ' αυτήν: όσο πλατύτερη είναι ή μαζική βάση του επαναστατικού κινήματος, τόσο λιγώτερο αναγκαία γίνεται ή βία, και επομένως τόσο μικρότερος είναι ο φόβος της επανάστασης στις μάζες. Όσο μεγαλύτερη είναι ή έπιρροή μας στον στρατό και τον κρατικό μηχανισμό, τόσο περισσότερο θά άληθεύει αυτό. Γι' αυτό το λόγο ή Ρωσική Έπανάσταση πραγματοποιήθηκε με το μίνιμουμ της αίματοχυσίας. Μονάχα όταν έπέμβηκαν οι ίμπεριαλιστές έγινε το αίματοκύλισμα. Είναι ιστορικά ανατίρητο και φανερό για τον καθένα ότι γι' αυτό εϋθύνονται οι ίμπεριαλιστές και οι λευκοφρουρίτες. Πάντως, το μέγεθος της μαζικής ύποστηρίξης εξαρτάται άπό το πόσο καλά το επαναστατικό κόμμα μιλάει τη γλώσσα του εργαζόμενου πληθυσμού και πόσο καλά εκφράζει τις έπιθυμίες του και τά επαναστατικά του ιδεώδη. Γι' αυτό το σκοπό είναι αναγκαία ή διαυγής μαζική ψυχολογία και πρακτική. Έάν κάποιος άπό τους μάς φέρνουν αντίρρήσεις άπό λόγους άρχής, μάς αντίετασε ότι ή Ρωσική Έπανάσταση νίκησε χωρίς τη σεξουαλική πολιτική και τη μαζική ψυχολογία, θά άπαντούσαμε άμέσως ότι οι Ρώσοι άγρότες δέν είχαν άστικοποιηθεί όπως οι άμερικάνοι, ούτε το ρωσικό προλεταριάτο όπως το άγγλικό, και έπίσης ότι ο Λένιν, ο μεγαλύτερος μαζικός - ψυχολόγος όλων των εποχών, ήταν ήγέτης της Ρωσικής Έπανάστασης.

Άλλά ως επιστρέφουμε στο ζήτημα της μαζικής βάσης της επανάστασης δίνοντας ένα δεύτερο, ακόμα πιο συγκεκριμένο παράδειγμα.

‘Ο αστυφύλακας σάν δργανο του κράτους και σάν ιδιώτης

Στόν αστυφύλακα της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης υπάρχουν σημαντικές αντιφάσεις πού πρέπει νά εξεταστούν. Οί εφημερίδες του ΚΡD έκαναν πολύ θόρυβο γιά τίς διαιότητες της αστυνομίας — λογική συνέπεια της θεωρίας του «σοσιαλ-φασισμού». Η δργή εναντίον της αστυνομίας ήταν βέβαια καταννητή, γιατί εκείνη κατ’ επανάληψη πυροβόλησε και χτύπησε διαδηλωτές. Μιά επαναστατική ήγεςία όμως δέν μπορεί νά παραδοθεί στά φυσικά της αισθήματα δργής αν μέσα σ’ αυτό τό προτζέσο παραδέψει τό γεγονός ότι ή επανάσταση έχει ανάγκη της ουδετερότητας ενός μεγάλου μέρους της αστυνομίας, αν θέλει νά αποφύγει την αίματοχυσία. Τό ίδιο ισχύει και γιά τόν στρατό. Δέν πρέπει νά ξεχνάμε ότι ό αστυφύλακας και ό φαντάρος δέν είναι παρά οί γιοί των εργατών, των μικροεργατών, των υπαλλήλων, κλπ. Αντί νά δργιζόμαστε, είναι πιό έξυπνο νά αναρωτηθούμε τί συμβαίνει στό μυαλό του μέσου αστυφύλακα ή φαντάρου ώστε νά αποξενώνεται τόσο πολύ από την τάξη του. Δέν είμαι βέβαιος αν ή ακόλουθη περιγραφή είναι σωστή· ίσως όχι. Φανταστείτε όμως έναν αστυφύλακα, στητό πάνω στη σέλλα του αλόγου του στό δρόμο, τόσο έντυπωσιακό μέ τό κράνος και τά όπλα του, στό σπίτι ανάμεσα στους συγγενείς του προλετάριους, φανταστείτε τον σάν αδερφό, σάν πατέρα ή σάν σύζυγο, φανταστείτε τον στό κρεβάτι ή φορώντας μόνο τά σώβρακά του! Στο δρόμο θεωρεί τόν έαυτό του «τό κράτος», και πολύ λίγα κορίτσια της εργατικής τάξης θά ρίξουν τά μάτια τους πάνω του, γιατί οί μάνες τους συνήθιζαν νά τίς απειλούν ότι θά τόν φωνάξουν όταν ήταν «άτακτες», δηλαδή, όταν ήταν άνυπάκουες, ή έπαιζαν μέ τά γεννητικά τους όργανα, κλπ. ‘Ο αστυφύλακας λοιπόν αισθάνεται ότι είναι ό φρουρός της τάξης, και τόν θεωρούν μέσα στό ανάλογο μεγαλείο του. Αύτή είναι ή αντιδραστική του πλευρά. Στο σπίτι και στους καταπιεσμένους της ‘Αστυνομίας δέν είναι παρά ό κακοπληρωμένος, δουλοπρεπής πράκτορας των καπιταλιστών, ταυτισμένος μέ τόν αριθμό του και άναγκασμένος νά υποχωρεί σ’ όλη του τή ζωή. Αύτή είναι μιά του αντίφαση άποφασιστική γιά την επαναστατική σύγκρουση.

Οί περισσότεροι απ' τους αστυφύλακες της Κρατικής αστυνομίας της Πρωσίας ήταν Σοσιαλδημοκράτες. Όταν ο Χίτλερ κατέλαβε την εξουσία, πολλοί προστάτεψαν τους Κομμουνιστές και τους άλλους Σοσιαλιστές που καταδιωκόντουσαν από τα S.S. Μια λογική, γεμάτη κατανόηση προπαγάνδα αντί της πολλής φασαρίας μπορούσε να καθορίσει την εξέλιξη, της αντίφασης του αστυφύλακα. Άλλη μιά φορά το δηλώνουμε, δέν προσφέρουμε καμμιά πανάκεια, μόνο τρόπους προσέγγισης του προβλήματος.

Ένα παράδειγμα προς αποφυγήν: όταν το καθεστώς του Βου Ράιεν ήρθε στην εξουσία τον Ιούλη του 1932, μιά από τις πρώτες του πράξεις ήταν να απαγορεύσει τις επισκέψεις κοριτσιών στους καταυλισμούς των αστυνομικών, κάτι που προηγουμένως επιτρεπόταν. Η ατμόσφαιρα έγινε έκρηκτική. Έκείνοι που εργάζονταν σε οργανώσεις δάσεις άκουσαν από πολλές συνοικίες ότι μεταξύ των νέων αστυνομικών λεγόταν τα εξής: «Υποφέραμε πολλά χωρίς να παραπονιόμαστε· διατήρησαν τους μισθούς μας χαμηλούς και μās επέβαλαν πρόσθετη εργασία χωρίς πληρωμή, κλπ. Δέν θά τους αφήσουμε όμως να μās πάρουν τα κορίτσια». Το Σεξπόλ πληροφόρησε άμέσως την Έκτελεστική Έπιτροπή του Κ.Κ., και την συμβούλεψε να ανταποκριθεί σ' αυτή την ατμόσφαιρα με το να καταστεί δημόσιος ύπερασπιστής ακριβώς αυτού του αιτήματος· αλλά δέν ήθελαν να έχουν καμμιά σχέση μ' όλα αυτά. Η πείρα μās δίδαξε ότι παντού όπου υπήρχαν γιατροί του Σεξπόλ και οι αστυφύλακες άκολούθησαν τις συμβουλές τους, έσβησε το άντεργατικό αίσθημα. Οί πολιτικοί του Κ.Κ., δέν είχαν μάτια κι αυτιά για τέτοια ζητήματα, που όπουδήποτε δέν αποτελούν ύψηλή πολιτική». Αποδεικνύουν όμως ότι δέν μπορεί κανείς να προσεγγίσει τα διάφορα τμήματα του πληθυσμού με άφηρημένα πολιτικά συνθήματα, αλλά πρέπει να αναπτύξει όλες τις μορφές της πολιτικής σύμφωνα με τις ανάγκες και τα συμφέροντα των μαζών.

Αν δέν μπορούμε να άντιληφθούμε τα ταπεινά, έπιφανειακά, τυχαία φαινόμενα της ζωής των μαζών, σωστά θά πιστέψουν ότι δέν θά τις κατανοήσουμε όταν άνέβουμε στην εξουσία. Κάποιος που είχε σχέσεις με το Σεξπόλ πήρε στο αυτοκίνητό του δυο μαθητευόμενους εργάτες που περιπλανιόνταν σ' ένα έπαρχιακό δρόμο· γρήγορα έπιασαν συζήτηση για πολιτική.

Ήταν συνηθισμένα εργατόπαιδα, κάτω από την ηλικία ψήφου. Είχαν σοσιαλιστικές τάσεις, αλλά, όπως έλεγαν, δεν τους ενδιέφερε η πολιτική. Εύκολα τα εγκατέλειψαν όλα αυτά στο σεβάσιμο Σοσιαλδημοκράτη Πρόεδρο του Κράτους: θα του παραχωρούσαν εύτυχεις τα έκλογικά τους δικαιώματα αν κι αυτός με τη σειρά του τους άφηνε να πάνε με τα δμορφα κορίτσια που συναντούσαν στα ταξείδια τους. Το πρόσωπο που μου τα έλεγε με θεβαίωσε ότι δεν επρόκειτο για άλητες, αλλά για συνηθισμένους, ολοζώντανους νέους εργάτες. Έκείνοι που δεν έχουν διάθεση να δούν, ή δεν έχουν κατανόηση και θέληση να διδαχθούν από τέτοια περιστατικά, δεν έχουν καμμία έλπιδα.

Στην Αυστρία φαντάροι από εργατικές και αγροτικές οικογένειες πυροδότησαν έναντιον των σπιτιών των εργατών και σκότωσαν εκατοντάδες προλετάριους. Δεν θα μπορούσαμε να ξεχνιάσουμε το έρώτημα γιατί και πώς γίνονται τέτοια πράγματα και πώς μπορούμε να τ' αποφύγουμε, αν αρκούμασταν στις έφημερίδες του κόμματος. Η άπάντηση σ' αυτό το έρώτημα είναι έξ ίσου σημαντική, με το «ύψηλό στρατηγικό ζήτημα» που αφορά το πότε και πώς είναι δυνατή μιά εξέγερση και οι όδομαχίες, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα της τεχνικής στρατιωτικής ανάπτυξης του κρατικού μηχανισμού. Αντί να έκσπενδονίζουμε θρσιές ό ένας πίσ' απ' την πλάτη του άλλου και να φωνάζουμε «προδότη της εργατικής τάξης» ό ένας τόν άλλο, κατάσταση που δεν οδηγεί πουθενά, θάταν καλλίτερα οι αúτοαποκαλούμενοι ήγγέτες της επανάστασης να τα σκεφτούν τέτοια ζητήματα, να προσπαθήσουν να κατανοήσουν αυτούς τους στρατιώτες και να καταλήξουν απ' αυτή την έμπειρία σε συγκεκριμένες μεθόδους έπιρροής στο στοατό και στην άστυνομία.

Ή ανάπτυξη της πολιτικής του επαναστατικού κράτους σύμφωνα με τις ανάγκες του πληθυσμού

Σε μιά συζήτηση που έγινε μεταξύ ενός αναπροώπου του Σεξπόλ και του Ριεσκ, που εκπροσωπούσε την Κεντρική Έπιτροπή του KPD στα 1932, ό τελευταίος δήλωσε ότι οι βασικές απόψεις που αναπτύσσονται στο «Η συντριβή της Σε-

ξουαλικής Ἠθικής»¹⁴ Ἐρχονταν σὲ ἀντίθεση μὲ αὐτὲς τοῦ Κόμμιατος καὶ τοῦ Μαρξισμοῦ. Ὅταν τοῦ ζητήθηκε νὰ δικαιολογήσει τὴν ἀποψή του εἶπε: «Ξεκινᾶτε ἀπὸ τὴν κατανώληση, ἐνῶ ἐμεῖς ξεκινᾶμε ἀπὸ τὴν παραγωγή· δὲν εἴσαυτε λοιπὸν Μαρξιστές». Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Σεξπόλ ρώτησε ἂν οἱ ἀνάγκες εἶναι ἀντανάκλαση τῆς παραγωγῆς ἢ ἂν ἡ παραγωγή θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ εἶναι στὴν ὑπηρεσία τῶν ἀναγκῶν· ὁ Ριεσκ δὲν κατάλαβε τὴν ἐρώτηση. Μόνο δυὸ χρόνια ἀργότερα ξεκαθαρίσθηκε τὸ τί σήμαινε αὐτὴ ἡ διαφωνία· οἱ οἰκονομιστές ἀνέπτυξαν ὅλη τους τὴ δουλειά καὶ τὴν προπαγάνδα ἀπλῶς πάνω στὴν ἀντικειμενικὴ πλευρὰ τοῦ κοινωνικοῦ εἶναι, πάνω στὴν πρόοδο τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, στὴν ἀνωτερότητα τῆς Σοβιετικῆς σχεδιασμένης οἰκονομίας σὲ σχέση μὲ τὴν καπιταλιστικὴ ἀναρχία, κλπ., καὶ «αὐτὴ ἡ ἔθνικὴ πολιτικὴ ἀνταποκρίνονταν στὶς καθημερινὲς ἀνάγκες». Αὐτὴ ἡ ἀνταπόκριση ἦταν ἕνα φιάσκο. Τὸ Σεξπόλ ἀνέπτυξε τὴν ἰδέα τῆς ἀναγκαιότητας τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ἀπὸ τίς ὑποκειμενικὲς ἀνάγκες, στήριξε ὅλη του τὴν πολιτικὴ στὸ Πότε καὶ τὸ Πῶς τῆς ἱκανοποίησης τῶν ἀναγκῶν τῶν μαζῶν καὶ ἐπομένως προκαλοῦσε τὸ μέγιστο ἐνδιαφέρον ἀκόμα καὶ ἀνάμεσα στοὺς πολιτικὰ συγχυσομένους ὄλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ὅχι μόνον ἡ θεμελιώδης διαφορά ἀνάμεσα στὴ ζωντανὴ ἐπαναστατικὴ δουλειά καὶ τὸν δογματικὸ, σχολαστικὸ, Κομματικὸ «Μαρξισμό», ἀλλὰ καὶ ἡ αἰτία ποῦ ἀκόμα καὶ οἱ καλοὶ κομματικοὶ ὑπεύθυνοι, πεπειραμένοι στὰ ζητήματα τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, δὲν καταλαβαίνουν τίς προοπτικὲς τοῦ Σεξπόλ.

Πολλοὶ ὑπεύθυνοι τῆς Κομιντέρν γνωρίζουν τὸ χάσμα ποῦ ἐπικρατεῖ στὴ δουλειά τους, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ ἀνακαλύψουν τὴ συγκεκριμένη σχέση μεταξύ τῆς κρατικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν μαζῶν. Ὁ Μανουίλσκυ, γιὰ παράδειγμα εἶπε στὸ λόγο του «Ἡ Ὁρίμανση τῆς Ἐπαναστατικῆς Κρίσης» στὸ 17ο Συνέδριο, τοῦ ΚΚΣΕ:

«Ἄς δοῦμε τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή τῆς Νεολαίας. Μὲ τὰ χρόνια, ἔχει διαπαιδαγωγῆσαι κάτω ἀπ' τὴν ἡγεσία τῆς Κομιντέρν, μιά γωνιά νέων Μπολσεβίκων, ποῦ πάνω ἀπὸ μιὰ φορὰ ἔχουν ἀποδείξει τὴν ἀφοσίωσή τους στὸ σκοπὸ τοῦ κομμουνισμοῦ. Δὲν μπόρεσα ὅμως

νά εισχωρήσει στην καρδιά τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οὔτε οἱ Σοσιαλδημοκράτες κατάφεραν νά πάρουν μέ τὸ μέρος τους αὐτὴ τὴ νεολαία. Ἡ νεολαία στὶς καπιταλιστικὲς χώρες ἔχει ἀπορροφηθεῖ κατὰ ἑκατομμύρια ἀπὸ τὶς ἀθλητικὲς ὀργανώσεις πού ἐγκατέστησε ἡ ἀστική τάξη μέ τοὺς μιλιταριστὲς καὶ τοὺς παπάδες τῆς. Ὅρισμένη ἀναλογία τῆς ἀνεργῆς νεολαίας στὴ Γερμανία πέρασε στὶς γραμμὲς τῶν Φασιστῶν. Τὰ μέλη τῆς Κομμουνιστικῆς νεολαίας, ὅμως, δὲν ἐβγαλαν τὰ διδάγματα πού ἔπρεπε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐμπειρία. Σὲ ἀρκετὰ κράτη ἔναπύσσουν σημαντικὴ δραστηριότητα στὸ στρατὸ καὶ καταδικάζονται σὲ μακροχρόνιες φυλακίσεις θὰ τοὺς φαινόταν ὅμως τόσο δύσκολο νά εισχωρήσουν σὲ μιὰ Καθολικὴ ἀθλητικὴ ὀργάνωση, γιὰ παράδειγμα, ὅπου μαζεύονται δέκα χιλιάδες νέοι ἐργάτες, ὅσο δύσκολο θὰ φαινόταν καὶ στὸν Πάπα νά εισχωρήσει σὲ μιὰ ἀθεϊστικὴ ὀργάνωση γιὰ νά προσηλυτίσει ὑπὲρ τοῦ καθολικισμοῦ (ἐδῶ γελᾶνε). Τὰ μέλη ὅμως τῆς Κομμουνιστικῆς νεολαίας καὶ οἱ Κομμουνιστὲς δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ λόγους γοήτρου, ὅπως οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Κομμουνιστὲς καὶ οἱ ἀντίστοιχες νεολαιστικὲς ὀργανώσεις πρέπει νά εἶναι ἱκανὲς γιὰ προσαρμογὴ, πρέπει νά εισχωροῦν παντοῦ ὅπου βρίσκονται ἐργάτες, πρέπει νά βρίσκονται στὶς ἀθλητικὲς ὀργανώσεις καθὼς καὶ σ' ἐκεῖνες τὶς ὀργανώσεις ὅπως ἡ «Dopolanoto» στὴν Ἰταλία, στὰ στρατόπεδα Arbeiterdienst¹⁵, πᾶν' ἀπ' ἑλα ὅμως στὰ ἐργαστᾶσια».

*Ὅλα αὐτὰ εἶναι πολὺ σωστά, ὅμως παραβλέπεται ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος. *Ὅταν τὸ μέλος τῆς Κομμουνιστικῆς νεολαίας εισχωρήσει σὲ μιὰ Χριστιανικὴ ὀργάνωση, θὰ εἶναι τελείως ἀβοήθητος, ἐξοπλισμένος μέ τὶς οικονομικὲς καὶ πολιτικὲς ἀναλύσεις τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, μόλις βρεθεῖ ἀντιμέτωπος μ' ἕναν νεαρὸ Χριστιανό. Πρέπει νά ξέρει γιὰ τὸ θέμα θὰ συζητήσει μέ τὸν νεαρὸ χριστιανό καὶ ποιὲς ἀπὸ τὶς λύσεις πού προσφέρει ὁ Κομμουνισμὸς ἔναπαρκῶνται ὄχι στὰ ζητήματα τῆς κρατικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ στὰ ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντα τοῦ νεαροῦ Χριστιανοῦ. Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς σοσιαλιστικῆς σχεδιασμένης οἰκονομίας σὺν βάσης γιὰ τὴ λυ-

ση των προσωπικών προβλημάτων μόνο έτσι μπορεί να αποδειχτεί με βάση αυτά τα ίδια προβλήματα. Κατ' αρχήν, λοιπόν, το Σεξπόλ είναι σύμφωνο με τον Μανουίλσκυ όσον αφορά την δουλειά των Κομμουνιστών στο έσωτερικό έλλων οργανώσεων. Οι διαφορές γίνονται όλοφάνερες όμως, όταν προχωρεί στο συγκεκριμένο ερώτημα του ποιά είναι τα ενδιαφέροντα ενός Χριστιανού ή ενός συνηθισμένου νέου και βάσει ποιās πείρας του το μέλος της Κομμουνιστικής νεολαίας πρέπει να αναπτύξει την εργασία του. Το ίδιο ισχύει για κάθε φεομαλιστικό απόφθεγμα της ήγεσίας της Κομμιντέρν. Πάντοτε, όρθότατα, μιλούν για δουλειά μέσα στις μάζες· αλλά όσο πιο μακριά βρίσκεται από την ύψηλή πολιτική το υλικό περιεχόμενο αυτής της αναγκαιάς δουλειάς και όσο κοντύτερα βρίσκεται στις προσωπικές υποθέσεις, τόσο αποτυχαίνουν να το αντιληφθούν. Έπεινοσθν μίαν απόλυτη αντίφαση ανάμεσα στο προσωπικό και το πολιτικό, αντί να δοθν μιὰ διαλεκτική σχέση αυτών των δύο. Έκτός από το ότι μερικές από τις πιο προσωπικές υποθέσεις είναι οι χαρακτηριστικότερες της κοινωνικής τάξης, όπως το πρόβλημα του σεξουαλικού συντρόφου και του ζωτικού χώρου των νέων, ή πολιτική γενικά δέν είναι τίποτε άλλο παρά ή πραγματοποίηση των ενδιαφερόντων που προέρχονται από τις διάφορες ανάγκες των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων και γενεών της κοινωνίας.

Με δύο λόγια, ή επαναστατική πολιτική διακρίνεται από την άστική πολιτική, έπειδή ή πρώτη τίθεται στην ύπηρεσία της ικανοποίησης των αναγκών των μαζών, ενώ ή τελευταία οικοδομείται πάνω στη δομική, ιστορικά προσδιορισμένη απάθεια των μαζών.

Έκείνοι που πήραν μέρος σε κομμουνιστικούς πυρήνες ξέφυραν πως αντιδρούσαν τα μέλη του Κόμματος στην «ύψηλή πολιτική». Γινότουσαν πολιτικές διαλέξεις στη διάρκεια των έβδομαδιαίων συγκεντρώσεων. Κάποιος έκανε μιὰ περισσότερο ή λιγότερο υπεύθυνη έκθεση της πολιτικής της άστικής τάξης, και τα μέλη άκουγαν, με μεγαλύτερο ή μικρότερο ενδιαφέρον, πάντοτε όμως παθητικά. Συζητήσεις γινότουσαν σ' εκείνους τους πυρήνες όπου οι διαγοσόμενοι ή τα πεπειραμένα κομμουνικά στελέχη που προτιμούσαν τα θέματα της ύψηλής πολιτικής, άποτελούσαν πλειοψηφία. Τους τελευταίους μήνες πριν ανέβει στην έξουσία ο Χίτλερ, παρατηρήθηκαν όλο και περι-

σότερες περιπτώσεις εργατικών μελών, δπωσδήποτε άνεκαί-
 δευτων στην ύψηλή πολιτική, αλλά πεπεισμένων ότι κάτι έ-
 πρεπε να γίνει, που διέκοπταν τις στείρες πολιτικές διαλέξεις
 και έλεγαν αόστηρά: «Άκούμε τις διαλέξεις σας για το τι θε-
 λει και πράττει η αστική τάξη εδώ και χρόνια. Τώρα θέλου-
 με ν' ακούσουμε για πρώτη φορά τι πρέπει να κάνουμε και
 ποιά είναι η πολιτική μας». Οί ίνοτρούχτορες δέν ήξεραν πώς
 ν' άπαντήσουν. Οί υπεύθυνοι του Κόμματος στράφηκαν προς
 το Σεξπόλ για να βρουν άνθρώπους που να μπορέσουν να μι-
 λήσουν σε όρισμένες περιοχές όπου είχε γίνει γνωστή η τερά-
 στια έπιτυχία των αντιπροσώπων του Σεξπόλ στην προσέλκυ-
 ση του ένδιαφέροντος στην πολιτική των πιο άπειρων κομμα-
 τικών μελών και εργατών με την τοποθέτηση των πολιτικών
 ζητημάτων από τη σκοπιά των προσωπικών αναγκών· οί ύ-
 πεύθυνοι ήθελαν να προσελκύσουν τους «άπολιτικούς» στις συγ-
 κεντρώσεις τους. Η δουλειά ανάμεσα στις γυναίκες και τη
 νεολαία συναντούσε παντού την άποτυχία γιατί επέμεναν να
 συζητούν για την «πολιτική κατάσταση» με τον στερεότυπο τρό-
 πο και προκαλούσαν πάντοτε την ίδια αντία. Οί άνθρωποι του
 Σεξπόλ, αντίθετα, ήταν μαθημένοι να ανακαλύπτουν τα προ-
 σωπικά ένδιαφέροντα της γυναίκας, του έψόδου, του άνεργου
 εργατή, κλπ. Τοποθετούνταν για συζήτηση ένα «άπολιτικό»
 θέμα, όπως «Πώς πρέπει να αναθρέψω το παιδί μου;», ή, για
 τους νέους, «Άγόρια και κορίτσια στο κίνημα». Κάθε φορά
 που συζητιόταν κάποιο ζήτημα της προσωπικής ζωής, εκδηλω-
 νόταν μεγάλο ένδιαφέρον και μια διάθεση ζωντανής συμμετο-
 χής ανάμεσα στους άκροατές, που συνήθως οδηγούσε στα με-
 γάλα πολιτικά ζητήματα, τα όποια, όταν παρουσιάζονταν με
 άλλο τρόπο, έπνιγαν κάθε επαναστατικό αίσθημα. Άντι να
 συζητάει για «ύψηλή πολιτική» και για το πώς θα γίνει «η
 σύνδεση με την καθημερινή ζωή» ενώ στην πραγματικότητα
 την παραβλέπει, το Σεξπόλ επίμονα κάθε φορά ξεκινούσε από
 το προσωπικό και κατέληγε συζητώντας, για παράδειγμα, την
 πολιτική του Χίτλερ και του Brüening¹⁶. Οί κομματικοί ύ-
 πεύθυνοι αποκάλεσαν «άντεπαναστατικά απόκλιση», τη μέθο-
 δο αυτή έπεξεργασίας των μεγάλων προβλημάτων της ταξικής
 πολιτικής που εασίζονταν στις προσωπικές έμπειρίες, αντί να
 βαλτώνει στο βούρκο της «ύψηλης πολιτικής». Ζήτησαν όμως
 τη βοήθειά μας στο Otanienburg, στο Jueterbog, στη Dresden,

στό Stettin, κ.ά., για να «προσελκύσουμε τους άπολιτικούς». Άπλως εκθέτοντας τις άρχές του, τὸ Σεξ-πὸλ μπορούσε νὰ συγκεντρώσει στὰ ἔργαστάσια δεκάδες ἔργαζομένους πού, μολυσμένοι ἀπὸ τὸν Ἐθνικοσοσιαλισμό, γιὰ χρόνια δὲν ἔδιναν σημασία στὰ κόκκινα συνδικάτα ἔδωσαν ζωὴ στὴν λειτουργία τῶν πυρήνων καὶ προσέλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν νέων. Τὸ κίνημα ἦταν νέο, πολὺ ἀδύναμο, καὶ κατ' ἀρχὴν ἀποδοκιμάστηκε ἀπὸ τὸ κόμμα, ἐνῶ ὕστερα ἐκτοπίστηκε τὸ μόνο πού μπορούσε νὰ κάνει ἦταν νὰ συγκεντρώσει ἐμπειρίες. Αὐτὸ πού ἀποκάλεσαν ἀντιδραστικὴ δραστηριότητα καὶ ἀπολιτικὴ παρεκτροπὴ στὴν πραγματικότητα ἦταν ἀληθινὴ ἐπαναστατικὴ προπαγάνδα. Ἡ ἀπόδειξη, βρίσκεται στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο παρακινήθηκε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀπολιτικῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν.

Καιμιά ἐπαναστατικὴ ὀργάνωση δὲν μπορεί νὰ πετύχει τὴ νίκη χωρὶς τὴ συμμετοχὴ τῶν μαζῶν, οἱ ὁποῖες δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ὕψηλὴ πολιτικὴ στὴν ὀρθόδοξη μορφή της. Οἱ ἀποκαλούμενες ἐπαναστατικὲς πράξεις, ἀπέναντι: στὶς ὁποῖες οἱ μάζες περισσότερο ἢ λιγότερο παρέμεναν ἀδιάφορες, ἦταν προσπάθειες «κινητοποίησης» τῶν μαζῶν μὲ τὴν προσφορὰ ἑνὸς παραδείγματος. Μέθοδος πού ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπέτυχε.

Οἱ ἀνακαλύψεις πού ἔκανε τὸ Σεξ-πὸλ στὴ διάρκεια τῆς δουλειᾶς του ἰσχύουν γιὰ κάθε τομέα τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς. Ἡ πολιτικοποίηση τῶν ἀδρανῶν μαζῶν δὲν μπορεί νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ τὴ μέθοδο τοῦ παραδείγματος μόνο, οὔτε καὶ μὲ τὶς ἐσφαλμένες ψυχολογικὰ ἐκκλήσεις πρὸς τοὺς ἔργατες τοῦ κόσμου γιὰ νὰ ἐνωθοῦν. Ἄν οἱ μάζες πρόκειται νὰ πολιτικοποιηθοῦν, πρέπει νὰ θέσουν στὸν ἑαυτὸ τους τὸ θεμελιώδες ἐρώτημα τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς: «τί ζητᾶμε;» «πῶς θὰ τὸ ἀποκτήσουμε;». Ἄν εἶναι σωστὸ — καὶ δὲν τὸ ὁμψιδοῦμε — διὲ ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση πρόκειται νὰ πραγματοποιηθεῖ: τίς ἀντιλήψεις τῆς Κοινωνικῆς Δημοκρατίας, νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴ συμμετοχὴ ὅλου τοῦ πληθους στὴν πολιτικὴ — στὴν ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ — καὶ ὄχι ἀπλῶς νὰ δαλεάσῃ τίς πλατιῆς μάζες μὲ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποδόσῃ τὴν κύρια εὐθύνη αὐτῆς τῆς ἀναδιοργάνωσης, τότε ἀναγκαῖα θ' ἀκολουθηθοῦν ὀρισμένες βασικὲς ἀρχές ἐπαναστατικῆς δουλειᾶς, πού ἐδῶ μπορούν μ-

νάχα να σκιαγραφηθούν. Δεν ισχυριζόμαστε ότι είναι απόλυτα βάσιμες· απλώς χρησιμεύουν σαν παραδείγματα για την εξέταση του προβλήματος, του πώς μπορεί να άφυπνισθεί ή λανθάνουσα ενέργεια των μαζών.

Το δικαίωμα στην οικειοποίηση της ιδιοκτησίας

Δεν μπορεί ποτέ να υπάρξει μία επαναστατική ήγεςία ικανή να επιβλέπει και να κατευθύνει όλα τα προβλήματα και τα καθήκοντα που επιβάλλει η κοινωνική ζωή. Μόνο η άστική δικτατορία είναι ικανή για κάτι τέτοιο, έφ' όσον δεν υπολογίζει τις ανάγκες των μαζών και στηρίζεται άκριτως πάνω στην επιφανειακή Ικανοποίηση των μαζών και στην πολιτική τους αδράνεια. Στο σύγχρονο καπιταλιστικό σύστημα, η εργασία έχει πρό πολλού κοινωνικοποιηθεί· μόνο η οικειοποίηση των προϊόντων παραμένει ιδιωτικό προνόμιο του καπιταλιστή.

Η κοινωνική επανάσταση σκοπεύει να κοινωνικοποιηθεί τις μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις, δηλαδή, να τεθούν υπό την διεύθυνση των εργατών τους. Γνωρίζουμε τις δυσκολίες που αντιμετώπισε η Σοβιετική Ένωση με το θέμα του εργατικού έλέγχου, ακόμα και τώρα. Η επαναστατική δουλειά στα εργοστάσια μπορεί να πετύχει μόνο αν ξυπνήσει το ήλικό ενδιαφέρον του εργάτη στο προτσές της παραγωγής και βασιστεί πάνω σ' αυτό. Ο εργάτης όμως δεν έχει κανένα ενδιαφέρον για την παραγωγή καθ' αυτή, και όπωσδήποτε όχι με την τωρινή της μορφή. Για να άναπτυχθεί το επαναστατικό του ενδιαφέρον στην παραγωγή, πρέπει να θεωρήσει ότι το εργοστάσιο ήδη του άνήκει κάτω από τον καπιταλισμό. Πρέπει να πεισθούν οι εργάτες ότι το εργοστάσιο και η διεύθυνσή του βασίζεται πάνω στην εργασία τους και επομένως τοίς άνήκει· ότι αυτό το δικαίωμα, το όποιο ο καπιταλιστής διεκδικεί προς το παρόν, συνοδεύεται από πολλά καθήκοντα και ότι όταν κάποιος γίνει κύριος του έαυτού του, πρέπει να ξέρει πώς να διευθύνει και να οργανώσει την παραγωγή, κλπ. Η προπαγάνδα μας πρέπει να άποσαφηνίσει ότι ο άληθινός κύριος στο προτσές της παραγωγής δεν είναι ο τωρινός κάτοχος του κεφαλαίου και των μέσων παραγωγής, αλλά οι εργάτες. Γ-

πάρχει τεράστια διαφορά από την σκοπιά της μαζικής ψυχολογίας όταν λέμε «Απαλλοτριώνουμε τους μεγάλους καπιταλιστές» ή «Αναλαμβάνουμε τη δικαιωματική κατοχή της ιδιοκτησίας μας». Ο μέσος άπολιτικός ή πολιτικά συγχισμένος βιομηχανικός εργάτης αντιδρά στο πρώτο σύνθημα της απαλλοτρίωσης με αισθήματα ένοχής που λειτουργούν παρεμποδιστικά, λές και έπαιρνε κάποιου άλλου την ιδιοκτησία. Στη δεύτερη περίπτωση συνειδητοποιεί την δικαιωματική κατοχή του στη βάση της εργασίας του, και η άστική ιδεολογία του απαράβιαστου της ιδιοκτητικής ιδιοκτησίας όσον αφορά τα μέσα παραγωγής παύει να επηρεάζει τις μάζες. Γιατί το πρόβλημα δέν είναι ότι η άρχουσα τάξη διαδίδει και υπερασπίζεται μια τέτοια ιδεολογία αλλά ότι οι μάζες παρασύρονται απ' αυτήν και την επιβεβαιώνουν και επεπλέον ποιά είναι η αίτια που υιοθετούν μια τέτοια στάση.

Δέν θάπρεπε μια επαναστατική όργάνωση να διακηρύξει στους εργάτες ότι είναι οι δικαιωματικοί κύριοι των εργοστασίων και ότι πρέπει να ενδιαφέρονται για τα καθήκοντά τους από τώρα; Ακριβώς όπως οι γυναίκες των μικροαστών και οι εργάτριες που ήρθαν στις συγκεντρώσεις του Σεξ-πδλ προσπάθησαν να άπασαφηνίσουν πώς ήταν καλλίτερο να ανατρέφουν τα παιδιά τους και άν παρουσίαζε περισσότερα πλεονεκτήματα να δημιουργήσουν ένα συλλογικό μαγειρείο σε κάθε οικοδομικό τετράγωνο, έτσι και οι εργάτες μπορούν και πρέπει να προετοιμαστούν άκριβώς από τώρα για να αναλάβουν την διεύθυνση των εργοστασίων τους. Πρέπει, στηριγμένοι άποκλειστικά στη δική τους πείρα, να σκεφτούν, να μελετήσουν και να κατανοήσουν αυτό που είναι άναγκαίο να γίνει και πώς θά μπει σ' εφαρμογή. Οι διάφορες σχετικές έμπειρίες στη Σοβιετική Ένωση μπορούν να τους βοηθήσουν σ' αυτό τους τό καθήκον, χωρίς όμως να μπορούν να τό υποκαταστήσουν έφ' όσον οι συνθήκες και οι δυνατότητες είναι διαφορετικές εκεί. Είναι σίγουρο ότι μόνον έτσι μπορούν να ενδιαφερθούν οι εργάτες για την κοινωνική επανάσταση και όχι με έτοιμα έθνικές διατριβές για την πολιτική κατάσταση και τό πεντάχρονο σχέδιο. Οι προετοιμασίες πρέπει να θεβαιώσουν ότι η ιδέα της κατάληψης της έξουσίας προηγείται της πραγματικής κατάληψης της έξουσίας από τους εργάτες στα εργοστάσια. Τό ίδιο ισχύει και για κάθε όργάνωση, νεολαίας, για κάθε άθλητική

δργάνωση, για κάθε σύνταγμα φαντάρων. Αυτό, και μόνον αυτό, είναι το «ξυπνημα της ταξικής συνείδησης». Η ήγεςία του επαναστατικού κόμματος δέν μπορεί νά έχει άλλο καιήγον από το νά βοηθήσει αυτό το πρώτο δήτημα της επαναστατικής κοινωνικής δημοκρατίας πρὸς τήν κατάληψη της έξουσίας, προσδίδοντας του τή μεγαλύτερη διαύγεια, νά καθοδηγήσει τίς προετοιμασίες και νά βοηθήσει στη διάδοση της γνώσης. *Όταν προωθηθεί σέ συγκεκριμένη δουλειά μ' αυτό τόν τρόπο, κάθε εργάτης θά νοιώθει πραγματικός κύριος του εργοστασίου και δέν θά θεωρεί τόν εργοδότη σάν τόν άνθρωπο πού πληρώνει τούς μισθούς, αλλά σάν τόν εκμεταλλευτή της εργασιακής του δύναμης. *Αν ὁ επαναστάτης ήγέτης πρέπει νά ξέρει ακριβῶς τί είναι ἡ ὑπεραξία, ὁ εργάτης πρέπει νά ξέρει πόσο κέρδος δημιουργεί μέ τήν εργασία του πρὸς ἕφελος του εργοδότη του. Αυτό είναι ταξική συνείδηση. Θά ἀπεργήσει τότε ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ αἰσθήματα ταξικής ἀλληλεγγύης ἢ πίστης πρὸς τούς ήγέτες του συνδικάτου ἀλλά για τὸ δικό του συμφέρον, και δέν θά μπορεί νά τόν ἐξαπατήσει κανένας ήγέτης. Θά ἀγωνισθεῖ για τὸ δικό του συμφέρον, θά ὠθήσει τούς εργοδοτοπατέρες στην ἀπεργία και τελικά θά ἀπαλλαγεί ἀπ' αὐτούς. *Η επαναστατική προπαγάνδα ήταν κυρίως μιὰ ἀρνητική κριτική πρέπει νά μάθει νά είναι θετική και ἐποικοδομητική — νά προετοιμάσει τήν ἐπανάσταση.

*Ακριβῶς ἡ ἴδια ἀρχή της επαναστατικής συνειδητοποίησης μέσα ἀπὸ τίς ἐμπειρίες της καθημερινῆς ζωῆς ἰσχύει και για τήν νεολαία ὄλων τῶν στρωμάτων του πληθυσμοῦ. *Όπου οἱ νέοι βρίσκονται στὰ εργοστάσια, θά ἀναμιχθοῦν στο συνδικαλισμό. *Όπου δέν βρίσκονται στὰ εργοστάσια, θά στρέψουν τὸ ἐνδιαφέρον τους στην ρύθμιση της ζωῆς, μέ τήν ἐπίλυση τῶν συγκρούσεων πού δημιουργήσαν οἱ γονεῖς τους, μέ τὸ ζήτημα του σεξουαλικοῦ συντρόφου, μέ τὸ πρόβλημα του ζωτικοῦ χώρου. Μ' αὐτὸ τόν τρόπο δέν θά ἐπινοήσουν ἀπλῶς νέες μορφές κοινωνικής ζωῆς βασισμένοι στη δική τους πείρα, ἀλλά θά προχωρήσουν στην ἐφαρμογή τους και τέλος θ' ἀγωνιστοῦν γι' αὐτές· ἐπιπλέον θά είναι ἀδύνατο νά τούς συγκρατήσει κανείς. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ δέν μπορεί νά ἐπιτευχθεῖ μέ διαλέξεις για τήν πολιτική κατάσταση ἢ ἀκόμα και για «τὰ σεξουαλικά πρόβλήματα τῶν νέων». Αὐτὸ θά ἦταν δραστηριότητα κατευθυνόμενη ἐκ τῶν ἄνω. Οἱ νέοι πρέπει ν' ἀρ-

πρέπει να θέσουν σ' εφαρμογή, οτιδήποτε θεωρούν σωστό και τους ευχαριστεί. Σύντομα τότε θα συνειδητοποιήσουν ότι έχουν μπροστά τους άπροσπέλαστους φραγμούς, και ότι ή πραγμαχίσουν να διαπλάθουν τη ζωή τους σε όλους τους τομείς· θα τοποίηση και των πιο απλών και ζωτικών αναγκών των νέων καθίσταται αδύνατη· και έπομένως, στην πράξη, θα ανακαλύψουν τι είναι επαναστατική πολιτική και γιατί είναι αναγκαία μια επανάσταση. Θα νοιώσουν άμεσα πού και πώς καταπιέζονται όταν οι καπιταλιστικές άρχές επέμβουν για να τους έμποδίσουν να χρησιμοποιήσουν άντισυλληπτικά ή να οργανώσουν άμοιρα βοήθεια για την επίλυση του προβλήματος της στέγης, στην άρχή με άπειλές, ύστερα με συλλήψεις και τέλος με άρειές καταδικές και φυλακίσεις· τότε θα μάθουν ν' άγωνίζονται όχι σε κάποιον άφηρημένο έπίπεδο, όχι στη εάση συνθημάτων ξένων προς αυτούς, αλλά μέσα στις καθημερινές συγκρούσεις με τη σκληρή πραγματικότητα της ζωής στον καπιταλισμό. Έτσι άκριδώς έμαθαν την πραγματικότητα οι Τσέχικες πεζοποριακές ομάδες το 1931, όταν ζούσαν τις ελεύθερες σεξουαλικά ζωές τους κάτω άπ' τις τέντες στην έξοχή, και ή χωροφυλακή άρχισε να κάνει συλλήψεις· άγωνίσθηκαν στους δρόμους για τα δικαιώματά τους, χρησιμοποιώντας τις γροθιές τους ενάντια στην έξουσία του κράτους. Στη Γερμανία σήμερα, ή κατασκήνωση έπιτρέπεται μόνο με πιστοποιητικό γάμου· ή γερμανική νεολαία άποδέχεται σωθρωπή αυτή την άπαγόρευση, αλλά χωρίς να διαμαρτύρεται, φάχνει για άλλους χώρους και προσπαθεί να άποφύγει τον περιορισμό. Η γνώση ότι έχουν το άπόλυτο δικαίωμα να καθορίσουν άπο μόνοι τους τη ζωή τους θα τους οδηγήσει άναντίρρητα στον άγώνα. Χρειάζονται μονάχα ύποστήριξη, μια όργάνωση, ένα κόμμα, πού να τους καταλαβαίνει, να τους βοηθά, να δρε ύπερασπίζοντάς τους.

Συμπέρασμα

Η ταξική συνείδηση των μαζών δέν συνίσταται στη γνώση των ιστορικών και οικονομικών νόμων πού καθορίζουν την ύπαρξη του ανθρώπου, αλλά:

1) στη γνώση των άτομικών αναγκών σ' όλους τους τομείς·

2) στη γνώση των μέσων και των δυνατοτήτων ικανοποίησής τους·

3) στη γνώση των εμποδίων που η κοινωνική τάξη ή βιαιοσιμένη στην ιδιωτική επιχείρηση θέτει στο δρόμο της ικανοποίησης των αναγκών·

4) στη γνώση των φραγμών και των προκαταλήψεων που παρεμποδίζουν την σαφή αναγνώριση των ατομικών ζωτικών αναγκών και των παραγόντων που εμποδίζουν την εκπλήρωσή τους. (το ρητό «δ' έχθρος βρίσκεται μέσα μας» ισχύει ιδιαίτερα για τους ψυχικούς φραγμούς στο καταπιεσμένο άτομο)·

5) στη γνώση ότι η δύναμη των μαζών θα ήταν αήττητη σε σχέση με την εξουσία των καταπιεστών, αν μονάχα ήταν συντονισμένη.

Η ταξική συνείδηση της επαναστατικής ήγεσίας (του επαναστατικού κόμματος) δεν είναι τίποτ' άλλο παρά το άθροισμα της γνώσης και της ικανότητας έκφρασης εν όνόματι των μαζών όσων οι ίδιοι δεν μπορούν να εκφράσουν. Η επαναστατική απελευθέρωση από το ζυγό του κεφαλαίου είναι το τελειωτικό επίτευγμα που ορθώνεται αυτόνομα πάνω στη βάση της πλήρως ανεπτυγμένης ταξικής συνείδησης των μαζών, όταν η επαναστατική ήγεσία έχει κατανοήσει τις μάζες σ' όλους τους τομείς της ζωής.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἄρχες γιὰ μιὰ συζήτηση σχετικὰ μὲ τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος

Μιὰ περίληψη τῶν ἀλλαγῶν ποὺ καθίστανται ἀναγκαῖες στὴ μέθοδο ἐργασίας μας καὶ ποὺ ἀποκαλύπτονται ἀπὸ τὰ μέχρι τώρα λάθη μας.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσουμε λεπτομερεῖς κατευθύνσεις· πρέπει κανεὶς ν' ἀποσαφηνίζει τίς ἀρχές ποὺ καθορίζουν τὴ μελέτη του καὶ νὰ τίς προσαρμόζει στὶς ἀτομικὲς λεπτομερείες. Ἐὰν οἱ ἀρχές εἶναι ὀρθές, δὲν θὰ γίνουν λάθη στὶς ἰδιαίτερες περιπτώσεις· ἀν οἱ προοπτικὲς κάποιου βασίζονται πάνω σὲ ψευδεῖς ἀρχές, οἱ ὀρθὲς ἀποφάσεις σὲ ἰδιαίτερες περιπτώσεις θὰ εἶναι ἀπλῶς τυχαῖες, καὶ οἱ πηγές τῶν σφαλμάτων τεράστιες.

Ἄρχες γιὰ τὴν κρίση τῶν πολιτικῶν περιστάτικῶν

1) Δύο ἐρωτήματα εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν κατανόηση ὅλων τῶν πολιτικῶν φαινομένων: τὸ συγκεκριμένο γεγονός συμβάλλει στὴν κοινωνικὴ ἀνάπτυξη πρὸς μιὰ ἀντιδραστικὴ ἢ ἐπαναστατικὴ κατεύθυνση; αὐτοὶ ποὺ κρύβονται πίσω ἀπ' τὴν πράξη θεωροῦνται ὅτι δροῦν γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ σοσιαλισμοῦ ἢ τοῦ καπιταλισμοῦ; (Ἡ ἀντικειμενικὴ καὶ ὑποκειμενικὴ σημασία συνήθως διαφέρουν: τὰ Τάγματα Ἐφόδου

είναι αντικειμενικά αντιπαναστατικά, υποκειμενικά επαναστατικά).

2) Για να εκπληρώσουμε τα καθήκοντά μας, είναι απαραίτητο να υποβάλλουμε τις ακόλουθες ερωτήσεις εκφράζοντας μία κρίση ή υλοθετώντας μίαν άποψη:

Τί συμβαίνει στα διάφορα στρώματα των μαζών;

Ποιές από τις τάσεις τους είναι υπέρ και ποιές εναντίον μας;

Ποιά εμπειρία των πολιτικών γεγονότων έχει ή πλατιά άπολιτική ή πολιτικά συγχυσμένη μάζα;

Ποιές έμπειρίες έχουν και πώς σκέφτονται για τὸ επαναστατικό κίνημα;

3) Όλα τὰ γεγονότα είναι γεμάτα αντιφάσεις και περιέχουν στοιχεία υπέρ και εναντίον τῆς επανάστασης· προβλέψεις είναι μονάχα δυνατές:

α) με τὴν κατανόηση τῶν αντιφάσεων

β) με τὴν έπεξεργασία τῶν διαφόρων δυνατοτήτων εξέλιξης (π.χ., τὰ αντιδραστικά και επαναστατικά στοιχεία μέσα στὸ Φασισμό).

4) Τὸ κοινωνικό προτσές περιέχει ταυτόχρονα προοδευτικές και όπισθοδρομικές ή αντιδραστικές δυνάμεις· ἡ επαναστατική δουλειά συνίσταται στὴν κατανόηση και τῶν δύο και στὴν προώθηση τῶν επαναστατικῶν τάσεων (π.χ. στὴ Χιτλερική νεολαία ἡ παρόρμηση για σεξουαλική έλευθερία είναι προοδευτική, ενώ ἡ ύποταγή στὴν έξουσία είναι αντιδραστική).

5) Οἱ ανάγκες δὲν ύφίστανται για χάρη τῆς οἰκονομίας, αλλά ἡ οἰκονομία για τὴν εκπλήρωση τῶν αναγκῶν.

6) Τὴν άστυνομία και κάθε αντίπαλο ποὺ φοβάται κανείς πρέπει να τὸν φανταστει με τὰ σάβρακα· τὸ ίδιο και για κάθε έξουσία ποὺ φοβάται κανείς.

Ἐρχές τῆς μεθόδου έργασίας μας

7) Ἡ άσυνείδητη ύπόδειξη σὰν μέσο προσηταιρισμοῦ τῶν μαζῶν μπορεί να είναι μονάχα μέσω τῆς αντίδρασης· τὸ επαναστατικό κίνημα δὲν πρέπει να κάνει ύποδείξεις, αλλά ἀποκαλύψει στις μάζες, να συμπεραίνει και να εκφράζει τις λαθάνουσες επιθυμίες τους.

8) Ἡ μυστική διπλωματία είναι πολιτική τῆς Δεξιάς· ἡ

πολιτική της επανάστασης είναι ή διαρκής ενημέρωση τών μαζών και ή κατάργηση της μυστικής διπλωματίας (πρβλ.: τὸ λόγο τοῦ Λιτβίνοβ στὴν τελευταία συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης γιὰ τὸν Ἀσφλιισμό).

9) Ἄν κανεὶς προβάλλει τίς δικές του ἐπιθυμίες γιὰ ἐπιθυμίες τῶν μαζῶν και ἀποτύχει νὰ κρίνει τὴν ἀληθινὴν κατάσταση ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς δικές του ἐπιθυμίες, τότε οἱ πὺ εὐκολα πραγματοποιήσιμες ἐπιθυμίες θὰ παραμείνουν ἀπραγματοποίητες (προβολὴ τῶν συνθημῶν ἐνὸς μικροῦ κύκλου στὶς μάζες).

10) Ὁ οἰκονομισμὸς ὀδηγεῖ στὴν ἀποτυχία· ὁ ἄνθρωπος, και ὄχι ἡ μηχανή, κάνει τὴν ἱστορία· μονάχα πὺ γιὰ νὰ τὴν κάνει χρειάζεται τὴ μηχανή. Ἡ οἰκονομικὴ δομὴ δὲν μετασώζεται ἄμεσα σὲ συνείδηση, ὑπάρχουν πολλοὶ ἐνδιάμεσοι παράγοντες και ἀντιφάσεις (ὁ Χριστιανὸς ἐργάτης, ἡ φτωχὴ Ναζίστρια, κλπ.).

11) Ὅταν οἱ μάζες ἐξεγείρονται ἐνάντια στὴν ὀλιχὴ και σεξουαλικὴ ἀθλιότητα, δὲν ὑπάρχει πρόβλημα· τὸ πρόβλημα θὰ εἶναι ἄλυτο, δταν οἱ μάζες ὀροῦν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τους (παράλογη συμπεριφορὰ) π.χ., οἱ γυναῖκες πὺ ὑποστηρίζουν τὸ θεσμὸ τοῦ γάμου ἀκόμα κι δταν τοὺς γίνεται φορτίο, οἱ ἐργάτες πὺ ξεχνοῦν τὸ γεγονός τῆς ἐκμετάλλευσης δταν τὸ ἐργοστάσιο εὐήμερεῖ, οἱ ἔφηβοι πὺ ἀποδέχονται τὴν σεξουαλικὴ καταπίεση.

12) Ἡ ταξικὴ συνείδηση δὲν ἐρχεται στὶς μάζες σὰν μὰ σειρά σχολαστικῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναπτύσσεται μέσα ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν μαζῶν· ὄλες οἱ ἀνάγκες πρέπει νὰ πολιτικοποιηθοῦν.

13) Πρέπει νὰ ἀποσαφηνισθεῖ δτι μὲ τὸ ν' ἀγωνίζεται γιὰ τὰ δικά του συμφέροντα, τὸ προλεταριάτο ταυτόχρονα ὑπηρετεῖ τὰ συμφέροντα ὄλου τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Ἀποφυγὴ τῆς πόλισης τοῦ προλεταριάτου και τῆς μικροαστικῆς τάξης. Στὸν ἀνεπτυγμένο καπιταλισμὸ τὸ προλεταριάτο εἶναι ἀριθμητικὰ μὰ μειονότητα και ἐπιπλέον ἀστικοποιημένο.

14) Καλλίτερα νὰ μὴν μοιράζονται μπροσούρες και νὰ μὴν γίνεται καθόλου προπαγάνδα δταν δλα αὐτὰ γίνονται ἀσχημα. Ἐμποδίστε τὴν ἀπογοήτευση τῶν μαζῶν! Δὲν εἶναι ἡ πρόθεση πὺ παίζει καθοριστικὸ ρόλο, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα πάνω στὶς μάζες! Πρέπει νὰ κερδίσουμε τὴν ἐμπιστοσύνη

τους στην τεχνική μας ικανότητα, π.χ., με τὸ νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι δὲν ξέροῦμε κάτι.

15) Δὲν πρέπει πλέον νὰ προτρέπονται οἱ μάζες σὲ πράξεις ποὺ ξεπερνοῦν τὴς ικανότητές τους· προτιμώτερη ἢ ἀργή κλιμάκωση. Ἐκτελεῖτε τὴν ἐργασία σας σκοπεύοντας σὲ μακροπρόθεσμα ἀποτελέσματα ἀλλὰ νὰ εἰσαίστε προετοιμασμένοι γιὰ ξαφνικὲς ἐξελίξεις!

16) Ἡ πλατιά ἀπολιτικὴ μάζα ἐπιδρᾷ ἀποφασιστικὰ στὴ μοῖρα τῆς ἐπανάστασης· πολιτικοποιεῖτε λοιπὸν τὴν προσωπικὴ ζωὴ, τὴς διασκεδάσεις, τὰ χορευτικὰ κέντρα, τοὺς κινηματογράφους, τὴς ἀγορές, τὴς κρεββατοκάμαρες, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ καταστήματα στοιχημάτων! Ἡ ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια θρῖσκειτὴ στὴν καθημερινὴ ζωὴ!

17) Νὰ σκεφτόσαστε πάντα σύμφωνα μὲ τὴς διεθνεῖς προοπτικὲς καὶ ποτὲ νὰ μὴν περιορίζετε μέσα σὲ ἔθνικα πλαίσια (ἐμεῖς ἐδῶ στὴν Γερμανία δὲν ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο στὴ Γαλλία καὶ τὸν Σάρτρ, ἢ γιὰ τὴν Κινεζικὴ ἐπανάσταση).

Ἐμεῖς καὶ τὸ κόμμα

18) Ὑπάρχουν δύο μορφὲς ταξικῆς συνείδησης· αὐτὴ τῶν μαζῶν διαφέρει ἀπὸ ἐκείνην τῆς ἡγεσίας (ἀπὸ τῆ μιά οἱ ἀνάγκες τῆς νεολαίας, γιὰ παράδειγμα, γιὰ κάποιο ζωτικὸ χῶρο, ἢ ἀντίσταση τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου στὴν πτώση τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῶν μισθῶν τους, ἢ ἀγανάκτηση τῶν Φαινοχιτώνων ἐξαιτίας τοῦ ἀφοπλισμοῦ τους — ἀπὸ τὴν ἑλλή, ἢ γνώση τοῦ μηχανισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων, τῶν τεχνικῶν δρων τοῦ σοσιαλιστικοῦ σχεδίου, τῶν διαφορῶν τῶν ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων, καὶ τοῦ παγκόσμιου ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ ταυτόχρονη ἀντίληψη τῶν ἀναγκῶν τῶν μαζῶν).

19) Δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς ἢ τὸ πρόγραμμα μιᾶς ὀργάνωσης ἢ ἐνὸς κινήματος ποὺ καθορίζει τὴν πολιτικὴν του ἐπιρροή, ἀλλὰ ἡ μαζικὴ του βάση, δηλαδὴ, ἐκεῖνα τὰ στρώματα τῶν μαζῶν ποὺ ἀνταποκρίνονται. Ἡ ἐπαναστατικὴ ἡγεσία δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐπιτρέψει στὸν ἑαυτὸ τῆς καιροσκοπισμοῦ τοῦ εἶδους ποὺ ἀκολουθοῦσε ὁ Γκαίμπελς, ὁ ὁποῖος κατόρθωσε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν σφαγὴ τῆς 30 Ἰούνη, γιὰτὶ δὲν ἀντιπροσώ-

πνευματικά μαζική βάση και μπόρεσε γι' αυτό να περάσει προς την «δεξιά» πλευρά.

20) Ένα βασικό ερώτημα: πού βρίσκομαι, εγώ, ένας επαναστάτης, μολυσμένος κι ο Γβιος από άστικές, θρησκευτικές και ήθικες επιδράσεις; Πώς επηρεάζουν την επαναστατική μου δουλειά αυτοί οι παράγοντες που διαφθείρουν; Μήπως και γώ ο Γβιος αποδέχομαι την εξουσία;

21) Από την επαναστατική ήγεςία απαιτείται να εργάζεται προς το συμφέρον της επανάστασης αντικειμενικά και όχι μόνον υποκειμενικά.

22) Αν η ήγεςία κάνει λάθη πρέπει να επανορθώνονται μέχρι τις ανώτερες βαθμίδες του κόμματος και όχι απλώς στις χαμηλότερες.

23) Η πολιτική γραμμή πρέπει πάντοτε να υπόκειται στον έλεγχο της βάσης (συζήτηση μέσα στο κόμμα).

24) Δεν αρκεί να καταγράφονται σιωπηλά — και μερικές φορές κρυφά — οι πολιτικές εξελίξεις, γιατί προξενείται σύγχυση. Πρέπει να προσφέρεται μιá ακριβής εκτίμηση, κάθε πολιτικής εξέλιξης στα μέλη του κόμματος και τα σφάλματα του παρελθόντος πρέπει να υποβάλλονται σέ αληθινή αυτο-κριτική, που δεν σημαίνει τη μηχανική μετατόπιση των ευθυνών στις χαμηλότερες βαθμίδες («οι αποφάσεις του 10ου Συνεδρίου του Κόμματος δεν εκτελέστηκαν ικανοποιητικά»).

25) Σ' αυτή την περίπτωση, πρέπει να τίθεται τó ζήτημα της ήγεςίας και της ανανέωσης των μεσαίων και ανώτερων στελεχών. Έκείνοι που άργούν να αναγνωρίσουν την αληθινή κατάσταση και μένουν πίσω, δεν είναι κατάλληλοι για ήγέτες ακόμα κι αν τελικά υποχωρούν κάτω από την πίεση των μεζών.

26) Πρέπει να αναζητηθούν από τώρα τα μέσα με τα όποια θά παρεμποδιστεί έκ τών προτέρων ή γραφειοκρατικοποίηση μιás ζωντανής επαναστατικής όργάνωσης. Γιατί ένας συνηθισμένος εργάτης γίνεται τόσο εύκολα μανδάρινος όταν τον κάνουν υπεύθυνο του κόμματος; Η καλύτερη ένδειξη — μιá ήθικη στάση στο ζήτημα της νεολαίας και του γάμιου!

27) Πώς μπορεί κανείς ν' αναγνωρίσει τον μελλοντικό προδότη, τον ρουφιάνο, τον άνθρωπο που θά αποτύχει στην αποφασιστική στιγμή, πριν να τó ξέρει ή να τó υποψιάζεται

κι ο ίδιος; (Ματαιοδοξία, «διπλωματική» συμπεριφορά, Έλλειψη αποφασιστικότητας στην έκφραση των απόψεών του, υπερβολική μανία επίδειξης επαναστατικού αισθήματος, κλπ.) .

28) Πώς μπορεί κανείς ν' αναγνωρίσει τα προσωπικά χαρακτηριστικά ενός σίγουρου επαναστάτη; (Έξωτερικά φυσική συμπεριφορά, Ικανός για άμεση επαφή με τους ανθρώπους, φυσική στάση όσον αφορά το σέξ, Έλλειψη στόμφου, Έχει μόνον συναισθηματική αλλά κυρίως λογική πεποίθηση στο σοσιαλισμό, άπουσία γραφειοκρατικότητας στην άσκηση υπεύθυνων υπηρεσιών, αντιπατριαρχική στάση απέναντι: στη γυναίκα και τα παιδιά) .

29) Η δομή του κόμματος πού πρόκειται να οικοδομηθεί: πυρήνας πού διακρίνεται από την ποιότητα, όχι από την ποσότητα! Πυρήνας (κόμμα) σὺν περιβάλλουσες συμπαθούσες μάζες (πρώην συνήθη κομματικά μέλη) . Έπανεισαγωγή της προσωρινότητας ενός μέλους πριν από την όριστική του είσοδο στο κόμμα.

30) Τα στελέχη δὲν πρέπει να εργάζονται υπερβολικά! Πρέπει να έχουν τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους. Δὲν πρέπει να απομακρύνονται από την προσωπική τους ζωή, αλλά να τὴν ζοῦν κανονικά. Πρέπει να εκπαιδεύονται αντικαταστάτες και να εἶναι ἑτοιμοι κάθε στιγμή. Η δουλειά θα πρέπει να διαιρείται σὲ μικρά μέρη. Σύντομες και περιεκτικές συνεδριάσεις τῶν ἐπιτροπῶν. Κάνετε υπεύθυνη κριτική, μὴ φοβάστε να διαφωνείτε. Πάντα να κατανοείτε τὴ θέση τοῦ ἄλλου πριν τὸν κριτικάρετε. Αποφύγετε καμπάνιες πού εὐκολα ανάδουν κι ὀστερα μὲ μᾶς ξεφουσκώνουν. Προωθείστε τις μεθοδικά μέχρι πού ἡ κινητοποίηση να πάρει τὴ φυσιολογική της πορεία.

31) Αποφύγετε τούς άσκοπους ἥρωϊσμούς. Καλλίτερα να διατηρεῖτε τις δυνάμεις σας παρά να περηφανεύεστε για τὰ μαρτύρια. Η φυλακή δὲν εἶναι μεγάλο κατόρθωμα οὔτε αἰτία για φήμη, ἐνώ τὸ να μένετε ἔξω εἶναι! Μὴν φωνάζετε για «εργατική ἀλληλεγγύη», αλλά εφαρμόστε ἀληθινή ἀλληλεγγύη.

32) Οι προσωπικές συγκρούσεις και οι δεσμοί εἶναι συχνά ἐμπόδιο στην δουλειά. Πρέπει να μάθει κανείς να πολιτικοποιεί τὸ προσωπικό, όχι να τὸ ἀποφεύγει (π.χ. ἡ γυναίκα πού ζηλεύει τὸν άντρα της και τὸν ἐνοχλεῖ και ἀντίθετα) .

33) Πρέπει κανείς να μάθει να είναι εθναμπτος στη σκέψη, και όχι αναποφάσιστος· να αναλύει, όποτε ή πίστη στη δργάνωση και στίς παραδοσιακές προοπτικές τόν έμποδίζουν να δει την ζωντανή πραγματικότητα (ή επαναστατική δργάνωση και ή συνειδητή συμμετοχή σ' αυτήν συνιστούν τό θεμέλιο τής επαναστατικής δουλειάς από μέρος του άτομου· όταν άσυνείδητα προχωρεί πέρ' άπ' αυτό για να γίνει ύποκατάστατο τής πατρίδας και τής οικογένειας, ή έποψή του τότε για την πραγματικότητα συσκοτίζεται) .

34) Πάντα να δράτε έχοντας ύπ' όψη τό κόμμα σαν σύνολο άκόμα κι όταν πρόκειται για έσωκομματικά ζητήματα (αυτό ίσχύει μόνο για την περίοδο τής νομιμότητας, έέβαία) . Η μυστική διπλωματία μέσα στο κόμμα είναι επικίνδυνη. Αύτοι που κρύβουν τή γνώμη τους δέν άνήκουν σε μας. Όστε κείνοι που θέτουν τό σκοπό τής επανάστασης στην ύπηρεσία τής τακτικής τους, άντί να συμβαίνει τό αντίθετο.

35) Άνάπτυξη τής πρωτοβουλίας δέν σημαίνει παρά άντικειμενική άντιμετώπιση τής ζωής και έξαγωγή των άνέλων συμπερασμάτων.

ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ ΣΕΞ-ΠΟΛ, 1936

Τι είναι σεξουαλικό χάος;

— να επικαλείσαι τὸ νόμο περὶ «συζυγικῶν καθηκόντων» στὸ συζυγικὸ κρεβάτι,

— ἢ σύναψη σεξουαλικοῦ συμβολαίου ἐφ' ἑνὸς ζώῃς, χωρὶς προηγούμενη σεξουαλικὴ γνώση τοῦ συντρόφου,

— νὰ «κοιμᾶσαι» μὲ μιὰ ἐργάτρια ἐπειδὴ «δὲν ἀξίζει περισσότερο» ἐνῶ ταυτόχρονα δὲν ζητᾶς «κάτι τέτοιο» ἀπὸ ἓνα «εὐτυπόληπτο» κορίτσι,

— ἢ ἀσέλγεια μιᾶς ζώῃς χαμερποῦς πορνείας, ἢ ὁ ἐρεθισμὸς τῆς φαντασίας γιὰ τὴν «πρῶτη νύχτα τοῦ γάμου», ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ μιὰ ζωὴ σεξουαλικῆς πείνας,

— ἢ ἀποκορύφωση τοῦ ὄργασμοῦ τῆς ἀνδρικῆς δυνάμεως μὲ τὴ διακόρευση,

— νὰ πασπατεύεις ἀπληστα μὲ τὸ νοῦ σου τὴν εἰκόνα μιᾶς ἡμίγυμνης γυναίκας δταν εἶσαι στὰ δεκατέσσερα, καὶ μετὰ, στὰ εἴκοσι, νὰ γίνεσαι ἐθνικιστῆς, ὑπέρμαχος τῆς «ἀγνότητας καὶ τῆς τιμῆς τῶν γυναικῶν»,

— νὰ ὑποθάλλεται ἡ σεξουαλικὴ διαστροφή καὶ νὰ ἐντυπώνεται στὰ μυαλὰ χιλιάδων νέων,

— ἢ τιμωρία τοῦ νέου μὲ τὴν κατηγορία τοῦ αὐνανισμοῦ καὶ ἡ ἐπιβολὴ στοὺς ἐφήβους τῆς πεποιθήσεως ὅτι μὲ τὴν ἐκσπερμάτωση χάνουν τὴ ζωτικότητά τους,

— ἢ ἀνοχή τῆς πορνογραφικῆς βιομηχανίας,

— ὁ ἐρεθισμὸς τῶν ἐφήβων μὲ ἐρωτικὰ φιλμς, ἢ ἀπο-

μάκρυνση τῆς σεξουαλικῆς ἱκανοποίησης σὲ μιὰ ἐξωτερικὴ παράσταση καὶ ἡ ταυτόχρονη ἄρνηση τῆς φυσιολογικῆς ἀγάπης καὶ σεξουαλικῆς ἱκανοποίησης πρὸς τοὺς ἐφήβους γιὰ λόγους ἠθικῆς τάξεως.

Τι δὲν εἶναι σεξουαλικὸ χάος!

— ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀμοιβαίας παράδοσης στὶς σεξουαλικὲς ὁρμές μέσω τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης, ἡ πλήρης ἀδιαφορία γιὰ τοὺς κατεστημένους νόμους ἢ ἠθικὲς ἀντιλήψεις, καὶ ἡ ἀνάλογη συμπεριφορὰ,

— ἡ ἀπελευθέρωση τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων ἀπὸ αἰσθημάτων σεξουαλικῆς ἐνοχῆς καὶ ἡ ἀνεμπόδιστη διαδίωξη τοὺς σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες τῆς ἡλικίας τοὺς,

— νὰ μὴν παντρεύεσαι ἢ νὰ δημιουργεῖς μόνιμους δεσμοὺς χωρὶς μιὰν ἀκριβῆ σεξουαλικὴ γνώση τοῦ συντρόφου,

— νὰ μὴν φέρνουμε παιδιά στὸν κόσμον παρὰ μόνον ὅταν θέλουμε πραγματικὰ καὶ μποροῦμε νὰ τ' ἀναθρέψουμε,

— νὰ μὴν ἀμφισβητεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ καθενὸς στὴν ἀγάπη καὶ στὴν παράδοση στὶς σεξουαλικὲς ὁρμές,

— νὰ μὴν σκοτώνεις τὸ σύντροφό σου γιὰ λόγους ζηλοτυπίας,

— νὰ μὴν ἔχεις σχέσεις μὲ πόρνες, ἀλλὰ μὲ φίλους ἢ φίλες ἀπὸ τὸ περιβάλλον σου,

— νὰ μὴν κάνεις ἔρωτα πρόχειρα ὅπως οἱ ἔφηβοι τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλὰ νὰ προτιμᾷς νὰ κάνεις ἔρωτα σὲ καθαρὰ δωμάτια χωρὶς νὰ σ' ἐνοχλοῦν,

— τέλος, νὰ μὴν παρατείνεις ἕναν ἀποτυχημένο γάμο καὶ τὴν συζυγικὴ δουλειὰ ἐξ αἰτίας ἠθικῶν ἐνδοιασμῶν, κ.π., κ.π.

Ἡ πολιτιστικὴ ἀγυρτεία δὲν πρόκειται νὰ σταματήσει καὶ τὸ πολιτιστικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα δὲν πρόκειται νὰ νικᾷται ἂν δὲν δοθεῖ μιὰ ἀπάντηση σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΡΑΦΕΑ

- 1 Τὸ S.A.P. ἀποσχίστηκε ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ τοῦ S.P.D. τὸ 1931 ἐξαιτίας τῆς παθητικότητος τοῦ τελευταίου ἀπέναντι στὴν ἄνοδο τοῦ Ναζισμοῦ. Ποτὲ δὲν ἀπέκτησε πλατειὰ βάσιν.
- 2 Ὁ στρατός, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀδελφικοῦ Καγκελλάριου Ντόλφους, βομβάρδισε τῆ καταλύματα τῶν ἐργατῶν στὴ Βιέννη γιὰ νὰ συντρέξει τὶς σοσιαλιστικὰς ἐργατικὰς ομάδας ποὺ εἶχαν καλέσει σὲ γενικὴ ἀπεργία, καὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ὑποταχθοῦν παρὰ μονάχα μὲ τὴν ἔνοπλη βία. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τῶν προσπαθειῶν ἐνὸς χρόνου ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους γιὰ τὴ διάλυση τῶν ἐργατικῶν σοσιαλιστικῶν ὁργανώσεων. Περίπου χίλιοι ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ σκοτώθηκαν μέσα σ' αὐτὰς τὶς λίγες ἡμέρας.
- 3 «Ἡ προκατάληψη τοῦ Βειχ συγχέει τὸ θέμα — παρατηρεῖ ἡ Κατε Μίλλετ — , ἡ λατρεία τῆς ἀνδροπρέπειας ποὺ καλλιέργησε ἡ ἀνδρική κουλτούρα τῶν Ναζί, ἡ ἐμφασὴ τῆς στοῦς «ἡγέτες» καὶ στὴν ἀνδρική κοινότητα, ἔδωσε σ' ὀλόκληρη τὴν Ναζιστικὴν ἐποχὴ ἓνα περίεργο τόνο καταπιεσμένης ὁμοφυλοφιλίας, νευρωτικῆ ἀντικοινωνικῆς καὶ μὲ σαδιστικὸ χαρακτήρα» (Κατε Μίλλετ : «Sexual Politics»).
- 4 Νεολαία γιὰ κορίτσια, ἀντίστοιχη τῆς Χιτλερικῆς Νεολαίας.
- 5 Συνοικία τῆς ἐργατικῆς τάξης στὸ Βερολίνο. Προσῦργιο τῶν Ἐσπακιαστῶν κατὰ τὴν ἐξέγερση τοῦ 1918.
- 6 Fritz Thyssen : ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους βιομήχανους ποὺ ὑπεστήριξε τὸν Χίτλερ μὲ χρήματα καὶ ἐπιρροή.

- 7 'Εργατικός νόμος του Γενάρη 1934· γνωστός σαν «'Η οργάνωση της 'Εθνικής 'Εργασίας» που δημιούργησε βιομηχανικά δικαστήρια, αντικατέστησε τὰ συνδικάτα δημιουργώντας ανίσχυρες εργοστασιακές επιτροπές και ιεραρχικοποιώντας άφάνταστα τή δομή των σχέσεων εργασίας.
- 8 Ley· 'Υπουργός 'Εργασίας του Χίτλερ· υπεύθυνος για τήν «'Οργάνωση της 'Εθνικής 'Εργασίας»..
- 9 Λιυίνου· 'Επίτροπος του Λαού για τις 'Εξωτερικές 'Υποθέσεις και Σοβιετικός εκπρόσωπος στις συνομιλίες άφ-οπλισμού στην Κοινωνία των 'Εθνών στην Γενεύη.
- 10 E. Torgler· Πρόεδρος της φράξιας των Κομμουνιστών στο Ράιχσταγκ.
- 11 S.A. : Τάγματα 'Εφόδου, παραστρατιωτική οργάνωση των Ναζί. «'Επαναστάτες έθνικιστές» με ήγέτη τόν Ράιμ, που «έκκαθαρίστηκε» τόν 'Ιούνη του 1934. Μετά από αυτό επισκιάστηκαν από τὰ S.S. Τό 1933 περιλάμβαναν 3.000.000 άνδρες.
- 12 20 'Ιούλη 1932 : ή Σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση της Πρωσίας απολύεται χωρίς αντίσταση από τόν Καγκελλάριο φόν Πάπεν.
- 13 Δεκέμβρης 1933-Γενάρης 1934 : καταστροφή όλων των αυτόνομων σχηματισμών και άπαρχή του ολοκληρωτικού κρατικού έλέγχου όλων των κοινωνικών δραστηριοτήτων.
- 14 Der Einbruch Der Sezialmoral : σύντομο βιβλίο του Ράιχ που πρωτοεκδόθηκε στο Βερολίνο τό 1932.
- 15 Arbeitsdienst : 'Αναγκαστική ύπηρεσία εργασίας για όλους τούς έλληλους.
- 16 Buening : Καγκελλάριος 1930 - 32· ήγέτης του Καθολικού κόμματος.

